MONTHERLANT

Bestiarele

HENRY DE MONTHERLANT

Bestiarele

Titlul original: *Les Bestiaires*

Traducere din limba franceză de
Marioara Sima
EDITURA RAO
— 2011 —

Domnului Gaston Doumergue
Preşedintele Republicii Franceze

Preşedinte,

Dumneavoastră sunteţi acela căruia îi datorăm coridele, cu uciderea taurilor, în sudul Franţei. Cu toate că ele au intrat de o jumătate de secol în tradiţia poporului meridional – încă de la origini, aparţinându-i în profunzime – în 1900, a fost numită o comisie parlamentară, pentru a le institui. Singur, contra întregii comisii, aţi reuşit să faceţi să triumfe legea. Îmi place această cuvântare pe care aţi adresat-o adversarilor şi care are ceva din tristeţea lui Seneca: „Înţelegem de ce oamenii au puţini prieteni, în timp ce animalele au atâţia”.

Poate că vă aminteaţi şi altă frază: „Luptele cu taurii nu au avut o mică contribuţie în menţinerea vigorii naţiunii spaniole”. Dar, cu siguranţă, Jean-Jacques Rousseau care este autorul acestei fraze (în Guvernul Poloniei), *este şi el o brută inumană şi un susţinător al regresului.*

V-aţi născut şi aţi fost „hrănit” în religia Taurului. La Nîmes violentul, această Romă a galilor, catedrala, arcul lui Augustus, circul unde se dădeau lupte pe vremea lui Suetoniu au sculptat în piatră animalul magic. Am văzut douăzeci de mii de oameni în arene care aclamau Soarele dezbrăcându-se de un nor. Măruntaiele, dacă nu spiritul lor, ştiau că de treizeci de secole adorau Soarele şi Taurul care este un semn solar. „În Sudul taurin, pasiunea pentru tauri are rădăcini mai adânci decât în Spania.” Ca să poţi spune asta, Preşedinte, un lucru atât de just, cu toate că atât de surprinzător în ochii profanilor, trebuie să fi măsurat în sine această iubire.

În biroul dumneavoastră de la Elysée, între o bibliotecă şi o grădină, ce încântare ar fi să vorbim despre tauri (şi nimic în afară de asta, o zei!). Dumneavoastră înşivă mi-aţi povestit: pe când eraţi băieţel, tată! dumneavoastră vă ducea la corida începută deja, prin locul pe unde i se dădea drumul taurului. Tatăl vă ţinea strâns de mână; nu avea importanţă, căci eraţi foarte mulţumit că animalul se afla de cealaltă parte. Câţiva ani mai târziu, în cursul uneia dintre acele cavalcade în care paznicii vitelor sosesc în galop în sat, înconjurând cireada cu care se va da corida, într-o zi, aţi fost trântit ta pământ de un taur, şi apoi, abia ridicat de jos, aţi alergat după el, cu micii dumneavoastră camarazi.

Doi deputaţi francezi, în trecere prin Cordoba, în timp ce era înmormântarea marelui Lagartijo, au trimis o superbă coroană: era trimisă din partea dumneavoastră şi a Domnului Pams, un catalan. Şi eraţi ministru când, la Aigues-Vives, în timpul unei coride, aţi coborât pe pistă. Şi chiar aţi fost, pentru o clipă, atacat de taur.

Pe faţada bisericii din Caveirac, un altar taurin simbolic aminteşte de un taurobol dat la Nîmes, în secolul al III-lea, în onoarea împăratului. În onoarea dumneavoastră, domnule Preşedinte, cât de mult mi-aş dori să fie aşa!... Dar nu, aceste pagini nu vă vor fi dedicate. V-ar deranja. Mai rău, poate. Numeroşi umanitarişti se lăudau că au tras focuri de armă în taurii aduşi pentru o scurtă coridă în împrejurimile Parisului, acum vreo treizeci de ani. Bunătatea este şi ea la fel ca multe produse: cea adevărată vindecă, cea contrafăcută poate să ucidă. Tremur la ideea de a dezlănţui asupra dumneavoastră o teroare trandafirie.

Lăsaţi-mă deci să dedic această carte poporului meridional, acelora mai ales din Languedoc şi din Provence, care îşi onorează zeul şi fluviul cu

acelaşi nume.[1] *Unul dintre „fraţii catalani”, celebraţi de Mistral, este acela care ridică pentru ei libaţiunea într-o nouă Cupă: o cupă de sânge negru, având forma unui cap de taur.*

I

În acel an, 1909, cum vacanţa mare se apropia, contesa de Bricoule hotărî să-şi trimită fiul la Lourdes, pentru a fi în preajma brancardierilor şi ca să aibă linişte. Alban terminase ultimul an de colegiu într-o mică şcoală din Auteuil. Doamna de Bricoule, fiind suferindă, iar contele – terorizat de ideea de a petrece două săptămâni singur cu fiul său, îi ceru mamei sale, contesa de Coantre, să-l însoţească pe Alban.

După ce ajunse în Lourdes, timp de trei săptămâni, Alban se încurcă printre picioarele brancardierilor. Ca să-l îmbuneze, doamna de Bricoule îi spusese o poveste despre confraţii penitenţi, aşa încât Alban îşi închipuia că îşi ispăşeşte şi el păcatele. Ideea că era un mare păcătos îl entuziasma. La fel şi ideea că era un mare creştin.

Era anunţată o coridă la arenele din Bayonne. Hotărâră să meargă acolo, aşa, pur şi simplu, deoarece cuvântul *arenă* avea asupra lui Alban o putere electrizantă. Într-adevăr, pe când îl pregăteau pentru prima lui comuniune, doamna de Coantre îi dăduse nepotului ei o ediţie pentru tineri a romanului *Quo Vadis,* şi

[1] În notele la *Poemul Ronului,* Mistral aminteşte că termenul provensal Rouan, unul dintre acelea care servesc la desemnarea taurului, este exact numele emblematic al marelui fluviu.

de atunci Alban era roman. Sărise peste paginile dedicate apostolului Petru.

Corida fu pentru copil a doua dintre cele trei mari revelaţii... trebuie spus „ale tinereţii sale”, sau ale „vieţii sale”? Prima fusese revelaţia păgânismului oferită de o carte ce se voia edificatoare. A treia avea să fie revelaţia cărnii prin intermediul inimii.

El privi cu pasiune şi, agitându-se pe perniţa lui, dădea lovitura de cap odată cu taurul. Neştiind nimic despre tehnica jocului, striga mai tare decât ceilalţi, fără să înţeleagă cuvintele spaniole pe care oamenii informaţi le strigau în jurul lui fără să le înţeleagă nici ei. Şi totuşi, neştiind despre ce era vorba, era disperat că trebuia să stea între două doamne: ceea ce ştiau ele despre tauri, se gândea el, trebuie să fi fost mult mai rău decât dacă nu ar fi ştiut nimic. Când publicul se dezlănţui asupra matadorului stângaci, Alban, scos din fire, făcu ghemotoc programul pe care îşi pusese în gând să-l păstreze ca amintire şi îl aruncă în capul infamului. Nu-l atinse. Dar îl azvârlise cu toată puterea, căutând să-l nimerească şi să-i facă rău.

Imediat, fără a înceta să fie roman, deveni *taurin.* Învăţă spaniola, se abonă la ziarele de profil. Purta cravate roşu-aprins. Toate acestea erau de ajuns ca să fie un matador întru totul. Îşi tapetă camera cu poze cu tauri şi toreadori. Şcoala fu „contaminată”. Pe fiecare carte, pe fiecare caiet fu lipită imaginea comută a *totemului.* În ora de chimie, când numea sarea „taurociocolată”, clasa era cuprinsă de frenezie. Profesorii care nu-l îndrăgeau pe Alban, când voiau să-i facă o observaţie, spuneau: „E o idee, este un mod de a vorbi ca un toreador”, ceea ce lor li se părea o ofensă. Şi, cu toate că băiatul era, în mod obişnuit, primul la „franceză”, era o glumă întotdeauna irezistibilă când îi spuneau

că scrie ca o vacă spaniolă: căci spiritul, la noi, nu dispare niciodată.

Prin extensie, totul deveni spaniol. Se pieptăna cu pieptene de plumb, ca să-şi înnegrească părul. Vara, în orele cele mai călduroase, se culca pe treptele peronului, punându-şi o pălărie pe faţă, cu inele pe degete, o cuvertură pe umeri, şi atunci era un cerşetor castilian. Toate acestea se cristalizară în *Carmen,* pe care merse să o asculte de şapte ori într-un an. Uvertura operei îl înnebunea.

Când sosi vacanţa, văzu vreo zece lupte la Saint-Sébastien, la Pamplona, la Burgos, Alban, singur de data aceasta, avu prilejul să stea alături de oameni din lumea artei. Un bătrân matador îi dădu lecţii: fiind prea slab pentru a practica, devenise profesor. Lângă Burgos, sculptorul Gangotena organiza la el acasă acele mici lupte cu tauri numite *becerradas;* acestea se ţin fără picadori, cu tăuraşi de la un an până la doi, şi toată tinerimea se distra acolo, precum se distrau cei din Franţa la tenis sau la fotbal. Alban se pregăti şi ucise mai multe dintre aceste animăluţe. Tulburat, ignorant, viteaz, dezordonat, el amuză mai întâi prin pasiunea lui, iar apoi sperie două sau trei persoane cu judecată când îi văzură chipul răvăşit de ardoarea cu care se dedicase. Îşi dăduseră seama că avea *sânge de toreador,* ceea ce îi scuza comportamentul şi faptele.

Haotic? Desigur. Dar asta este chiar dovada că era un artist. Fericită prejudecată! Să o acceptăm fără să aprofundăm lucrurile.

Îşi amintiră de un verişor cu care nu prea păstraseră legătura, pentru că trăia într-un loc uitat din Franţa, nu venea niciodată la Paris, răspundea arareori la scrisori, şi îl trimiseră la el pe Alban, care petrecu acolo ultimele săptămâni ale lunii septembrie. Marchizul de X... aparţinea unei ilustre familii florentine ce emigrase în secolul al XV-lea în Provence. Unul dintre membrii săi

luase parte la asasinarea lui Giuliano de Medici şi de atunci avea un palat la Avignon. La vârsta la care semenii săi alergau după moştenitoare sau făceau comerţ cu automobile, marchizul se exilase singur la o mică fermă din Camargue, pentru a creşte acolo, pentru jocurile tradiţionale, tauri sălbatici de pe coasta Mediteranei. Misiunea lui profundă era să menţină puritatea, tradiţiile, spiritul poporului meridional.

Acest bărbat care îşi petrecea zilele călare, în mijlocul taurilor şi a paznicilor săi, era poet şi, prin arta sa, unul dintre marii poeţi ai regiunii Provence, iar prin viaţa sa, unul dintre marii poeţi ai Franţei. Nimeni nu ar fi îndrăznit să afirme acest lucru, nici chiar el însuşi. Modestia lui îl făcea pe Alban să îşi piardă răbdarea, căci el îşi spunea că „o valoare care nu este recunoscută este înlocuită de o non-valoare”. Oamenii din tagma lui îl invidiau că nu era ca ei. Li se părea că este nepotrivit ca el să închirieze tauri, ar fi găsit că e mai nimerit să bată pe la uşi ca să vândă asigurări. Găseau scandalos faptul că numele său figura pe afişele coridelor, în schimb, ar fi fost considerat demn ca numele lui să apară pe afişele de la Luna-Park, dacă, graţie acestui nume, şi gata să scrie pe cărţile de vizită: „om de lume”, ar fi făcut parte din juriul concursului Cele mai frumoase coapse din Paris. Marchizul, pe bună dreptate, ar fi fost celebrat în ziua în care animalele lui i-ar fi adus încasări consistente. Dar spunea ca era un poet. Un poet este un om care, fără avere, refuză să fie plătit de cutare sat pentru o luptă cu tauri, pentru că blazonul lui are un element identic cu cel al satului, ceea ce creează între ei, credea el, un fel de rudenie ideală în care banii nu ar avea ce căuta. În fine, el era chiar incapabil să-şi facă o notorietate, la de-al de gură-cască parizieni, cu tridentul şi pantalonul său din piele de cârtiţă, precum cutare scriitor provensal mai avizat cu cravata şi pălăria sa cu boruri largi.

Un nimeni l-ar fi promovat ca mare om pe acela despre care ceilalţi nu vorbeau decât pentru a-l numi: „acest nebun de...” aşa cum nu rostesc numele lui Homer fără a-l numi: „bătrânul Homer”. Este o mare ruşine să-i subestimezi într-atât pe cei care îţi sunt superiori încât să te scuzi numai pentru că le pomeneşti numele!

În primăvara următoare, Alban împlinea cincisprezece ani. Părea mai în vârstă, deoarece o umbră îi împodobea buzele. Această umbră care distrugea în acelaşi timp şi iluzia de *torero* şi pe aceea de roman îi năruia viaţa. Ar trebui să nu ştim ce înseamnă un adolescent cu imaginaţia puternică, pentru a nu înţelege că de fapt toată viaţa lui era otrăvită. Contele de Bricoule nu era de acord să se radă, ceea ce, zicea el, i-ar fi dat un aer cabotin (suntem în 1911). Doamnei de Bricoule nu i-ar fi displăcut să îl vadă imberb. Asta ar fi întinerit-o. Şi pe urmă ar fi redevenit băieţelul despre care îşi închipuia, prinsă de mirajul trecutului, că fusese mai afectuos decât tânărul bărbat: fericită epocă a picioruşelor goale, când ea citea, cu o mână strecurată între chiloţel şi pielicică, pe pulpiţa goală. Această disensiune referitoare la mustăţi dădea naştere unor replici acerbe între soi: „Doreşti ca fiul dumitale să aibă aerul unui estet”. Astfel Al ban devenea „fiul dumitale”, fiul doamnei de Bricoule de una Mugură. Ea triumfa aproape după ce Alban se bărbierise în timpul vacanţei şi, cum mustaţa nu-i crescuse încă la întoarcere, fu nevoit să-şi deseneze cu creionul mustaţa pe care domnul de Bricoule nu putu să o descopere, în timp ce ea o remarcase din prima clipă. Orb în privinţa chipului băiatului său, oare contele nu era la fel când venea vorba despre sufletul lui Alban? Asta nu o nemulţumea prea tare.

Contele de Bricoule – cu veston, joben, lavalieră – iubea lumea, serviciile binevoitoare, grajdurile, măreţia sufletului omenesc, gravurile englezeşti. Idealul lui fusese întotdeauna măreţia, dar,

prosperitatea se lăsa aşteptată şi era nepriceput în a-şi rotunji veniturile, căci nu avea cunoştinţe speciale decât în materie de genealogie. De la vârsta de şaptesprezece ani, păstra toate invitaţiile la dineuri şi baluri, clasate după gradul de rudenie. Era membru al Conferinţei de la Saint Vincent-de-Paul şi vizita castelul Versailles în fiecare an.

În aprilie 1912, căzu de pe cal, şi puţin mari târziu se plânse de dureri de cap. Totuşi, el se felicita că suferea în urma unui accident nobil. În iunie însă nu mai avea nicio şansă la viaţă. Muri în timpul verii. Alban tocmai se pregătea să plece în Andaluzia. Bineînţeles că anulase acest proiect.

Începuse ultimul an de liceu, la finele căruia îl aştepta bacalaureatul. O mare slăbiciune a memoriei, depresia nervoasă provocată de această lungă agonie, prima pe care o văzuse de aproape, şi era aceea a unei fiinţe dragi, făcură ca aceste cinci luni de efort să-i provoace ameţeli. Doar scrierea unei scrisori a ridica sângele la cap atât de tare încât îi dădeau lacrimile. Medicul îi ceru să înceteze orice efort intelectual şi îi recomandă viaţa în aer liber, nepăsarea, destinderea fizică timp de două trei luni. Nici vorbă de bacalaureat. De altfel, doamna de Bricoule nu ţinea neapărat ca el să obţină vreo diplomă. Ea gândea că arborele ştiinţei nu este identic cu arborele vieţii.

Destinderea fizică, viaţa în aer liber... Cu timiditate, Alban îi reaminti de proiectul Andaluzia. Mai întâi, doamna de Bricoule socoti că este imposibil. Ştia că unii îi condamnaseră pe ea, pe soţul ei şi pe mama ei, că îl lăsaseră pe Alban să capete asemenea gusturi nesănătoase. Prietenii l-ar fi văzut mai degrabă pe tânăr jucând la pariuri, cu complezenţă, alergând după fete, dar taurii nu erau acceptaţi de oamenii care în timp ce îşi fumează ţigara exprimă judecăţi asupra felului de a trăi al celorlalţi şi sunt iritaţi de faptul

că aceştia îndrăznesc să aibă aceleaşi gusturi. Cei care ştiau că Alban participase la coride neînsemnate de amatori erau extrem de severi cu el. Să ucizi un cerb, un mistreţ, un iepure, un porumbel era o ispravă de gentilom, calitate care nu se uită atunci când un tânăr cretin e bun de însurat. Dar să ucizi un taur te transformă în măcelar. În doar câteva minute, aceleaşi persoane îl considerau pe Alban drept mojic şi nevrozat: să iubeşti taurii dovedea fie că ai prea mult sânge (o mică brută...), fie că ai sânge prost (acele excitaţii morbide...) Alban era un sălbatic, un primitiv şi totodată o palidă floare a decadenţei. Unii, cu burţile revărsate, numeau aceste jocuri pline de riscuri „bufonerii”. Alţii se strâmbau vorbind despre gusturile pe care ar fi trebuit să le aibă Alban: „Taurii, ptiu... de ce nu participă el, de exemplu, la coridă?” Având credinţa că gusturile trebuie impuse, îşi băteau capul să priceapă de la cine le moştenise. Şi, negăsind niciun răspuns, opinau că era pur şi simplu un fel al lui de a fi.

Alban bănuia aceste lucruri, dar nu le dădea atenţie: vocaţia lui era să fie criticat şi asta e logic când îţi baţi joc de oameni şi le-o şi arăţi. Doamna de Bricoule îl cunoştea pe Alban, aerele lui de superioritate, limitele lui – ce avea în el periculos şi ce era sănătos în el, şi credea că nu avea de ce să se teamă – referitor la tauri. Nici măcar de loviturile lor de coarne. „Ne amuzăm cu viţeii”, îi spusese nepăsător fiul său. De altfel, pentru ea, ca şi pentru majoritatea francezilor care habar nu au de luptele cu tauri, un taur de luptă nu-i nimic mai mult decât un bou domestic pe care l-ai împuns un pic şi loviturile pe care le primeşti de la el – în fese, desigur, loviturile nu pot fi decât în fese; e atât de hazliu! nu pot provoca altceva în afară de râsete. Glume amestecate cu niţel cabotinaj. Aşa vedea ea distracţiile lui Alban.

Nu găsea deci niciun motiv serios pentru care să-l împiedice să plece în Andaluzia. Şi dacă nu, ce altceva ar fi putut să facă? Să-l trimită la ţară? În vacanţă, fără nimic precis de făcut, nu s-ar fi gândit decât la rele: orice îl plictisea când nu cm vorba despre pasiunile lui. O călătorie în Italia? Era încă una dintre nevoile intelectuale care îi fuseseră interzise. Doamna de Bricoule se gândi că cel mai bun mod de a-i potoli această obsesie pentru tauri, cu atât mai invadatoare cu cât era mai puţin satisfăcută la Paris, ar fi să se sature o dată de ea. Apoi însă suferise. Din propria experienţă, ştia că niciodată poftele fiului ei nu vor fi mai puternice ca acum, că în acest moment trebuia să i le împlinească pentru ca el să se bucure de ele din plin. Mai târziu, ele nu vor mai avea aceeaşi intensitate; această vacanţă în Andaluzia, care acum i-ar oferi o fericire vecină cu delirul, mâine va mai fi decât poate o plăcere. Şi totuşi ea ezită ceva timp. În fine, cedă tentaţiei, tentaţiei de a-şi vedea fiul fericit graţie ei. Îi dădu încuviinţarea.

Sperase într-o explozie de bucurie, că o va îmbrăţişa, că îi va spune o vorbă de suflet. Dar el nu putea să aibă manifestări de exaltare pentru cineva care nu-i inspira pasiune. Doamna de Bricoule era deznădăjduită că el nu o săruta niciodată spontan, că ea nu putea să-i dea o sărutare fără ca el să se crispeze, că trebuia să trăiască alături de el fără să-l atingă vreodată. O respingea chiar şi din adâncul visurilor lui, dacă ea încerca să-l sărute când dormea. Lăsându-l să plece în Andaluzia, ştia că îi făcea o imensă bucurie. Alban o lăsă să-i vadă bucuria, i-o spuse, dar nu făcu niciun gest spre ea.

O imploră să-l lase să-şi radă de tot mustaţa. Ea luptă cu umbra contelui, apoi cedă. Contele nu era decât o umbră. Totuşi, rudele pe care trebuia să le viziteze, avea să le viziteze înainte. Dacă nu ar

face aşa, s-ar spune, cunoscute fiind ideile contelui, că îndată ce tatăl lui murise, el se grăbise... că mama lui etc.

Imediat după ultima vizită, Alban intră în cabina telefonică a unei cafenele şi, scoţând o lamă de ras din buzunar, se rase în semiîntuneric, pe bâjbâite.

Când se uită în oglindă, o nouă eră începuse pentru el. Era un alt personaj. Până atunci, bătuse mai degrabă în retragere, cu un orgoliu pe care nu-l arăta decât de la distanţă. Dar, din acea clipă, norocul său îl sperie: nu-şi mai putea închipui niciun obstacol. Ceea ce înseamnă să câştigi şi să pierzi. Timiditatea îmbogăţeşte viaţa cu nuanţe pe care îndrăzneala şi prea multă facilitate le suprimă.

Doamnei de Bricoule îi plăcu mult cum arăta acum fiul ei. Era în acelaşi timp mai copil şi mai bărbat. Găsea că are aer de gigolo şi nu putea să nu-şi arate bucuria. Venise deci timpul ca ea să stea de vorbă cu el!

Alban era atât de copleşit încât decisese să petreacă patruzeci şi opt de ore la Lourdes, ca să mulţumească pentru fericirea primită. Avea un simţ al compensaţiilor foarte puternic. Consideră că era prudent să plătească pentru fiecare dintre plăcerile lui creându-şi o fărâmă de durere cu fiecare prilej de bucurie. Grecii îl învăţaseră sacrificiul lui Nemesis.

Alban pătrunzând în ţinutul taurilor era deja, cu câţiva ani înainte, Alban mergând pentru prima oară pe front. Acelaşi entuziasm, aceeaşi dorinţă de a face lucruri mari sau măcar unice, aceeaşi iubire într-o vagă temere. Pe măsură ce cobora spre sud, era ca o barcă pe uscat, pe care puţin câte puţin fluxul o ridică şi o repune pe val. Un exilat revenind în patria-mamă. Ştia care sunt popoarele care au coridă şi care nu au, iar la colegiu, îi era mai uşor să înveţe geografia unor ţări ca Mexic, Peru, decât aceea a Braziliei,

dat fiind că Mexicul şi Peru au coride, în timp ce Brazilia nu. De asemenea, cunoştea linia ideală care separă, în Franţa, regiunile unde taurul este iubit de cele care nu au habar de el. Faptele, obiceiurile, soarta acestor regiuni îl interesau, în timp ce celelalte îi erau indiferente. După ce trenul trecea de linia fatidică, el trăia cu febrilitate.

Ostilitatea împotriva fiinţelor – dispoziţia lui sufletească obişnuită – dispărea. Se destindea, simţea plăcerea simpatiei. Dar, imediat, aceeaşi simpatie îi provoca opusul, pentru aceleaşi motive care fac să se sfâşie popoarele între ele. „Sunt laolaltă cu tot ce are pielea brună. Să se ferească toţi cei care au pielea albă!” Când trenul trecea pe lângă o cireadă de vaci, călătorul uimit îl vedea pe Alban, metamorfozat ca printr-o descărcare electrică, năpustindu-se pe culoar şi devorând din priviri, cu ochii ieşiţi din orbite, animalele taciturne. Odată plecat din Paris, îşi pusese pălăria din piele de Cordoba, iar pe deget – un diamant al tatălui său. Călătorii îl observau pe furiş pe acest tânăr zvelt, cu briliantul său, cu pălăria deschisă la culoare, aşezată pe-o ureche. „Cu siguranţă, mă iau drept un toreador”, îşi spunea el îmbătat de plăcere. Sau poate îl luau drept altceva.

La Lourdes, lăsă bani din spirit religios. În naivitatea şi gentileţea lui, îşi spusese: „Îl voi cumpăra la Lourdes, ca să-i dau prilejul unui negustor din sud să câştige.” Deja, împrumutând celorlalţi stările lui sufleteşti, îşi închipuia că oamenii şuşoteau cu dezgust când trecea el: „E parizianul!” Ah, ce viciu era să fii parizian!

La Hendaye, auzi limba spaniolă, de parcă ar fi fost vocea femeii iubite.

Îndată ce ajunse la Madrid, pălăria sa de Cordoba făcu senzaţie. Toată lumea era pieptănată ca la Paris. „Cred că mă iau drept un francez”, îşi spuse el, roşu tot de jenă. Îşi scoase pălăria.

A doua zi, pe 1 martie 1913, ieşind la plimbare pe străzile Madridului, Alban nu văzu niciun afiş care să anunţe spectacole de coridă. Mama lui îi dăduse o scrisoare pentru un prieten de colegiu al contelui, doctoral Diez. Alban merse să îl vadă.

— Unde aş putea să aflu programul coridelor de duminică?

— Nu va fi nicio coridă duminică. Vremea este prea rea!

Alban ridică din umeri. „Prea rea!”

— Ei bine, o să plec imediat la Sevilia.

— Dar nu sunt coride la Sevilia înainte de Paşti, adică pe la mijlocul lui aprilie.

— Cum?! Nu sunt coride, în regiunea coridelor? Dar unde sunt atunci? zise Alban scos din fire.

— Cred că la Valencia sau la Bilbao. Şi nici acolo, nu se ştie dacă vor fi decât cu o zi înainte.

— Şi, dacă plec doar cu o zi înainte şi voi ajunge prea târziu pentru a obţine un loc bun?!

— Ei, nici chiar aşa...

— Eu nu asist la coride, domnule, decât dacă am loc în primul rând, zise efebul demn.

— Există riscul să fie şi acolo vreme rea, iar corida să nu aibă loc, şi atunci faceţi dramul până la Valencia degeaba.

— E de-a dreptul scandalos, concluzionă Alban, cu duritate. „Oare numai în Franţa pot fi văzuţi tauri?” se întreba el amar.

Doctoral Diez se uita la acest tânăr parizian enervat cu un amestec de amuzament şi de nerăbdare. Da, toţi francezii sunt la fel, toreadori şi cântăreţe, iată la ce se aşteaptă ei în Spania! Oare Spania nu o avea şi institute, activităţi sociale, bănci, o industrie

care ar merita atenţie? Dar nu! Mereu conspiraţia tăcerii acţionează împotriva eforturilor ei! Europa nu vedea decât această povară moartă care ţâra nefericita sa ţară pe calea Devenirii ei umane: sânge şi frivolitate, la umbra unei Cruci. (Doctorul era un adept al iluminismului).

Alban se ridică.

— Am să vă dau câteva scrisori de recomandare, zise doctoral.

Alban tresări de bucurie.

O să fie prezentat marilor matadori!

Diez îi dădu scrisorile. Era printre ele una pentru un profesor de liceu, alta pentru secretarul Muzeului de Arheologie.

— Credeţi că vor şti? întrebă tânărul neliniştit.

— Că vor şti ce?

— Despre coride...

— O, nu! Cu siguranţă, nu! zise doctorul zâmbind. Dar, fără îndoială, veţi vizita un pic Madridul.

— Bineînţeles! Ce oraş frumos! zise Alban: nu ne dezbărăm uşor de obiceiul de a fi oameni de lume. „Nu mai pot eu de Prado, se gândea el. Din contră, mi-e silă de el."

— În ceea ce priveşte coridele, mergeţi să-l vedeţi pe Don Rafael Moreira şi spuneţi-i că veniţi din partea mea. Este avocat, un adevărat avocat care pledează, şi este pasionat de coride. Adresa lui este Hermosilla... drace! ce număr? Hm, îl veţi găsi cu siguranţă, la ora unu, la cafeneaua Regina.

Alban se uită la ceas.

— Perfect. Am o oră ca să mănânc de prânz.

— Nuu! La ora unu dimineaţa! Atunci iese el de la teatru, îşi dumneata, la ce cafenea mergi, dacă avem ceva să îţi comunicăm?

— Cum adică, cafeneaua mea?

— Da, cafeneaua dumitale la care mergi în mod regulat.

— Nu am o cafenea anume, zise Alban, ofensat.

La restaurantul hotelului său, pe un afiş scria: „Prânzul între orele douăsprezece şi paisprezece”.

Se aşeză la o masă. Douăsprezece, douăsprezece şi cinci, douăsprezece şi un sfert. Nimeni. Se duse spre bucătărie.

— Abia la ora unu.

— Dar afişul?...

— Afişul e vechi...

Ieşi. Trecuseră doar câteva ore de când se afla în capitala Spaniei şi deja îşi punea întrebarea: dacă nu sunt tauri, ce o să facă el ca să îi treacă timpul? Atunci, aidoma unui amant care dă târcoale locuinţei iubitei, luă tramvaiul spre arene. În fiecare oraş spaniol pe unde trecea, precum mergea credinciosul la biserică aşa era prima lui vizită la arene. Când ajunse, arena era înecată în ploaie. Pârâiaşe se scurgeau pe culoarul care înconjura pista. Nu erau tauri în ţarc. Un hău de tristeţe!

Mâncă prost, pentru că, intimidat de ospătar, nu îndrăzni să ceară să i se traducă meniul şi comandă la întâmplare. Din fericire, mânca de toate, aidoma lui Iulius Cezar, asemănare care îl consolă. După ce luă prânzul, voi să-şi cumpere o carte despre tauri. Prima librărie pe care o zări era închisă. A doua, la fel. Toate magazinele erau închise. Şi totuşi nu era zi de sărbătoare... Un poliţist, pe care îl întrebă, îl lămuri: „Este ora mesei”. Era ora trei şi douăzeci şi cinci.

Atunci, obsedatul de Alban luă autobuzul ca să meargă, de data asta, să vadă arenele de la Tetuán, la periferia Madridului. Acolo, înconjură arena. Intenţia sa era să o viziteze, dar, ajuns în faţa cabinei portarului, nu avu curajul să bată la uşă. Avea încă în minte zâmbetul doctorului Diez. I se părea acum că pasiunea lui pentru tauri îl făcea ridicol, că era imediat remarcat, că sărea în

ochi de la o poştă ce prostănac de parizian era el. Şi se urcă iar în autobuz fără să fi intrat în arenă. Nu stătuse mai mult de cinci minute la Tetuán.

Distrat, Alban rătăci toată ziua prin oraşul plin de orbi înmănuşaţi care cereau de pomană, lovindu-se unii de alţii. Agenţi de circulaţie erau suverani peste un trafic inexistent, dar pe care, în cele din urmă, reuşeau să îl creeze, spre seară. Pentru că opreau maşinile, nelăsându-le să treacă, tânărul traversa, fără să trebuiască, gândindu-se că le face pe plac acestor stâlpi ai ordinii publice. Nişte marinari aveau înscris pe beretele lor *Jaime;* nu se poate spune mai simplu acest lucru. Pe mare parte din stradă, accesul le era interzis pietonilor, aşa încât, împinşi pe trotuar, le era foarte uşor să se înghesuie unii într-alţii, ceea ce dădea naştere unor dulci secrete pentru locuitoarele Madridului. În acelaşi scop, o mulţime de persoane se învârteau aidoma unor figuranţi de la teatru; era un du-te-vino în faţa Clădirii telefoanelor de pe strada Alcalá, înghesuindu-se unii în alţii ca în metrou, în timp ce pe trotuarul de vizavi nu era nimeni; unii se strecurau înăuntru pentru a se aşeza pe bănci. Pe o vreme atât de caldă, nimeni nu purta haină, dar oamenii care ieşeau de la teatru îşi ţineau batistele la gură, iar, pe deasupra batistei, se vedeau ochii lor angoasaţi. Lui Alban îi trecu prin minte că erau toţi pe cale să scuipe sânge şi se întristă.

La cafeneaua Regina, aşteptă până la ora unu şi jumătate dimineaţa, fără să-l vadă pe Moreira. Totuşi, un ospătar putu să-i dea adresa. Când se întoarse la hotel şi sună la uşă, nimeni nu-i răspunse. Bătu furtunos în uşă. Se făcuse frig. Tremurând şi cu un gol în suflet, îşi zise că acolo îl va apuca răsăritul. În line, la capătul străzii, un funcţionar cu şapcă îl văzu şi alergă să-i deschidă.

A doua zi, Moreira îl primi cu amabilitate. Să revină joi după-amiază, şi îi va spune programul de duminică. Şi, pentru că *torease*[2], îl va prezenta ducelui de Cuesta, crescătorul de tauri, care avea să poposească prin Madrid în drum spre Sevilia. La Sevilia, Alban va putea să viziteze crescătoria acestuia.

Tânărul se însenină. Dar, vai, să petreacă douăsprezece zile fără o coridă! Ce să facă? Nici măcar nu se gândi să se folosească de scrisorile de recomandare date de doctorul Diez. Pentru că trebuia să meargă să vadă obiectivele turistice ale oraşului (simpla lor enumerare, în ghidul turistic, îl cufunda într-o adâncă deznădejde aidoma pasajelor referitoare la creştini din *Quo Vadis),* prefera să se plictisească singur decât în doi; efortul de a face conversaţie îi dădea dureri de cap. De altfel, îndată ce eşti în doi, trebuie imediat să aştepţi. Şi puţini sunt oamenii a căror companie merită o aşteptare de cinci minute.

Se afundă deci în muzee. În ghid se menţiona că se închideau la orele patru, dar pe toate uşile era scris că se închideau la orele trei. Alban vedea în muzee acele lucruri vagi, degradate nu de trecerea timpului, ci de privirile şi cuvintele imbecililor care le-au contemplat. Chiar în aceeaşi seară, nu-şi mai amintea nimic din ce văzuse, în afară de inscripţiile de pe porţelanurile de Sèvres: „secolul al XVIII-lea d.Hr.” La ora trei fără cinci minute, un gardian care fuma, veni să închidă ferestrele, se înfiinţă lângă el ca să-i sugereze că este ora închiderii, îi aruncă o privire, nu-şi dădea seama dacă era imploratoare sau mânioasă. La Armeria regală,

---

[2] Nu există nici un echivalent pentru verbul *„torear”* „a lucra cu taurii conform regulilor tauromahiei“. Dl Hérelle, admirabilul traducător, a creat cuvânt „a torea“ în opera *Arènes sanglantes.* Şi eu am adoptat acest termen pentru că este unul viu, folosit în conversaţii şi în presa scrisă de către poporul meridional. (n.a.)

intrând, voi să o ia la dreapta. I se atrase atenţia să stea la coadă şi să înceapă din stânga. Asta îi strică vizita. Detesta monarhia.

Până la urmă, trebui să se hotărască să meargă şi la Prado, în prima zi, ajunse, din fericire, prea târziu. Şi, eliberat, având conştiinţa datoriei împlinite, putu să se aşeze pe o bancă şi să citească un manual de tauromahie. Dar a doua zi, îi fu imposibil să se eschiveze.

Gardienii îl făceau să suporte un adevărat martiriu. Îi estompau cea mai slabă impresie, alungau toată plăcerea pe care ar fi putut să o aibă. Şi apoi nu avea un ban în buzunar, şi trebuia să dea fiecăruia câte o peseta. Îndată ce intra într-o sală, îl şi vedea pe unul venind spre el din capătul sălii, şi alţii, în sala următoare. Gardianul îl aborda, nu-l lăsa în pace. Dădea la o parte un scaun pentru a-i arăta cum este bărbat un hermafrodit. Îi dădea o lupă. Ca să nu fie lipsit de curtoazie, Alban era obligat să se oprească în faţa miniaturii care îl dădea gata. În faţa unui tablou cu inscripţia „Isabela a Portugaliei", gardianul îi spunea: „Aceasta este Isabela a Portugaliei". Etichetele tablourilor erau ele însele pline de informaţii de această natură. Sub un cap ras de bărbat aşezat pe un soclu din marmură albă, stătea scris: „Bărbat cu capul ras, pe un soclu din marmură albă". Capete de antici aveau nasuri moderne, de altă culoare, ca nişte nasuri mari de carnaval; altele aveau fruntea, ochii, nările, gura, obrajii restauraţi. Prin sălile de pictură, Alban fugea încurcând totul; nu încetinea pasul decât atunci când vedea un nud, pentru a se prăbuşi apoi pe o bancă în vreo sală, ele unde gura caloriferului îl alunga. Era atât de nefericit croit încât lucrurile care îl plictiseau, îl îmbolnăveau instantaneu, ceea ce nu te aranjează deloc pentru viaţa socială. Ne putem închipui în ce stare ajunse el la capătul acelei zile dedicate artei, în care de mii de ori ar fi putut să-l inspire pe Charlot.

Să fim bine înţeleşi: arta, şi toate acestea, el se bucura de ele, deşi iubea mai mult viaţa. Dar acum, dacă detesta arta, era pentru că venise ia Madrid pentru altceva. Păi cum! Cea mai dumnezeiască operă pe o pânză este fadă în faţa unui taur care le fixează cu privirea, atunci când nu-i nimic între tine şi el.

Joi, se duse să îl întâlnească pe Moreira. Nu va fi luptă cu lauri nicăieri duminică, din cauză că ploaia se aşternuse pretutindeni.

Alban îşi omorî timpul patru zile. La început, fiind în voiaj, nu voise să-şi petreacă zilele la hotel. Se resemnase. Întins pe pat, devora un dicţionar despre tauri.

Luni, când deschise ziarul, se făcu roşu de mânie. Fusese coridă la Valencia. Vasăzică, îşi petrecuse ziua stând în camera sa, când, dacă ar fi mers cu trenul o noapte, ar fi putut ajunge la Valencia! Astea erau informaţiile lui Moreira.

Îşi omorî timpul şi în următoarele trei zile. Tot ce-l ocupa preţ de două ore era bun. Se ducea în locuri mediocre, la partide de pelotă unde jocul părea o palidă întâmplare pe lângă maimuţele urlătoare din primul rând, care nu-l lăsau să vadă spectacolul şi păreau că îl insultă. Îngheţa la uşa restaurantelor, unde orice ar fi fost ajungea întotdeauna prea târziu (nu se lua cina decât la nouă seara), şi în sfârşit revenea la hotei să se culce la nouă şi jumătate, răpus de oboseală, iar exasperarea îl cuprindea din nou, întrucât, copleşit de oroare, nu stăpânea limba destul de bine pentru a-şi vărsa nervii pe oameni.

Niciun afiş cu tauri. La ghişeele *Toros* ale agenţiilor de bilete, nu era niciodată nimeni. În chioşcurile de ziare, trebuia să ridici teancuri de ziare de *futbol* pentru a descoperi o amărâtă de fiţuică referitoare la un matador, mai delirantă decât comunicatul unui editor. Auzea pronunţându-se *toos* în conversaţii şi credea la început că vorbesc toţi de *toros;* dar ei spuneau *todos* adică „toţi”. Şi

uite aşa se eschivau taurii de el, aidoma acelor viţei cu săbii înfipte în ei fugind muribunzi în faţa matadorului amator, incapabil să-i facă să priceapă că este în interesul lor să se lase învinşi. Era limpede. Ori nu existau lupte cu tauri în Spania, ori jocurile naţionale erau aici loteria şi înghesuiala pe străzi în fiecare seară. Sau poate că acest popor îşi celebra taurii în sărbători secrete, ascunzându-le de străini ca să aibă înfăţişarea unui popor avangardist, nelipsit când este vorba despre cunoaştere.

Joi, merse la Moreira. Va fi o luptă cu tauri duminică.

Atunci, totul se limpezi. Ah! Ce de înţeles erau acest *paseo* pasionat şi această îndelungă agitaţie pe loc a madrilenilor! În timp ce mergea pe marile bulevarde ale Parisului, Alban îşi închidea ochii, da, închidea ochii ca să nu vadă prostimea. Aici, îi deschidea larg, într-atât era de plăcut să-i priveşti pe trecători. Se păstra intactă străvechea deosebire dintre gali şi latini, sursă a atâtor ironii din partea acestora din urmă. Nu numai în Franţa exista această „civilizaţie” mai avansată care-i făcea atât de urâţi şi atât de bolnăvicioşi pe oamenii oraşelor. Ţăranii spanioli aveau şi ei o incontestabilă superioritate a nobleţei, asupra acelora din Franţa: era o chestiune de rasă.

Desigur, rasa franceză, ce rasă bună! Dar spaniolii erau diferiţi: aveau rasă, şi atâta tot. De la vânzătorii de textile până la băieţii de măcelărie, care păreau dintr-o „operă comică” într-atât erau de curaţi, la măturătorii în livrea, poliţiştii *gentlemanlike,* micii soldaţi cu centuri şi mănuşi, toţi aceşti oameni erau de o precizie, de o eleganţă şi de o distincţie naturală de care francezii habar n-aveau. Iar femeile îţi tăiau respiraţia! În caleştile negre, toalete negre, chipuri palide cu o aură în jurul lor, ca pe fundalul de bitum al picturilor vechi. Alban murea de cel puţin douăzeci de ori între Puerta del Sol şi fântâna Cybele. „O trup al trupului meu!”

exclama el trecând pe lângă ele. Acest fapt nu avea nicio urmare neplăcută. Făcea parte din *alegria;* avea aceeaşi reacţie la vederea unui câine sau a unui cal. Viaţa era aici un lucru nu de înţeles, ca în Franţa, ci de respirat, şi îi era de ajuns să fie respirată ca să fie bună.

A doua zi, afişele acaparau privirile trecătorilor. Dar la agenţia de bilete nu mai existau *barrera* (locuri în primul rând). O altă agenţie era închisă. Cuprins de frică, ţâşni spre casa lui Moreira, care îl lămuri: toate locurile în primul rând erau înşfăcate de către speculanţi, încă de la deschiderea agenţiilor de bilete.

— E o ruşine!

— Sunt speculanţi „oficiali”! îi explică Moreira.

Îl racolaseră pe Alban, însă el, nobil, le respinsese biletele, ca şi cum acestea erau cartonaşe transparente. Se resemnă şi se întoarse să-i caute. Dacă n-ar fi fost pasiune, ci doar un simplu gust, ar fi preferat să se lipsească de o plăcere obţinută prin dezordine. Numai că speculanţii dispăruseră. În sfârşit, îl găsi pe unul care nu mai avea bilete, dar îi indică o agenţie. „A nu, nu la mine!” Celălalt avu un aer misterios.

Agenţia era ocupată de un *groom.*

— Nu am bilete în primul rând la soare, mormăi băiatul. De unde ai picat? întreba privirea lui plină de dispreţ.

— Sunt gata să le plătesc la preţul cuvenit, zise Alban cu un zâmbet lugubru, tremurând de ruşine că este dominat de acest avorton.

— Nu mai sunt bilete în rândul întâi! îi strigă acesta piţigăiat, făcând în acelaşi timp semn că următorul client venea la rând. Siderat, Alban nu îi răspunse; se vedea asistând la coridă de pe un loc prost, adică agonizând.

Un taxi îl duse, sub un şuvoi de ameninţări şi de lamentări, la avocat, care binevoi să-l însoţească la agenţie. Când Moreira se prezentă, băiatul deschise sertarul şi dintr-un carnet plin de bilete, desprinse unul cu loc în primul rând. Pe bilet scria 7 pesetas, îl cumpără cu 12.

— Acestea sunt bilete pe care direcţiunea le-a răscumpărat de la speculanţi, îi explică seniorul. Alban suspină. Nu era uşor să te distrezi în această ţară.

Seara, când adormi doborât de oboseală, fu trezit şi chemat la telefon. O tragedie, fără îndoială: corida se amână. Era Moreira.

— A sosit ducele de Cuesta. I-am vorbit despre dumneata. S-a amuzat copios când a aflat că ai participat la coridele lui Gangotena: este prietenul lui cel mai bun. Te invită să iei mâine cafeaua cu el la club şi să asişti la luptă din loja lui.

Alban răspunse cu o voce tremurândă:

— O luptă cu tauri văzută din lojă este una ratată. Este mult prea departe... prea sus... în fine, trebui să mulţumească. Vreţi să-mi daţi o scrisoare pentru directorul arenelor ca să pot intra la *apartado?* (este intrarea în spaţiul rezervat taurilor).

— Dar *apartado* este pentru public.

— Nu... Nu...

— Ba da, ba da... De altfel, voi fi acolo şi eu la prânz.

Îşi spuseseră la revedere, dar Moreira sună din nou:

— Am o idee. Trec să te iau şi vom merge împreună ia Romea.

Cine a mai pomenit, telefoane la ora unsprezece şi un sfert noaptea! Plecări la teatru la ora unsprezece şi jumătate! Alban abia dacă mai avu putere să se scuze.

A doua zi, când bătu la poarta arenei:

— *Apartado* nu este pentru public, zise un portar frumos ca un căpitan de fregată trântindu-i uşa în nas.

Se pomeni în mijlocul puştilor care aşteptau şi suferi de două ori, fiind respins de faţă cu ei. Dinăuntru se auzeau bărbaţi strigând, cai nechezând, se simţea mirosul incitant de balegă. Iar el făcuse cale de 1 500 de kilometri ca să audă toate acestea: tumultul sărbătorii, de după zid. Toate acestea, pentru că Moreira era un obişnuit al coridelor. Având acces oriunde, nu dădea atenţie. Să fi fost străin de subiect, s-ar fi informat şi ar fi dat informaţii exacte.

Oamenii soseau. Şi toţi, după ce arătau permisul, intrau. Iar Alban rămânea cu zdrenţăroşii, umilit de fiecare dată când, deschizând poarta şi lăsând să intre un nou-venit, îl vedea „căpitanul de fregată". Se prefăcea că aşteaptă pe cineva pentru a-şi da curaj. În sinea lui, era sigur că Moreira nu va veni. Ce mai lipsea ca să se umple paharul? Cuprins de nervozitate, îşi căută portofelul şi verifică dacă biletul mai era acolo.

Nici la prânz, Moreira nu îşi făcuse apariţia. La ora douăsprezece şi un sfert, oamenii ieşiră. Alban privi chipurile celor care *îi* văzuseră. Femei nedemne, care fuseseră acolo ca la skating, în timp ce el, el îşi făcea sânge rău afară. Se învârti în jurul arenei. Nişte puşti stăteau la coadă ca să privească printr-o gaură din poartă. Alban ghici ce anume vedeau, se aşeză şi el la rând, cu inima bătându-i cu putere.

Taurii de rezervă erau pe partea cealaltă, la doi metri, ignorând faptul că erau spionaţi, rumegând într-o linişte domoală. Alban se sufoca de emoţie, de-a binelea. Avea atâta respect pentru iubirea pe care aceşti copii o simţeau faţă de tauri încât le cedă locul. Dar mai rămase acolo ceva timp, incapabil să plece, ascultând în spatele porţilor clopotele boilor domesticiţi, răsuflarea animalelor sacre.

Ducele de la Cuesta era un bărbat de cincizeci şi opt de ani, cu tenul închis, cu părul tuns drept pe frunte ca romanii, cu o mică barbă neagră împărţită la mijloc în două şi îndreptată spre obraji, deschizându-se deasupra unor buze roşii ca floarea, peste nişte dinţi strălucitori şi ascuţiţi. Se mânca într-adevăr carne de om, pe vremea preoţilor, în neamul la Cuesta. Dar, pe faţa lui de maur, sub sprâncenele foarte groase, între genele ca date cu *khol,* ochii îi erau dintre acei fermecători ochi albaştri care nu sunt rari în Andaluzia. Acest bărbat, care se apropia de bătrâneţe, răspândea voluptate. Înfăţişarea sa arăta că în orice împrejurare el ar fi fost stăpân pe situaţie. Era ca o fiară umană, cu acel soi de frumuseţe căreia i se iartă orice, pentru că ea repune totul în ingenuitatea naturii. Şi pentru fiecare, făcea să se nască speranţa, sugerând că la şaizeci de ani mai poţi încă stârni pasiuni. Alban căruia îi plăceau fiarele, se îndrăgosti pe loc de el.

În holul clubului, în timp ce-şi luau cafeaua, discutară despre tauri. Când vorbi despre vitejiile sale alături de Gangotena, Alban remarcă faptul că ducele, om de lume totuşi, nu-şi putea împiedica privirea să se îndrepte când la stânga, când la dreapta. „Nu mă ia în serios, gândea tânărul. Dar, răbdare! Niciodată nu-i prea târziu”. Şi îi lăsă pe duce şi pe Moreira să vorbească.

Ducele nu citea niciodată vreun articol despre coride, ştiind că acestea sunt favorabile sau defavorabile, dacă matadorul a plătit sau nu. Grande de Spania, el nu iubea Madridul, unde se născuse şi pe care îl părăsise pentru Sevilia. Se însufleţea când vorbea despre bouarii săi. Printre ei, zicea el, îi plăcea mai mult decât printre nobilii de rangul lui. În nicio regiune din Spania, nu existau inteligenţa şi nobleţea sentimentelor omului din poporul andaluz, mereu bucuros cu ceea ce avea, pentru că sindicatele încă nu-i spuseseră cât este de nefericit. Iar rasa lui, iubirea pentru regiunea

lui, dispreţul pentru falsele beneficii pe care le aduce progresul, ca şi modul de viaţă întrezărit printre cuvintele lui îi dădeau o unică asemănare cu un alt gentilom cu viaţă măreaţă, marchizul căpitan din Camargue.

Conversaţia devie spre bârfele de la Madrid, şi Alban tăcu dintr-odată, ca un disc care se opreşte: caraghiosul de băiat vorbea numai despre ceea ce ştia. Atunci, îşi dădu seama că la acea oră – trei şi un sfert, iar corida avea loc la ora patru – ar fi putut să se învârtă prin împrejurimile arenei, entuziasmându-se aproape la fel de mult ca şi de coridă, de toată forfota din jur. Lipsit de această plăcere, cu spectacolul văzut dintr-o lojă îndepărtată şi, cine ştie, poate că ajuns cu întârziere, căci o aşteptau pe ducesă şi pe fata ei care, luând masa de prânz în oraş, trebuiau să treacă să-l ia pe duce cu maşina, şi probabil vor întârzia, dat fiind că... femei... că... în automobil... Trebuia să decidă: această coridă atât de dorită şi de nebuneşte aşteptată era una ratată.

La orele patru fără douăzeci de minute, femeile încă nu veniseră. La orele patru fără un sfert, Alban, luându-şi inima în dinţi, ceru permisiunea să plece. Dar, ducele, cu amabilitate, îl convinse să aştepte. Maşina trebuia să ajungă. De altfel, era foarte proastă. „Proastă pentru el! gemea băiatul, dar eu simt nevoia să văd un măcar viţel.” Din cauza enervării, ivea accese de tuse. La orele patru fără zece, trabucul îi dădea ameţeli, iar la patru fără şapte minute, era pe punctul de a izbucni în lacrimi.

La orele patru fără cinci, ducesa şi fiica ei îşi făcură apariţia, fără nicio scuză, desigur: dar cum să-i înveţi politeţea pe cei mari? Ducesa semăna cu Ludovic al XIV-lea bătrân. Soledad ora precum toate fetele. În saloanele clubului, domnii îşi dădeau coate, ca şi cum nu mai văzuseră vreo femeie în viaţa lm în timp ce-l prezenta pe Alban, ducele nici măcar nu spuse ca acesta se luptase cu taurii,

şi Alban înţelese din ochii ducesei, dar mai ales din cei ai lui Soledad că nu era pentru ele decât un neînsemnat licean francez.

Femeile sporovăiau acum. Ora patru fără trei minute. Ah! Desigur, ele găseau o notă de distincţie în a întârzia. Vai! Vai! De ce căzuse el oare în ghearele oamenilor de lume! În sfârşit, plecară. Insistă să se aşeze lângă şofer. Ceilalţi crezură că e modest, când, de fapt, el voia doar să scape de ei. Şi apoi, s-ar simţi vindecat de cei bogaţi stând lângă un om din popor.

Străbătură Madridul. Alban iubea atât de mult taurii, încât le purta pică hoinarilor care se plimbau indiferenţi sau stăteau în uşa caselor lor. Le purta pică şi celor care, aidoma lui, întârziam că nu iubeau destul de mult corida pentru a ajunge la li mp. În schimb, le era recunoscător sărmanilor care veneau să vândă portocale în jurul arenelor, pentru faptul că se gândiseră că sărbătoarea aceasta le va aduce bani.

Privind spre arene, văzură un dric mic şi pompos, un fel de cutie de trabucuri alb cu mov: minusculul coşciug al acestor bebeluşi care mor ca muştele la Madrid şi a căror moarte este anunţată aşa de vesel de ziare cu titlul: „Încă un îngeraş”! Drumul spre cimitir merge de-a lungul arenelor, iar oamenii care vin să se distreze trebuie să suporte demonstraţiile facile cu cadavre, în care se predică tot felul de inepţii cu o insistenţă deplasată.

Ajunseră când lupta cu tauri începuse. Simţi că mori când auzi aclamaţiile din arenă, tu fiind afară. Dar în lojă a fost şi mai rău. Domnişoara se aşezase în faţa lui Alban. Abia dacă putea urmări lupta.

Mizerabilă coafură sevilliană! Soledad o alesese ca să protesteze împotriva pieptănăturii madrilene. Pieptenele înalt înfipt în coc ridica şalul la douăzeci de centimetri deasupra capului, acoperindu-i câmpul vizual. Rămânea un spaţiu mare liber, între

şal şi păr (numai bun pentru o crescătorie de muşte, se gândi Alban cu furie). Şi ideea asta de a-ţi pudra ceafa! Totul i se părea odios la ea. Dar, ce să mai zicem?! Nu stătea ea cocoţată pe două perniţe? Oare este permis acest lucru? Nu există oare regulamente? Aşa încât, dacă rămânea aşezat, nu zărea corida decât din depărtare şi arareori. Dacă se ridica, îl deranja pe duce, care era în spatele lui şi care nu se ridica, întrucât spectacolul nu merita osteneala. Un rafinament al nenorocirii îl făcu să descopere neocupat locul pe care îl plătise gras, în primul rând; mai avea biletul în buzunar... Or, trebuie să vezi o coridă din primele rânduri: participi la dramă, îi afli secretele, nu mai sunt în faţa ta toreadori, ci oamenii cu tot ce este omenesc în ei. Pentru un amator, o coridă văzută din lojă este supliciul lui Tantal, mai rău decât dacă nu ai asista deloc la ea.

Alban dorea să fie invitat la crescătoria ducelui. Ar fi fost o politică elementară să fie amabil. Dar de felul lui era prea pasionat ca să fie în stare de prefăcătorie. Şi apoi nu avea o fire amabilă. (Mai târziu, va avea darul şi aproape, geniul de a nu se consuma pentru oamenii care îl plictiseau, mergând până la a afecta prostia în faţa lor, pentru că e plăcut să nu fii preţuit de cei pe care îi dispreţuieşti). Şi, cum matadorii erau oameni temători şi mediocri, Alban nu înceta să spună tot ce era mai respingător: „Să vii de la Paris ca să vezi asta!... Ce decadenţă a artei! Să ştiţi că înţeleg de ce sunt indignaţi străinii". Aşteptând ceva de la duce, făcea orice pentru a-l răni. Dar ducele îi ţinea isonul. Cât despre ducesă şi Soledad, ele nu-i adresau niciun cuvânt „oratorului", iar el nu putea să le sufere, mai ales pe cea tânără.

I se înfigeau banderilele ultimului taur, şi ducele se ridică pentru a pleca: ceea ce urma nu era de demnitatea lui; doar oamenii de rând înmoaie pâine în sosul din farfurie.

— Vă veţi simţi ca la dumneavoastră acasă la crescătoria mea, îi zise el lui Alban.

Soledad era mai departe. Alban profită de mulţime pentru a pleca fără să o salute.

Ce uşurare când rămase de unul singur! La intrările arenei, lemei şi bărbaţi făceau coadă pentru a bea o băutură tare ca vitriolul, din acelaşi pahar, din acelaşi loc, fără ca să fie iubiţi, în josul străzii Alcalá, lăsă să vină tramvaiele spre el de parcă erau nişte tauri. Cu o pulpană a hainei, făcea mişcări de capă înspre fecioare. Pe acoperişul Banco de Bilbao, doi bărbaţi goi cu cască ascuţită erau simbolurile Băncii celei Mari. Puternic luminată noaptea şi aidoma unei cetăţi cereşti, Notre-Dame des Communications, birou de poştă-catedrală, îţi dădea, în line, chef să şezi într-o zi la dreapta lui Dumnezeu.

II

Campo Isla Menor, la treizeci de kilometri de Sevilia, se întindea cât vedeai cu ochii, acoperit de o iarbă grasă, de un verde atât de închis că părea negru, hrănit de inundaţiile fluviului Guadalquivir. Mii de flori galbene îl presărau, apropiate de iluzia optică, se topeau laolaltă spre orizont, unde câmpia devenea un lac de un galben intens. În acest lac, aidoma unei insule negre, era comasată cireada de tauri, sub cerul vaporos şi liniştit străbătut de o pasăre albă.

Alban îşi trecu mâna sub şa, asigurându-se că este destul de bine strânsă, şi, din cauza acestui gest, care avea într-adevăr ceva

dintr-o mângâiere fugară, iapa fremătă ca o femeie. Îşi potrivi legătura pălăriei andaluze, gri-deschis, cu fundul înalt conic, şi borul mare şi rigid. Îşi legă, pe mijloc, în jurul vestei un fular colorat ca un curcubeu care nu lăsa pulpanele hainei să se îndepărteze în mişcare. Apoi, slăbind frâul, se aplecă în şa pentru a înainta cu o unduire care îi făcu şi lui plăcere. Cei patru cavaleri – ducele, Alban şi doi invitaţi – se îndreptară în galop spre cirezile de animale.

Urma să înceapă *la tienta,* probă căreia îi sunt supuşi taurii cei tineri şi junincile pentru a fi apoi clasaţi în funcţie de cât sunt de feroce.

Se opriră la marginea cirezii. Alban rămase un pic în urmă.

— Puteţi să înaintaţi, nu e niciun pericol, zise ducele.

— Vreau mai întâi să văd cum se comportă aceste animale, îi răspunse Alban, fără să facă nimic în acest sens. E nevoie de ceva curaj ca să te arăţi atât de rezonabil. Nişte tineri găgăuţă, putem fi siguri de asta, ar fi înaintat până sub coarnele animalelor, mai aproape decât cunoscătorii într-ale coridelor.

Erau acolo vreo sută de tauri şi vaci de doi ani, majoritatea de culoare neagră, câţiva de culoarea săpunului, alţii bălţaţi alb cu negru, toţi având foarte pronunţat tipul la Cuesta: coarnele în prelungirea exactă a liniei spatelui, punându-le capul ca într-un capişon, le dă un aer neruşinat care îi înseamnă cu marca ducelui. Ai fi diferenţiat imediat taurii de vaci, după răutatea privirii acestora. Mulţi dintre ei, care erau culcaţi, se ridicară când se apropiaseră călăreţii. Doi stăteau mai deoparte, lipiţi unul de altul, ca şi cum îi lega o prietenie deosebită. Toţi se uitau la nou-veniţi, fără să se mişte, cu trupurile aburind de căldură. Soarele strălucea pe creasta spinării lor, pe coarnele lor, pe urechi, pe boturile umede, pe balele care le curgeau. Şi un muget universal se înălţa,

foarte încet, pe un ton destul de înalt şi tânguitor prin care străbăteau câteva chemări mai răguşite, asemănătoare strigătelor unei păsări de noapte. Patra văcari călare încadrau hoarda. Alţii, în picioare, se sprijineau în bâtele lor mari ţinându-şi bărbia în palmă, în poza clasică pe care o au, pe vasele negre, cu personajele cu bărbi violete. Şi toţi – oameni şi animale – erau nemişcaţi, precum cei care trăiesc laolaltă veşnicia.

Ducele îşi îndemnă calul şi apoi stătu de vorbă cu văcarul-şef, cel care este numit *conocedor,* cunoscătorul. O uşoară nelinişte străbătu turma. Animalele se înfruntară mugind. O vacă se scărpină cu copita din spate. Un tăuraş, pe care un tăun îl pişcase de fund, o luă la fugă cu coada ridicată.

Dacă te întorceai în şa, vedeai în depărtare masivul Ronda cu reflexe albăstrii de mare, desprins deja din peisaj şi făcând parte din cer. La trei sute de metri, o mică estradă, unde se vedeau alţi invitaţi, fremăta cu pânzele ei întinse, adăpost împotriva soarelui. Alţi călăreţi se desprindeau de restul şi galopau către *bouvine*[3]. Automobilul care îi adusese se întorcea cu încetineală, clătinându-se aidoma unui vapor în furtună.

Deodată, strigând şi fluturându-şi suliţele, doi călăreţi scoaseră din turmă o junincă roşcată, cu bot rozaliu, şi o goniră până în faţa lor. Ea fugea nebuneşte, cu coada ridicată şi apoi şi-o lăsa în jos, la fel cum făceau pisicile în fugile lor nebune de nevropate. Repede, o ajunseră din urmă; unul dintre ei, în plin avânt, o înţepă în crupă; ea căzu ca un iepure de câmp, cu picioarele în aer, înţepenite. Rămase culcată, cu botul în sus, hazlie în aiureala ei, ca şi cum nu-şi putea reveni.

---

[3] Termen provensal ce desemnează o cireadă de tauri de luptă. (n.a.)

Ducele, Alban şi alţi câţiva văzură corida de departe. Ajunseseră când juninca se ridica, şi picadorul intra în scenă. Dar nu el era cel care trebuia să obosească fiara în timpul coridei pentru ca matadorul să îi poată înfige spada în grumaz. Singurul rol al acelor animale tinere, care tocmai fuseseră trântite la pământ pentru a fi înfuriate era să dovedească valoarea combativă a mâniei lor. În funcţie de cât erau de rele, junincile erau destinate reproducerii sau, dacă nu erau bune de nimic, erau trimise la abator. Prin aceeaşi probă, în această după-amiază, taurii aveau să fie clasaţi ca animale de luptă de prima sau de a doua categorie ori trimişi la măcelărie. Ducele se împăuna că, din o sută de animale astfel încercate, doar patruzeci erau de obicei păstrate pentru arenă.

Un singur picador avea să muncească toată ziua, pe acelaşi ponei alb, ca un viţel, liniştit ca aceia care-i cară pe copii la grădina zoologică. O legătură din piele îmblănită îi proteja antebraţul. Şi, pentru ca nici taurii să nu fie răniţi serios, suliţa nu avea decât un centimetru de vârf, în timp ce vârful de luptă are trei.

Picadorul înaintă spre junincă, care lovea pământul cu copita, furioasă (ceea ce în Camargue se numeşte a pune paie pe foc), iar pământul aruncat cădea între picador şi ea. Omul se apropie şi îi atinse uşor grumazul cu suliţa. Atunci, ea îl lovi cu coarnele, dar, ca şi când îndrăzneala ei l-ar fi înspăimântat, îşi feri capul îndată ce coarnele îl atinseră, sări într-o parte îngrozit, aidoma calului în eschivă. Unul dintre călăreţi se desprinse din grup şi o aduse la loc. De voie, de nevoie, ea încasă trei lovituri. Apoi călăreţii se îndepărtară cu dispreţ lăsând-o în pace. O luă la goană spre turmă, părând mulţumită că a scăpat. Şi, în veselia ei, era ridicolă, după ce singură se desemnase hună de abator.

Alban o privea cum alerga pe câmpie când cineva strigă:.. Atenţie!” Alţi călăreţi soseau cu viteză, încadrând o nouă junincă.

Alban se feri. Vaca pică la pământ şi rămase nemişcată... Au omorât-o”, se gândi el. Bărbaţii descălecară şi se învârteau acum în jurul animalului care zăcea: îşi înfipsese un corn în pământ în cădere şi rămăsese ţintuită. Deodată, ea reuşi să îşi scoată cornul şi în aceeaşi clipă se năpusti spre ei, încât abia avură timp să sară pe cai. Lovea în toate părţile, la întâmplare: va da naştere la viteji.

— E rândul dumitale! strigă ducele lui Alban.

Se îndreptaseră spre turmă. Alban scuipă în palmă, apoi îşi apucă suliţa cu putere. Era stângaci cu această suliţă lungă de trei metri. Era mai curând obişnuit cu tridentul paznicilor din Camargue, mai scurt, mai uşor, foarte manevrabil: când animalul urmărit îţi taie calea, foloseşti tridentul învârtindu-l pe deasupra capului, aşa, ca indienii.

Ducele puse să se scoată un animal. Acelaşi elan îi prinse pe toţi trei. Iapa porni fără să muşte zăbala, făcu o mişcare iute, îmblânzită şi dumnezeiesc de liberă sub un Alban aproape nemişcat, dar galopând cu unduitoare mişcări voluptuoase. De două ori fii pe punctul de a înfige suliţa, dar nu îndrăzni, sigur de nereuşita lui. Şi totuşi tensiunea de a se ţine cu o singură mână pe această iapă nărăvaşă, de a o îndemna, de a fi atent la vacă, de a ţine suliţa cea grea, de a ţinti adunau în el o asemenea oboseală încât, în sfârşit, trebui să se decidă. Suliţa prea slab aruncată devie; vaca azvârli, calul făcu un salt. Trebui să se ţină tare în şa, să-şi menţină echilibrai, în timp ce mai încolo, dintr-o lovitură ducele trimitea la plimbare cornuta.

Aceste jocuri continuară timp de o oră. Când, înainte de a da o judecată, cei zece regi din Atlantida, voind să se asigure de credinţa lor reciprocă, ei urmăreau cu suliţe taurii sălbatici cărora le vor tăia beregata, aşa cum putem citi în *Critias* de Platon. În Creta, oameni călare galopează după tauri, şi când îi ajung din

urmă, sar pe coarnele lor şi îi pun la pământ. Alban ştie aceste lucruri care îl pasionează şi îl stăpânesc. De trei ori încercă să pună jos un animal, şi de trei ori nu reuşi. În restul timpului, se învârtea în junii picadorului barând drumul unei vaci care voia să fugă sau pornind după una care fugise. Uneori, cu această admirabilă mişcare de animal comut care fuge şi deodată, dintr-o singură mişcare, se întoarce şi-ţi vine în faţă, câte una se îndrepta spre el. Atunci, era rândul lui să fugă, cu chipul crispat, amuzându-se în a nu câştiga teren, ci în a o lăsa să atingă cu cornul picioarele iepei, în timp ce între ea şi atacator, suliţa ce se lovea de tufele de iarbă atârna.

Era cald deja când văzură, în depărtare, un automobil făcându-şi dram spre estradă. Erau ducesa şi fiica ei care soseau pentru masa de prânz. Călăreţii se întorceau la pas. Alban reveni ultimul şi întunecat la faţă, căci în această atmosferă atât de liberă, atât de dură, atât de sănătoasă mondenităţile aveau să reînceapă.

Deriziune! În mijlocul păşunilor şi al animalelor, se instală o atmosferă de salon. În timp ce servitorii aranjau două mese la picioarele estradei, se făceau prezentările. Erau acolo un ziarist din Sevilia, un englez corcit între jokey şi seminarist, un tânăr din Paraguay, cu o garoafă, cu favoriţi şi cu un senzaţional pantalon de călărie, dar pe care nu aveau să-l vadă călărind toată ziua. Alban rămase deoparte. Se întunecă din nou la chip când trebuiră să se aşeze. Invitaţii străini erau aşezaţi la masă cu ducele şi cu familia lui, pe când localnicii, obişnuiţi ai universului taurid, erau la o masă aparte.

Nu departe, grav şi trist, un ogar săpa o gaură pentru a-şi ascunde excrementele. Alban îl cumpărase pe acest Galgo negru, cu picioare albe. Pieptul îi era musculos precum cel al oamenilor. Botul, cambrat la extremitate, amintea de frumoasele profiluri ale

maurilor. Lui Alban îi plăcea că Galgo nu era deloc supus (cu excepţia orelor când se lua masa, moment în care animalele renunţă fără jenă la orice atitudine). Şi îi mai plăcea câinele pentru că nu îl iubea.

Tot vorbind banalităţi cu englezul, Alban îşi dădu seama de un lucru neliniştitor: în timp ce la masa localnicilor, unde nu erau decât bărbaţi, toţi îşi ţineau pălăriile pe cap, sub soarele arzător, la masa ducelui, aceştia erau cu capul descoperit din cauza prezenţei doamnelor. O stare de rău, de anxietate începu să-l cuprindă. „Voi rezista trei sferturi de oră sub soaiele acesta? Dacă fac o insolaţie? Sau chiar o migrenă care îmi va otrăvi ziua?" Trebuie să ne amintim că pentru fragilitatea deosebită a capului Alban trebuise să-şi întrerupă studiile.

Felurile de mâncare soseau unele după altele. Alban încetă să mai vorbească, incapabil de orice altceva în afară de apropierea clipei când, „înghiţindu-şi" ruşinea, va cere permisiunea să-şi pună pălăria pe cap. Nenorocire! Anglia şi America I aţină puteau suporta ceea ce el, micul francez, nu putea! Ah! Era el, francezul, mica broască intelectuală, care nu are sânge decât în creier, care iese din biroul său şi nu poate suporta natura. Vedea creştetul Angliei înroşindu-se, dar Anglia rezista. Cât despre America Latină, ea avea păr lung care-i trecea de guler şi îi proteja bine capul.

Alban nu mai mânca: alimentele cresc temperatura corpului. Nu mai bea: *manzanilla* cu care nu trebuie să te joci, i-ar fi grăbit pierzania. Tăcea în continuare. Anglia şi America Latină îi întorseseră spatele şi, stând la un capăt al mesei, zdrobit de muţenie, fiecare clipă de muţenie făcea şi mai groaznic momentul când Alban ar fi trebuit să spună: „Vă cer iertare, nu sunt obişnuit. Îmi permiteţi să-mi pun pălăria pe cap?"

„— Ce!??? Ce se întâmplă? De unde vine ăsta?”

„— Ah! e francezul, tinerelul, atât de neînsemnat c-am şi uitat de el, o să leşine ca o femeie. Da, sigur, să-şi pună pălăria pe cap! Nu te poţi aştepta la curtoazie de la o biată broască.”

„Mizerabile femei, se gândi el. Mereu gata să le facă rău bărbaţilor, lor, care posedă oarecare valoare? Şi ce are această Soledad care-mi apare în faţă doar pentru a-mi face rău?” Alban îşi dorea ca un taur rătăcit să apară deodată în colţul estradei, pe care bărbaţii ar şti repede să se caţăre. Însă femeile, împietrite, ar avea de îndurat dreptul sfârşit al Blandinei.

În fine, sosi momentul. Mai întâi, avu o nelinişte, un spasm care-l făcu să-şi ducă mâna la gât pentru că se sufoca (toate astea pur şi simplu de nervozitate). Abia îşi reveni în fire, când glasul său, al cărui sunet fusese uitat, făcea să se întoarcă spre el şase perechi de ochi intrigaţi: „Vă cer iertare... nu sunt obişnuit...”

Se întrecură în scuze. Atunci, Anglia şi America Latină, victorioase *dead-heat* în acest *match,* merseră şi ele să-şi caute pălăriile, recunoscând şi ele că suferiseră de arşiţa soarelui.

Tot restul mesei, Alban protestă în tăcere, întunecat la faţă. Ah! De ce nu era el ghiftuit, culcat pe burtă, cu micile haimanale care tocmai sosiseră de la Sevilia – treizeci de kilometri pe jos în speranţa că vor face câteva pase de capă cu taurii de la coridă?! Sau măcar la cealaltă masă cu călăreţii curajoşi! Ei, cel puţin, discutau întruna despre tauri. Ducele însă, care nu dorea să pară un bouar în ochii străinilor, înteţea conversaţia despre *marile dezbateri.* Neavând niciun interes pentru toate acestea, citind ziarul doar cu un ochi distrat, se limita cu prudenţă la simple întrebări. Ce însemnau, pe scurt, după părerea domnului Bruce, alegerile englezeşti? La celălalt capăt al mesei, Soledad ronţăia dulciuri, îşi

lingea degetele, semănând întru totul, se gândea Alban, cu o maimuţică.

Se petrecu un moment frumos şi straniu, când deodată, la două sute de metri, văzură un vapor cu aburi făcându-şi apariţia, în prerie, navigând maiestuos. Guadalquvirul invizibil! Nicicând n-ar fi bănuit Alban că exista acolo un fluviu, căci nimic nu dădea de înţeles, aşa încât vaporul, scoţând aburi, părea că se iţeşte pur şi simplu dintre ierburi. Minune despre care ai fi zis că e firească pe acest pământ vrăjit.

Odată ridicat de la masă, Alban se îndepărtă de grupuri. Se grăbea să fie în compania fraţilor săi: animalele. Aşa încât nu cu vacile avea să se dea lupta, ci cu taurii mărinimoşi: adversari demni ai omului.

Caii erau legaţi la poalele estradei, legănându-se ca nişte bărci acostate la ţărm, animale ipocrite, nărăvaşe când le încaleci, fornăind când te duc la gară. Erau acolo de-alde pursânge englezesc dresaţi pentru coridă, ca şi cum ar fi fost pentru polo, *jaca* băştinaşi, încrucişaţi arabi. Fiecare avea viciul său: unul care se legăna ca un urs, unul care plescăia ca un ramolit, unul care îşi rodea zăbala, unul care lingea bara de sprijin, apoi o muşcă şi nechează, pe urmă linse din nou, şi apoi o altă muşcătură, şi asta tot timpul, fără să se oprească vreodată. Niciunul nu avea căpăstru.

În faţa unuia dintre aceşti cai, un invitat pe nume Ramón îi spunea intendentului ducelui: „Acela care încalecă acest cal este un adevărat cavaler”.

Calul, foarte ţanţoş, era un andaluz cu botul ca de oaie, cu crupa rotundă şi lăsată în jos. Grumazul, în mod firesc rotunjit, era şi mai mult prin forma coarnei, ridicată la mijloc, joasă la extremităţi. Temător, animalul privea în toate părţile, arătându-şi albul ochilor. Nişte franjuri din piele îi atârnau pe frunte, aidoma şuviţelor unui

puşti rebel. Pe pântece, i se vedea o venă lungă, iar sub bot, avea o altă venă, fină ca aceea care se umflă la gâtul femeilor care cântă.

— Îmi permiteţi să-l încerc? întrebă Alban care, simţindu-se mic din cauza întâmplării cu pălăria, voi să se comporte şi el bărbăteşte. Şi, la urma urmei, de câte ori vedea un cal, avea chef să îl încalece. Calul e ceva necunoscut, de studiat şi de supus, cu un pic de risc, ca atunci când îţi iei o amantă nouă.

Încă nu se urcase în şa, şi Cantaor – acesta era numele animalului – zvârlea şi nu îl lăsa să încalece. Alban începu atacul strângându-i căpăstrul cu toată puterea. Câteva clipe de luptă. „Nu, nu, nu, nicio iniţiativă. Nu vei avea niciuna. Ce vrei tu e de ajuns ca să nu vreau eu. Dispun de forţa ta întreagă, şi orice ai face, să ştii bine, nu tu o faci, ci eu.” Iată ce îi zise, ţinându-şi picioarele şi mâinile cu încăpăţânare rigide. Cu lovituri de pinteni şi cu toată brutalitatea – călărea ca un sălbatic, dar nu fără eficienţă – animalul pornise. După ce o ţinu aşa zece metri, consideră că îl dominase destul şi pentru că simţea că nu mai avea putere să-l stăpânească mai mult, îl lăsă să se întoarcă. Sări cu vioiciune jos. Trăsese atât de puternic de hăţuri încât inelul îi julise pielea: îi dăduse sângele.

— Ajunge, îi zise lui Ramon. Vă înapoiez acest monstru de răutate, cu care nu ştiu ce să mai fac.

— Dar aţi făcut deja mai mult decât alţii! Soledad! Soledad, era aceea care vorbea! Vărul meu din Alcaya a vrut să încalece acest cal şi a fost imediat trântit la pământ. Sunteţi viguros, îi zise ea lui Alban cu sinceritate.

Tânărul era stupefiat. Niciodată Soledad nu-i adresase vreun cuvânt. Şi brusc lauda intra în el şi desfăcea totul. Îi era simpatică. Îşi trecuse mâna peste hăţuri, iar calul îi punea sărutări de spumă pe mânecă. Cu simplitatea unuia care se simţea destul de puternic ca să spună adevărul, chiar dacă acesta l-ar fi pus în umbră, el zise:

— Am stăpânit acest cal zece metri. Dar nu l-aş fi putut face să mai meargă încă zece metri.

— Credeţi?

Revenirā toţi trei la masă, căci se răcea cafeaua. Călăreţii vorbeau peltic în andaluză, limbă curgătoare, în care se suprimă consoanele, pentru că ele cer un pic de efort, ceea ce trebuie să facă şi păsările pe limba lor. Discreţi şi graţioşi, arătându-şi atunci când râdeau toată dantura, dumnezeiesc de perfectă şi de albă în contrast cu chipurile masculine aurite de soare pe care le întunecau largile întinderi albe ale plastroanelor, eleganţa lor naturală le era pusă în valoare de cochetăria naţională. *Flamencos,* ei aveau grijă să rămână aşa.

Această flecăreală pe care Alban o detestase cu o jumătate de oră mai devreme o găsea plăcută acum când nu mai făcea parte din ea, fără o oarecare onoare. Stătea pe scaun, picior peste picior, având dezinvoltura celor victorioşi. Nu-i venise niciodată ideea că putea fi atât de viguros. Dar tânăra fată îi spusese că este, şi acum, pe cinstea lui, se simţea energic şi plin de mândria primitivă de a fi admirat pentru forţa sa.

Trupul calului îi lăsase o unsoare albă pe partea interioară a pantalonilor acoperiţi, pe deasupra coapselor, de *zahones,* nişte apărătoare din piele contra frigului şi a ploii, asemănătoare cu cele ale cowboy-lor. De pinteni i se lipiseră bucăţi de piele sângerândă şi fire de păr negru. El arătă nasturii care împodobeau partea de jos a *zahones,* pe pulpa piciorului: o mică medalie era încrustată în fiecare.

— Sunt vechi monede greceşti de la Marsilia. Unele au un cap imberb cu un corn de taur pe frunte: este efigia fluviului nostru Ron. Altele au un taur care merge. Altele, un taur care loveşte cu cornul. Dintotdeauna taurul a fost un animal sacru în Franţa

noastră meridională. Părinţii mei îmi oferă o asemenea monedă de fiecare dată când iau premiul întâi la compunere...

— Adevărat? făcu ea şi se aplecă ca să privească.

În mod normal, ar fi trebuit să ia în mână medaliile, ca să examineze de aproape aceste lucruri fine, şi desigur pentru a nu face acest lucru, a trebuit să se abţină. „Ce reţinută e!” îşi zise el, plin de respect faţă de tânără. Se gândi la o fată din lumea cea mai bună şi care la o petrecere îi pusese mâna pe coapsă şi zăbovise acolo.

— Cavaleri! În şa, vă rog! striga ducele.

Se ridicau, îşi puneau mentonierele, strângeau clasica pătură pe pernă, sub şaua de culoarea maro de India, căptuşită cu molton alb. Un cal scăpat din frâu, mergea cu capul sus, oprindu-se apoi de unul singur. Câinii, veşnicii indiscreţi, scotoceau prin această hărmălaie.

— Ce plictiseală să rămâi cu aceşti oameni! zise ea, arătându-i pe englez şi pe american. De obicei, particip la coride împreună cu tatăl meu, dar azi sunt obosită.

Ar fi vrut să-i spună: „Am să vă ţin companie”. Dar nu, îi plăceau mai mult taurii.

Deodată, îi veni o idee.

— Am să merg până la tauri pe Cantaor.

— Oh! Dar îmi spuneaţi că nu puteţi să-l faceţi să meargă încă zece metri.

— Pot să încerc.

— Ei bine, cred că veţi reuşi. De altfel, vă voi privi, îi spuse ea zâmbind.

— Mă îndoiesc că va fi suficient.

Fusese nepoliticos. Era reacţia lui instantanee în faţa acestui surâs:

„Vă voi privi”. „Oare este cochetă? Ea, care acum cinci minute mi s-a părut atât de reţinută!”

Ramon acceptă. Va lua el iapa. Se îndreptară spre Cantaor. Cu buzele zbârcite, cu negii plini de fire de păr, asemenea unei guvernante bătrâne, ce aer de tâmpit avea Cantaor! Tresări când îl atinse cu mâna pe coapsă, acolo unde firele de păr îşi schimbă sensul, ca pilitura de fier sub atracţia magnetului. Alban lungi scăriţa şeii pentru a încăleca după moda camarghează. Mai încolo, călăreţii se îndepărtau, iar soarele se răsfrângea ca într-o oglindă pe pielea şlefuită a acoperitoarelor, în timp ce mirosul plăcut al cailor rămânea în urmă.

Alban se lăsă să cadă uşurel în şa, animalul fremătă, îşi îndoi partea din spate fără vreo mişcare bruscă. În schimb, urechile se dădură la o gimnastică dezlănţuită. Îi era frică de Alban, iar lui Alban îi era frică de el, şi era în acelaşi timp anxios şi fluşturatic. *Jaca! Jaca!* îi murmura el mieros. Înclină hăţurile pentru a-l întoarce cu o singură mână, nevrând să evite dificultatea. Iapa se cabră. Alban ştiu să se ţină bine în şa.

Atunci, din nou, pintenii se înfipseră, strânseră până când muşchii tremurară de încordare, animalul se încordă de durere, pumnul crispat lovi în coapsă, toată fiinţa suferi că nu putu produce şi mai mult rău. Ce mult i-ar fi plăcut să guverneze cu asprime! Şi calul porni în salturi. Alban, dezlănţuit, slăbi pintenii pentru a se amuza. „Aheenii îmblânzitori de cai... Aheenii îmblânzitori de cai...” repeta în sinea sa, ca un cântecel, iar expresia homerică îl situa într-o îndepărtată ereditate, dându-i o idee fabuloasă despre el însuşi. În sfârşit, Cantaor se opri tremurându-i picioarele, că era astfel ofensat. Apoi, la îndemnul lui Alban porni în galop, cu urechile teşite în direcţia cirezii. Din minut în minut, câştiga teren, şi Alban aplecat, strângând din dinţi încrâncenat,

pândea secunda când nu el va mai fi stăpânul animalului, ci animalul va fi stăpânul lui, şi deja se străduia să-l pună în cerc. Călăreţii începeau să se vadă. Sub soarele arzător de la ora două, tot grupul era nemişcat, doar cozile cailor se mişcau. Cantaor sosi, străbătu această mulţime care se îmbrâncea, într-un clinchet de lanţuri şi de pinteni, precum un mic golf stâncos când se imprimă în larg o dâră de spumă imensă.

Alban se întoarse, la pas cu Cantaor, fericit şi destins, fără să înceteze totuşi să-l conducă bine şi să verifice, în fiecare clipă, dacă este supus. Îl lovea uşor cu vârful degetelor, îi spunea mii de poveşti cu o voce paternă, dar parcă ar fi vrut ca animalul să reînceapă să se apere, doar pentru voluptatea de a se lupta cu el şi a-l pedepsi. Senzaţia aceasta de virilitate care îl stăpânea nu o mai trăise niciodată în viaţă. Îşi simţea picioarele ca pe o menghină şi ar fi putut stăpâni cu ele chiar şi o Gorgonă. Şi toate acestea fata le făcuse. Fusese întotdeauna ostil faţă de concepţia cavalerească din Evul Mediu. Faptul că gentilomul împlineşte o faptă vitejească pentru femeia lui i se părea că diminuează isprava: era şocat de aceste nimicuri şi detesta starea de spirit care îl situează pe bărbat, bărbatul puternic şi rezonabil, sub supremaţia slăbiciunii feminine. Şi iată că acum, sub şocul realităţii, băga de seamă că acest clişeu era adevărat – aşa cum simt, fără îndoială, majoritatea clişeelor: pentru a obţine admiraţia unei femei, chiar şi atunci când nu era îndrăgostit de o femeie, un bărbat îşi sporea valoarea. La pas mic, cu cămaşa leoarcă de sudoare, ţinând graţios mâna în şold, în timp ce la fiecare pas şaua lui icneşte precum stomacul unui bărbat nemâncat, Alban, elev în ultimii ani de liceu, descoperă în câmpia seviliană, rolul civilizator al femeii.

— Ole! strigă ea. Monstrul a fost îmblânzit. Dar să nu-mi spuneţi că nu e un pic şi datorită mie.

Cu un sfert de oră în urmă, Alban s-ar fi enervat în faţa acestei insistenţe provocatoare. Acum spuse doar, ca un băiat căruia îi place să recunoască adevărul:

— Adevărat este că un pic ţi se datorează şi dumitale.

Şi întors, el sălbaticul, în vechea tradiţie a galanteriei, nu îi displăcu să se simtă precum ceilalţi.

Copertina estradei se agită ca în plină mare. Galgo doarme în iarbă, culcat cu botul pe coadă, aidoma şarpelui mistic, simbol al Timpului, care nu are nici început şi nici sfârşit. Soledad se ridică şi, de la tribună (unde sunt fotolii, flori, vin, ţigări), îi întinde tânărului unul dintre acele pahare mici, bombate în care se serveşte *manzanilla.* Apoi ea bea şi, în timp ce bea, are un aer uimit. Parcă este un erou de roman acest copil călare şi îmblânzitor de cai, care vorbeşte cu această fată ca un fruct andaluz ale cărei coate se reazemă pe balconul cu flori! Sub el, Cantaor se leagănă ca o barcă, şi el îi slăbeşte hăţurile ca să-l liniştească. Eterna fatuitate a călăreţului care vorbeşte cu pietonul, dar ce înseamnă toate astea pe lângă vinul pe care ea i-l serveşte, semn că îl stimează şi îl place?

La celălalt capăt al estradei, ziaristul se întreţinea cu ducesa. Bărbatul din Paraguay era jos cu oficialităţile de la Sevilia. Lângă Soledad nu era decât englezul care nu conta, şi totuşi conta destul de mult pentru a-i acoperi, pentru a nu fi singuri.

Alban îi dădu înapoi paharul, dar nu-şi retrase mâna. O lăsă pe balconul estradei şi zăbovi acolo. Atingând acest lemn pe care stătea tânăra fată era ca şi cum ar fi atins-o pe ea. Se aşezase ca o femeie în şa pentru a se odihni. Vedea foarte aproape de el, pe estradă picioruşele ei. Tocmai el care protestase întotdeauna împotriva pretinsei poezii a picioruşelor, care nu era decât o fragilitate regretabilă după părerea lui, acum le admira. Şi mai

admira mâinile brune, grăsuţe, cu degete ascuţite, mari precum cele ale unui copil de doisprezece ani. „Ea era acolo, se gândea el, şi nu ştiam acest lucra, aidoma acestor stele a căror lumină nu a ajuns până la noi...”

Cu o ingeniozitate perfectă, cu o bruscă încredere, îi spunea, dar gata să-şi revină, să fie mai insolent decât ea, dacă ea s-ar fi prefăcut că-l dispreţuieşte:

— Ce enervat eram din cauza dumitale, că nu puteam vedea spectacolul, în lojă, la Madrid! Şi adineauri, când am crezut că o să fac insolaţie din vina dumitale! Dar acum te simpatizez, pentru că mi-ai adresat o laudă.

Cantaor smulse o tufa de iarbă cu un zgomot sec, o ţinu o clipă între dinţi, ca şi cum s-ar fi gândit dacă să o mănânce sau nu. Alban îşi luase mâna de pe balcon şi ţinea copertina cu harnaşamentul care se desfăcuse. Vântul umfla copertina, întinsă ca o piele de tobă, şi tânărul trebuia să-şi adune toată puterea pentru a-l ţine. I se părea că se luptă cu tot vântul preriei, şi era surprins că nu îl poate învinge.

Soledad nu îi răspunse. Privirea sa îi urmărea pe taurii care se duceau în partea cealaltă, se pierdeau în singurătate, redeveneau prinţii rătăcitori ai câmpiei.

— Ce drăguţi sunt! Nu-i aşa? Sunt drăguţi taurii tatălui meu, nu-i aşa?

Ar fi trebuit totuşi să fie obişnuită cu asta! Dar în ea, ca în tot acest popor andaluz, sălăşluia atâta prospeţime!

Alban însă privea altceva. Era un abur la orizont, ceva care tremura aşa precum aburul înjurai flăcării de gaz. Adineauri, ¡1 văzuse pe deasupra boilor şi îl luase drept spiritul animalelor. Dar, acum, el tremura în alt punct al orizontului. Ai fi zis că ierburile se învârtejeau neîncetat.

— Ce e asta?

Ea nu ştia. Poate că era vântul sau căldura.

— Priveşte, spuse el, ce straniu este, totul tremură. Orizontul tremură. Copertina estradei freamătă. Un frison, priveşte, străbate pielea lui Cantaor. Câinele meu, priveşte, este cuprins de un spasm care nu încetează niciodată, când doarme, în muşchiul coapsei drepte: ai crede că e clipocitul etern al mării. Şi la această oră, ştii, taurilor le tremură pântecele din cauza muştelor. Oare dumneata nu ai niciodată ceva în dumneata care tremură?

Ea râse neînţelegând această literatură de şcolar, fără voia ei poate. Alban se întunecă la faţă, căci sosea Ramon.

— Pot să v-o cer din nou pe Cantaor?

Trebuia să se îndepărteze de estradă pentru a coborî. Dar Soledad îi zise:

— Acest brav Cantaor! în fond, este *buena persona.* Nu-i aşa, Cantaor? Fata se aplecă, îi prinse capul în mâini şi, fără să bage în seamă strigătul „Atenţie!" al celor doi bărbaţi, avu timp să-i dea o sărutare pe nări.

— O! zise ea, cu ochii ei larg deschişi de fetiţă, ce blândă este!

Şi Alban crezu că vede cum ducesa o străfulgeră cu privirea, ca şi cum Soledad ar fi făcut ceva rău.

El primise această sărutare. Lui îi dăduse ea sărutarea. Nu o atinsese oare el, mângâind cu mâna balustrada? Ardea până în străfundurile fiinţei. Ardea atât de tare, încât i se părea că această mărturisire fusese văzută de toţi, că trebuia să se explice, şi, fără să-i privească nici pe Ramon şi nici pe tânăra fată, sări pe iapă şi galopă spre tauri. Văzu în trecere, pe burta lui Cantaor, două cercuri mari sângerii care urcau spre spate, proaspete ca şi capetele descărnate ale cocoşilor de luptă: urma pintenilor. Şi i se păru că ce avea el în piept era roşu ca şi ele.

Spre el ajunse în galop, urmărit, un tăuraş de un roşu-închis ca pielea patinată. Taurul făcu o mişcare bruscă. Apoi cavalerul care-l mâna din stânga fu pierdut. Decizându-se deodată, Alban, îmbătat de obedienţa iepei, monstrul pe care tocmai îl părăsise, o făcu să o ia spre dreapta şi o mână, o îndemnă să se înalţe deasupra fiarei. Trecând de coarne, îi înfipse suliţa în coapsa stângă, şi animalul surprins căzu în genunchi. Imediat se ridică, dar băiatul câştigase teren. Pentru prima dată în acea zi, reuşise să pună jos o comută. Şi asta graţie lui Soledad.

Alban era ameţit pur şi simplu, dar, dacă la acea oră cineva i-ar fi spus: „O să mergi pe marginea acoperişului la etajul şase", ar fi mers. Simţea, ştia că era în stare de orice şi se afla în starea secundă, aproape hipnotică, a cuiva care a descoperit o reţetă magică şi punând-o în aplicare va deveni stăpânul lumii. Această reţetă era că totul îi era cu putinţă celui care este îndemnat de o femeie.

Îl observă pe tăuraşul care îl tatona vesel pe picador, fără să se teamă de suliţe. Acest tăuraş, ce bijuterie! O drăgălăşenie! Ce mai doreau să-l omoare! *Ahora!* Da, era momentul. După ce taurul încasă cele trei suliţe regulamentare, cum el era ingenuu, nişte amatori se desprinseră de lângă estradă şi alergară spre el pentru a-i face câteva pase. Alban îl opri pe unul. În această ţară încă sensibilă la rangul social, omul nu discută; şi dădu drumul capei în schimbul bridei care îi fusese pusă în mâini. Fără să arunce nicio privire în jur, Alban merse drept la taur şi îl provocă.

Fu puţin surprins când animalul se năpusti spre el; la început, nu reuşi decât să se apere cu capa, eschivându-se, nu era deloc plăcut. Apoi, văzând taurul atât de docil lăsându-se dus de nas, picioarele care-i dansau, fugeau, căpătară stabilitate şi sfârşiră prin a se lipi unul de altul, fără să se mai mişte în timp ce executa în

fine, perfect, acea pasă care se numeşte *veronica.* Taurul se întoarse fără ca el să fi strigat şi reîncepu, plin de îndrăzneală, mişcându-şi şoldurile, ridicându-se pe vârful copitelor. Şi a treia oară, cu toată voluptatea. Atunci, un secret ascuns al naturii sale îl avertiză că era foarte bine, că trebuia să se oprească în acest punct, să nu-şi mai încerce norocul. Termină seria paselor, nu fără oarecare stângăcie, căci nu era obişnuit. Tăuraşul, nemişcat în faţa lui, cu capul de bebeluş furios şi ciufulit, i se păru atât de nostim, că făcu gestul de a-l mângâia pe bot: „Hai, micuţule! Da, eşti drăguţ!" Apoi se îndepărtă exaltat de propria persoană.

Ducele şi însoţitorii lui, care făcuseră cerc pe caii lor, erau sincer uimiţi. Îmbătătoare, îmbătătoare, îmbătătoare senzaţie că ai aprins ca un comutator pe care îl învârti în ochii oamenilor puternici această licărire pe care o vedea el acum strălucind şi care este aceea a admiraţiei.

— *Que alegria!* Ce plăcere! exclamă ducele, şi Alban fu impresionat. Da, el este, ducelui şi tuturor celorlalţi le place să vadă ceva valoros. Cât timp au ţinut aceste trei pase – niciuna în plus – valoroase? Douăsprezece secunde aproximativ. Dar în aceste douăsprezece secunde, Alban şi aceşti oameni în care nu se încredea semnează un pact de iubire. Iar el, în aceste douăsprezece secunde, începe să existe pentru ei.

Alban, ca toţi aceia pentru care orgoliul este ascuns în adâncuri, era modest în triumful lui. Alţii ar fi insistat: nu ar mai fi fost ochi decât pentru ei. El restituie capa, pleacă, dispare. Aşa este, am văzut, cu o prudenţă puţin obişnuită la vârsta lui: să nu rişti, vrând să faci prea mult, să strici ceva atât de bine construit. Şi el evită să se întoarcă spre estradă, pentru multe motive: pentru ca Soledad să îl aştepte, pentru că părea că cerşeşte laude şi apoi pentru că era

confuz din momentul în care, sărutând acel cal, a părut că ea îl sărută pe el.

Se gândeşte din nou la acest sărut. Acolo, îl vede pe Cantaor cu Ramon. Ce-l apucă? Nu-i oare un fel de gelozie? Acel cal, pe care ea l-a sărutat, în mâinile altuia... Simte un impuls. Vrea să sărute nările acestui cal, în locul în care ea l-a sărutat. Galopează spre Ramon care-i strigă (era departe, adineauri, dar vestea s-a răspândit):

— Hola! se pare că în privinţa *veronicelor* sunteţi un adevărat Cochero!

— În acest caz, răsplătiţi-mă, mai daţi-mi încă o dată animalul dumneavoastră sălbatic.

— Dar asta-i o pasiune!

Ramon încalecă pe iapă şi porneşte spre tauri. Alban îl ţine pe Cantaor, se pregăteşte să-i acopere ochii. Calul înălţă capul, să se apere. Şi apoi nimeni nu va şti vreodată cum s-a întâmplat, Alban l-a scăpat, şi iată-l plecat.

Moment ridicol. Din fericire, un puşti e acolo. Între Alban care îl urmăreşte şi puşti, care îi barează drumul, Cantaor se eschivează şi se năpusteşte spre Alban care are norocul să-l oprească.

— Puştiule, acoperă-i tu ochii. Eu am să-l ţin bine.

Îi strânge nările, şi odată acest lucru făcut, iată-l că se urcă în şa. E bine. Şi deodată, un salt teribil, o piruetă. Alban, surprins, îşi pierde echilibrul, se ţine de coamă, cade de pe cal. (aiul pleacă, iar călăreţul se rostogoleşte pe pământ.

Se ridică, nu a păţit nimic. Mai încolo, nişte bărbaţi pornesc în urmărirea calului.

— I-a fost frică de muleta mea, zice puştiul.

Pentru a-l ţine pe Cantaor, atunci când Alban îi acoperea ochii, băiatul (de-o vârstă cu Alban, de fapt) aruncase ceea ce numea el muleta.

— Nu-i frumoasă – adaugă cu vioiciune băiatul, ca pentru a se scuza – dar, pe legea mea, voi avea una adevărată, care a servit.

Dacă l-aţi cunoaşte bine pe Alban, aţi vedea că ochii i se înverziseră de furie, luaseră culoarea lividă a mării. Căderea nu avea importanţă; asta i se poate întâmpla oricărui cavaler. Dar ceea ce îl descumpăneşte, este cazul să o spunem, este că s-a rupt vraja prin care totul îi reuşea... în trei minute, dublu eşec. Reţeta lui nu mai funcţionează. Soledad încetează să mai fie eficace. Şi ea îl privea, fără îndoială. Asta nu poate rămâne aşa.

Intendentul ducelui aduce calul. Comedia acoperirii ochilor reîncepe. Alban pare crâncen. Îi porunceşte puştiului:

— Dă-mi bastonul tău!

— Oh! Să nu-l rupeţi!

Are o cravaşă, de data asta. Dacă se agită, ce pedeapsă va primi Cantaor! Numai că se petrece ceva straniu. Alban nu mai este acelaşi. De când a căzut, îi e teamă, aşa cum nu i-a fost până acum. O absurditate cravaşa, nu îndrăzneşte să se servească de ea. Şi îşi îndepărtează picioarele pentru ca animalul să nu simtă pintenii.

Îşi aminteşte de ceva. Se întâmpla acum trei ani la manej. Alban tocmai căzuse de pe un mânz nărăvaş. Şi, ca şi astăzi, cu cravaşa în mână, nu avea curajul să se folosească de ea. „Loveşte!" îi striga instructorul. Râzând, de fapt, un rictus umilit, el bolborosi: „O să mă trântească la pământ... „

Sunt acolo intendentul, care va povesti întâmplarea, şi puştiul, şi nu departe, estrada cu toţi şi cu Soledad. Dar Alban nu reuşeşte să-şi înăbuşe frica. Dacă îl loveşte pe Cantaor, calul va ţâşni, iar Alban va cădea. Încearcă să-l îndemne să meargă vorbindu-i, scutură

încetişor hăţurile. Este derizoriu şi demn de milă. Îndată ce calul freamătă, îl cuprinde frica şi trage de hăţuri, pentru că se cramponează de ele. Ce luptă se dă în el! „Nu-i decât o chestiune de voinţă. Hai!”, dar voinţa îi fuge, totul fuge, el însuşi este doar o fugă. Şi deodată, temându-se ca, în această ultimă clipă, să nu fie surprins de cal, sare din şa.

Faţă de bărbaţi se scuză că îl doare mijlocul, coloana vertebrală, din cauza căzăturii. Invitatul se întoarce la tauri. Intendentul îl duce la loc pe Cantaor. Alban se întoarce pe jos la estradă alături de *muchacho.* Şi cu acesta, fiind de o vârstă cu el, nu se mai preface.

— E din cauza căzăturii. Adineauri nu-mi era frică, dar acum, da.

Brusca lui simpatie pentru Soledad, conversaţia avută deoparte, sărutul dat calului, toate acestea i se pare că au fost şterse cu buretele. Cum i-or fi ieşit din gură vorbele despre tremurat? Şi dacă l-ar omorî cineva, nu ar mai putea pronunţa ceva asemănător. Puterea acestei femei, a crezut în ea, şi a căzut iar. Are pică pe ea, ca şi cum l-ar fi înşelat; şi îi este ruşine pentru că a căzut în mrejele unei iluzii copilăreşti.

Se gândeşte că acum şase luni, când începuse să înveţe să danseze tango, cu fiecare lecţie se enerva mai mult, se temea că greşeşte, atât de tare încât, fiind copleşit de frică, la lecţia a cincea dansa mai prost decât la a doua. Aşa şi cu acest cal. Se va întâmpla la fel mâine cu taurii?

La poalele estradei, Soledad, făcând câţiva paşi ca să îşi dezmorţească picioarele, îl întâmpină pe Alban cu felicitări pentru pasele sale excelente şi cu tot interesul pentru căderea lui. Dar Alban era jenat, de parcă ar fi avut coş pe obraz, îşi întorcea capul.

În jurul lor, pasionaţii luptelor cu tauri îi contemplau pe furiş ca pe nişte fiinţe dintr-o lume superioară. Alban îl privi pe băiatul

care îl prinsese pe Cantaor şi, o dată în plus, fu uimit de tinereţea andaluză. Cum comentează ea acest cuvânt *niroso,* care înseamnă totodată „graţios” şi „aerisit”! Un ten uniform, fără nicio urmă, în afară de o cicatrice la colţul ochiului drept, avea ochi mari de un verde limpede (aur verde încrustat în aurul roşu al pielii), încărcaţi de strălucire şi de umbre, nasul acvilin care aminteşte bărbatul în femeie sau în copil; iar dinţii, o actriţă ar fi dat o avere ca să-i aibă. Şi pe deasupra, o minune: păr castaniu bătând în blond, unul dintre aceşti copii mauri de rang înalt, prinţi sordizi sub *djellaba* albastră, care numără printre înaintaşii lor vreo creştină capturată, în frumoasele seri victorioase, pe ţărmurile mării sarazine şi latine. Veşmintele zdrenţuite, casca pusă invers, ţigara în colţul gurii lăsau neatins ceea ce nu se dobândeşte: *casta* – toată rasa bătrânului pământ al Cezarilor şi al califilor, o întreagă moştenire princiară şi poetică. Şi ne închipuiam că tot ce se trăgea din el era nobil.

— Ţi se trage de la un taur? îl întrebă Alban, arătând spre cicatrice.

— Da, la Coria. A marcat locul pentru ca toţi ceilalţi să-l găsească.

Alban se gândi că trebuie să fi avut sângele parfumat. Băiatul se îndepărtă, căci nu departe un taur era împuns şi voia să-l aţâţe un pic.

— Sunt agasanţi, zise Soledad. Astăzi, încă este bine, pentru că am reuşit să avem două gărzi civile. Dar a fost o vreme când paralizau pur şi simplu corida, deoarece stăteau vreo douăzeci în jurul taurilor. Tata, când îi invita pe oameni, trebuia să le spună: „Vom încerca patruzeci de animale, cu condiţia ca toată pleava Seviliei să nu mă forţeze să opresc corida înainte.”

Taurul îşi primise suliţele, iar tinerii îi făceau pase de capă. Toţi voiau să-l obosească, şi, la doi metri de coarne, se certau care să ia

muleta şi se împingeau: taurul ţâşnind spre ei şi despărţindu-i. Se întâmpla întotdeauna să fie călcaţi în picioare foarte rău, dar ei se ridicau fără să pară că pătiseră ceva. Unul dintre cavaleri rămânea pe lângă joc, pentru a-i îndepărta atunci când taurul începea să obosească. Şi, cum adesea băieţii erau ascunşi printre ierburile înalte, erau unii pe care nu-i vedeai decât în momentul în care se ridicau, când taurul venea spre ei: ai fi zis că ţâşneau din pământ.

Or, taurul acesta nu se lăsa uşor. Puţin câte puţin, se apropiase atât de mult de estradă încât Soledad şi ceilalţi se urcaseră la loc. Valeţii intraseră într-un adăpost cu grinzi puternice; gărzile civile erau cu un picior pe marginea estradei şi cu o mână se ţineau de balustradă, gata să se caţăre dacă taurul s-ar fi apropiat şi mai tare. Cât despre amatori, toţi ar fi vrut să facă la fel. Dar toţi îi respingeau fără milă.

— Mergi acum la taur, fiindcă pentru asta ai venit!

— Ei bine, nu asta aşteptai?

— Pentru asta, leneşule, ai mâncat jambonul domnului duce? Îi aruncă un servitor uitându-se pe furiş la ducesă, pentru a se face remarcat. Într-adevăr, amatorii mâncaseră rămăşiţele de la masă. Toţi, până şi tânărul din Paraguay, în timp ce unul dintre băieţi se apropia de estradă, îl loviră peste mână cu un râs dezgustător pentru a-l face să coboare, ca acei sclavi înarmaţi cu bice care aruncau în arenă animalele cuprinse de panică în faţa fiarelor sălbatice. Alban fu indignat. Ştia ce înseamnă să fii *faţă în faţă.* Nu se cădea din partea unui străin care n-avusese niciodată de-a face cu un taur să-şi permită asta cu un indigen.

Îndată fu zărit taurul, la zece metri de estradă, lovind furios cu copita într-o cârpă roşie. „Ce râvnă!” zise Alban, amuzându-se de această furie sterilă. Deodată, chipul lui rămase nemişcat: o formă se mişca sub muletă. Era băiatul care îl ţinuse pe Cantaor. Cât timp

dură acest lucru? Mult, cu siguranţă mai mult de cincisprezece minute. Băiatul se agăţase de coarne, iar coarnele îl purtau când la dreapta, când la stânga, în jurul lor, trei amatori nu se mişcau. Intendentul, pe calul lui, cu suliţa în mână, privea ca şi cum ar fi fost vorba despre un spectacol oarecare, cu toate că ar fi putut opri animalul cu suliţa. Şi la şase paşi de taur şi de prada lui, un câine alb, cu mândra şi insolenta lui indiferenţă tăvălindu-se prin iarbă, avea aerul că râde.

Lui Alban îi veni să alerge, să-i smulgă capa unuia dintre aceşti fricoşi amatori, şi să intervină. Nu făcu acest lucru. Ceva ¡l ţintuia locului. Fără îndoială respectul uman, teama că ar părea că o face pe zelosul, de a părea că ia în serios acest incident destul de obişnuit prin frecvenţa lui, ca şi prin clasa socială a victimei. În sfârşit, băiatul scăpă de animal. Sus pe coapsă, pantalonul şi cămaşa îi erau sfâşiate pe cincisprezece centimetri, şi se vedea nu o rană, ci o despicătură roşie şi fierbinte.

Slujitorii, gărzile civile, invitaţii, ducesa şi Soledad râseseră. Numai Alban şi tovarăşii lui Jesús (acesta era prenumele băiatului, tocmai îl auzise) nu râdeau. Alban îi spuse lui Soledad cu oarecare brutalitate:

— Nu văd ce este de râs în asta. Ar fi fost mai bine să sară în ajutorul lui. Ar fi putut fi ucis.

Dacă ar fi râs nişte parizieni, ar fi făcut-o poate pentru că nu ar fi înţeles pericolul. Dar oamenii locului ştiu de ce este în stare un taur!

— Ei na, rupându-şi pantalonii devin toreadori. Nu te mai înduioşa: sunt obişnuiţi!

Alban nu îi răspunse. Tuturor celor de pe estradă şi mai ales celor două femei, el le ghicea dorinţa vagă de a vedea sângele curgând, numai să fie sânge plebeu, nu de senior.

Apusul soarelui cuprinsese tot văzduhul, un apus fără nori. Cerni de un albastru uniform se îngălbenea deasupra orizontului, ca şi cum pământul iradia spre cer nesfârşita strălucire a florilor aurii. Fiecare tufiş făcea pe pământ mica lui umbră albastră. Fiecare piatră îşi avea pata ei de soare. Dinspre turmă, o mişcare arăta că munca se terminase. O răcoare bruscă se lăsă odată ce soarele dispăru. Alban îşi puse paltonul său andaluz, scurt, cu guler de blană. Cât era de nemulţumit de el şi de ceilalţi! Îi era oare frig din cauza apusului sau din cauza nemulţumirii? Lângă el, Soledad zise tremurând:

— Frigul se lasă brusc...

„Vrea să-i împrumut paltonul”, îşi zise Alban, şi se făcu că nu pricepe.

În depărtare, turma se punea în mişcare. Prinţii câmpiei înaintau cu lumina crepusculului în faţă, cu botul în jos, legănându-şi maiestuos capul, ritmându-şi mersul suplu în greutatea lui, după mişcarea capetelor. Înaintau ca nişte fiinţe care merg către un scop foarte precis, unii singuri, alţii în grupuri, şi alţii în faţă, asemenea unor tancuri în încetineala lor, cu mersul lor negru, sălbatic şi continuu.

— Mi-e frig, zise Soledad. Am trimis să mi se aducă mantoul din maşină, dar ce mult durează!

Privi în jurul ei. Printre bărbaţi, mulţi nu aveau paltoane, alţii nu se întorseseră.

— Vrei să îl iei pe al meu o clipă? zise Alban.

— Pur şi simplu, nu te pot refuza.

După o clipă, ea adăugă:

— Nu te deranjează? cu tonul cuiva care îşi aminteşte că trebuie să fie politicos.

I-l dădu, cu aerul unui om care îşi scoate haina înainte de a se aşeza cu capul sub ghilotină.

Atunci, începu el să tremure de frig, un frig imaginar, putem să credem, dar care nu era mai puţin crud. După ce fusese pe punctul de a se alege cu o insolaţie din cauza ei, îl făcea acum să capete o pneumonie... Ah! geniul Evei, nu era un lucru obişnuit.

Mânată de bouari, hoarda începu să galopeze. Trei sute de animale mergând în rânduri veniseră de mai departe, căci nu participaseră la *tienta,* se legănară, cu un ritm tărăgănat şi greoi. Masa cea neagră se rostogolea sub cerul devenit roşu, aidoma unei insule în derivă, rupându-se în bucăţi, ca acele întinderi de vegetaţie întunecate ce rătăcesc pe ocean, care au fost cât pe ce să ia cu ele flota lui Columb. O pasăre scotea un strigăt lugubru, şi câmpia lovită sub picioarele vitelor scotea un vuiet. Puţin câte puţin, cireada se lungi. Trecu astfel în întregime, sub strigătele guturale ale bouarilor, asemenea ultimei defilări dintr-o paradă.

Siluetele călăreţilor păstori, sprijiniţi în suliţele lor, se decupau parcă pe cer. Rămaseră mult timp să privească, până când cireada întreagă părea în depărtare o pădure sau un gard-viu mişcător. Toţi oamenii aceştia, pentru care acest tip de spectacol era familiar, nu erau deloc nemulţumiţi; în fiecare seară îl priveau cu dragoste neostoită. Pentru ei, ca şi pentru oamenii din Camargue, poezia pământului natal nu se învechea niciodată.

Apoi călăreţii se întoarseră şi se auziră copitele cailor în ierburile ce foşneau. Descălecară şi făcură câţiva paşi cu picioarele înţepenite. Pe piepturile cailor, pe hamul împodobit, care acoperă calul picadorului în timpul luptei cu tauri, curgea o spumă albă atât de deasă încât ar fi putut fi adunată cu lingura. Adineauri, piepturile cailor despicau valurile cirezii ca nişte prore; ai fi zis acum că doar spuma acelor valuri le mai rămăsese. Şi oamenii le

astupau un pic cu ierburi. Fiecare cal avea răni roşii de la pinteni sau doar de la chingile din fier. Cantaor, mai mult decât oricare, avea trupul înroşit de o parte şi de alta, de jos în sus.

— Iată un animal care va trebui lăsat să se odihnească opt zile, zise cineva. Alban se gândi că lui i se adresa.

Ţigările erau aprinse. Automobilele soseau cu zgomot. Îşi luau rămas-bun. I se dădu înapoi paltonul lui Alban. Avu un suspin de uşurare când constată că Soledad nu va fi în aceeaşi maşină cu el.

Caravana automobilelor se puse în mişcare pentru drumul de întoarcere. Automobilul ducelui era primul, cu ducele la volan, şi Alban alături de el, iar în spate servitorii. Şi înăuntru, cu botul pe genunchii lui Alban, se afla tăuraşul de două luni, pe care îl duceau la Sevilia, la veterinar. Iniţial, ducele voise ca să fie ţinut de servitori, dar Alban îl implorase să îl ia el. În toată dezamăgirea acestei seri, viaţa sfântă pe care o ţinea în braţe îi era singura consolare. Deja, animalul se uita la el cu o privire feroce; pe fruntea-i catifelată, corniţele născânde mijeau precum cele ale lui *Moise* de Michelangelo; copitele lui aveau limpezimea solzilor de peşte. El acoperea sau descoperea, după cum se mişca, o placă fixată în automobil care reprezenta Sacre-Coeur. „Încă doi ani, gândea tânărul, şi această viaţă firavă pe care eu o strâng la piept de parcă ar fi un câine va putea să ucidă oameni.” În spate, un servitor îl ţinea cu ambele mâini pe Galgo, căci, de fiecare dată când se întorcea Alban, câinele ridica spre el ochii săi negri tăciune cu gura deschisă, pentru a-i cere permisiunea să-l sugrume pe tăuraş.

Nu exista drum. Automobilul mergea pe câmp, ocolind pâlcurile de copaci, traversând gropi pline de apă, în noaptea care se lăsase. Ducele discuta cu Alban despre cai. „Veragua, cu ierburile sale de Castillia, nu poate hrăni decât animale care sunt

şaptezeci şi cinci la sută rasă arabă... Mustangul se apără mai întâi, dar, după ce este îmblânzit, e în regulă, din contră calul de Camargue, timp de zece ani o să-ţi facă probleme...” Deodată, servitorii îi avertizară că nu mai zăreau cea de-a doua maşină care nu avea faruri. Opriră. Atunci, o mică siluetă sări dintre arcurile din spate şi o luă la fugă. În întuneric, o pierdură imediat din vedere.

— Este haimanaua care a fost pusă la pământ de taur, zise un servitor râzând.

„Hristoase!” se gândi Alban. Prin urmare, ei discutau acolo şi duceau cu ei această viaţă tânără şi necunoscută... Ce straniu! Alban era cuprins de remuşcări în privinţa puştiului: pentru că nu l-a ajutat, pentru că nu i-a dat două pesete sub pretext că-i ţinuse calul, de fapt pentru pantalonul rupt...

— Poate că ar fi bine să vedem dacă nu este cumva rănit mai tare, îi spuse el ducelui şi, dacă aşa e, să-l luăm în maşină cu oamenii dumneavoastră.

— Nu, nu, zise ducele cu o voce hotărâtă. După asta, vor crede că pentru o zgârietură au dreptul să fie duşi înapoi. Credeţi-mă, aceşti băieţi nu sunt interesanţi.

— Gândiţi-vă ce înseamnă să facă treizeci de kilometri pe jos, mai ales dacă îşi târăşte un picior.

— Nu vă temeţi, va găsi el o cale să ajungă înapoi.

Maşina porni din nou. Alban avu o strângere de inimă gândindu-se la creatura rănită pe care o abandonau în noaptea crudă. Găsea că ducele fusese, în mod ciudat, mai puţin sever cu amatorii care săreau în arenă la Madrid. Află imediat motivul acestei atitudini.

—Ştiţi, îi spuse ducele, că oamenii aceştia, acum un an, mi-au ucis o văcuţă? Da, pentru că au muncit-o prea mult la capă, a crăpat de epuizare.

Alban nu spuse nimic, nimeni nu mai spusese nimic. Mângâia fruntea obtuză a tăuraşului, capul iubit şi duşmănit, în acelaşi timp. Se gândea la multe lucruri. Era foarte nemulţumit şi regreta. În sfârşit, lupanarele îşi arătară albeaţa lor violentă la marginea drumului. Intrară în Sevilia nocturnă, plină de miros de peşte cald.

III

„La Roma, şcoala toreadorilor se afla pe muntele Coelius." Alban repeta această frază citită într-o carte, în fiecare dimineaţă, mergând la şcoala gladiatorilor, adică la abatorul municipal, odată ce trecea de Poarta Măcelarilor. Precum aceea a „aheenilor îmblânzitori de cai", ea îl arunca automat într-o viaţă mai nobilă. La abator, pentru câţiva *douros,* băieţii îi cedau boii aleşi. Legând muleta, se poziţiona la patru paşi de animal înfigând spada pe cât de aproape putea de locul numit crucea, pentru că acolo se încrucişează coloana vertebrală cu linia prelungită a spatei. Atunci când vita părea atinsă de moarte, dar nu cădea, el încerca *descabello:* o lovitura dată între coarne care secţionează măduva spinării şi o paralizează. Un asemenea antrenament, la care se dedau în aceleaşi condiţii mulţi matadori, îi pregătea braţul puternic şi abil pentru ziua în care ar participa la lupte.

Într-adevăr, le iubea tare mult pe aceste animale, dacă putea sta mult timp pe lângă ele fără să le ucidă. Numai posesiunea

eliberează. Aici, posesiunea însemna actul de a ucide, o altă variantă a sacrificiului. Popoarele primitive adorau fiara pe care o vânau şi apoi o ucideau. Taurul Apis, întruchiparea perfectă a divinităţii sub forma ei animală, era înecat de preoţi, după un anumit timp, într-o fântână închinată Soarelui. Alban îşi amintea de răul pe care îl simţea, în ţinutul d'Oc, în faţa taurilor cărora trebuia să le înfigă, în chip de spadă, „simulacrul": un bastonaş care, atingând şira spinării, fixează pe ea un mănunchi de panglici. Ceea ce îl frământa atunci era faptul de a fi privat de descărcarea nervoasă pe care o provoacă lama care se înfige, era această anxietate a faptului neconsumat care-i epuizează pe cei care le pipăie pe tinerele fete... Ce enervare îl cuprindea când pleca de la aceste semicoride, ce exasperare răufăcătoare şi ce lipsă de odihnă!

Profundă era nevoia uciderii binefăcătoare, a uciderii cu adevărat creatoare. Cultul lui Mithra apărea mereu viu. Adolescent, îmbrăcat mereu în veşminte transparente, cu pălăria lui Ganymede pe cap, Mithra lupta mai întâi cu Soarele, şi iată că în toiul luptei se modela un fel de iubire: Mithra lega cu Soarele o minunată prietenie, întărită de o alianţă solemnă. Era numit „prieten". Pe urmă, cu ajutorul câinelui său, îl urmărea pe Taurul sacru, îl îmblânzea, îl atrăgea în vizuina lui. Acolo el primea de la Soare, prin vocea corbului, porunca de al ucide. Suferea din cauza asta, căci îl iubea pe acest animal. Cât de mult înţelegea Alban această iubire, şi pentru a o împlini trebuia să ucidă, şi expresia tânărului zeu – în basorelieful de la Neuenheim, de exemplu cum întoarce capul fără a recurge la violenţă cu un admirabil gest de disperare! Mithra răpunea taurul, în pofida voinţei lui, dar iată că din sângele acestuia ieşea vinul, din măduva spinării – grâul şi restul plantelor, din sperma sa, toate animalele necesare omului. Actul sângeros zămislea toate bunurile pământului; cornul taurin

devenea simbolul abundenţei. Şi mâine, la sfârşitul veacurilor, Mithra va veni din nou să sacrifice un Taur divin. Iar din sacrificiu nu se va mai naşte de data asta viaţa terestră, ci învierea trupurilor şi a sufletelor, cu pedepsele şi fericirea eterne.

Alban simţea cum se mişcă în măruntaiele lui şi în spiritul lui religia care îmbătase legiunile romane şi din care fiecare oraş de pe valea Ronului păstrează o piatră. Dar ceea ce îl preocupa cel mai mult în cultul lui Mithra şi al lui Cybele, şi în jertfa taurilor, erau cele două generaţii mistice: generaţia iubirii pentru luptă, şi apoi generaţia vieţii bogate prin actul exterminator, care era şi regenerarea personală în sensul în care Apocalipsa spusese: „Spălat în sângele Mielului”, şi Sfântul Ioan: „Sângele lui Hristos ne purifică”.

Cam pe la mijlocul dimineţii, după ce ieşea de la abator, tânărul lua, prin grija colonelului, unul dintre caii de la cazarma cavaleriei, şi, cu capa şi muleta pe şa, se ducea spre câmp. Ieşea din Sevilia pe drumul dinspre Dos Hermanas, trecea de prăvăliile albe şi mov, traversa podul pe deasupra uedului în care se adăpau măgarii sub palmieri, în apropierea caprelor care păşteau stând în genunchi. Drumul alerga printre agave, cactuşii de culoarea gri-albăstrui a verzelor. Dincolo de toate acestea se întindea fericita Andaluzie, de o admirabilă simplitate în liniile ei, ca şi în culorile ei violente şi distinse: roşu şi verde cu câteva case prea albe, sub imensul cer albastru. Martie înflorea aici, plin de iubiri de şoimi.

Pe drum, întâlnea ţărani cu chipurile maure sau romane, strigând *„arre! – errha!”* pentru a-şi face loc, arabi cu măgarii lor, puşti cu trăsături fine şi pure, plini de drăgălăşenii unii cu alţii, incomparabil mai nobili decât oricare om din popor de la noi şi care se duceau să muncească zece ore, dintre care şapte fără întrerupere, sub soarele de plumb. Andaluzii sunt leneşi, aşa cum

se ştie. Şi peste tot bărbaţi, mereu bărbaţi, ca în Orient. Nu întâlneai femei, în afară de ţigăncile tinere şi năclăite, mirosind tare, cu părul întărit de mizerie. Ele târau după ele bărbaţi urâţi ca nişte paria din India.

Dreapta drumului era partea sacră. Pe acolo, înaintând, ai ajunge la prinţii câmpiei. În curând, Alban galopa pe acolo. Îl copleşea un sentiment religios, acelaşi care de mii şi mii de ani îi făcuse pe oamenii Thesaliei şi ai Cretei, ai Egiptului, ai Persiei şi ai Asiei Mici să se plece în faţa Taurului zeificat. Şi întorcea capul când la dreapta, când la stânga cu vioiciunea unei păsări, aşa cum într-o zi avea să întrebe orizontul mut pentru a afla unde sunt liniile germane. Deodată, ridica hăţurile şi opri. Acolo, se vedeau împrăştiate mici pete negre. Privea. Atunci băgă de seamă că două pete, mai întâi la depărtare una de alta, se apropiaseră. Erau desigur taurii. Inima sa bătea nebuneşte.

În primele zile, obsesia lui îl făcu să comită greşeli stranii. O dată, înaintă mult cu un respect plin de emoţie, crezându-se în faţa celebrilor tauri de Miura, consideraţi cei mai mândri din Spania, pentru ca într-un târziu să-şi dea seama că sunt cai! Altădată, tresări auzind foarte aproape de el un muget... Iira sirena unui vapor care urca pe tăcutul Guadalquivir.

În depărtare se auzea acum simfonia obişnuită: albastrul cerului, galbenul întins al părăluţelor galbene, şi în acest galben taurii care parcă sclipeau de negri ce erau. Şi în urmă, la patruzeci şi cinci de kilometri în adâncul moşiilor umede – *las Marismas* – mlaştinile ce hrăneau animale sălbatice care nu se opresc decât în mare. Deja aici, în jurul tufelor de iarbă, pământul mlăştinos păstra urmele cailor şi ale cornutelor. Parcă scânteia, acoperit de bule care se umflau şi se spărgeau, iar în urmele lăsate de copite se strângeau un pic de apă. Galgo se bălăcea, punându-şi în cele patru picioare

rotunde pantofiori de noroi. Uneori, lagunele se îngustau; li se ghiceau vadurile după tropăiturile cu care erau abordate; încreţite la suprafaţa lor, trebuia să le verifici cu o tufă de iarbă pentru a şti dacă era din cauza vântului sau din cauza fluviului vecin şi ascuns. Prudent, Alban îşi lăsa calul, care nu avea piciorul asemănător celor din Camargue, să intre în lagune. Treceau printr-o mică furtună de bolboroseli, căci animalul se juca, iar Alban îl lăsa în pace, mulţumit să-l vadă fericit. Odată ieşiţi, cum animalul îşi udase vârful cozii, se lovea peste crupă, scuturându-şi coada de apă, în timp ce un abur se ridica din picioarele lui calde şi tinere.

Acum, îi vedea bine pe tauri. Alban distingea coarnele lor deschise la culoare, pielea lor lucind. Tălăngile boilor *cabestros,* boi domestici dresaţi să mâne taurii sălbatici, umpleau aerul de binecuvântări, fiecare pe o voce diferită. La o sută cincizeci de metri de ei, el îşi împiedică animalul, puse capa şi muleta pe partea ridicată a şeii prea grele, apoi urină sub efectul fricii. Şi pândi, aşteptă ca un taur, nu prea mare, să se îndepărteze destul de turmă, pentru ca să-l poată aborda cu capa, aşa cum mâine ar aştepta ore în şir ca o femeie să fie singură pentru a se apropia de ea.

Niciun suflet prin împrejurimi. Ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi fost rănit? Se gândise la asta, şi nu o singură dată.

În sfârşit, un taur se îndepărta de turmă.

— Slavă Domnului, Sfântă Fecioară de la Macarena! murmură băiatul, mergând spre el aruncând priviri furişe într-o parte, cu teama că din spate ar putea să apară altul. Bruta îl observă, înălţă capul totodată neliniştit şi provocator, şi ai fi zis că doar într-o clipă îi creşteau coarnele, aşa cum ciuleşte urechile un cal.

„Să atac sau să fug?” se întreba animalul. „O să fug sau o să atac?” se întreba Alban. Câteodată, animalul fugea, iar Alban, venit

să lupte cu el, nu putea să-şi oprească un suspin: „Am făcut ce trebuia...” Uneori, comuta lăsa capul în jos de trei sau patru ori, suflând de fiecare dată ca un bătrân domn important sufocat de mânie, iar privirea sa era plină de răutate, că pe loc îţi dădeai seama că era un zeu. Lovea pământul cu copita. În jur, era o singurătate nesfârşită. Deasupra lor, aidoma dansatorului care dansează în cerc în jurul partenerei de flamenco, se rotea cu o lentoare îngrozitoare un şoim.

Seara, după ce ciugulise, într-o tavernă care mirosea a anason, o plăcintă cu peşte fript, fiindu-i teamă că îi va întâlni pe englezi dacă se va întoarce la hotel (englezul, la hotel, îţi suflă în faţă fumul pipei; spaniolul îţi cere permisiunea să se aşeze în faţa ta la masa comună), Alban se amestecă printre oamenii coridelor.

Strada Şerpilor era plină. De departe, îi vedea stând la cafenea. Se salutau ridicând mâna la înălţimea feţei, câteodată mişcându-şi degetele într-un mod copilăresc şi gentil. Venea doar ca să stea acolo. Nu, nu va lua nimic. Dar ei insistau: „Domnul este parizian. Aduceţi-i deci un absint”. Din timiditate, Alban nu îndrăznea să refuze mizeria, esenţialmente franţuzească, se pare, şi pe care ar fi aruncat-o sub masă, plin de sentimente bune, la acest capitol.

Oamenii coridelor aveau degete păroase şi acoperite de briliante, părul dat pe spate, ochi oblici de japonezi, sub sprâncene stufoase, dinţi regulaţi şi curaţi, un plastron fără cravată, cu un singur lanţ. Fiecare perora, spunea cu cât era plătit, dublând, triplând suma, împiedicându-i pe alţii să-l întrerupă, căpătând brusc un chip de lemn, îndată ce vreunul anunţa că făcuse asta, că făcuse aia, ca şi cum i s-ar fi furat o parte din propria-i glorie, sporindu-şi atunci pălăvrăgeala: „În ziua aceea, nu a fost decât pentru mine... am fost purtat pe umeri...” Scotea din buzunar un

pachet de scrisori negre de mizerie: „Aţi putea crede că sunt un farsor, iată, tocmai am la mine...” Arăta tuturor o scrisoare de la un impresar: „Dragul meu Juan, regret că angajamente precedente nu îmi permit să îţi semnez un contract sezonul acesta, dar poţi fi sigur că la anul...” „Vedeţi, la anul... concluziona omul triumfător.

În jurul frumosului vorbitor ceilalţi rămâneau tăcuţi, cu pălăriile date pe spate, bărbaţi mai simpli sau mai umili, picadori, *banderillos,* matadori în vârstă şi fără angajamente, oameni cu ochii urduroşi, cu figuri înfometate şi atinse de sifilis, desfiguraţi de o lovitură de coarne sau de ghinionul care aşază riduri căzătoare la colţurile gurii. Unii, neinvitaţi, se învârteau în jurul mesei, aşteptând să fie rugaţi, cu nişte rictusuri de clovni bătrâni sau de pederaşti amărâţi, pe care îi dezminţea neliniştea din priviri. Dar picadorul Cachorro, preşedintele sindicatului picadorilor, cu aerai său de iezuit de „bine”, cunoştea nuanţele sociale, şi bietul diavol nu se aşeza. Câteodată, din contră, un amator entuziast, cu îndrăzneala pe care o dau un sombrero deschis la culoare şi botine lăcuite, cerea favoarea de a plăti un rând de băutură. Care trebuia întors. Şi el se luptase cu taurii, şi el fusese scos într-o zi pe umeri... Atunci, din capăt, unul dintre ei, vexat, spunea: „Eram angajat pentru două coride, şi mi-au dat opt!”

Paharele de *manzanilla* nu conteneau, servite cu măsline pentru a înteţi setea. Două mâini pline de inele apucau din plin o porţie de peşte şi o duceau la gură: plăcere micşorată de faptul că, pentru o clipă, trebuie să te opreşti din vorbit. În entuziasmul lor şi în firea lor bună, unii dintre aceşti oameni, care îl văzuseră pe Alban de trei ori, îl strigau „senior Alban” sau chiar „Alban” pe scurt, şi uneori chiar îl şi tutuiau; şi pleosc peste umăr, şi pleosc peste spate. Între ei totuşi, când nu se tutuiau, îşi adresau solemn de-alde senior – *da, senior; nu, senior*, chiar dacă se întâlneau în fiecare

seară. Cazuistica taurină era în toi asupra chestiunii dacă Pastor dăduse o lovitură cu spada „în acelaşi timp” sau *„á la rencontre”.* Discutau precum mai-marii Bisericii greceşti despre chestiunea dacă domnul Iisus intrând în Ierusalim era călare pe un cal necastrat sau pe unul castrat. Uneori, degenera în ceartă, şi atunci, timp de un sfert de o oră, suita de riposte era schimbată cu o repeziciune prodigioasă, una plecând de la alta înainte ca aceasta să fie terminată. Totul însoţit de vorbe ceremonioase, dar şi de cuvinte mai puţin politicoase. Şi pe urmă, deodată, după cum bătea vântul, din cauza a ceva ce provocase râsul, cei doi adversari se puneau şi ei pe râs, uitând instantaneu, ai fi zis, de la ce subiect puseseră ei în funcţiune aceste turbine ale elocvenţei. Părăseai cafeneaua care mirosea a portocală, a noapte, a ţigară aprinsă, puţin cam ameţit de atâta glumit şi râs.

La cafenea, Alban se reîntâlni cu ziaristul invitat la *tienta* ducelui, don Alipio Carrasco, căruia i se spunea don Ali. Acest cavaler avea drept ac de cravată un semn de întrebare din diamante. Era niţel cam îndrăzneţ, când nu intriga pe nimeni. Don Ali nu făcea asta, fiind omul cel mai deschis, mai amabil, jovial şi boem, cu această glumă andaluză sora spiritului parizian. Alban îi ceru să-l pună în legătură cu un *torero* care ar putea să-i pregătească taurii atunci când ar începe să ucidă.

— Uitaţi, Buñuelo, pe care vi-l arăt acolo, în doi timpi, – tac-tac – (desenă pasa), sfâşie burta insectei.

— Să fie într-un ceas bun! făcu Alban cu cinism. Nu trebuie să laşi să-ţi scape.

Era un *torero* de vreo patruzeci de ani, cu pântecele deja rotunjor, cu pleoapele grele, cu faţa ciupită de vărsat pe alocuri ca acele capete de statui antice pe care apa mării le-a erodat în unele locuri, lăsând restul intact. El se uita cu gura căscată la un afiş al

viitoarei *fiesta* andaluze, întrerupându-şi într-un târziu mutul extaz printr-o înjurătură admirativă.

— E puţin cam bădăran. E din Saragosa, zise don Ali, cu aerul de andaluz cu limbajul cel mai puţin spurcat decât spaniolul din oricare altă provincie. Dar ce *banderillero!* Face un pas, ridică braţul, sare. Tac...!

Desenă pasa. De altfel, dacă erai atent, vedeai că era plină cafeneaua de oameni care desenau pase. Cuvântul „pasă” nu putea să apară în conversaţia lor, fără ca pe loc ei să nu schiţeze gestul ritual. Ca şi în arene când matadorul execută o frumoasă *verónica,* primeşti un cot între coaste. Este vecinul care o face în acelaşi timp cu matadorul.

Buñuelo se aşeză la masa lor şi, pentru a intra în vorbă cu ei, se scuză că este atât de prost-crescut. Nu primise nicio educaţie. Era un om cinstit, cap de familie, dar îşi ratase viaţa din cauza caracterului său, care îl împiedica să se înţeleagă cu matadorii. Chiar el însuşi explica toate acestea, cu simplitate, şi, în timp ce îşi blestema mojicia, se întâmpla să nu mai poată să înceapă, să continue sau să sfârşească o frază fără să înmulţească blestemele de o violenţă mereu crescândă care până la urmă ţineau loc oricărei expresii atunci când gândirea lui, în mod hotărât, devenea prea greu de limpezit.

— *Compare,* zise don Ali, ar fi fost mai bine dacă ai fi trăit în Franţa. Ei, ei au Republica!

Se apucă să fluiere *La Marseillaise,* nu din iubire pentru Franţa, ci din iubire pentru Revoluţie. Monedele de *douros,* pe care băieţii bănuitori le zăngăneau, puneau zgomotul deasupra acestui ideal.

— Da, în Franţa... zise Buñuelo cu un suspin adânc. Căzu pe gânduri îndelung. Spuneţi-mi, îl întrebă el pe Alban, e adevărat că în Franţa, când treci pe lângă femei poţi să le pişti?

Din curtoazie, căuta apropieri între el şi patria lui Alban.

— Toată tinereţea mea, am folosit prezervative marca *El Francés.* Erau foarte bune, da, foarte bune...

După ce au „survolat” rapid Franţa, ies. Trece o tânără drăguţă:

— Tare aş mai bea un păhărel din trupul tău, îi suflă andaluzul la ureche. Îmi plac femeile când merg repede, atunci îşi mişcă fesele mai bine, opinează apoi aragonezul.

Odată don Ali plecat, Buñuelo îi arată lui Alban fotografia soţiei sale, care ţine o lăptărie, a copiilor săi, cu mândrie. Apoi îl chestionează asupra vocabularului obscen francez. Alban îi zice câteva cuvinte pe care el le repetă de mai multe ori.

— Aşa? Aşa? După ce le-a pronunţat bine, un surâs de beatitudine se fixează pe chipul lui negru şi rămâne acolo până când îşi iau rămas-bun.

Alban se simte pe picior de egalitate cu toţi aceşti oameni. Francezul – vanitatea îi ţine loc de orgoliu – cum bine a spus Napoleon – este linguşitor cu superiorii, dar în automobil, pe autostradă, nu vrea să se lase depăşit, se teme că se compromite cu „inferiorii” săi. Spaniolul, care are o mândrie adevărată, tocmai din cauza acestei mândrii, este mult mai egalitar decât el. Familiaritatea între clasele sociale depăşeşte mult cadrai unei pasiuni comune. La andaluzi, şi mai mult încă, graţie amabilităţii lor naturale. Gentilomul, pe stradă, dacă vede ceva drăguţ, plăcerea lui este atât de vie încât nu poate să se abţină să nu o comunice şi sărmanului, pe care îl numeşte *compañero,* şi schimbă impresii. Patronul dă ordine pe ton de conversaţie. Dacă îl întâlneşte pe unul dintre muncitorii săi beat, îl duce acasă de braţ. În toate acestea, Alban este foarte andaluz. Şi pentru alte trăsături care au mirosul Orientului.

Ca şi ei, el este sănătos, frugal, optimist, cu emoţii simple şi puternice care produc imagini interioare atotputernice, cu dorinţe neînsemnate, de scurtă durată şi contradictorii, dar de o violenţă teribilă, care lasă puţin loc scrupulelor şi care de obicei nu au alt scop decât plăcerea sa. Nici metafizician, nici logician, el nu are legătură cu ce e trist sau supărător, indiferent că este vorba despre moarte sau despre chestiuni de ordin politic, social etc... şi nu pune gravitate decât în lucrurile voluptuoase, nu am zis lucrurile sentimentale. Tragicul vieţii nu-i scapă. Vorbeşte despre el, îl cântă cu patetism. Dar asta pentru că este poet. Odată cântecul terminat, nu se mai gândeşte la el. La fel, după un scurt elan religios, în care va putea depăşi fervoarea multor credincioşi, nu va mai face altceva decât să-şi încline catolicismul în sensul comodităţii lui personale. Şi totuşi, acest catolicism pe care nu-l respectă în fiecare zi, el nici măcar nu-şi imaginează, respinge posibilitatea că s-ar putea desprinde de el. Şi îl iubeşte aşa de mult încât niciodată nu-l încalcă fără să fi pus mai înainte această dragă infracţiune sub patronajul scumpei lui religii. Din toate astea, multe îi vor fi lui iertate pentru că le-a făcut întotdeauna cu naturaleţe.

Într-o *venta* rustică de la periferia Seviliei, amatorii puteau să se lupte cu taurii în schimbul unei sume de bani. Alban se duse acolo cu Buñuelo şi cu un alt *torero.* La marginea unei grădini abandonate, într-o curte murdară, dominată de câteva rânduri de trepte goale, li se lăsă un tăuraş de doi ani, mic şi prost. Dar *il banderillero* nici nu-l primise încă în capa sa că Alban şi văzuse că taurul nu era neantrenat. Îşi termina lovitura de cap, dând oblic către burta omului. Fusese încercat de câteva ori, era evident, şi puţin câte puţin învăţase să nu se lase păcălit. Astfel, un hăitaş deştept ghiceşte „trucurile” coridei şi o fentează. De altfel, e

remarcabil că taurii, caii, câinii răi sunt, de obicei, cei mai inteligenţi.

În Spania, cu excepţia coridelor modeste din sate, din cauza banilor, şi în locuri îndoielnice, ca acela, oricare taur care a apărat în arenă este ucis. Aşa cere prudenţa: un animal care-i caută pe om în locul momelii este deosebit de periculos. Aşa cere spectatorul: cu un asemenea animal, omul, în mod perpetuu dominat, nu caută să se apere şi nu există o artă mai frumoasă, în ţinutul nostru d’Oc, din contră, *capea,* adaptare franceză a coridei spaniole, se ţine cu tauri francezi încrucişaţi cu spanioli, care au fost deja folosiţi la lupte.

În Provence, Alban le arătase deseori capa acestor tauri bătrâni, adevăraţi doctori în tauromahie, care i-ar fi adus puncte la acest capitol; mai ales văzuse cum îi lucrează toreadorii francezi şi spanioli, care, mutându-se în Franţa dintr-un motiv sau altul, au sfârşit prin a scoate profit de pe urma acestor animale ingrate. Astfel nu fu prea surprins de acest spadasin şi îl munci cu prudenţă, dându-i o ieşire foarte largă şi ne tăcând decât necesarul pentru primele lui zbenguieli confuze pentru ca apoi să-l împingă către locuri mai convenabile pentru fixarea banderilelor.

În spatele unuia dintre *burladeros,* scuturi de lemn la adăpostul cărora toreadorii urmăriţi de prea aproape găsesc refugiu, don Ali privea. Fusese surprins să constate că Alban îşi dăduse repede seama de condiţia taurului şi în ce măsură munca lui era bine gândită şi potrivită. Câţi alţii, în cazul său, nedându-şi seama de pericol, ar fi vrut a străluci cu orice preţ şi s-ar fi lăsat acroşaţi de la primul pas!

Jocurile de muleta, privilegiul matadorului, trebuiră să fie executate în doi: imposibil să acţionezi altfel cu un animal care, după fiecare pasă, te lovea cu coarnele. În acel moment, Buñuelo,

stând în partea cealaltă, îi arăta capa şi îl atrăgea spre el. După patru sau cinci pase de felul acesta, Alban se înarmă şi, *scurt şi drept,* după cum o cer regulile, înfipse spada până când îşi înmuie degetele în rană. Taurul merse puţin, se clătină şi căzu.

A fost un adevărat succes. Toreadorii, oamenii din prăvălie, toată lumea dori să-i strângă mâna. Într-adevăr, nu se aşteptau la aşa ceva. În *break*-ul care îi aducea înapoi la Sevilia, plin de vanitate, Alban se gândi la Soledad; numele ei nu-i veni în minte deloc în aceste patru zile care urmaseră coridei. Precum un bărbat care a posedat o femeie, femeia apoi dispărând momentan din el, aşa chestiunea taurină înceta să mai fie pentru el o obsesie, acum că o sacrificase omorând-o (altceva decât boii la abator). Acum pasiunea pentru tauri suporta concurenţă. Suporta ca Soledad să reintre un pic în atenţia tânărului. „De ce nu este ea aici? se gândea el. Ar fi văzut că pot să fac bine, departe de privirea ei." Şi pe urmă, în spiritul triumfător care îl prinsese, nu îi mai purta pică pentru că nu mai avea acele puteri pe care ea i le dăduse pe când îl îmblânzea pe Cantaor.

Don Ali şi cei doi *torero,* ca nişte buni andaluzi, gata să îl aplaude cu frenezie pe cel pe care erau pregătiţi să-l fluiere, dacă el le-ar fi transmis emoţia artei, strigară sus şi tare în cafenelele Sevilei numele tânărului parizian. A doua zi dimineaţa, don Ali îi aduse ziarul *Liberal,* în care el povestea întâmplarea cu multe înflorituri. Iar după-amiază, la recepţia hotelului, găsi cartea de vizită a ducelui, care venise personal să-l felicite şi îl invita la prânz a doua zi.

În drum spre duce, Alban se afla pe culmile spiritualităţii. La colegiu, unde se simţea grec şi roman, se lăuda că dispreţuieşte femeia şi purta conversaţii savante, inspirate din greci, asupra

chestiunii de a şti dacă femeia are sau nu suflet. Dar aici, el intra, fără să-şi dea seama, în tradiţia care leagă tauromahia de galanterie şi care explică, în parte, după părerea noastră, de ce Spania este una dintre ţările cel mai puţin atinsă de iubirea între bărbaţi, în ciuda atavismului nord-african, care ar trebui să o determine. Soledad pătrunsese în sufletul lui pentru motivele pe care le cunoaştem, dar şi pentru că i se părea bun şi necesar ca o femeie să aibă rolul ei în aventurile lui cu taurii. Lupta şi voluptatea sunt ca fratele cu sora. Mithra poartă spada Berbecului, semn războinic, şi e purtat de taur, semnul lui Venus.

„Oare este ea pură?" se întreba ei. Îşi amintea de sărutul pe botul lui Cantaor. Ideea de a ajunge „cu ea la ceva" îşi făcea loc în mintea lui, ca şi posibilă, deşi nu se gândise niciodată la asta. Şi el care, la Paris, când o prostituată îl acosta, îi răspundea obraznic, folosind cel mai jignitor cuvânt care îi venea pe buze, acum descoperea pentru prima dată latura lui familiară şi blândă. Clipeşte des din cauza spaimei din sufletul său, cu chipul radios de impuritate, suplu şi indiscret ca o mică hienă. Când, ieşind din ateliere, străzile se umplu de muncitoare cu capul descoperit, cu o floare prinsă în coc, mereu acoperite de un şal negru, imediat o ia pe urma lor, după mirosul lor. Plăcerea lui izbucneşte într-un *„qué gracia! Qué preciosa!"* care nu mai sunt simple cuvinte, într-atât le cântă (spaniolul este îndrăgostit de cuvinte, el le face să sune ca să le audă şi în aşa fel încât pare că singur îşi caricaturizează accentul: ceea ce fac şi oamenii noştri din d'Oc). Totuşi, aceste femei au un chip destul de obişnuit, nu există tip feminin andaluz. Bărbaţii andaluzi sunt floarea rasei lor, contrar Madridului, de pildă, unde fiecare femeie pe care o întâlneşti te face să exclami.

Ducele locuia în cartierul Santa-Cruz, vecin cu Alcazar, o stradă atât de îngustă încât maşinile nu puteau intra, lucru pentru care se

felicita, în ura sa faţă de pretinsul „progres". Pe grilajul care despărţea intrarea de *patio,* se afla, ca şi în automobilul său, o placă reprezentând Sacré-Coeur.

Îl primi pe Alban în dormitor, cu amabilitatea lui obişnuită. Un Hrist mare, singur, domina patul. Într-un colţ al camerei, se afla masa de toaletă. Alban care îl aşteptase câteva momente, avu indiscreţia să întredeschidă o carte pusă pe birou – un birouaş destul de prăfuit, la care precis că ducele nu scria cine ştie ce, cu excepţia unei semnături –, văzu că era registrul crescătoriei ducelui, pe care acesta îl lăsa aşa la îndemâna oricui. Când fură gata de masă, ducele, care era în papuci, se încălţă. Apoi acest om, care avea sute de capete de animale nobile, sute de hectare şi era grande de Spania, scoase dintr-o cutie o cârpă neagră de şters pantofii, şi-şi lustrui botinele.

...Ea intră, este îmbrăcată în negru din cap până în picioare; pe şoldul stâng are un trandafir mare roşu, care se ondulează odată cu mersu-i legănat. La poalele rochiei scurte, sub franjuri, se iveşte juponul din satin roşu, de un roşu-auriu ca rana vie a taurului. Şi gura ei este tot roşie. Nu sunt decât aceste puncte roşii în toată fiinţa ei care este palidă şi neagră. Palid chipul ei pudrat, palide braţele goale, palide bijuteriile din argint în părul ei negru, ca nişte constelaţii pe cer; şi două sfere sclipitoare, la urechile ei, aruncă luciri precum luna. Pieptul îi ţâşneşte cu forţă din corset, şi la mijloc există o umbră, o vale lină. E oare frumoasă? Are o anumită perfecţiune a speciei care dă aceeaşi plăcere, care dă aceeaşi fericire ca şi atunci când întâlneşti un câine perfect, un cal perfect: este perfect feminină. Şi Alban, în faţa ducelui, a ducesei, a unui alt invitat, când intră ea lasă să-i scape un „Ole*!" fas*cinat de graţia ei.

La masă, conversaţia despre tauri începe repede.

— Corida mi-ar plăcea dacă n-ar fi cu vărsare de sânge, declară senior Espinho, un portughez foarte englezit.

— Nu, nu poate să îmi fie milă de tauri, zise Soledad. Trei, patru, cinci ani de viaţă plini de libertate şi răsfăţ, pentru zece minute de suferinţă, cereţi-i calului de povară, măgarului cocoşat de lovituri, boului la arat, dacă nu şi-ar schimba existenţa lor pentru aşa ceva!

— Mai mult, întări ducele, lucrările recente ale fiziologilor demonstrează că, în timpul luptei, taurul nu suferă sau suferă puţin.

— Spuneţi repede că lui îi place asta!

— Toată lumea ştie că, dacă ai o rană, nu simţi durerea decât un moment, uneori nici măcar nu ştii că eşti rănit, ai impresia că ai primit un pumn. Suferi mai târziu. Dar, taurul nu poate să sufere mai târziu pentru că e mort. Preţ de un sfert de oră trezim într-o fiară iritare şi furie; iată toată cruzimea noastră în ceea ce o priveşte.

Alban o privea pe tânără insistent, mai mult decât o făcuse vreodată; şi totuşi deja de a doua zi imaginea chipului ei avea să dispară. Îşi va reproşa că nu a privit-o îndeajuns. Şi când o privea, nu putea, nu, să nu zâmbească; îi venea să cânte. Nu avea şaptesprezece ani, dar privind-o simţea că întinereşte. „O rază de miere!” se gândea el.

„Oare este ea pură? Ştie ea oare să mintă?” Băgă de seamă că îşi ducea des un deget la buze şi-l muşca, fie că rupea o pielicică, fie că îşi rodea unghia; în acel gest, pentru câteva secunde, Soledad devenea frenetică. Alban inspiră izul acru ce iese din lucrurile otrăvite. Acest fapt îi tulbură simţurile, trezi în el nu ştiu ce speranţe. În alte momente, ea îl privea, el îşi întorcea capul, simţea că obrajii îi ard. Ce mult îmi place (eu Montherlant vorbesc acum) acest du-te-vino al dorinţei! Senior Esphino era indignat acum de

masacrul cailor. Ducele susţinea că acei cai ucişi cruţau viaţa oamenilor: taurul ar fi încă şi mai greu de doborât, şi mai periculos, dacă nu ar fi lovitura dată cu suliţele. Totuşi, el punea în evidenţă faptul că acest public, căruia i se spunea sangvinar, nu exista luptă în care, prin huiduielile lui, să nu forţeze un băiat de arenă să ucidă un cal rănit care ar mai putea fi folosit şi la alte coride.

— Dar când aţi *văzut* dumneavoastră, cu adevărat, cai cu măruntaiele pe afară? îl întrebă Alban. În aceeaşi clipă când este rănit calul, matadorul îl deturnează pe taur de la picadorul expus, act care are regulile lui tehnice importante, fără să mai punem la socoteală marea lui valoare umană. Oricare adevărat pasionat de coride nu va privi altceva în afară de acest lucru. Pentru a privi în acel moment calul rănit, trebuie să ai o atracţie nesănătoasă. Numai nevrozaţii au văzut aceste măruntaie scoase, fapt care se reproşează tot timpul. În ceea ce mă priveşte, eu, care păstrez în memorie mii de imagini legate de coride, degeaba închid ochii, nu reuşesc nici măcar măruntaiele să mi le închipui.

— Nu am încredere, zise ducele, în oamenii care iubesc atât animalele. Pentru că adesea ei răsfrâng asupra lor iubirea pe care n-o au pentru oameni. Mâţa care are pui este întotdeauna rea. Şi care este poporul care a făcut cel mai mult pentru a răspândi o sensibilitate necontrolată în ceea ce priveşte animalele? Poporul englez, cel mai egoist din Europa, care nu ar trata un cal cum tratează un hindus, şi asta din „umanitate”.

— În Franţa, niciodată nu s-a vorbit atâta despre sensibilitate ca sub revoluţia noastră, în timp ce sângele uman curgea în valuri.

Plin de aplomb, ducele se înconjura de frumoase şi largi mişcări cu mâna.

— Care este partidul care găseşte scandaloase „masacrele” luptelor cu tauri? Este acela care prin orice mijloc determină

masacrul unei jumătăţi a naţiunii de către cealaltă. El nu mai urăşte sângele amestecat când se află într-un război civil. El declamă despre cai în arenă, dar nu ar declama dacă ar fi trimişi în arenă, sub loviturile coarnelor, toţi cei care nu gândesc ca ei.

— Li se potriveşte acestor exhibiţionişti ai bunătăţii citatul din Pindar: „Sciţii arată în public o asemenea delicateţe, că nici măcar nu pot, zic ei, să vadă cadavrul unui cal. Dar, pe ascuns, îi devorează cu dinţii pielea de pe picioare şi de pe cap."

Ducele se ridică şi merse în odaia alăturată. Soledad profită ca să-i şterpelească o bucăţică de pâine, ca o maimuţă, cu mâna ei micuţă atât de întunecată că părea întotdeauna murdară. Ducele aduse o revistă pe care i-o dădu deschisă, lui Alban. Era un exemplar din *Harper's New Monthly Magazine,* din septembrie 1896. Alban citi un pasaj subliniat cu creion albastru. Unor englezi care-l invitau la o coridă, un american le-a răspuns: „La o coridă? Nu. Promiteţi-mi că voi vedea ucigându-se acolo un om, *voi merge cu plăcere.* Dar nu mă invitaţi să merg să văd sărmani cai lipsiţi de apărare sfâşiaţi în bucăţi".

— În câteva cuvinte, zise ducele, iată o întreagă mentalitate. Şi remarcaţi că acelaşi partid care flutură steagurile umanităţii şi ale civilizaţiei, în lupta între copiii noştri, nişte civilizaţi şi marocanii barbari şi sangvinari, toată iubirea lui este pentru marocani! Ca şi în lupta dintre om şi bruta feroce, toată iubirea lui este pentru brută! Asta pentru că dispoziţia lui sufletească nu s-a schimbat: nu-i plac taurii şi caii, pentru că-i urăşte pe oameni, nu-i iubeşte într-atât pe marocani, dar îi urăşte pe spanioli. Şi atunci când acest partid caută să ne facă să ne fie ruşine de luptele noastre cu tauri, astea nu sunt decât puncte în vastul plan care are drept scop să ne rupă de orice tradiţie naţională, să ne înnebunească, făcându-ne să

credem că suntem nişte „retardaţi” şi chiar nişte „sălbatici”, pentru ca să ne aruncăm cu capul înainte, adică în mâinile acestui partid.

Alban simte cum i se urcă la cap fierbinţeala; este de acord şi-l iubeşte pe duce ca pe tatăl lui. În acelaşi sens, spiritul lui nu se îndepărtează de Soledad şi, de dorinţă, îşi muşcă buza superioară. La Madrid, i s-a spus că pentru doi reali pe zi şi ceaiul, o „umblătoare”, *la carabina, o* însoţeşte pe tânăra fată madrilenă: totuşi, la cinema, tânăra fată are un tânăr de o parte, carabina se aşază de partea cealaltă şi se face întuneric. La fel se întâmplă oare la Sevilia? Sau acestea sunt poveşti pe care le spune un popor pentru a se denigra?

Totuşi, senior Espinho protestează. Cunoştea persoane foarte bune, deloc iacobine, care erau revoltate de episodul cu caii...

— Dar, senior, zise Alban, calul vă stârneşte milă pentru că e mare!

Nu înţeleseră nimic, aşa că râseră. Să ne ferim să râdem. În general, e ca şi cum ai recunoaşte: „Sunt prost”.

— A devenit un proverb, domnule, cum că cei mai paşnici oameni sunt pescarii. Dar, aţi văzut vreodată peştele prins, în coşul în care este aruncat, în acelaşi timp sfâşiat de cârlig şi fără apă, cum agonizează la soare, nu timp de cinci minute, ci ore întregi? Mie, domnule, care ucid taurii, mi-ar fi imposibil să am un coş de agonii, uite aşa, lângă mine. Şi totuşi, dacă aş fi director de ziar şi dacă aş lansa o petiţie împotriva atrocităţilor pescuitului cu undiţa, cine nu ar lua asta drept o glumă? Da, calul rănit vă inspiră milă pentru că îl vedeţi; dacă ar muri în spatele unui zid, nu v-ar păsa, dacă ar muri un pic mai departe, la o sută de metri de dumneavoastră, v-ar fi indiferent. Şi vă e milă de el pentru că e mare: dacă ar avea mărimea unei muşte, n-aţi mai putea de agonia lui, aşa cum nu mai puteţi de aceea a muştelor care mor încet,

sufocate în lipici. Şi totuşi Pliniu zice bine, este ultima versiune pe care am tradus-o anume că natura nu face nimic în plus în corpurile mari faţă de cele mai mici. Nu sunt deci în toate aceste proteste decât nervi, adică lucrul cel mai puţin demn de interes din lume. Nu înţeleg protestul împotriva coridelor decât din partea acelora care protestează în acelaşi timp împotriva vânătorii, pescuitului, îmblânzirii animalelor, împotriva calului folosit ia tracţiune, a păsării în colivie, a câinelui legat în lanţ timp de zece ani, a acelora care nu mănâncă nici peşte, nici carne, care nu îmbracă haine din piele sau blănuri şi care nu ar ucide nici măcar puricii. Ceilalţi nu trebuie să spună nimic, iar atacurile lor contra tauromahiei sunt sau politică, sau nervozitate.

— Sunt în mare parte politică, zise ducele ridicându-se de la masă, şi de cea mai josnică speţă, cea care exploatează tot ceea ce pentru noi reprezintă generozitate. Iar scopul ei nu este numai să ne ia o tradiţie, pentru că este tradiţie. Se ştie bine că în ţara noastră coridele sunt o mare punte între clasele sociale. Ceea ce se mai caută este ca distrugându-le să se distrugă unitatea de suflet a Spaniei.

Salonul în care trecuserăm era un adevărat muzeu taurin. Fotografii ale taurilor din crescătorie care se arătaseră deosebit de bravi, montura cutărui matador, spada altuia, portrete de *toreros* – şi asupra celui al lui N... se făcuseră, vai, retuşuri vizibile, i se redusese o parte prea îndrăzneaţă a persoanei sale, aşa cum se micşorează la noi talia femeilor. O stampă veche îl înfăţişa pe Wellington în postura de matador, dând o lovitură taurului Napoleon.

Parcurgeam fotografie cu fotografie. Una dintre ele prezenta un taur mare, cu botul în mâinile preţuitorului, în timp ce ducele, din spatele unei bariere, apăsa cu ambele mâini pe spatele lui.

Deasupra se putea citi că acest taur încasase „nouă suliţe, pentru şapte cai (căzuţi) şi şase cai (ucişi)”: într-atât este de imposibil de prevăzut corida pe care o va oferi un taur când nu l-ai văzut decât la păşune. Alban se apleca în spatele lui Soledad şi stătea puţin la distanţă pentru a o privi în timp ce se făcea că priveşte fotografia. Îşi spunea: „Este micuţă. Dacă aş dansa cu ea aşa cum se face în tavernele din Madrid, aş dansa cu gura mea lipită de părul ei”. Un martiriu să nu o poată atinge fiind atât de aproape de ea, să-i atingă măcar cu vârful degetului aluniţa care se iveşte un pic pe ceafa închisă la culoare şi dată cu pudră de orez. La un metru de ea, Alban se scaldă într-un miros de piele şi de pudră, care la un loc dau un soi de miros de vanilie. Se scaldă în el. I se pare că moare din cauza lui. Îşi umple plămânii ca de aerul de pădure. Atunci el îi strecoară mâna pe braţul ei gol. Ea şi-l retrage ca pişcată de un scorpion. Instinct de apărare.

Ea se îndepărtează. El merge să se aşeze în locul unde a stat ea, aşa cum miroase câinele locul unde a stat căţeaua, şi nu se mai poate desprinde de acolo.

Invitaţii coborau în *patio.* Alban rămase un pic în urmă împreună cu ea.

— Când şi unde aş putea să discut cu dumneata liber, ca la *tienta?*

— Joi, la Tirul Porumbeilor.

— Părinţii tăi vor fi acolo?

— Desigur.

Ajunseseră deja jos. Ea se îndepărtă de el. Brusc, el începu să se îndrăgostească nebuneşte de încheieturile mâinilor ei.

Patio-ul respira în spatele grilajului său dublu, într-o penumbră divină, cu fântâna a, cu ghivecele sale de garoafe, cu palmierii săi pitici, cu pietrişul fin, cu dalele de marmură rece, cu urcioarele

mari văruite în alb, şi pe pereţi cu Fecioarele vechi în faţa cărora ardeau mici candele, picturi somptuoase şi palide unde vedeai un înger cu aripile roz, personaje în negru, nobile şi bolnăvicioase, venerabile cu aerul lor de fermecător plictis. Femeile vorbeau despre prietenele lor; ele se numeau *Maravillas,* „Minuni”, *Milagros,* „Miracole”, *Aurorita,* „Mică auroră”... Bărbaţii vorbeau despre băieţii care luptau în arenă; ci se numeau *Agualimpia,* „Apă pură”, *Niño de la Fuente,* „Copilul fântânei” *Chico de la Palma,* „Copilul cu ramura de palmier”... Când tăceau, se auzeau micile pocnituri ale crengilor de palmier, mişcate de o adiere, şi dacă adierea dispărea, murmurul continua, clipocitul bazinului fiind la fel. Valurile concentrice ale apei se reflectau în lumini pe rochia ei neagră, urcau de-a lungul ei ca nişte mângâieri de foc. Aceste reflexe schimbătoare, aceste trăsături delicate, aceste stele în părul ei îi confereau preţiozitatea arabescurilor mudejar care ornau galeria şi pilaştrii, o făceau delicată şi stranie ca un astrolab arab. Alban închidea ochii şi încă vedea chipul ei, pudrat ca printr-un reflex de lună. Îi auzea vocea răguşită şi dulce.

Revenindu-şi, el îşi analiza tonul puţin nerăbdător: „Părinţii tăi vor fi acolo? Desigur” – şi reflexul ei de a-şi trage braţul, instinctul electric de apărare, cu sărutarea dată pe nasul lui Cantaor, cu limpezimea liniştită a răspunsului său când o întrebase dacă vor putea vorbi „liber”. O ghicea senzuală fără să fie perversă, aşa cum frumoasele creaturi ale lui Murillo au puritatea idealismului. Şi viitorul era deschis. Ea era ca acele arii muzicale care te fac să crezi că totul este posibil.

Ziua următoare fu una neagră. Dimineaţă, Alban îi duse el însuşi un buchet de garoafe ducesei, sperând să o zărească pe Soledad sau mai curând doar ca să se apropie de casa ei. Rătăci

ceva timp prin împrejurimi, în mijlocul unui popor de puşti curaţi, al căror cap îl mângâi trecând: la fel mângâi şi capul leilor-caniş care fac frumos în piatra seculară. Trecea, privea balconul casei, îşi imagina că avea să se deschidă, că ea avea să-i vorbească, îndepărtând crengile cu mâna ei micuţă. Nimic din toate acestea... şi în acest cartier singuratic, unde ochii te urmăresc din spatele ferestrelor secrete, ar fi fost imprudent să întârzie. Dar ce înduioşare când întâlneşte un copilaş, stând în picioare şi sprijinindu-şi obrazul de măgăruşul său! Îşi aminteşte de sărutarea lui Cantaor. Animalele cu gene frumoase îşi au şi ele recompensele lor.

După-amiază, luă parte la o *tienta* la don Eusebio Velasco. Taurii erau mai mari decât oricare dintre cei cu care se luptase până atunci. Ar fi refuzat să meargă la ei dacă don Alipio nu ar fi adus mulţi prieteni curioşi să-l vadă pe parizian la lucru. Deja ajuns la *tienta,* lui Alban nu-i stătea inima la ceea ce făcea. Ar fi vrut, dând la o parte orice altă ocupaţie, să meargă să stea în grădinile Alcazarului sau în parcul Maria Luiza, ca să se gândească la Soledad. Când văzu aceşti tauri, lipsa lui de elan se transformă în proastă dispoziţie, şi un om micşorat se prezentă în faţa lor. Fu mediocru. Taurul îl jucă pe Alban aşa cum voise. Alban pierdea teren întruna, se arunca într-o parte, arăta o frică evidentă contra căreia nici măcar nu voia să lupte.

— E din cauza căzăturii de pe cal de zilele trecute. Am început să mă resimt în dimineaţa asta.

Oamenii abia dacă se prefăceau că nu cred în aceste glume, întoarcerea fu penibilă. Alban se simţea neglijat. Văzu momentul când oamenii se urcau în automobile şi nimeni nu-i dădea atenţie. Trebui să ceară şi el un loc. În sfârşit, în maşină, în jumătatea de oră cât dură drumul, el nu îşi descleştă dinţii.

Se întreba: „Ce se întâmplă? Sunt oare literalmente inconstant, incapabil să-mi domin nervii, la voia unei impresii? Sunt oare astfel constituit încât imaginaţia, prezentându-mi obstacole sau pericole din ce în ce mai mari îndată ce am avut experienţa unora, şi stăpânindu-mă puţin câte puţin, mă face din ce în ce mai prost pe măsură ce avansez într-o artă, cum a fost cu dansul, cum a fost cu Cantaor? Oare mă absoarbe Soledad într-atât încât nu mai pot să mă dedic altui lucru în afară de ea? Sau poate trupul meu viteaz ieri, pentru că nu-şi imagina plăcerile decât vag şi îndepărtat, se opune astăzi să se expună pentru că simte foarte aproape, aşteptându-l, binele pe care i-l va face iubirea? În orice caz, voi fi, sunt deja o decepţie?" Îşi aminti de un matador faimos despre care Moreira îi spusese: „De fiecare dată când iubita lui este în *plaza,* el torează prost". Da, dar despre acelaşi om, Buñuelo spunea: „Când a fost rănit, iubita lui l-a îngrijit şi salvat. Nu e nicio îndoială că ei îi datorează viaţa". Nu ştia ce să mai creadă, dar se arunca spre Soledad şi o iubea din tot insuccesul lui.

La Sevilia, avu satisfacţia să citească în ziar că taurii ducelui, ieri, la circul de la Bilbao, fuseseră foarte slabi. „Are şi el punctele lui slabe", se gândi el cu plăcere. Decupă paragraful, ca pe o armă împotriva lui Soledad pentru ziua în care va fi rea.

A doua zi fu posomorâtă. Nu putea să stea prea mult, aşa cum ar fi dorit, prin preajma casei lui Soledad. Cât despre cercurile taurine, ar fi la fel destul de devreme să apară, s-ar fi văzut dispreţuit. Oraşul îl văzuse deja vag, dar suficient. Operele de artă l-ar fi interesat dacă nu ar fi existat mereu pasiuni care îl posedau în întregime: în prezent, taurii şi Soledad. Ce erau tablourile şi chiar aceste busturi ale mult iubiţilor antici pe lângă această carne şi acest sânge?

Se tot învârti prin oraş, lipsit de interes, urcându-se aiurea în tramvaie, apoi trebui să parcurgă kilometri pe jos, întorcându-se mereu, orice ar fi fost, pe strada Şerpilor, aşa cum la Madrid se întorcea mereu pe strada Alcalá, aşa cum la Barcelona se întorcea mereu pe Ramblas, din lipsa curiozităţii de a merge în altă parte. Avea scrisori de recomandare pentru oameni importanţi, care i-ar fi arătat lucruri interesante. Îi luă trei sferturi de oră ca să meargă la unul dintre ei, dar, ajuns la poartă, se întoarse fără să fi sunat, pentru că nu ştia ce avea să-l întrebe. Nici măcar ce avea să-i spună. În fine, se prăbuşi pe o bancă din Alcazar, ca să se lase purtat de un vis lung, violent şi voluptuos.

Domni în vârstă, înainte de a se aşeza pe bancă, îl întrebau pe el, un efeb, ridicând mâna din curtoazie: „Permiteţi?" Puşti de patru ani îi strigau pe alţii de vârsta lor: *Chico!* (micuţule!); era totuşi mai bine decât cei care strigau: *hombre (omule!)* un mucos care încă nu-şi ştersese nasul. Nişte proaste cu aparatul de fotografiat, fără sex sau naţionalitate, fotografiau un soldat, un călugăr, un negustor, ceea ce numesc ele pitorescul străzii, iar după ce fotografiau, aveau aerul mândru şi stupid de găini care tocmai au ouat. Vedea trecând englezi cu harta desfăcută, cărora îţi venea cheful să le spargi pipa în gură, francezi cu înfăţişarea sărăcăcioasă, care nu puneau să li se lustruiască pantofii, germani groteşti, cu rucsacul în spate, cu cizmele ferecate de parcă se aflau pe piscurile din Pădurea Neagră: rasă cu adevărat aparte, care-i făcea pe localnici să se întoarcă stupefiaţi, chiar dacă nu pufneau în râs, căci sevilianul este ospitalier. Fiecare dintre aceste naţiuni, văzută la ea acasă, ar fi apărut cu virtutea naţiei sale: englezul cu forţa, francezul cu inteligenţa, germanul cu civismul şi cu seriozitatea, dar aici, departe de ţara lor, niciunul dintre ei nu era apropiat spaniolilor, în timp ce aceşti spanioli, izolaţi şi ei la Londra, la Paris, la Berlin,

defectele lor ar fi părut de parcă au fost mărite cu lupa. În ciuda acestor lucruri, Alban se plictisea grozav. De fiecare dată când îşi dădea seama de asta, îşi aprindea o ţigară. În sfârşit, se ridică atunci când pe banca smălţuită, furnicile pierdură cu siguranţă orice măsură în actul de a-i pişcă fundul.

Întorcându-se la hotel, rătăci persecutat de angajaţi o jumătate de oră prin saloanele în care turiştii dormeau ca să le treacă timpul mai repede. Alban fuge ca de ciumă de aceşti servitori zeloşi care se aruncă asupra lui când soseşte, îi descoperă pe pantalon o mică pată de noroi şi aleargă câte trei să-l perie, îi deschid uşa salonului care nu este cel unde vrea el să intre, aşa încât, după ce s-a purtat urât cu ei de două trei ori, intră, în fine, căci are inima bună, în această încăpere unde nu are ce căuta, în sala de lectură, bâzâind în jurul lui, îi ghicesc toate dorinţele, mai ales, pe cele pe care nu le are. Dacă se uită la un orar care este prea sus pe perete, un puşti zboară să desprindă orarul şi să i-l ţină la înălţimea ochilor lui. Dacă, din întâmplare, întoarce capul spre unul dintre ei, acesta crede că îl cheamă şi e lângă el. Fără încetare, îi strecoară ocheade anxioase, cu sprâncenele încruntate: oare n-o fi având el nevoie de ceva? Îi vine să nu se mai încumete să privească în direcţia lor. Îşi imaginează o poveste frumoasă, în care vizirul îl ucide pe servitor, pentru că servitorul l-a privit. Într-un sfârşit, după atâta agasare, se duce să scrie în camera lui, cu toate că cerneala este de apă, nu înainte ca un alt pitic să se precipite şi să-i prindă piciorul cu ambele mâini în plină scară. O fi oare un mic sclav vinovat, care, precum imploratorii din vechime, îi cere iertare îmbrăţişându-i genunchii? Dar nu, el vrea să-i lustruiască pantofii, pe care i-a lustruit deja în urmă cu două ore.

După ce ajunge în cameră, Alban se pregăteşte să-i scrie mamei sale. Începe: „Scumpă Mamă şi prietenă...” Dar aruncă pana. Nu,

în mod hotărât, nu e făcut pentru literatură. Şi apoi, patul este cel care-l fascinează. E nemaipomenit cât poate să semene un pat cu un taur. Coarnele... picioarele... coada... totul este aici. Alban închide obloanele pentru a nu fi văzut de afară; împinge mobilele la perete. Într-o mână, ţine o riglă, în cealaltă, muleta. În mod evident, taurul nu mai răspunde deloc; trebuie să termine repede cu el. Câteva pase, care din nefericire fac să zboare obiectele de toaletă. Alban se încurajează cu o voce puternică: *„Bueno... bueno..."* Apo*i* se pregăteşte şi, precum cei bravi, fără a întoarce capul, îşi ucide salteaua de puf.

— Ei bine, îi zise Soledad a doua zi, îndată ce ducele se îndepărtă pentru a ţinti porumbelul său, aveai deci ceva foarte important să-mi spui?

— Da, că ai un profil de pisică, asemenea faraoancelor.

Ea izbucni în râs şi, ca să poată face asta, îşi dădu capul pe spate. Stăteau pe terasa Tirului.

— Ce idee năstruşnică!

— Nu, nu este o idee năstruşnică. Ci una foarte frumoasă.

Ea tresări, dădu la o parte o gărgăriţă care i se plimba pe mână.

— Oh, mă gâdil atât de tare!

— Zilele trecute când mâna mea, din întâmplare, a atins-o pe a dumitale, ai retras-o de parcă te-ar fi muşcat un scorpion. Era oare numai pentru că, fără să vreau, te-am gâdilat?

— Da.

— Nu era din alt motiv?

— Nu.

Plumbul atinse porumbelul în zbor. Penele albe ţâşneau sub acest plumb, asemenea spumei valurilor care loveşte stânca. Pasărea căzu şi se rostogoli; această zăpadă de pene era încă pe cer.

Jos, deasupra corpului ucis, o aripă albă, încă ridicată, fremăta ca un văl pe mare.

Ducele reveni.

— În fiecare an dau, în sâmbăta în care începe *feria,* în arenele satului vecin, Medina de los Reyes, o *becerrada* în folosul Crucii Roşii, îi spuse el lui Alban. Te-ar interesa să fii unul dintre matadori? Un parizian ar fi un element de noutate. Pepe Alcaraz, fiul contelui, ar fi celălalt matador. Veţi avea fiecare doi tauri. Până atunci, mai sunt trei săptămâni; vei avea ocazia să ucizi de multe ori şi să câştigi mai multă experienţă. Ţi-ar plăcea?

— Ce vârstă au taurii?

— Doi ani.

— Accept cu o imensă plăcere.

Cu toate acestea, îl deranja un pic că era o coridă de binefacere. Orice spectacol de binefacere organizat de oameni de lume e fără valoare: există aici o regulă aproape fără excepţie.

Şi apoi, găsea că strigătorului, care îi chema pe trăgători unul după altul, îi lua prea mult ca să strige numele ducelui. În sfârşit, ducele se ridică.

Alban îi spuse tinerei fete câteva fraze stângace, pentru că voia să creeze o oportunitate. Apoi cântă versurile lui Omar Khayyam, schimbând doar genul ultimului său cuvânt.

— Ai o aluniţă pe ceafă. Fiecare viorea care iese din pământ vine dintr-o aluniţă de pe gâtul unei adolescente.

— Da, şi am o mulţime pe mijloc.

Alban înghiţi în sec. Ar fi spus ea altceva dacă ar fi dorit ca să fie a lui chiar în acea seară? Găsi curajul să-şi cufunde privirea în ochii ei. Dar ochii ei erau inocenţi, iar el fu descumpănit de această candoare provocatoare. Totuşi, nu ezită.

— Señorita, aş vrea să vă sărut mâna.

— N-aveţi nicio nevoie să-mi sărutaţi mâna.

— Din contră, am mare nevoie.

— Vă va trece, tot aşa cum a venit.

— Promite-mi că n-ai să te împotriveşti, atunci când se va ivi ocazia.

— Nu fac niciodată promisiuni.

— Vă rog, vă rog...

— Ei bine, vârful degetelor, nu mai sus decât prima încheietură.

— Când? Unde? Spune-mi când?

Împreună cu ducele sosea don Felipe Uhagon, care se aşeză la masa lor, nu o mai părăsi, şi asta fu totul pentru ziua aceea. Dar ducele spuse că luni la Alcazar trebuia să facă onorurile lordului şi lui lady Wordsbury, care se aflau în trecere. Soledad ceru permisiunea să vină şi ea. Alban se autoinvită şi ştiu că Alcazar va intra în viaţa lui.

Ea îşi aruncă din poşetă zeci de bilete de loterie foarte vechi. Apoi rămase puţin deoparte, gânditoare. Dincolo de mătasea neagră a ciorapilor i se zărea pielea, aidoma aurorei când noaptea e pe sfârşite. Ea se întindea, nu, mai puţin, se mişca în fotoliul ei, scoţând mici suspine, şi Alban crezu că era pe cale să o dorească.

Un om isprăvea porumbeii, aruncându-i violent la pământ, capul fiind primul care se izbea de sol. Câinele unui trăgător aducea pasărea rănită, cu acelaşi mic „galop” ca şi pur sângele care se întoarce la cântărit după coridă. „Voi avea în gură părul ei. Aşa cum câinele nu lasă să-i scape aripile care încă zvâcnesc. O voi îmbrăţişa fără să spun nimic, şi ea nu îmi va spune nimic. Va râde, nu va spune nimic acasă. Şi voi avea mai mult încă. O, Dumnezeul meu, aşa va fi! Aşa va fi!” Voluptatea pe care o simt în el este aşa de mare, încât stinge unul după unul cuvintele prin care voiam să o exprim pe hârtie.

Ieri, când a părăsit-o, totul i se părea posibil. Reconstituia planul grădinilor de la Alcazar, unde ar fi alergat în clipa aceea dacă nu ar fi fost închise seara, pentru a repera acolo locurile potrivite. Dacă ar fi putut să o ducă, singură, la băile de la Maria de Padilla! Acolo te afli în subteran, pe sub stânci, la doi metri de pământ şi de viaţă, dar la fel de pierduţi ca în cea mai îndepărtată cavernă. Astăzi, în trenul care îl ducea la Huelva, unde trebuia să toreeze doi tauri la un proprietar de vii, când îşi imagina actul de a o îmbrăţişa, nu reuşea. Ceea ce îşi închipuia era o întoarcere disperată, fără să îşi dea seama că în caz de eşec, la întoarcere, mai avea încă speranţa şi gândul că data viitoare va reuşi.

Câmpia se întindea în faţa lor, pete roşii sau verzi, acelaşi roşu-trandafiriu al cărămizilor Seviliei, acelaşi verde pătrunzător al frunzelor peste tot. Satele erau palide. Viile se succedau, măslinii marcaţi de o linie roşie, culoarea unui cal cu măruntaiele scoase. În timp ce trenul mergea, deodată, din sens opus, două chipuri mici, negre de funingine, apărură în cadrul unei ferestre. Fără să spună un cuvânt, copiii duseseră un deget la gură, căci întotdeauna sunt gărzi civile în trenuri. Aceşti spiriduşi ai tăcerii, agăţaţi de scară mergeau la Contenarés pentru a-i munci pe bouraşi. Unul dintre ei, simţindu-se devotat loviturilor de coarne, purta un pantalon de schimb înfăşurat într-o cârpă, ceea ce îi aruncă pe pasagerii din vagon într-un râset nestăvilit. Plin de simpatie, Alban ar fi vrut să-i facă să urce plătindu-le biletele. Dar ei se fofilară, dispărură cu o bruscheţe neomenească, negri, tăcuţi şi agili ca nişte maimuţe din pădure. Nu fără să le fi strecurat un *douro,* pe care-l avea pe conştiinţă că nu i-l dăduse lui Jesús.

La prima gară în care se opriră, o femeie oarbă, cântând cu o voce de capră bătrână, se ţâra ca o omidă de-a lungul trenului şi

pipăia vagoanele pentru a merge, aidoma unui taur chior sau care, devenit orb în timpul coridei, merge de-a lungul barierei pipăind-o cu botul. Dându-i patru bănuţi, Alban spuse o rugăciune. Vedea în toţi săracii nişte trimişi ai lui Dumnezeu, aşa cum ne învaţă Homer. Se rugă să poată pune buzele nu pe vârful degetelor, ci în palma lui Soledad.

La staţia următoare, alt bătrân, şi acesta orb. Pentru patru bănuţi, Alban ceru bătrânului să-i fie permis să urce cu sărutările până la încheietura braţului. Dar când apărură şi doi copii ce cântau, dintre care unul orb, cum copiii cer atâtea lucruri, el nu rezistă şi ceru chipul tinerei fete, rugăciune pentru care dădu doi reali. Până unde ar fi urcat el în aceste ambiţii sau poate ar fi coborât dacă trenul nu ar fi plecat! Auzi mult timp vocile copiilor şi bătrânului amestecându-şi melopeele lor diferite şi totuşi egale în faţa mizeriei. Primise lovitura de lance a milei; asta face rău. Îi iubea pe copii, bătrâni, săraci şi nu-i detesta decât pe oamenii care pretind (şi pe aceia care îl deranjează).

Călătorea la clasa a treia, atât datorită farmecului acestui popor, cât şi cu scopul, mereu prezent în mintea sa, de a nu-l întâlni pe englez. O fată frumoasă intră, ducând un papagal în colivia lui, ale cărei gratii aveau trei degete lărgime (trei degete de andaluză, se înţelege). Pieptul care-i întindea corsajul, părul negru lucios se lipea pe capul rotund ca acela al unui şoim, cu o garoafă prinsă drept în coc. Alban se apucă să fredoneze:

En la plaza de Jerez,
Una mujé dio chiyío,
Porque un toro que salió

Le pareció su marío.[4]

Un om pusese la loterie cutii de ciocolată şi păpuşi pentru câţiva bănuţi. „Nu, eu nu”, zicea ea de fiecare dată când îi oferea bilete, şi de fiecare dată sfârşea prin a le lua, pentru nişte prostioare cu care după aceea nu ştia ce să facă şi pe care le oferea vecinilor. „La fel cu cealaltă, se gândea Alban. Nişte păsărele...” Ar fi vrut să o aibă în braţele lui, pe picioarele lui, cu atât mai mult cu cât o bătrână, alături dormea având un rictus de şoarece mort pe chip. Îl duse cu gândul că nu simţea o dorinţă nestăpânită să o dezbrace pe Soledad. I se păru, şi fu pentru prima oară, că pentru un gest prietenesc din partea ei ar fi renunţat la asta. *O t*andreţe fără margini se revărsă din el ca dintr-un izvor. În aceeaşi clipă, fu cuprins de melancolie, inima fiindu-i tristă.

Totuşi, era tulburat de faptul că ea ar fi putut cunoaşte ce înseamnă plăcerea. Dacă ar fi ştiut-o inocentă, n-ar fi suferit nicidecum că nu o mângâie.

Cinste şi fericire taurilor bravi şi săraci la minte! Fie ca ei să pască etern în păşunile cereşti, pentru că au oferit o mare glorie tinerilor!

La Huelva, primul taur învins de Alban fu unul dintre aceştia. Aşa cum o pisică mieroasă se freacă de picioarele voastre, se învârte în jurai vostru şi, în clipa în care se îndepărtează, dacă o trageţi puţin de coadă, revine de la sine, aşa revenea fiara la finele fiecărei pase; aşa putea fi legat o lungă serie de pase, şi cu atât mai strălucite cu cât era aproape liră pericol, acest taur de aur lovind

---

[4] În piaţa Jerez, / O femeie scoase un strigăt, / Pentru că taurul care ieşea / I se părea că seamănă cu soţul ei (din cauza coarnelor).

mereu în capă, fără să vadă mai departe decât vârful botului; ai fi zis că e un taur dresat. În aceste condiţii, Alban arată tot ce ştia despre înflorituri având doar regretul că nu ştia mai multe. Pe de altă parte, ca şi la *venta,* un noroc uluitor îl ajută să ucidă taurul: după o estocadă insuficientă, dar destul de bine plasată, îl fulgeră de la prima încercare de *descabello.* Fu ovaţionat.

Al doilea taur fu mai dificil. Dar o scosese destul de bine la capăt şi părăsi arena rustică foarte mulţumit de el. De altfel, deznădejdea ce-l cuprinsese ţinuse doar o seară. După Tezin, Catines, Trasimeno, Trebie, romanii se credeau mereu invincibili.

Seara, în timp ce bea într-o tavernă, când din sala vecină răzbătu până la el cuvântul: „Francezul”. Ascultă.

„E viteaz, dar nu ştie”, zicea unul. (Completaţi: să lupte cu taurii.)

Şi altul: „Tocmai, dacă e viteaz, e pentru că habar n-are. *Nada, nada* („Nimic, nimic”: nu-i nimic în felul lui de a lupta).

„Ultimul taur, dacă ar fi ştiut cum să lupte cu el, era un laur bun.

„E viteaz... Şi este, f*lamenco, pen*tru un străin... dar nu ştie.”

Şi cel de-al doilea care vorbise, lungind vocala *e* din *eso,* după moda andaluză: „*Eso es*.” („E bine aşa.”)

Alban era stupefiat, indignat şi copleşit. Cum, niciodată, după părerea lui, nu avusese o după-amiază mai bună, şi uite cum îl judecau unii! Când recunoştea el însuşi că a făcut o coridă proastă, spunea acest lucra sus şi tare şi era convins că trebuia spus. Dar gândul că atunci când fusese aplaudat şi era mulţumit de ce a făcut, mai erau unii care rămâneau insensibili şi, mai mult, care criticau, acest gând îl luă prin surprindere... Valoarea lui nu se impunea deci ca un fapt? Cei care aplaudau, aplaudau ei oare din indulgenţă sau din curtoazie? Ceea ce îl revolta mai ales era fraza:

„Dacă e viteaz este pentru că nu ştie”. Acest fel de a întoarce împotrivă-i valoarea lui! De a face astfel încât, cu cât s-ar arăta mai viteaz, cu atât s-ar putea găsi motive de a-l critica! Nu, asta, cu adevărat, nu şi-o putuse imagina vreodată!

Cu un ochi distrat şi iritat, privea în jurul lui. Ceea ce vedea era grădina unei vii, o livadă orientală cu fântână, cu ape pentru irigaţie, cu alei înguste şi dale surplombând straturile de pământ cultivat. Şi mai departe, colina însorită unde se înghesuiau una în alta trei case albe, ca un odihnitor cuib de porumbiţă. Şopârle mici se vedeau pe trunchiul palmierilor. Măgarii soseau încărcaţi de struguri. Aveau ochii strălucitori, pântecele şi picioarele păroase, dar spatele era tuns, iar pe crupă era desenată cu maşina de tuns o floare sau un fluture. O fetiţă venea de la fântână cărând urciorul pe umăr. Un băiat, trecând, i-l luă şi bău din el fără să-l atingă cu buzele, îl umplu din nou la fântână şi i-l puse pe umeri. Ei îşi continuară fiecare drumul, fără să-şi fi spus un cuvânt, fără măcar să-şi fi zâmbit. Alban este învins. Simte că niciodată nu va putea să fie supărat pe ceva ce aparţine acestui pământ. Precum o fiinţă din sângele lui se mişcă în pântecele femeii, rasa sa, sângele său, toată fiinţa lui s-a mişcat în adâncu-i.

IV

Un om sărman îşi vindea picturile vizitatorilor din Alcazar; în aceste grădini încântătoare, acesta era unicul lucru lipsit de interes. De comun acord, cuplul de americani se oprise în faţa lui. Din contră, ducele, însoţit de lordul şi de lady Wordsbury, urcase deja

treptele care duceau la o altă mică grădină închisă. Soledad şi Alban rămaseră singuri. Acum era momentul! Dar el nu avea curaj şi nu făcea niciun efort ca să-l capete. Cum tânăra nu-l ajuta, o timiditate atotputernică îl paraliza. Nici măcar nu încerca un gest de apropiere. Ai fi zis că o vrajă îl împietrea, sub aceste *azulejos* unde deviza lui Carol Quintul, *Plus Ultra,* era ca o ironie crudă. Şi aştepta ca americanii să-i ajungă din urmă pentru ca totul să fie împotriva lui şi ca să nu-i mai fie ruşine de el însuşi.

Soledad smulse o mână de mirt şi o zdrobi pentru a-şi parfuma palma. Alban nu putu să-şi reţină un oftat. Dacă ar reuşi să-i sărute mâna, nu ar mai simţi mirosul adevărat al mâinii ei.

— Ce s-a întâmplat?

— Nu zdrobi în felul acesta *arrayanul.*

— De ce?

— Nu-ţi mai aminteşti promisiunea dumitale?

— Ce promisiune?

Părea sinceră. Iar lui acum i se părea ridicol ce avea să-i ceară; repeta cuvintele în gând şi fiecare cuvânt pierdea teren, unul după altul. El însuşi nu mai era sigur de dorinţa lui.

— Ce promisiune?

— Să mă laşi să îţi sărut vârful degetelor.

Ea avu un gest care păru să însemne: „Oh! Numai asta e...”, strecură o privire în jur şi brusc îşi duse mâna la înălţimea buzelor lui. El văzu încheieturile strălucitoare, pe care le-ai fi crezut lustruite de sărutări, unghiile straniu de luminoase în contrast cu mâna închisă la culoare, marcate de mici pete albe ca nişte urme de zăpadă pe sierra roză. Dar el întoarse capul.

— Ei bine, grăbeşte-te!

— Nu, nu mai am chef.

Era rănit de bruscheţea ei dispreţuitoare, încăpăţânat, bosumflat, ca un copil.

— Pentru că n-ar fi nicio plăcere pentru dumneata... nu mai căuta să-mi dai iluzia...

— Plăcere! Dar ştiu că eşti exigent!

Îi ajunseseră din urmă pe duce şi pe soţii Wordsbury. Americanii veneau în urma lor, încântaţi de tablourile cumpărate, ca nişte negri cărora li s-ar fi dat jobenuri.

Merseră în grup. Alban amuţise. Ea era cea care îi îngheţa vorba pe buze. Totul murise din cauza acestui lucru atât de simplu: ea nu ar fi simţit nicio plăcere în urma acestui sărut dat pe vârful degetelor. Nu se gândise la asta. Şi nu mai putea să facă nimic, iar timpul trecea, şi grădina era grădina de la primire care face să ţi se topească inima: *descende in hortum meum...* Totul îl rănea acolo, aceşti trandafiri, aceste zambile şi aceşti crini încă îmbobociţi, acest aer călduţ, şi gustul persistent de zahăr, aceste nişe mici în ziduri cu două scaune opuse pentru a sta faţă în faţă ţinându-te de mână, şi mai încolo băile de la Maria de Padilla, la care visa la ora înserării, şi miile de locuri alese pentru gesturi dulci şi priviri înflăcărate. Nişte turturele uşor impudice, de culoarea caisei coapte cu aripi albăstrii, se apropiau de ei, se îndepărtau, reveneau, ca pentru a-i invita, ca pentru a-i ghida în pavilionul de porţelan unde porumbiţele le-ar da lecţii de iubire oamenilor.

Alban nu-l auzi pe duce care se apropiase de Soledad şi, cu vocea joasă, spuse:

— Te rog, du-i pe yankei. Pe toţi, să nu-i mai văd! Dacă mai rămân aici, simt că voi face o criză.

Ea îi aşteptă pe străinii care vorbeau englezeşte cu Alban, căci nu ştiau spaniola.

Apoi îi spuse lui Alban:

— O să rămân în urmă cu yankeii. Lordul Wordsbury s-a scuzat că i-a adus. Stau la acelaşi hotel. Deja, tatei nu-i plac deloc astfel de naţii, dar e şi mai rău de când unii au cumpărat ceva pământ în vecinătatea lui ca să organizeze acolo vânătoare de raţe. El a văzut odată la Paris un film, aşa-zis andaluz, turnat la Hollywood. A fost obligat să părăsească sala, nu a putut să cineze, era bolnav de suferinţă, de furie, fizic bolnav; nu mai putea să vorbească...

Alban nu îi răspunse, într-atât era de afectat. Ea izbucni în râs, ca deunăzi, cu faţa toată întoarsă spre cer, cu cerceii scânteind ca nişte mari picături ale nopţii, gata să cadă.

— De ce râzi?

— Francezii au nişte figuri care mă fac să râd.

Coborî în adâncul abisului, crezu că avea să o părăsească în clipa aceea, fără un cuvânt în plus. Apoi, îşi spuse cu disperare: „Cum aş putea trăi departe de mâinile ei?” îi zise trist:

— Sărmană señorita, nu eşti prea serioasă.

— Toată lumea îmi spune asta. Dar pentru ce aş fi serioasă? Nimeni nu-i serios aici.

— Credeam totuşi că lumea iubeşte serios la Sevilia.

— Pentru a iubi trebuie să fii serios? Prin urmare, mă iubeşti?

— Tare mi-e teamă că da.

Îi răspunsese cu simplitatea lui obişnuită. Ea se încruntă, aproape dureros, ca o mică fiinţă care s-a trezit dintr-odată.

— Ce pasiune! Ai un fel de a spune asta! Şi de ce ţi-ar fi frică?

— Eşti prea puţin amabilă ca să nu-mi fie teamă că o să depind de dumneata.

Aproape că se bâlbâi, ca un băieţel cu gâtul sugrumat. Paşii lor trezeau din somn păsărele, frunze, insecte care se mişcau. De pe acoperişurile joase ale Alcazarului, acoperite de iarbă şi de părăluţe galbene, nişte porumbei îşi luară zborul şi, de fiecare dată când îşi

întindeau aripile, se vedeau penele roşii de sub aripile lor. Cine i-ar fi crezut atât de plini de sânge văzându-i cum merg imaculaţi?

Ea îi zise, ca unui băieţel, de fapt:

— Uite, priveşte păunii. Aşa-i că nu aveţi la Paris?

Se opriră pe o terasă, cu yankeii mereu în urma lor. Ducele şi cei doi Wordsbury erau mult înaintea lor. Soledad mângâie una dintre păsările mari, de parcă ar fi fost un câine. Mâna ei cizelată precum bronzul palid se detaşa pe albastrul luminat al gâtului de păun. Sub pretextul de a-l mângâia şi el, Alban ar fi putut să atingă uşor această mână, această piele brună şi caldă, atât de plină de viaţă, cu mult mai tandră decât pielea barbarilor albi. Dar un amalgam de sentimente obscure îl crispau atât de tare încât rămase nemişcat. Şi chiar se îndepărtă un pic, ca să se apropie de un leandru.

În faţa lor se întindeau grădinile maure create de Carol Quintul, prinţul ucigaş de tauri, ca şi Filip al IV-lea, mai târziu. Şi pretutindeni se vedeau însemnele lui cu vulturul imperial; Alban le înlocuia în visul lui cu ale sale personale: sentiment pueril, dar diferit doar în grandoare de cel în care acest Cesar şi toţi ceilalţi găsiseră forţa de a cuceri. Grădinile erau pustii, acolo unde odinioară, cu mult înainte de Cesar, erau alergate cornutele. Gărzi vrăjite moţăiau pe băncile din marmură, parcă erau în *Frumoasa din Pădurea adormită.* O vegetaţie măruntă şi aspră era tăiată de aleile de nisip care la fiecare intersecţie înconjurau un mic bazin. Plăcile de *azulejos* din email, vesele şi simple cu albul lor crud, cu albastrul lor de păun, cu verdele lor în reflexe roşii, care acopereau bazinele, şi băncile, şi zidurile, şi treptele care urcau de la o grădină la alta, frăgezimea frunzişului verde ca lumina, trunchiurile copacilor văruiţi în alb, rozul somon al cărămizilor pe bordura aleilor fierbinţi, toate întindeau un covor mare dichisit şi pestriţ, îngheţat de prospeţime. Totul în jur se etala de-a lungul zidurilor înalte

până la turnurile crenelate, de culoarea ambrei. Fortăreaţă pe dinafară şi grădină pe dinăuntru: toate astea ar face un suflet frumos.

Soarele se ascundea din când în când, şi atunci nu mai era decât replica, realizată de un pictor prost, a tabloului de adineauri; apoi soarele ieşea din nou, şi grădinile străluceau, şi cimişirii miroseau mai tare; apoi se ascundea din nou, şi când era lumină, când era umbră, ca pe chipul fiinţei iubite. De fiecare dată când se făcea umbră, îndată se strecura o adiere, ca şi cum asta ar fi aşteptat, acolo jos, la marginea grădinii, pentru că-i era frică de soare şi se grăbea să străbată scurtul imperiu al umbrei. Crengile de palmier se mângâiau, petalele de trandafir cădeau, o şuviţă din părul lui Soledad fremăta spre obrazul tânărului, şi el auzea cântecul lumii trecând prin părul său.

Ea sta cu braţele goale până la cot sprijinite pe balustradă, între cot şi umăr deveneau mai palide, pentru că, în unele zile, ca purta corsaje cu mânecile mai lungi. Soledad le privi o clipă şi apoi spuse;

— Pretinzi că mă iubeşti, dar nu mi-ai zis niciodată că am braţe frumoase. Şi totuşi toată lumea mi-o spune, chiar şi tata mi-a spus-o. Numai dumneata nu mi-ai spus-o niciodată.

— E prea mult! Tot trupul meu îmi strigă sentimentele, şi acestor nimicuri le acorzi interes dumneata?! Nu, nu, nu îţi voi spune nimic despre braţele dumitale. Un compliment cerşit! Şi află că singura femeie pe care o iubesc este aceea care nu se crede dorită sau, dacă ştie că este, se preface că n-o ştie.

Era mai puţin nefericit acum, căci suferinţa i se transforma în mânie, poate chiar în violenţă, sub acest palat al lui Petru cel Crud. Or, fără să-şi dea seama, el se ascundea ca după un scut folosind insolenţa. Ea se apropie de el.

— Femeile ar avea multe lucruri să vă răspundă. Dar mă tem ca aceşti oameni (îi arătă pe yankei) să nu înţeleagă mai mult decât credem noi. Fă-i să plece, spune-le orice.

— La ce bun? Noi doi vorbim ca nişte străini, să rămânem cu străinii. Aş suferi şi mai mult dacă am rămâne singuri.

— Spune-le că în grădina englezească există o piatră pe care s-a aşezat Napoleon când a cucerit Sevilia.

Nu se putu împiedica să nu râdă. Şi apoi, în ciuda a toate, acceptă ideea.

— Oh! Napoleon! *Fine!* strigară ei. Dar cum de nu spun nimic ghidurile despre asta?

— Pentru că, explică Alban, din acea perioadă, piatra a fost multă vreme în posesia unui particular. Abia anul trecut a fost inaugurată. Cu siguranţă că ghidul era mai vechi.

Duse amabilitatea până la a-i însoţi câţiva paşi, spre parcul englezesc care se află în continuarea grădinilor maure. Merseră la dreapta, pe urmă la stânga. Ah! Şi pe urmă, dacă nu se grăbeau, se afla prin ierburi o altă piatră pe care se aşezase Josephine.

— Oh! Djoséphine!

Îi văzu plecând. Veselia lor fu instinctivă, că nu mai trebuia să-şi potrivească pasul cu tinerii, că puteau să-şi reia viteza lor obişnuită, care e pasul de alergare. „În ritmul ăsta, se gândi el, îi vom avea, din nou, într-o clipă pe capul nostru. Ar fi trebuit să le spun că mai este şi o a treia piatră mai încolo, pe care s-a aşezat La Fayette."

Se întoarse. Soledad începuse să meargă încet pe alee. Soarele, care dispăruse pentru un timp, îşi făcu apariţia. Ea nu era departe de pavilionul lui Carol Quintul, la care visase Alban. În faţa pavilionului, se întindea un labirint, aidoma celui care-l obsedase pe fiul comut şi înstelat al Taurului născut din valuri, ca şi

voluptatea însăşi, şi unit cu femeia cu picioare fine. Merse pe nisipul galben-orbitor, în spatele ei. Avea inima sfâşiată că era îmbrăcată toată în negru, că nu avea decât un buchet de părăluţe în păr. Aşa cum un leopard, sigur de prada lui, se târăşte în spatele ei fără să sară, el merse mult timp în urma ei; ea nu se uita în spate. Ca un leopard sigur de prada lui.

O ajunse din urmă în faţa pavilionului lui Carol Quintul. O, Dumnezeul meu, o, Dumnezeul meu! Ea intră în pavilionul lui Carol Quintul! Satiri şi centauri o priveau din înaltul zidurilor şi, dincolo de bazin, nişte animale monstruoase; ferestrele lăsau să intre cântecul păsărelelor. Ea se opri cu braţele pe lângă corp, îşi coborî încet pleoapele, aidoma marilor fiare sălbatice. El îi apucă mâna, avu timp să-i zărească palma, deschisă la culoare ca aceea a ţiganilor, şi cufundă în palmă-i faţa unui om care moare, închise palma peste faţa lui şi o apăsă ca pentru a stoarce din umezeala ei însuşi izvorul vieţii. Urcă cu buzele până la încheietură şi închise palma pe buzele sale. Nu va şti niciodată cum era ea, cum îi arăta chipul.

După ce îi prinse pielea cu dinţii, cu un mârâit surd, după ce limba lui găsi grăuntele cărnii, atunci îşi retrase ea braţul, dar fără brutalitate. Nu opuse rezistenţă.

Îşi luă de pe jos pălăria mare care căzuse, merse lângă ea, ca un om fermecat, ca un om care iese din întuneric în plină lumină. Era beat de fericire, iar pe chip i se ghicea o nelinişte.

Se trezi, dar nu se uită la ea, ci privi în faţa lui, cu ochii lăsaţi un pic în jos, spre acele *azulejos* în tonuri atât de vesele, încât n-ai fi fost surprins, călcând pe ele să auzi o mică arie muzicală. Muşte mari zumzăiau, invizibile, auzite doar de poeţi. Nişte fructe erau asemenea zilei care se trezeşte.

— Voi primi vreodată ceva mai mult decât atât?

— Nu.

— Nu poţi să-mi dăruieşti toate astea şi să te opreşti aici.

— Lată răsplata mea pentru că v-am dăruit ceva!

— Întoarce-te la pavilion. Chipul tău, cer chipul tău. Vreau să văd chipul tău cu ochii închişi, sub al meu, ca într-o altă lume. Vreau să respir pe chipul tău pământul vostru şi piatra pământului vostru. Ea nu îi răspunse, el adăugă cu o voce slabă: Nu o să-ţi fac rău.

— Nu, nu, nu insista.

— Întoarce-te la pavilion. Nu am sărutat semnul mic de la vaccin de pe braţul tău.

— Hai, să-l ajungem repede pe tata.

— Ei bine, nu-ţi mai cer nimic azi. Dar spune-mi dacă voi putea săruta într-o zi chipul tău. Spune-mi doar da sau nu.

— Nu pot să îţi răspund.

— Da sau nu! Spune-mi doar da sau nu!

Părea că nu-şi venise în fire, că era obsedat. Un trandafir, în vârful lungii sale tulpini, se înclina până în mijlocul aleii, se oferea ca o curtezană, îi plăcea să fie mirosit în trecere de fiecare.

— Nu pot să spun nici da, nici nu.

Ah! Dacă nu spui nu imediat, atunci e da.

— Dacă înţelegi în felul acesta, îţi spun imediat: nu.

El nu păru convins. Ea zise:

— Dacă îţi spun nu, nu vreau să te văd că suferi... şi se opri, puţin nesigură, în chip periculos.

— Şi dacă îmi spui da?

— Dacă îţi spun da, nu vreau să vezi că mi-e ruşine.

Văzu că doar pentru că-şi imaginase această ruşine, doar pentru că pronunţase cuvântul care o exprima îi era deja ruşine. Dacă ar fi deţinut obiectul dorinţei lui, l-ar fi avut cu totul proaspăt, cu totul

cald, pe buzele sale, ca pe un vânat. Dintr-o clipă în alta, aidoma lui Galgo care se culcă după ce şi-a lăsat prada, încetă să o mai tortureze.

Totul era sub imperiul apei, pentru ca fiecare bucurie să fie dublată printr-un reflex. Un fir de apă îţi însoţea paşii, în mijlocul aleii, într-o mică rigolă care apărea între dalele de un roz stins, aprins câteodată de o pată albastru viu. Erau bazine de apă moarte, goale. Altele cu apa plină de surâsuri care trimiteau să danseze figuri de lumină sub arcul arab care o surplomba, şi petale căzute în apă se simţeau bine acolo: Dumnezeu să le aibă în pază! Iar altele aveau o baltă de apă care dădea pe dinafară, culoarea roşie a muşcatelor care se priveau. Se auzea zgomotul spart al jeturilor de apă, fiecare pe un ton diferit, răspunzându-şi din grădină în grădină. Câteodată, în trecere, Soledad îşi băga degetele în apă şi le ştergea apoi de păr.

Într-un bazin de apă, o pisică pândea peştii, o pisicuţă de culoarea pietrei, iar în jur, copiii se zbenguiau; marginea bazinului păstra amestecate urmele ude de labe şi de mâini. Oricât de prinsă era inima lui, Alban nu putu să nu vadă această pisicuţă lară să-i adreseze un surâs, fără să meargă s-o mângâie. Pisicuţă, un adevărat animal al plăcerii, îl lingea şi îl muşca pe rând. Alban se întoarse spre Soledad.

— Eu, dacă sunt muşcat, nu mă opun.

Când îşi retrase mâna, o picătură de sânge strălucea, o culese cu limba. Se apropiau de lac. Fete tinere se oglindeau în

lei, şi apa, plină de şalurile lor în culori strălucitoare, semăna cu un oraş de fluturi în spatele unui văl din cristal. Un chiparos era acoperit de trandafiri, ca o femeie zâmbitoare şi îndoliată în acelaşi timp. Clopotele de la Giralda se profilau pe cerul liniştit.

— Să ne grăbim, îi zise Soledad. Tata probabil este fericit că a scăpat de yankei, aşa că nu s-a întrebat poate... Dar totuşi...

— Nu pot să-l văd pe tatăl tău în starea în care mă aflu. Nu ştiu să mă prefac, şi am impresia că totul s-a schimbat pe faţa mea. Şi pe urmă, nu pot vedea pe cineva pe care îl respect în momentul în care îl înşel...

— Îi voi spune că eu i-am lăsat pe yankei la intrarea în grădina englezească şi că te-am rugat să-i însoţeşti, din politeţe. Vei pleca. Când îl vei revedea pe tata, te vei scuza într-un fel. – îl minţi pe tatăl tău de mult?

Ea râse.

— Dintotdeauna.

Îi pusese această întrebare cu o nuanţă de tristeţe, căci îl iubea pe duce. Dar, simţind-o vinovată, asta îi aprinse din nou dorinţa. Cine poate cel mai puţin poate şi cel mai mult.

— Mă vei lăsa să fac ceea ce ţi-am cerut? Te implor, dă-mi o speranţă sau refuză-mă ferm. Un cuvânt: da sau nu.

— Ţi-am spus, nici unul, nici altul dintre aceste două cuvinte nu pot să ţi le spun în faţă.

— Ei bine, în altfel... Ce ştiu eu?... scriind...

Ea ridică din umeri, apoi făcu: „ah!” cu o jumătate de zâmbet, şi:

— În seara asta, la ora unsprezece, în piaţa Dona Elvira, uită-te la emailurile albe de pe rezemătoarea din dreapta a primei bănci din dreapta, cum vii de pe strada Susona. Vei avea răspunsul meu.

— Şi pe dumneata când te voi revedea?

— Începând de poimâine, în catedrală sau prin jur, este imposibil să nu ne întâlnim. (Atunci începea Săptămâna Patimilor.)

Răvăşit de îndrăzneală, voi să-i ia mâna pentru a o săruta. Ea însă fu aceea care-i luă mâna, o ţinu ia distanţă, dar făcând acest lucru o ţinu mult timp. Şi, pentru că o ţinea aşa, el simţea mai

multă duioşie decât dacă ar fi dus-o la buze. Îşi apropie faţa de a ei şi o privi aşa cum îi priveşti pe cei pe care îi iubeşti.

Ieşi prin curtea Flamurilor. Sub boltă, o fecioară veghea de după un grilaj, deasupra unei lămpi aprinse. Ajungând lângă ea, Soledad îşi făcu semnul crucii. Ce mult îi plăcea că şi ea era catolică! Şi că aveau în comun acest mare domeniu! Afară, se simţi atât de copleşit de bucurie că-şi duse mâna Sa frunte. Apoi se îndreptă spre catedrală, purtat de elanul de a-i împărtăşi bucuria Stăpânului său.

Fiecare casă din Piaţa Triumfului avea o ramură palidă, o creangă de palmier de la Eiche, născută din apă şi din foc. Lanţurile pilonilor care înconjurau catedrala erau pline de puşti care se legănau, ca nişte rândunici pe cablurile electrice. Inscripţia din psalm străluci deasupra uşii: *Tibi soli peccavi,* şi el o înţelese invers (nu era decât un elev în ultimii ani de liceu): „Pentru tine singur, eu am păcătuit”. Pentru tine singur eu am păcătuit... Pentru tine singur eu am păcătuit... Ah! Să spună ea într-o zi această frază Iară să o pronunţe, cu gura deschisă, cu oboseala ochilor ei şi cu cearcănele ei, şi el să o strângă în braţe pentru ca ea să-l ierte, şi să adoarmă simţindu-i bătăile inimii.

Opri aceste gânduri năvalnice, indecente pentru locul unde se ducea. Atunci, constrânse, ele se transformară în tandreţe, se amestecară cu minunatul miros al ierbii care îl întâmpina în curtea Portocalilor, cu această ingenuitate pământească şi cerească. „Mai degrabă o strângere de mână, în care să pună suflet decât orice altceva dat fără simţire.” În catedrală, pe fundalul întunericului, treceau păcate lipsite de chip, păcate sclipitoare de patrafire; întunericul de unde ieşeau şi unde intrau acele incandescenţe şi aceste lividităţi mişcătoare îi sugerau infernul lui Alban, era fascinat. Din acele locuri primea el justificarea sentimentelor lui. În

schimb, le aducea fericirea lui, aşa cum ţăranii vor aduce poimâine păsările lor în colivie şi le vor lăsa în faţa altarului, pentru a-L înveseli cu cântecele lor pe domnul vulturilor şi al lebedelor.

Minuscula piaţă Dona Elvira era în seara aceea decorul unui oraş de vis. Căsuţele mici galbene sau verde-palid, cu ferestrele şi cu uşile date la margine cu alb se profilau pe azurul nocturn luminos, ca şi cum ziua se afla dincolo de el şi îl lumina, pur precum ochii unui copil. Frunzişurile răcoroase erau de un verde transparent. Pe ziduri, pe dalajul complicat şi simplu, umbrele nemăsurat de mari ale palmierilor îşi făceau reverenţe cu aere amabile. Copiii se jucau. O pisică se ascundea după un copac ca să-i privească jucându-se, într-atât erau de drăguţi. Şi băncile cu mozaicurile lor de emailuri, delicate şi împodobite. Şi prima bancă, la dreapta, cum vii de pe strada Susona, e imposibil să te înşeli.

Până în acest moment, Alban nu se îndoise deloc. Acum, în faţa acestui cuvânt care avea să apară, neliniştea îl copleşea. Făcu turul pieţei neîndrăznind să se apropie, cu un sentiment din ce în ce mai puternic că nu va găsi nimic scris acolo, în fine, merse spre ea. Pe unul dintre emailurile albe, fusese scris cu creionul, un cuvânt sau două litere.

Aprinse două sau trei chibrituri. Literele erau atât de îngrămădite că nu era vizibil, pentru ochii unui om, decât un mic pătrat negru. Inutil să mai insiste. Cuvântul care fusese scris acolo era mort.

Rămase pe bancă fiind cuprins de nelinişte. Era oare opera vreunei fiinţe rele care ghicise un cuvânt de iubire? Nu, el nu şi-ar fi dat osteneala să scoată un creion pentru a-l şterge; ar fi şters cu un deget ud. Mâna care ştersese era mâna care scrisese. Fără îndoială, când luase hotărârea să facă acest lucru, Soledad ştia că

tatăl său, ieşind de la Alcazar, îi va aduce pe alde Wordsbury în această piaţă vecină, care e una dintre cele mai frumoase din Sevilia. În timp ce restul o admira, ea se aşezase şi scrisese un cuvânt. Apoi îl ştersese. Dar oare ştersese un *nu?* Astfel, decisă să-i interzică, ea luase brusc hotărârea să-i permită? Era greu de imaginat asta. Îşi imagina mai curând că, decisă să îi permită, în clipa în care trasase *da*-ul fatidic, îi fusese greu, avusese remuşcări, cine ştie, şi îl ştersese. Poate că, ajungându-l din urmă pe tatăl ei, i se păruse că a observat ceva sau chiar o certase. Poate că fraza lui Alban care sublinia actul lor de a-l înşela pe duce încolţise şi, pe punctul de a ceda, se răzgândise. Şi astfel, cum să o găsească? În beţia lui, acceptase să nu-i dea o întâlnire precisă. Să-i facă o vizită ducelui? Dar dacă ducele ghicise? Şi-l imagină pe servitorul în alb spunându-i de partea cealaltă a porţii: „Domnul duce a dat ordin să vă spunem că nu vă mai primeşte niciodată pe Domnia Voastră...”

Bătuse de mult miezul nopţii. O dulceaţă a pământului fără de ură socială! Ştim unde să ne refugiem când negrele cetăţi nevropate vor fi făcut în fine imposibilă viaţa locuitorilor lor. O siguranţă înduioşătoare domnea la acea oră în acest loc pustiu, pierdut printre străduţele întortocheate. Copiii dormeau acum în braţele îngerilor lor. Casele dormitau, cu uşile deschise. Emailul băncilor strălucea ca ochii femeilor, ca dinţii lor, înjurai micii pieţe inocente, singura complice a pisicilor în călduri. Alban se întoarse; se simţea rău.

De Duminica Floriilor, adică poimâine, şi în cele trei zile care-i urmară, Alban hoinări, în jurul catedralei, în orele în care era aglomeraţie, îmbrâncit de toată Sevilia care defila. Ploaia stârnea pietatea: intrau la adăpost în biserici. Fără îndoială, ducele şi

familia lui veneau în fiecare zi, dar cum să dai de ei în toată această mulţime? Alban nu-i întâlni niciodată. Şi, depăşit de situaţie, hotărî să meargă să sune la duce, joi seara, dacă nu avea să-l întâlnească până atunci. Pretextul era facil. Ce se mai întâmplase cu proiectul *becerrada* la care el avea să fie matador?

Pornise pe stradă şi, consultând orarele slujbelor religioase şi ale procesiunilor, cu un suflet de împrumut, sufletul stupid de turist, ca să se abată de la obsesiile lui. Răvăşit de oboseală, pentru că hoinărise de dimineaţă prin preajma catedralei, se lăsă să cadă seara pe o bancă de pe strada Şerpilor. Se uită distrat la celebrele festivităţi, cu simpatie şi cu plictis.

Trâmbiţele ascuţite ale cavaleriei îşi fac simţită prezenţa. „Nu, nu am faianţe de reparat", se gândeşte Alban, mai întâi deranjat de fanteziile lor stridente. Penitenţii înaintează în două şiruri, cu robe lungi şi cu glugi care îi maschează. Majoritatea sunt desculţi, ceea ce e frumos şi le face pe doamne să râdă. Aceşti „fraţi întru lumină" au în mână o lumânare groasă, cu flacăra întoarsă spre pământ, rămăşiţă a obiceiului grec şi roman de a purta întoarse făcliile funerare, iar baza lumânării le ridică veşmântul ca o spadă. Cu mâna cealaltă îşi ţin capişonul, pentru ca urechile să le fie libere, cu un gest care pare pudic şi care este plin de graţie uneori. Căci, după talia lor, după zvelteţea lor şi câteodată după prospeţimea mâinilor lor, atunci când nu sunt înmănuşate în alb, în roşu sau în negru, îi poţi recunoaşte pe *nazarenos,* dintre aceia care formează în Franţa parohiile noastre; sunt printre ei chiar penitenţi de patru ani, sfârşind, am putea crede, de mâncat o tartă şterpelită. Cu siguranţă, Jesús de la *tienta* este printre ei. Alban l-ar recunoaşte după privirea lui verde-albăstruie catifelată? Aceste fiinţe misterioase care trec pe lângă tine ce păcat că au chipurile

ascunse! Le cercetează ochii. Îşi sprijină privirea pe mâinile lor tinere.

Departe, vede o pădure de lumânări aprinse care se apropie în apus. Este un *paso,* cu statuile lui colorate, drapate, acoperite cu flori şi cu lumini. Idolii vin în urma unui val de tămâie. Ei merg pe cincizeci de picioare umane, care apar la baza lor, şi această mişcare a picioarelor îi face asemenea unor insecte uriaşe. În faţă, o cădelniţă pe care o poartă un diacon are aparenţa strălucitoare a unei nebuloase, ca şi cum cerul ar fi delegat o mică parcelă dintr-un astru minor pentru a le face o reverenţă divinităţilor oamenilor. Cortegiul se opreşte. Atunci, de dedesubt, ies admirabile măşti de ocnaşi creştini, chipuri aspre, rase şi acoperite de sudoare, având înfăşurat pe cap eternul şal al spaniolilor. Un ordin, se întorc; un altul, mişcarea se înalţă cu un tresărit un pic brusc, care face să cadă câteva flori şi să zăngăne colierele, mătăniile statuii. Prin grilajul *paso*-ului, Alban îi vede pe purtătorii de statui, cu braţele goale, cu şalul pe cap în forma unui coif egiptean, şi în spatele acestui grilaj, în colţul lor întunecat, în timp ce execută ordinele, ei îi amintesc lui Alban, exaltat din cauza lor, de sclavii care trăgeau la vâsle în galerele străvechi. O clipă după aceea, redevenit creştin, el recunoaşte frumoase semnificaţii în aceşti atlanţi susţinând chipurile credinţei.

Şi alţi penitenţi ai altor confrerii îşi fac apariţia, cu lumânările albe sau negre, sau violete, sau roşii, cu trompetele, cu steagurile, cu lampadarele, cu baghetele din argint, cu coşurile pline de flori şi de tămâie, cu insignele purtând inscripţia: S.P.Q.R. Care nu-i singura aici evocând un „triumf1 roman. Deasupra grilajelor, atrase de sărbătoare, rândunelele fac cercuri pe cerul stins şi limpede.

În capătul străzii înguste, spectatorii se strivesc. Un baraj se rupe. Lăsând pe toată lumea să treacă, agentul de circulaţie se ia de un puşti rămas pe loc alungându-l: „Plecaţi, blestemaţilor, în focul veşnic!” Alban are nevoie câteodată de o jumătate de oră ca să se poată apropia de o femeie din mulţime, mergând din om în om. Ajuns în spatele ei îşi pune mâinile pe umerii graşi şi tari ai străinei, aşa cum în apropierea unui *paso* oamenii se împing unii în alţii, până când bebeluşii izbucneau în plâns...

Ea se întoarce, crezând poate că el caută să-şi facă loc de trecere, şi ochii ei întreabă: „Ce doriţi?” „Pe tine”, îi răspunde chipul omului. Ea înţelege, îşi reia poziţia, consimţind la această scurtă ofrandă către spiritele pământului. Când aceasta îşi dădu un pic capul pe spate, chipul lui Alban se aşază pe părul ei, şi el îi inspiră mirosul, iar când ea îşi apleacă uşor capul, gura lui face în părul ei un mic spic. El îi priveşte chipul atât de aproape cum nu se poate decât în iubire: ceafa ei păroasă şi ciufulită, de unde coboară spre omoplaţi un puf des. „Ah! se gândeşte el, miroase a prăpastie.” Atunci, un avânt puternic îi face pe toţi să dea înapoi, iar Alban, fără ruşine, strânge corpul în braţe, urcă până la înălţimea rătăcită unde se închid ochii, apoi coboară dintr-odată, ca un proiectil care cade. Din nou, un avânt în sens opus. Femeia dispare, luată de val. Din fericire, nu sunt puţine femei în valea penitenţei noastre. Puţin zăpăcit, Alban se minunează cât de uşor poţi să înlocuieşti o fiinţă pe care o doreşti cu o alta. O, planuri delicioase ale Creaţiei!

Uneori, lovit de iubire pentru vreun chip din *paso,* o fecioară, un înger sau doar spatele musculos al centurionilor care îl flagelau pe Mântuitor (cu toate că de multe ori, păroşi şi mustăcioşi, ei semănau cu Briand, ceea ce nu reprezintă tipul plin de farmec roman), Alban se ridica şi se amesteca în procesiune, unde domnea o amabilă libertate. Într-o noapte, trecu o Fecioară, cu gura

întredeschisă, cu lacrimi mari în ochi, cu sprâncenele încruntate de angoasă. Să fie oare pietate exaltată? Sau pentru că, prin gura întredeschisă, dinţii care se vedeau o făcuseră să se gândească la dinţii înduioşători ai taurilor? Fu pe punctul de a-i lansa o *saeta* în felul lui: „Ah! Aş şti cum să-ţi închid gura!" Bineînţeles că nu era vorba să i-o închidă cu un argument. Era cam sărată vorba lui, dar nu era în ea nicio răutate. Foarte repede băgă de seamă că nu făcea parte din lucrurile admise şi o iubi şi mai mult pe Fecioară pentru că o ofensase. Şi totodată o iubi mai mult pe Soledad pentru că o trădase o clipă. Ce natură fericită!

Deci grăbi pasul în urma procesiunii care se întorcea la biserică – era cam ora unu dimineaţa, printre puştii care ţineau trena statuii, altfel ar fi măturat pământul, vânzătorii de prăjituri care îi aprovizionau pe penitenţi, negustorii de apă, cu urciorul pe umăr, pentru a le da apă atlanţilor, muzica militară mergând în pas funebru cu un legănat lent. Câteodată, procesiunea vibra, într-un gest de mânie, atlanţii ieşeau şi-l ocărau pe ţârcovnic. „Ei o să lase totul aici", îşi zicea Alban, obişnuit cu grevele. Dar se afla în Andaluzia, atlanţii aveau să bea un pahar cu vin, în timp ce o *saeta,* simultan, vărsa vinul său de iubire divinităţii pentru a o face să aibă răbdare. Când se întorceau atlanţii, după ce recăpătaseră gustul vieţii, procesiunea mirosea a grajd, dacă putem spune aşa, da, „putem spune", nicio lipsă de respect în această credinţă (familiară, încrezătoare şi plină de veselie). Pusă în mişcare brusc, procesiunea pornea la drum, o lua pe străduţele negre de atâta lume, cu o viteză nebună. Micii militari, cu înfăţişări graţioase de copii, lungeau pasul şi nu mai ştiau cum să se legene; cântau aria lor lugubră, în timp ce mergeau repede, aşa încât sunetele deveneau şi sinistre, şi săltăreţe. Un spectator înjura că nu putea să-şi aprindă ţigara de la lumânarea unui penitent şi îl lovea pe

spate – *hombre!* – pentru a-l face să încetinească. Apoi oboseala îi cuprindea pe atlanţi şi se revenea la pasul obişnuit. Trecând pe lângă un balcon supraîncărcat, un câine începu să latre, o mână mică se întindea să atingă baldachinul procesiunii. Picăturile lumânărilor cădeau pe mâinile penitenţilor, iar Alban între alămurile soldăţeşti şi trena Reginei cerului bea, se poate spune, un faimos pahar de obscurantism. Lângă el, o femeie s-a fofilat şi merge printre toboşari alături de acela care i-a furat inima. Bubuitul tobelor atât de puternic când îl auzi de aproape o aruncă într-o viaţă exaltată unde totul i se pare uşor. Ea intuieşte toate gândurile unui toboşar. Deschide palma sub lumânări, culege ceara care cade, lasă ochii în jos simţind această duioşie aprinsă şi se gândeşte la trupul celui pe care îl iubeşte.

Sub porticul catedralei stă suspendat un crocodil pe care sultanul Egiptului l-a trimis în dar lui Alfonso înţeleptul refuzându-i acestuia mâna fiicei sale: acest Alfonso câştiga poate la schimb. În Joia Mare, după-amiaza, Alban contempla cu respect acest animal; găsea că are aerul unui taur. Deodată, în primul rând al persoanelor care priveau cum procesiunea traversa biserica, văzu, sub o mantie albă chipul acoperit de promoroacă al prinţesei cu cap de pisică.

Ducele fu acela care îl zări primul şi se lumină la faţă.

— *Holà!* strigă el.

Întreaga viaţă a lui Alban se lumină în acelaşi timp, îi venea să-l îmbrăţişeze pe acest om. Măcar în ceea ce îl priveşte nu se întâmplase nimic. Soledad, şi ea îşi întoarse spre el chipul plin de fericire.

Ducele veni în întâmpinarea lui.

— Eram pe punctul de a îţi scrie. Mergem sâmbătă la *ganaderia* ca să alegem taurii dumitale şi pe cei ai lui Pepe Alcaraz. Vom organiza după aceea o coridă la Merinales. Veţi fi prezent, se înţelege. Te las acum. Vreau să-l văd pe Hrist ieşind; este Hristul meu. O să vezi cât este de frumos! Trimit maşina să te ia luni la ora trei. *Adio.*

Se întoarse din nou.

— Vii sau nu vii, ai locul dumitale în loja mea, duminică, la tauri.

Făcu semn cu mâna un graţios la revedere şi se apucă să alerge asemenea unui tinerel, ca să-şi vadă Hristul ieşind. În fiecare an, el îl vedea de cinci-şase ori, luând-o printre traverse pentru a ajunge în faţa confreriei şi a-l aştepta. Şi avea cincizeci şi opt de ani.

Soledad făcu trei paşi şi se întoarse spre Alban, cu privirea ei de femeie, aceeaşi privire pe care o vor avea într-o zi femeile pentru tinerii în uniformă albastră mergând la Gara de Est.

— Iartă-mă. Nu a fost vina mea. Îţi voi explica luni.

— Vei fi acolo luni?

— Da. Ea îi întinse mâna. Ştii că sunt prietena ta. *Adio.*

— Adio, lumina ochilor mei!

O luă la fugă ca să-l ajungă din urmă pe tatăl ei. Mergea repede, legănându-şi şoldurile, soră a vaporului cu pânze albe. Iar chipul ei grav rămânea în el voluptuos ca o mână fără degete.

Pe când ieşea din bancă, Alban se auzi strigat în franceză;

— Monsieur Alban!

Un penitent se desprinsese din procesiune.

— Intraţi în San Roman, în seara asta, la ora zece, spuneţi că mă cunoaşteţi. Veţi vedea procesiunea confreriei mele. Este cea mai frumoasă din Sevilia.

Era Buñuelo. Cu toate că penitenţii trebuie să respecte cu rigurozitate o linişte deplină, el vorbea cu voce tare, ca şi ducele.

„Nu vorbiţi aşa”, avea chef să-i spună Alban, jenat. *Torero* îi puse mâna pe umăr, îl forţă să se întoarcă:

— Uitaţi-vă la Fecioara Noastră! Să o priviţi bine când va trece. Ce bijuterii! Ce partidă dacă ar fi de măritat.

Şi el începu să alerge ca să-şi reia locul în confreria sa, unde penitenţii îşi ţineau lumânările întoarse în jos, aşa cum se ţin spadele în „bolta de oţel”.

În toată catedrala, traseul procesiunii era lipicios de la picăturile de ceară răspândite de lumânări timp de cinci zile. Spiriduşi de sacristie, cu rochiile negre acoperite de pete de ceară, se strecurau ca nişte mici insecte sau se jucau de-a v-aţi ascunselea pe după stâlpi. Unii oameni îşi puneau scaunele în cerc şi discutau. Alţii moţăiau cu capul pe treptele Monumentului. Câini se fofilau printre picioare. Şi totuşi în toate acestea nu era nici lipsă de respect, nici măcar o urmă de vulgaritate.

Cireada de tauri, după ce a fost neliniştită, nervoasă şi după ce, puţin câte puţin, ca o apă, se linişteşte, încetul cu încetul animalele încetează să se mai agite, să se urmărească, şi încep să rumege, în ţinutul d’Oc, se spune, că se „aşază”. Aşa se aşezau şi sentimentele lui Alban. Duminică sau mai degrabă luni – căci duminică, în lojă, la piaţă, ei nu puteau să-şi spună nimic, el va şti tot, şi va şti aşa cum dorea el.

Seara, în biserica San Roman în care nu avea acces publicul, el aşteptă confreria lui Buñuelo. Biserica goală era cufundată în întuneric; prin uşa deschisă în noapte era luminată doar draperia imensă, care, în capăt, se întindea de la boltă până la pământ. Un paracliser aprinse lumânările, acţionă cu o infinită religiozitate, impresionantă în acest întuneric. Apărură câteva umbre umane care aşteptau şi ele în spatele stâlpilor. Afară, tobele sunau continuu şi se auzea, pe deasupra tramei lor sumbre şi grele, acest

zgomot care face să se clatine un suflet tânăr imperial: copitele cailor pe caldarâmul oraşelor. În fine, procesiunea intră, pe o lungime de cincizeci de picioare, pe podul de lemn care fusese aruncat pe deasupra parvisului, şi tropăitul ritmat al purtătorilor de statui pe pod sugera o armată în defilare; trupele victorioase trebuie că făceau acest zgomot, atunci când treceau peste podul volant pentru a ocupa citadela supusă. Procesiunea intră în biserică, cu un legănat maiestuos de corabie: corabie de vis, plină de lumini şi de îngeri, şi mai frumoasă decât cele care veneau la Sevilia, după ce îi dădeau lui Dumnezeu o lume nouă.

Noaptea luminoasă şi flăcările lumânărilor cântau în dezacord în naosul sumbru. Câţiva *nazarenos* care se înăbuşeau sub capişon îl bulversaseră: se vedeau, în fine, chipurile fermecătoare, obosite şi strălucitoare. O persoană mascată îşi ducea trompeta pe umăr de parcă ar fi cărat o grămadă de arme.

— Maestro!

Alban recunoscuse vocea lui Buñuelo. Dar celălalt îl împingea afară.

— Ieşiţi repede! Aruncaţi o privire, din piaţă, în timp ce se întoarce cea de a doua procesiune:

Cât erau de sensibili cu toţii la poezia ţinutului lor, a obiceiurilor lor şi doritori să o facă iubită! Astfel un italian, punându-şi mâna pe o coloană de marmură, exclamă prin versul unui cântec: „Ce frumoasă este!”

Docil, Alban iese. Biserica din cărămizi roşii, luminată de lumânări, este de un roşu-aprins pe un cer albastru-aprins; şi pe acest albastru-aprins strălucesc garoafele celei de-a doua procesiuni atât de roşii încât par de foc. De la un balcon se desprinde o *saeta* pură. Se aude vocea şi mult timp se caută cântăreaţa. Poate fi zărită, dar nu i se disting trăsăturile; cântecul o

face să se legene puţin, ca şi cum forţa suflului se zbătea în pieptul său, şi ea dă drumul ultimei note, aplecându-se de parcă s-ar fi golit, apoi face câţiva paşi înapoi, reintră în umbră, în timp ce un *ole* compact se ridică din mulţime. Câteodată, de la două balcoane, două voci se avântă, alternează, se amestecă. Uneori, în mulţime, un om din popor îşi scoate şapca şi cântă. Că el cântă prost şi că oamenii râd, tocmai acest lucru este emoţionant.

Noaptea are aceeaşi nuanţă albastru-închis precum mantia Fecioarei. Înăuntru, nicio stea; nicio lumânare, sunt toţi pe jos. Procesiunea se pune în mişcare şi intră în port. Iar luna, care a văzut atâtea altele, care a văzut nenumărate alte culte la apogeu şi apoi pierind, care vede chiar în acest moment nenumărate culte diferite şi opuse, priveşte toate aceste lucruri aşa cum te uiţi la copii jucându-se, şi surâde cu distanţare şi bunăvoinţă.

Dar, înainte ca procesiunea să dispară, o voce spartă se auzi şi înalţă ultimul cântec. Este o femeie în vârstă, o maimuţă bătrână cu lacrimi de om, căci lacrimi îi curg pe obraz în timp ce îşi înalţă spre cer cântecul. Ultima *saeta?* Da, pentru ea poate, şi tocmai pentru că ştie acest lucru, plânge. Alban nu poate privi acest sărman chip, nu poate asculta această sărmană voce, şi-i este groază de râsul pe care-l presimte când ea va tăcea. Ea tace. Nu se râde mult, nu se aud multe ironii. Ea dispare, nu o va mai revedea, niciodată, nu-i va mai revedea chipul. Şi are inima strânsă, ca şi cum aceea care se pierde în mulţime era o necunoscută frumoasă şi vinovată care dispărea acoperită de dorinţa lui.

În biserică, toţi, Buñuelo, şi Alban, îngenuncheaţi pe dale, spuneau Crezul în faţa procesiunii care avea să se termine, şi chiar Alban văzuse adineauri gestul ales al unui băieţel care adunase de jos un trandafiraş căzut. Şi, la această vârstă, la care gestul instinctiv este acela de a lua, el îl pusese cu grijă la loc. Dar

purtătorii de statui, bravii bandiţi creştini, ieşiţi din gaura lor, luau fiecare o garoafa să şi-o pună la ureche. Ai fi zis că lângă feţele lor necioplite aceste flori erau ca nişte despicături în stânci.

— Veniţi să stăm de veghe, zise Buñuelo, înfometat de acest marş lent, aceste opriri prelungite de la orele cinci seara până la două noaptea. Dar Alban îl părăsi înfometat şi el, înfometat să fie singur.

Niciun strigăt, niciun cântec, niciun zgomot un pic mai tare în această mulţime care se scurgea, cuprinsă de o veselie calmă şi politicoasă. O femeie bătrână care ţinea pasul cu ceilalţi, îmbrâncită din toate părţile, zicea: „Ce barbarie!”, dar pe tonul cel mai calm, aşa ca pentru a fi cu conştiinţa împăcată. Pe măsură ce se îndepărta de biserică, mulţimea se rărea. Siluete albe în cagule, mascate, se strecurau, dispăreau în această noapte venită parcă din altă epocă. În îndepărtare, Giralda era o coloană roşietică, şi se vedea lumină în loja clopotarilor, ca o flacără mistică suspendată în plin cer. Brusc, îl recunoscu venind spre el pe Jesús, micul senior, desculţ, cu cagulă roşie, centură roşie, mănuşi roşii, cu mitra înaltă ascuţită şi roşie dată pe spate, semănând, purtând această mitră, cu un tânăr prezicător, sau poate în serviciul unuia dintre preoţii siriaci care celebrau misterele Zânei Celei Bune. Jesús trecu, scoţându-şi una dintre mănuşi pentru a-şi băga degetele în nas. Alban făcu cale întoarsă şi îl urmă. Jesús o luă pe o străduţă îngustă, şi Alban se opri la colţ. La urma urmei, ce avea el să-i spună?

Pe deasupra străduţei, iasomia şi caprifoiul de la două balcoane se uneau, îşi împleteau crengile într-un gest de iubire. Case mici albe păreau că ating cerni, familiare cu el, ca şi locuitorii lor cu Dumnezeu, iar cerul avea acolo verdele transparent al urnelor de incinerare romane, şi acesta era chiar verdele ochilor lui Jesús.

Alban rămase privind, până ce peste micuţa formă roşie se închise noaptea.

În ziua următoare, ajunul Paştelui, numită „Sâmbăta Gloriei”, Alban se duse înaintea cinei la Tabladilla, periferie rustică a Seviliei unde erau expuse animalele care vor fi ucise mâine la arene. Animalele se aflau într-o păşune înconjurată de bariere rezistente şi de un şanţ aidoma celui care înconjura arenele romane atunci când aveau loc vânători de fiare sălbatice. În capăt, se vedea un gard roz-aprins, din care trei palmieri păreau că ţâşnesc, şi un turn alb ca un minaret. Florile de portocal îmbălsămau aerul. Animalele te dezamăgeau: mici şi grase, cu privirea temă, dând impresia că nu aveau nerv. De opt zile se vorbea în Sevilia de conflictul dintre impresarul arenelor şi principalii matadori, cărora li se alăturase Asociaţia crescătorilor. Se plângeau de programul coridei, era prea sărac în evenimente. Lui Alban, care se neliniştea dinainte să cumpere un bilet, i se răspunsese: „Veţi găsi. Mulţi oameni merg la Jerez.” La Jerez, într-adevăr, erau tauri de Miura, cu marele matador Machaquito.

Dintre toţi matadorii, lui Alban îi plăcea de Machaquito. Şi de Miura! Evident, era o nebunie să rateze ocazia de „a fi stăpân” timp de două ore pe ceafa lui Soledad, ceafa ei sălbatică şi cenuşie. Pe de altă parte, în loja ei nu vor putea să-şi vorbească, în timp ce mâine, pe păşunile ducelui, ar fi o libertate completă. Şi Machaquito! Şi taurii de Miura!

Toată Sevilia, echipaje, automobile, călăreţi, pietonii făceau turul arenei cu tauri: era o defilare neîntreruptă. Se vindea apă, *tortas.* Nişte oameni cerşeau prefăcându-se retardaţi. Un surdo-mut scotea un strigăt de ara. Alban îi zări de departe pe duce, pe ducesă şi pe Soledad în maşina lor şi băgă de seamă că ducele nu saluta

niciodată primul. Nu se făcu recunoscut. La ce bun? Totul era în regulă aşa. Cine ştie dacă cuvântul pe care ea îl va spune sau nu îl va spune nu ar deranja acest echilibru fericit? (Iată un tânăr prudent.)

Este totuna, este plictisitor, ea şi Machaquito în aceeaşi zi...

Alban îl salută pe don Felipe Uhagon, omul de la Tirul de Porumbei, ce stătea în picioare în maşina lui trasă de catâri. O vacă stătea lângă el.

— *Mala corrida!* făcu Alban, cu chipul sumbra ca şi cum i-ar fi căzut trăsnetul pe casă.

— Dar nu mergeţi la Jerez?

— Imposibil.

— Regret şi eu, aş fi putut să vă duc. Noi mergem acolo cu automobilul şi ne întoarcem în aceeaşi seară.

— Şi biletul?

— Nici noi nu avem, ca şi dumneavoastră. Vom lua acolo, la „intrarea generală”. E suficient să ajungem înainte şi putem fi în rândul doi.

— Vai! Vă repet, imposibil. Sunt invitat...

— În orice caz, la dispoziţia dumneavoastră dacă vă răzgândiţi. Mergeţi cu Dumnezeu *(Vaya Vd. con Dios).*

Să meargă cu Dumnezeu, cu mare plăcere. Dar unde mergea Dumnezeu? Cu siguranţă la Jerez.

Maşina se îndepărtă, şi Alban de asemenea. Făcu tot felul de şmecherii pentru a trece pe lângă *venta* fără să fie văzut de femeile de lume: ar fi trebuit să intre, să o facă pe gentilul. Era preocupat. La urma urmei, Soledad îi spusese „îţi voi explica *luni.”* Şi pentru ea, fără îndoială, întâlnirea lor de duminică nu prezenta interes. Alban ştia bine că pentru moment ea era pasiunea lui cea mai mare. Tocmai revăzuse taurii. Pasiunea pentru tauri era pentru el o

fatalitate. Şi pe urmă poate, fără ca să-şi dea seama, în faţa certitudinii de a avea puţin câte puţin tot ce-şi dorea de la Soledad, iubirea lui se afla într-un moment de staţionare. În ultima cafenea întâlnită, el scrise o scrisoare care va fi dusă imediat ducelui. Ea spune că Alban „l-a luat în serios. Veniţi sau nu veniţi". Ducele este prea pasionat pentru a nu înţelege motivul pe care el i-l dă. Şi este o dovadă a încrederii respectuoase pe care Alban o nutreşte pentru el ca să-i spună cu toată simplitatea că mâine nu va veni.

Înainte de a merge la Uhagon, voi să bucure pe altcineva de biletul său pentru corida de la Sevilia: un loc în primul rând: este amuzant să te uiţi la oameni şi să zici: cui îi voi face eu plăcere? Pe o bancă, un bătrân respectabil, dar jerpelit, don Diego din pensiunile de familie, citea un ziar despre tauri. Alban îi propuse biletul său, dar bătrânul se uită bănuitor la el crezând că este vorba despre vreun speculant suspect. Ofensat, Alban se duse atunci să-l ofere unui puşti. Părul acestuia era ras ca al unui arab: negrul părului şi craniul său auriu alcătuiau o nuanţă aproape verde, mirosea a gofră caldă. Ce tunet de bucurie, desigur, acest bilet în primul rând căzând din cer peste acest puşti zdrenţăros! Dar puştiul examina biletul pe toate feţele fără prea mare încredere, spunându-şi că era poate fals sau că era poate un bilet furat care îi va aduce necazuri. O liotă de copii făceau cerc. În fine, Alban îi puse biletul în mână şi plecă fără să se mai întoarcă. Văzuse un paznic care îl cerceta cu o privire bănuitoare. Trebuie că îl luau drept un satir.

V

Îşi mână calul aproape de cel al lui Soledad. Ea îl struni pe al ei să se îndepărteze. Fără să înţeleagă, pentru a fi lângă ea, el schiţă aceeaşi mişcare. Ea se eschivă din nou. Ai fi zis că e jocul cu eşarfa practicat de paznicii turmelor.

— Ce e?

Brusc ea dădu pinteni calului, dar cel al lui Alban era mai iute. Din câţiva paşi, o ajunse din urmă pe fugară. Simţi o bucurie scurtă şi aspră văzând că deja ea se înroşise, că deja tenul ci nu mai era mat, ci gata să transpire, gata să transpire ca o femeie. Trebuie că nu era prea puternică. Poate că nici nu ştia să călărească foarte bine. Şi asta, nu se ştie pentru ce, sporea dorinţa tânărului.

— Fugi de mine? Ce vrea să însemne asta?

Ea nu îi răspunse. Stupefacţia lui era şi mai mare decât supărarea.

— Acum trei zile, la catedrală, ochii tăi erau plini de bunătate. Îmi spuneam: Doar ochii femeilor pot să privească aşa. Şi mi-ai spus că îmi eşti prietenă.

— Da, ţi-am spus asta. Şi dumneata, după asta, m-ai insultat.

— Eu! Te-am...

Crezu că înţelege. Fără îndoială, în adâncul lui se simţea puţin vinovat, dat fiind că ghicise atât de repede.

— Oare pentru că nu am fost în loja tatălui dumitale? Dar noi nu ne-am fi putut spune niciun cuvânt, în timp ce azi suntem liberi.

— Spune mai bine sincer că te interesa mai mult corida de la Jerez decât eu.

Măcar o dată era şi el abil. Ceea ce îi spuse era adevărat, dar era în cuvinte, în ton, avea un patetism puţin cam voit.

— Ei bine, adevărul este că să rămân două ore alături de dumneata, fără să pot să îţi spun nimic din ce am să-ţi spun, fără ca măcar să pot să te ating... nu, asta ar fi fost un martiriu. Nu am avut curajul. Şi am preferat să nu te văd deloc decât aşa.

Fără aroganţă, cu o voce puţin îndulcită, ea zise:

— M-ai fi privit mereu.

„Cu siguranţă, se gândi Alban, femeile sunt mai uşor de manevrat decât caii. Ele se vor prinde întotdeauna de o picătură din acest fel de miere."

Ea zise ca pentru a încheia discuţia:

— Voi fi mult timp rănită din cauza asta şi va trebui să faci multe ca să te iert.

— Tot ce poate face un bărbat, voi face pentru dumneata.

Dat fiind că ea îi vorbea de pedeapsă, el era deja iertat.

— Dar dumneata, la rândul dumitale, dacă eu am fost puţin vinovat faţă de dumneata, nu ai fost la fel faţă de mine? De ce acel cuvânt şters pe banca de la doña Elvira? Ce săptămână am trăit!

— Adevărat, chiar ai suferit mult?

— Da, mult.

Ea forţă nota, întorcându-şi chipul spre el:

— Mult, mult?

— Desigur, nu m-am gândit să mă sinucid...

Avu un mic hohot de râs.

— Spune-mi, acum, ce ai scris pe bancă şi de ce ai şters?

Ea surâse.

— Îţi voi spune mai târziu.

— Şi promisiunea dumitale?

— Mai târziu.

— Astăzi, totuşi?

— Poate, dar nu promit.

Toreadorul Esparraguera, călare şi el, îi salută.

— Señorita, senior duce vă cere să veniţi ca să vă prezinte marchizei de Martorilla.

După ce plecă Soledad, Alban redeveni în întregime preocupat de ştirea aflată ieri-seară, în timp ce se întorcea de la Jerez la Sevilia: Buñuelo fusese ucis de taur, în timp ce punea banderilele la Tetuán. Ziarele neapărând nici duminică seara, nici luni dimineaţă, aflaseră acest lucru printr-o telegramă şi nu aveau niciun amănunt.

— Este demonul de început, zise Esparraguera.

— Cum aşa?

— În aprilie, animalele au maximum lor de puteri, graţie păşunilor proaspete, în timp ce toreadorul, din contră, este insuficient antrenat, pentru că a petrecut iarna fără să *toreeze.* Şi apoi, Buñuelo nu mai era tânăr... avea burtă... publicul de la Madrid...

În jurul lor se afla crescătoria ducelui, preria strălucitoare mărginită de cer. Dincolo de tufişurile de cătină apăreau clădirile văruite în roşu-închis, prevăzute cu pasarele din fier care semănau cu cele ale submarinelor: mici drumuri de rondă de unde puteau fi priviţi taurii şi manevra porţile şi pe unde circulau la această oră invitaţi. Într-un ţarc imens erau ţinuţi, în mijlocul lămâilor şi al tufişurilor de cătină, taurii care vor fi duşi în seara aceasta la gara din Merinales, unde vor fi puşi la drum pentru a ajunge în Valencia. În alt ţarc, taurii de rezervă; în altul, vaci şi juninci. Dincolo, în plină câmpie, treceau câţiva tauri tineri.

De ieri, totul devenise mai grav.

Buñuelo! O oră, ba nu, o secundă transformă fiinţa care era odihna noastră într-o larvă groaznică, care ne bântuia nopţile, făcându-ne mereu reproşuri. Buñuelo, bunul *banderillo,* era în ciuda a toate un om sărman. Alban nu mergea niciodată la el decât

pentru a-i cere informaţii sau sfaturi despre arta sa. Ce ştia el despre viaţa lui? Şi ce-i păsa lui? Ştia el măcar că avea o viaţă? Dar acum el devenise teribil de mare, acest mediocra, plin de ştiinţă şi de puteri. Şi Alban, necăjit, îşi amintea de câteva cuvinte emoţionante pe care i le spusese. Căci sclavul cel mai lamentabil a fost întotdeauna, într-un anumit moment, demn de afecţiune şi de respect. Doar moartea lui ne atrage atenţia asupra lui.

Şi Alban se uita la noul-venit, ca şi cum nu mai privise niciodată alţi toreadori. Şi el, Esparraguera va fi poate ucis mâine. Şi cei care ucideau erau aceşti tauri gânditori care dădeau din cozi, acolo, în petele de soare. Nu-şi imaginase niciodată asta cu adevărat. Văzuse de multe ori toreadori răniţi şi scoşi din arenă. Dar după aceea aflam întotdeauna că se refăcuseră. Buñuelo care a fost ucis era ceva nou. Phalaris era flămând, flămând. Nu mai e de glumă.

Era amabil acest Esparraguera. Cu faţa lui emaciată, cu subţirimea şoldurilor (atât de caracteristică pentru spanioli şi pentru orientali), era mai firav decât Alban. Ce puţin atletici erau matadorii! Buñuelo cu pântecele lui, acesta cu aerul lui de suferind... Pe calul său, cum era îmbrăcat în costum englezesc, ai fi zis că e un grăjdar neînsemnat, fără genele sale atât de lungi şi dese, tenul său palid albăstrui.

— Aţi fost rănit, Esparraguera?

— De trei ori în pântece şi la încheietura piciorului. Iar în ultima rană, sunt trei urme de coarne.

— Ce vârstă aveţi?

— Douăzeci şi şase de ani.

Îşi coborâse vocea, şi Alban ghici că avea douăzeci şi şapte. Vocea şoptită voia să spună. Am douăzeci şi şapte de ani şi sunt un nimic.

Şi, într-adevăr, adăugă:

— Alţii mult mai tineri decât mine sunt deja celebri. Asta înseamnă să ai bani pentru a-i cumpăra pe ziarişti! Ah, dacă tata ar fi continuat să *toreeze,* am fi avut *duros* şi ar fi fost altceva! Şi în toate astea, este greşeala francezilor.

— A francezilor?

— Francezii i-au tăiat piciorul tatălui meu. Dar nu l-aţi văzut niciodată pe bătrânul Esparra, pe strada Şerpilor, cu piciorul lui de lemn? A fost rănit torcând la Béziers, şi cum nu au ştiut să-l îngrijească, i-au tăiat piciorul. Ne-au distrus pe toţi! Ah, chirurgii francezi!

Făcu un gest de dispreţ, aproape de ură, apoi începu să tuşească, legănând creanga cea lungă cu care se apăra de muşte.

— Bun, zise toreadorul, adio! Se lucrează acolo. Trebuie să merg să ajut.

Să ajute! Cuvântul cuiva care este mereu pe planul doi! Şi Alban, în acel moment, găsea că Buñuelo şi Esparraguera însemnau ceva mai serios decât Soledad.

În depărtare, bouarii călare înconjurau un anumit număr de tauri de *cabestros,* boi domesticiţi, apoi la galop mic, ieşiră cu toţii din ţarc, urmară un drum mărginit de garduri, pătrunseră într-unul dintre *corrales.* Călăreţul din faţă schimbă direcţia, dispăru după o poartă laterală care se închise automat în urma lui. Călăreţii din spate încetiniră când au ajuns şi erau la distanţă când poarta se închise pe crupa ultimului taur. Animalele se regăsiră singure în curte.

Tânărul descălecă de pe iapa lui ca să meargă să-l mângâie pe Galgo, care întoarse capul în chip de protest în timpul acestor mângâieri. Lăsat în libertate, el îi aţâţa pe cai şi pe tauri, aşa încât fusese legat. Şi de atunci, Alban suferea pentru suferinţa lui de parcă ar fi fost vorba despre el însuşi, aşa cum unui bărbat îi este

după-amiaza distrusă pentru că prietena lui pare să se plictisească. O, Galgo, fermecător şi enervant ca o amantă!

„Ce abrutizat este când nu ucide!" îşi zicea Alban. Astfel calul din Camargue pare pe jumătate mort şi o clipă mai târziu galopează ca un demon. Iar taurii, când nu sunt deranjaţi, ai fi în stare să-i iei drept nişte papi buni. Se felicita pentru această remarcă, întrucât el însuşi când nu era prins de o pasiune era abrutizat.

Încălecând din nou, opri iapa în faţa acelui ţarc unde vacile şi junincile se învârteau în cerc, mecanic. În timp ce masculii rămâneau pe loc rumegând, aceste femele cu gâtul subţire, cu pântecele scofâlcit se învârteau, se împingeau, îşi dădeau lovituri de coarne, înghesuindu-se unele în altele, se roteau mereu într-o mişcare de maelstrom, o panică fără motiv. Mişcarea lor neobosită, agitaţia lor din motive neînsemnate, răutatea lor te făceau să te gândeşti la o adunare a femeilor lumii într-o Operă de binefacere, de exemplu; şi ochii lor spuneau inepţiile pe care limba nu putea să le spună. Puii lor le exasperau – nişte viţei bruftuiţi ricoşau dintr-un colţ în altul al ţarcului, primiţi cu lovituri de coarne în orice parte s-ar fi rătăcit. Câteodată, se auzea de dincolo de barieră pocnetul sec al unei copite, incredibil de rapid şi de suplu, una dintre acele copite care îţi mp piciorul pe loc. Într-un ţarc deschis, viţeii şi viţelele se refugiau. Dar acolo, o vacă stătea cu capul în jos şi împungea pe cine se hazarda să-i fie pe aproape. Eliberase colţul ei, unde rămânea apoi pe loc, fără să se mişte, cu fruntea în jos, incapabilă să profite de această singurătate pe care şi-o crea, imagine vie a răutăţii mărginite şi sterile. Bouarii fumau liniştiţi, în tăcere, în jurul ţarcului, şi calmul lor, ca acela al taurilor, contrasta într-un mod ciudat cu această agitaţie pentru nimic.

— Zece vaci fac mai mult rău decât o sută de tauri, îi zise lui Alban unul dintre oamenii înţelepţi. Ce rasă!

— Te întrebi cum poate să iasă din asemenea pântece un taur nobil, zise celălalt. Uitaţi-vă la asta când urinează!

O vacă îşi făcea nevoile arcuindu-şi spatele, întărindu-şi coada, într-o postură care stârnea râsul.

— Niciodată un taur nu va fi ridicol, zise omul cu gravitate.

O vorbă, era vizibil, se formă pe buzele celuilalt, dar ea nu ieşi, căci Soledad sosea în urma lor. Şi Alban nu va uita această tăcere, care însemna că pentru aceşti bărbaţi, în ciuda a toate, vacile şi señorita aveau ceva în comun, şi că ar fi nepotrivit să spună de rău despre vaci în faţa ei.

— Oh, ce drăguţ este acest tăuraş! zise Soledad.

Un viţel sugea cu brutalitatea omului care râvneşte, dându-i lovituri cu capul. Dar nu pe el îl arăta Soledad. Cu prima ei privire, cu privirea ei de femeie, ea mersese drept la mascul, la adevăratul mascul. Alban nu remarcase în cireada de vaci un tăuraş de un an, frumos şi fermecător, cu o mutră pe trei sferturi obraznică. O, adevăratule Mithra, conform imnului persan, care spune că Mithra este *masculul turmei!* Pe fruntea lui ca de pluş, se desena o steluţă. (E o nebunie, nu-i aşa, un tăuraş eu stea pe mutrişoara lui ciufulită?) Organele sale sexuale aveau culoarea flăcării. Şi taurul acesta delicios era un taur îndrăgostit.

Se ţinea după o văcuţă neagră pas cu pas, se lipea de ea, era de neseparat de ea, ca doi tauri din metal, sudaţi împreună într-un bibelou de etajeră. Întorcea capul spre ea, cum face iubitul la teatru aşezat lângă iubita lui. Îşi freca botul de ea, îşi punea capul pe spatele ei, de gâtul ei şi rămânea acolo, nemişcat, ţeapăn de tandreţe, aidoma unui om.

Alban nu întorcea capul spre Soledad, dar ştia că şi ea privea aceeaşi scenă. Ştia că şi bouarii făceau la fel. Şi nimeni nu scotea un cuvânt. Dar o emoţie sufocantă urca într-o inimă de şaptesprezece ani.

Taurul profită că vaca întoarse capul şi îi linse gâtul, ca un om puţin iubit, căruia îi e teamă că va fi respins, aşteaptă ca prietena lui să se întoarcă pentru a-i fura un sărut. Vaca se lăsa în voia lui, şi atât; ea păştea, şi se auzea scrâşnetul ierbii smulse. Apoi, ea se îndepărtă trei paşi, ca plictisită, şi pe gâtul ei, în locul lins, era un mic dreptunghi de păr ciufulit, ud de bale. El înaintă cu trei paşi şi îi punea cornul peste tot, încetişor, mângâind-o şi rănind-o totodată. Deodată, se înfruntară, îşi înlănţuiră coarnele auzindu-se ciocnirea.

„Atenţie, se gândi Alban, jocul de mâini sfârşeşte în jocul de pumni." (Fu foarte mândru de proverbul lui). Şi, cum era imposibil să contemple în continuare, se îndepărtă strigând-o pe Soledad.

— Vino să-i vezi pe copiii care ni se pregătesc pentru sâmbătă.

Iubirea pentru tauri îl făcea să folosească diminutive. Pe aceşti monştri cu muşchi şi coarne, el îi numea „animăluţe", „bebeluşi" sau „pisici". De ce pisici? Ei bine, pur şi simplu, pentru că avea un cult pentru pisici. Spiritul lui natural religios fusese din instinct cu primele două animale divinizate de om: pisica şi taurul. Şi amesteca totul, numind invers pisicile-tauri, găsind la Soledad, pentru că o iubea, un chip de pisică: erau mereu în el mii de amanţi. De altfel, taurii erau un pic asemănători pisicilor când se sufocau cu iarba sau cu părul înghiţit şi făceau eforturi ca să le dea afară, când încă mici fiind, se frecau de picioarele oamenilor pentru a se scărpina. Şi aveau, dacă ţinem la asta, mustăţi de pisici, dinţi mici ca incisivii pisicilor...

Ghicind că în spatele lor avea loc împerecherea animală, el îi spuse:

— Ziua este deja pe sfârşite şi nu mi-ai răspuns la întrebarea pe care ţi-am pus-o acum trei zile. Pot spera să am ceva de la dumneata?

— Ai meritat?

— Ţi-am spus deja că sunt gata să fac ceea ce trebuie pentru a merita.

— Să ne uităm mai întâi la tauri.

— Nu, nu, răspunsul dumitale!

— Imediat după ce vom fi privit taurii, am promis.

Fu sigur că va primi.

La mai puţin de zece metri de animale, opriră caii.

— Vă văd, neisprăviţi mici, le zise Alban în chip de bun-venit. Erau unii a căror coadă rămăsese aşezată hazliu pe spate, după loviturile pe care le dădeau apărându-se de muşte. Alţii erau acoperiţi de muşte, pe piele, pe coarne, la colţul ochilor, pe dâra umedă care li se scursese din ochi, şi se auzeau urechile lor pocnind neîncetat împotriva speciei odioase: şi alţii nu aveau nici măcar o muscă pe corpul lor. Unul dintre ei îşi freca frenetic cornul pe o brazdă de iarbă, apoi se oprea cu un aer pătruns de contemplaţie în faţa unei baligi. Se distingeau printre cele mai apropiate vreo cincisprezece animale tinere dintre care ducele, în înţelegere cu Alban şi cu Pepe Alcaraz, îi va alege pe cei patru adversari pe care cei doi îl vor ucide sâmbătă.

Aceste animale neliniştite începură să meargă, mişcându-şi urechile în cadenţă. Bouarii, pe jos, le urmau încet ţinând la subsuoară bâta cea mare de văcar, cu vârful în jos, aşa cum îşi (în soldaţii puştile la funeralii. Deodată îl văzură pe unul dintre laurii tineri aruncându-se asupra altuia şi, ridicându-l în coarne, făcu o

piruetă, cu el aşa suspendat în aer. Bouarii roşii de furie aruncară în el cu bâtele, apoi cu pietre, lovindu-l în vârful coarnelor, deosebit de sensibile la tauri. În fine, dădu drumul vicii mei sale cele negre. Cu toate că era mult mai mare decât el, nu dăduse nici măcar o lovitură de corn.

„Drace! se gândi Alban, ăsta e un carnivor!”

Aşa i se spune, în sudul nostru taurin, şi taurului deosebit de rău, dar şi matadorului care se aruncă precum un viteaz în momentul consumării actului sângeros: pe scurt, toţi cei care iubesc carnea proaspătă şi merg spre ea cu un instinct rapid.

„Carnivorul” era un tăuraş de un roşu-închis, nuanţa maronului de India, cu coarnele inegale (şi un smoc de iarbă rămăsese în vârful uneia). Şanfrenul său coroiat desena o ridicătură foarte accentuată. Pe fruntea sa hirsută creşteau fire de păr mult mai lungi decât în mod obişnuit. O pădure de fire de păr u acoperea greabănul, în timp ce alţii, chiar hirsuţi pe greabăn, aveau restul corpului mai mult sau mai puţin lucios. El era peste lot prost lins; ai fi zis că tatăl lui fusese un bizon sau un bivol.

Extraordinară era potrivirea între răutatea actului său şi înfăţişarea lui patibulară. Şi acum, mulţumit de ce făcuse, el urina, cu spasme, un jet puternic şi dens.

— Ce figură rea are! zise Alban, atras şi respins totodată de această fiinţă. Pare o pisică dintre acelea năpârlite, urduroase, pe care le vezi dând târcoale, respinse şi al căror chip singur denunţă un paria. Îi înţeleg pe matadorii care spun despre un laur de rasa acestuia: „Are un cap care nu-mi place” şi sunt impresionaţi în clipa când ucid.

— Spuneai zilele trecute la masă că nervii sunt tot ce e mai mizerabil pe lume şi totuşi aici nu-i decât o chestiune de nervi. Matadorul care ar fi „descompus” prin simpla vedere a unui taur,

pentru că acest taur are un aspect dezagreabil, ar fi, pur şi simplu, un neruşinat.

— Vorbeşti după cum îţi place. Iar eu îţi mărturisesc că, dacă tatăl dumitale mi-ar propune acest taur, i-aş spune că, într-adevăr, nu-l vreau. Are un cap care îmi face sângele să îngheţe.

— Nu te cred aşa de fricos.

— Ei, ba da! zise el râzând pe jumătate. Sunt foarte fricos şi mă felicit pentru asta.

În agitaţia care punea în mişcare acest mic colţ de turmă, se vedeau imediat, printre aceste animale, cele care le înspăimântau pe celelalte şi cele cărora le era frică. De fiecare dată când taurul negru se apropia de coroiat, acesta îl ameninţa şi îl punea pe fugă; aveai impresia că făcea asta din convingere, uitând obiectul disputei lor. Dar bouarii îl păzeau şi aruncau cu pietre în el, mormăind, pentru a-l linişti, vreo formulă magică. Cel negru avea la umăr o julitură făcută de coarne, care se deschidea cu o culoare strălucitoare de ciprină aurită, ca şi cum ardea pe dinăuntru.

Soledad îşi întoarse calul. Se îndepărtară. Se apropia în fine clipa.

— Îţi aminteşti de ce mi-ai spus?

— Da.

Îşi umezi buzele.

— Vei fi drăguţă?

— Da.

Inima îl sufoca, îl făcea să vorbească încet.

— Voi avea chipul tău?

— Da.

Aproape că nu mai avea voce.

— Voi avea gura ta?

— Da.

Un anumit antrenament îl făcea să ceară, în mod fatal, mai mult. Dar el avea tot atâta înţelepciune cât şi nebunie. Înţelese tot ce câştiga asta era. Şi adăugă doar:

— Şi asta, atât cât voi vrea eu? Vei şti să faci să apară ocaziile?

— Da.

Respiră, oprimat. Dintre ierburi, de lângă ei, o pasăre îşi lua zborul, cu un strigăt puternic ca o insultă.

— Îndată, dă-mi ceva! Îndată! Coboară, lasă-mă să te sărut la adăpostul acestor cai; ei ne vor ascunde.

— Asta nu.

— Ei bine, imediat, când se va lăsa noaptea. Încă un da, te implor! Să fie azi ziua celor şase *da!*

— Nu, nimic astăzi.

Chipul i se umbri, de parcă o perdea i-ar fi acoperit faţa.

— De ce?

— Pentru că toţi aceşti „da” sunt cu o condiţie: îmi vei dovedi iubirea şi totodată vei plăti afrontul pe care mi l-ai făcut ieri.

— Ah, tot asta! Dar ştii bine că orice condiţie este acceptată, dacă este totuşi omeneşte posibilă. Soledad, nu o să faci acest lucru groaznic încât condiţia dumitale să nu fie omeneşte posibilă, ca de exemplu să merg pe apă sau ceva de acest fel. Nu o să faci această glumă atroce!

— Condiţia mea este omeneşte posibilă.

Făcu o pauză. Caii nechezau şi se auzea zgomotul hamurilor lor, pe două tonuri diferite, când unul, singur, când amândouă împreună.

— Îi vei cere tatălui meu să îţi rezerve taurul cu botul coroiat şi îl vei ucide în onoarea celei care îţi permite atâtea lucruri.

Se lăsă o tăcere îndelungă, mai lungă decât oricare alta dintre cele care urmaseră după o vorbă rostită de Soledad. Alban se

încruntă în efortul de a face lumină în ceea ce acest cuvânt conţinea, pentru a discerne între ceea ce era vinovat în această femeie şi ceea ce era inocent, ceea ce era în ea pentru a o justifica şi ceea ce le depăşea pe toate, fiind de nejustificat.

Spuse în sfârşit:

— Ai reflectat bine la ceea ce îmi ceri?

— Este atât de simplu încât nu cere multă reflecţie.

— Îmi ceri să-mi risc viaţa. Asta cere reflecţie.

— Nu există un spaniol care, dacă i-aş fi cerut, să nu fi răspuns simplu: „Da", fără un cuvânt în plus, cu bucurie şi mândrie.

— Fiecare are propria concepţie despre onoare.

— Zi-mi că îţi este frică.

— Ţi-am spus-o deja. Şi chiar nu ştii că mi-e frică de acest animal pentru că tocmai ţi-am spus-o. Nu am nici vârsta şi nici priceperea pentru a domina un taur care este un adevărat' înger Rău.

— Îţi cer să îţi învingi frica, pentru mine.

— Îmi ceri să-mi risc viaţa, iar eu mă întreb dacă meriţi.

Ea fremătă ca un steag în cădere, când vântul începe să bată. Ochii îi scăpărară. O clipă rămase mută. Apoi:

— Voiai să ştii ce cuvânt era scris sub mâzgălelile creionului?

— Acum ţin mai puţin să ştiu decât înainte.

— Niciun cuvânt. Nu era nimic scris. Am vrut doar să-mi bat joc de dumneata.

El spuse, cu ochii fixaţi pe botul calului său, care spumega:

— Voi ucide acest taur.

— Ţi-ai pierde onoarea dacă nu ai face-o.

Strigătul ţâşni din el: „Nu, nu mi-aş pierde onoarea. Dumneata eşti aceea care îşi pierde onoarea cerându-mi-o". Dar îşi reţinu cuvintele. Hotărârea era luată, şi era necesar ca ea să-l creadă i slab şi îmblânzit. Din nou, cu privirea în altă parte, repetă:

— Voi ucide acest taur în onoarea dumitale.

Şi imediat, struni calul, aşa cum ar învârti o cârmă, îl făcu să se întoarcă spre dreapta într-un spaţiu minuscul şi plecă în direcţia opusă.

Sângele i se înfierbântase într-atât încât îşi scoase pălăria. Ghici pe fruntea sa acea dungă roşie despre care se spunea că îi apărea atunci când profesorii sau preoţii îi tăceau observaţii. Instinctual, ridică hăţurile pentru a încetini pasul calului, într-atât simţea nevoia să-şi calmeze tulburarea din el.

Hotărârea lui fusese ca o săgeată trimisă spre ţintă: va ucide taurul şi nu va lua nimic de la Soledad. Până la capăt o va lăsa să creadă că ea fusese stăpâna, că îl va vedea venind şi căutând în braţele ei ceea ce îi datora. Şi pentru aceasta, îşi I reţinuse violenţa ultimului strigăt, pentru asta îşi lăsase ochii în jos, resemnat. Dar, după coridă, el nu va veni. Nu-i va răsplăti mârşăvia.

Dar era oare o mârşăvie? Cu siguranţă, toţi toreadorii ar ucide acest taur... Dar nu, problema nu era asta. Pe drept sau pe nedrept, el însuşi se simţea impresionat de această fiară, I-o spusese lui Soledad. Şi, ştiind acest lucru, tocmai pentru că îl ştia, ea îi cerea acest fapt. Ca o vanitoasă, pentru a-l „pedepsi” că o neglijase. Ca o cochetă, pentru a se asigura de puterea ei. Nu, era de neiertat. Inima ei cântărea mai puţin decât aceea a unei păsărici. Îi dovedea că nu are simpatie pentru el, iar el, iubirea lui pentru ea (sau gustul lui, nu ştii niciodată cum să-i spui) ea i-o secerase, aşa cum secera retează floarea. Şi indignarea sufoca în el suferinţa.

Îşi mână iapa spre grupul de tauri, pentru a-l revedea pe cel pe care îl numea îngerul cel Rău. Lângă ei, foarte elegant, un tânăr îi privea şi el. Era Pepe Alcaraz.

Oricât de abătut ar fi fost din cauza sentimentelor, Alban fu imediat copleşit de un interes profesional. Dorinţa de a vorbi cu

acest băiat, care avea în comun cu el o asemenea aventură, alungă tot restul. El se prezentă.

Celălalt nu-şi scoase pălăria, nu scoase niciun cuvânt, făcu doar un semn de salut dând din cap. Alban, care rămăsese cu pălăria în mâini, simţi cum îi vine să i-o arunce, în plină figură. De câteva minute, ce de lucruri mureau, se năşteau! Tot viitorul lui cu Soledad era pierdut. Sentimentele pentru ea dispăruseră. Avea să dea piept cu un pericol grav. Cel împreună cu care avea să înfrunte pericolul era adversarul lui. Dramatismul vieţii se amplifica, îşi sporea puterea, căpăta proporţii, asemenea unui incendiu.

Taurul se ţinea cu încăpăţânare la distanţă, acum, ca o fiinţă excepţională care se preferă pe sine. „Evident, trebuie că este o valoare", îşi spuse Alban. Îngerul cel Rău! Astfel, la caldeeni, primii cherubi fuseseră tauri înaripaţi, şi ei păzeau porţile infernului. Zărindu-l, taurul îşi înălţă capul şi, cu un frison, Alban recunoscu în acest gest propria lui răzvrătire când, ieşind din indiferenţa lui obişnuită, se gândea la Soledad. Taurul îşi fixă privirea asupra lui; îşi încrucişară privirile. A spune că în acea clipă a fost ceva solemn nu înseamnă a prostitua acest adjectiv; şi Alban se pierdea în chipul bovin. Apoi taurul lăsă capul în jos scormonind pământul şi, cu un gest viu, crud de viu, Alban îndepărtă calul. Atunci, el rămase pe gânduri. Dacă un asemenea reflex îl domina aici, ce se va întâmpla în arenă? Băgă de seamă că bouarii, Alcaraz, toţi se apropiaseră de animale mai mult decât o făcuse el. Şi adineauri? Da, adineauri, era la fel; numai Soledad nu se expusese mai mult... Şi dintr-o mişcare, pornind în galop, se îndreptă spre duce, căci îi era frică de el însuşi.

Ducele era singur.

— Senior, am un mare serviciu să vă cer. (Căută să mascheze totul într-o fantezie.) Unul dintre taurii dumneavoastră de acolo m-

a privit cu un ochi rău. Mi-a adus un afront. Noi amândoi avem ceva de reglat. Vă cer să-l ucid sâmbătă.

Ducele făcu un gest.

— Ei bine, zise el, hai să-l vedem.

Strigă la *conocedor,* care îi arătă taurul cu mâna întinsă, şi razele apusului de soare, ca în imaginile cu Hristos, îi treceau printre degete.

Discutară privindu-l; taurul era tot singur şi clipea exact cum face un om mânios. Alban nu li se alătură, din discreţie, şi mai ales din acelaşi sentiment confuz care îl făcea să stea la distanţă când la sfârşitul fiecărui trimestru examinatorii discutau despre el. Angelus sună într-un sat vecin şi Alban îşi făcu semnul crucii. Dar, înainte de Hristos, preotul mithriac se întorcea spre soare şi-i invoca declinul. Şi Alban ştia acest lucru.

Ducele se întoarse.

— *Conocedor*-ul îmi spune că se teme ca acest taur să nu se dovedească a fi criminal. Nu pot să vi-l dau.

I se spune *criminal* unui taur care caută omul şi nu se lasă păcălit. Acest termen este destul de tragic. El căzu în inima lui Alban, şi inima lui se strânse ca un arici atunci când îl atingi.

Şi totuşi trebuia, aşa că voinţa lui, dorinţa lui îi dădură un accent extraordinar.

— Senior, vă rog, faceţi-mi această plăcere. Tocmai mi-am pierdut tatăl. Lăsaţi-mă să vă vorbesc ca unui tată, pentru că amândoi iubim atât de mult aceleaşi lucruri. Lăsaţi-mă să ucid acest taur.

Îşi pusese pe frâul ducelui, cu elan, dar şi rugându-se, mâna lui lipicioasă după ce mângâiase iapa.

În ciuda pasiunii sale pentru tauri, ducele fusese copleşit să se audă numit „tată”. Era surprins şi destul de emoţionat de respectul

şi afecţiunea exprimate de vocea acestui tânăr străin, ieri un necunoscut, şi vocea lui tremura, da tremura, în timp ce îl implora.

— Dar, în fine, este absolut necesar să fie acest taur?

— E făcut pentru mine, zise Alban, cu ochii în pământ, ca şi cum ar fi spus despre o fată tatălui său: „Lăsaţi-mă să o iau de soţie. Este făcută pentru mine".

Multe emoţii îl stăpâneau pe duce. Dorinţa de a-l mulţumi pe Alban, dar şi o vie curiozitate să vadă cum o va scoate la capăt. Şi apoi, vedea prea mulţi riscându-şi viaţa ca să nu fie obişnuit cu aşa ceva. Atmosfera luptelor cu tauri le conferea acestor oameni o cvasiindiferenţă faţă de moarte, a lor şi a celorlalţi. Acum treizeci de ani, ducele n-ar fi ezitat: ceea ce-ai face tu însuţi nu găseşti că e prea dur lăsând să facă altul. De altfel, ce se ştia despre tauri?

— Acest taur este dezagreabil, desigur, dar asta nu dovedeşte nimic. Ai văzut fotografia de la mine de acasă: un taur blând pe păşune poate fi teribil în arenă. L-am văzut pe unul dintre taurii mei ieşind foarte brav, şi, cu câteva zile mai înainte, chiar aici, *conocedor*-ul meu îl aşeza între coarne pe propriul lui copil. Cei mai turbulenţi la păşune sunt adesea fricoşi la luptă. Taurii sunt ca şi toreadorii, viteji într-o zi, mediocrii în următoarea. A doua zi? Dar, câteodată, ei se metamorfozează chiar în primul sfert de oră al coridei: încep fără elan şi termină într-un mod strălucitor sau viceversa. Sunt nervoşi şi impresionabili ca femeile. Ai remarcat, cum tresar în ţarc dacă cineva a tuşit lângă ei? Ah! Nu vezi un taur de luptă primit la examenul de pilot...

— Înţeleg că sunteţi de acord.

— *Mon cher monsieur de Bricoule,* zise ducele în franceză, ca şi cum această frază îi părea prea importantă pentru a nu fi înţeleasă perfect, ştiţi (voia să spună: „Ştiţi ce este un taur?"). Dacă ei răspund „Nu", îmi iau măsuri de precauţie şi nu se întâmplă

niciodată nimic. Dar dacă îmi răspund „Ştiu”, atunci... pe riscul şi pe pielea lor. Vă dau acest taur, dar vă cer cuvântul dumneavoastră, cuvântul dumneavoastră de oaspete, să nu fiţi supărat decât pe dumneavoastră dacă, din întâmplare, va fi una *desgracia* (o ruşine). De altfel, riscul este foarte redus, pentru că oamenii dumneavoastră sunt toţi toreadori de meserie.

Alban îi luă mâna şi i-o strânse: o mână care trăda bătrânul din acest trup atât de robust, o mână pe care ţi-o imaginai lividă, strângând crucifixul. Şi, apăsând pe ea, Alban nu mai se gândea la tauri, ci spunea foarte încet: „V-aţi luat fiica înapoi. Ce uşurare că nu mai trebuie să vă trădez!”

— Iar la al doilea taur, daţi-mi-l vă rog pe cel negru, zise el, cel care acceptă totul fără să dea o lovitură de coarne. Trebuie că este un băiat bun. Va fi o compensare. Şi acum, la treabă pentru *encierro!*

Ziua se topise într-o noapte care o continua, albastră, diafană, aureolată de o puritate şi de o pace incomparabile: tinerele femei ar adormi imediat surâzând. Mirosul pământului era înfricoşător, de bunătate şi de forţă. Marele zumzăit al greierilor părea că este tăcut de stele. Atunci, un semnal, o chemare foarte înceată se înălţă, dintr-o singură dată, însoţit de fluieratul bouarilor care-şi adunau turma, aidoma unui cântec misterios auzit pe deasupra mării.

„Cine mi-l va înlocui pe Buñuelo?” se întreba Alban. În timpul coridei, eu îi urmam orbeşte sfaturile. Deodată, întâlnindu-l pe Esparraguera, se gândi la el. Da, dar Esparraguera era prea tânăr ca să aibă o experienţă bogată şi apoi, cu ce ochi putea el să vadă un francez, el care imputa francezilor piciorul tăiat al tatălui său şi ruina familiei. Nu ar fi el oare tentat să-i joace o festă în clipa pericolului? „Hm! îşi spuse el, nimic nu-l recomandă, dar îmi este simpatic.” Când îl abordă pe Esparraguera avea conştiinţa limpede

a absurdităţii a ceea ce făcea, a absurdităţii sau a înţelepciunii lui superioare, această înţelepciune care, pe plan mistic, îl îngenunchează pe sfânt la picioarele unui criminal. Din două cuvinte, bătură palma.

„Corida” de Valencia se punea în mişcare: şase tauri de luptă şi doi de rezervă, precedaţi şi urmaţi de *cabestros* de culoarea săpunului, cu coarnele tocite, cu mutrele masive, mai mari şi mai grosolani decât micii lor confraţi negri; ei purtau un clopot la gât şi pe colier coroana ducală, ca nişte slugi ce erau; neavând înfăţişare rea, aveau aerul idiot, aerul lor idiot ducea cu gândul la om. Şi toţi în jur, cu suliţa în mână, pentru ca laurii să nu le poată scăpa, bouari şi amatori înconjurau animalele aşa cum albuşul înconjoară gălbenuşul oului.

Alban se aşezase în spate; umărul calului său atingea crapă calului precedent. Vedea şerpuind spatele mare pe care îl adâncea şira spinării din cauza proeminenţei muşchilor, şi pe care îl dominau coarnele cu vârfuri negre ale taurilor negri, coarnele galbene, transparente ale unui taur roşu, pe unde se strecurau limpezimi. Prin rumoarea cavalcadei se fofilau zgomote pierdute în liniştea nocturnă, orăcăieli de broaşte, strigătul unei păsări, lătratul câinilor îndepărtaţi; şi, la dreapta sau la stânga, în umbra opacă a câmpiei, mugetul unui taur, în aventură, invizibil. Întunericul înviora un *cabestro* palid, un cal alb, lividităţi strălucitoare. Câteodată, o siluetă formidabilă irupea pe deasupra mulţimii: un taur se înverşuna să urce pe spatele altuia şi mergea astfel, hurducăit, încercând vântul cu coarnele, dominând totul cu forma lui animal-umană, divină, adevărat spectru al violenţei şi al dizolvării, pe care Semnul său le reprezentase în vechea astrologie. Apoi, el recădea; animalele, din nou, nu mai făceau decât o mişcare de ondulaţie joasă şi plată. Iar caii albi, cu capul sus mândru şi

fremătător, păreau toţi nişte Pegaşi pe lângă aceste brute, ca marcate de Belial prin coarnele lor, prin modul lor de a merge cu fruntea aplecată în jos, prin pupila lor fosforescentă şi albăstruie.

Bouarul din ariergardă, şef reputat care potrivea mersul, împunse fundul plin de baligă al ultimului taur. Cabestrul din faţă, fu în acelaşi timp, lovit de *conocedor.* Mânaţi, taurii îşi puseră capetele pe spatele celor din faţa lor şi, în fine, cele douăsprezece comute începură să galopeze înghesuindu-se, oscilând ca nişte pendule dezacordate. *Conocedor*-ul galopa într-un frumos galop dansant, pe jumătate răsturnat pe şaua sa pentru a supraveghea viteza lotului, şi crupa calului său se balansa aproape între imensele coarne ale boului din faţă. Nici prea repede, nici prea încet! Animalul care mergea prea repede risca o copită din partea calului sau a taurului pe care îl grăbea, prea lent, o lovitură de coarne în coapsă. Şi asta forma un singur bloc de animale şi de oameni inamici, strânşi totuşi unii în alţii, dar care nu-şi făceau rău. Bruşte furii stupide ridicau taurii ca pe nişte valuri şi loveau în plină luptă pântecele care le era aproape, imediat pedepsiţi cu o suliţă, şi burţile erau pline de răni care apăreau la lumină sau de bale care se întăreau. Ei galopau cu două şiruri de bale care li se prelingeau din boturi sau numai cu un fir de bale care cădea cu întreruperi, aidoma unui fulger. Şi pământul uscat, sub picioarele cailor, scotea scântei de lumină.

Alban era neliniştit, fiind în urmă, că nu va putea să urce pe cal: pe cal, ca şi în restul vieţii, viteza mică oboseşte. În fine, nu mai rezistă şi se îndepărtă, iar alergarea îl învigoră imediat. Ce relaxare să laşi iapa să se întindă! Se regăsi lângă *conocedor*-ul care îi strigă: „Încetiniţi! Ce este asta?” O clipă, se amestecară scrâşnetele şeilor. Îl depăşi. Înainte şi singur, el era înainte şi singur, el nu mai putea să se oprească, nu mai putea nici măcar să încetinească. Din urmă

îl ajungeau înjurături, căci fantezia sa bulversa buna ordine a conduitei. Strigăte de bărbaţi şi animalele precum mareea care creşte, şi totuşi el era în faţă şi era singur. El era oare cel care-i conducea sau ei erau cei care-l urmăreau? El era cel care-i conducea sau ei care-l împingeau ca o fatalitate? Era el cel care-i conducea, el care nici măcar nu cunoştea drumul? Dar el mergea repede şi era în faţă, şi era singur, şi asta merita insultele şi pericolul. Caii voiseră să lupte şi, puţin câte puţin, în ciuda călăreţilor, hoarda întinse pasul. Ea se rostogolea pe urmele lui Alban, prin câmpia mirositoare şi caldă, în pocănitul fiarelor, în zgomotul potcoavelor, în tălăngile taurilor, loviturile coarnelor unele de altele, strigătele oamenilor furioşi; un pas greşit al călăreţului de la prora, şi ar fi fost la pământ, iar hoarda peste el. El nu-şi mai mâna calul, pe iapa lui nebună cu păr de femeie care, lovită cu pintenii, fugea pierdută. Alban îşi ţinea capul un pic pe spate şi, cum se afla înaintea tuturor, nu era decât cerul care să-i vadă lacrimile din ochi. Şi noaptea pentru a-i auzi cuvântul nerostit: „Pot să plâng, pentru că nu voi ceda”.

VI

După ce plecară Thérèse Cahuzac cu fiul ei, Paul, doamna de Bricoule căzuse pe gânduri. Primele cuvinte ale prietenei sale îi revelaseră o familie care aproape o condamna pe a sa. Nu spusese Thérèse: „Paul şi cu mine ne vom împărtăşi în dimineaţa bacalaureatului lui Alban, pentru succesul lui”? Apoi acea virtute, conform legilor fizice ale virtuţii, căpătase un caracter uşor violent:

„Scumpa mea prietenă, îţi mărturisesc că nu te înţeleg. Să-l trimiţi pe Alban aşa, singur în fundul Spaniei!... Mi se pare incredibil. Nu te temi pentru el?

„Dar este acolo la prietenii noştri”, îi răspunsese doamna de Bricoule, destul de jalnic, minţind ca o fetiţă. Se consola cu vanitatea maternă. Ea îl cocoloşeşte pe Paul. Ce aer obişnuit are! Ai zice că e un copil de călugăr.

De aproape şase săptămâni de când plecase Alban, absenţa lui nu o tulbura pe doamna de Bricoule. Era mai puţin neliniştită ştiindu-l departe cu caii şi cu taurii săi decât dacă ar fi fost la colegiu unde se izola excesiv. Convinsă că oriunde ar fi, el o înşela, găsea că este mai puţin dur să o înşele „pe zidurile Seviliei” decât aici, lângă ea, ieşind să-l îmbrăţişeze, în tot misterul imediat al sosirilor lui tardive acasă, al ascunzişurilor, al minciunilor lui, al aerului lui îngrozit când ea apărea la uşa camerei sale. Sevila idealiza lucrurile. Ea îşi spunea cu mândrie: „În pantalonul lui colant, fiul meu trebuie să fie tare drăguţ”. Dar, acum, tulburată de prietena sa, îndoielile nu-i dădeau pace. Da, nu-şi făcuse datoria nesupraveghindu-l mai îndeaproape.

Rememoră scena plecării. Alban îi întindea legătura sa de chei. „Iată cheile dulapului meu.” Ea nu putuse rezista să nu-i spună: „Dacă îmi dai cheile, cred că ai scos de acolo tot ce îmi ascunzi”. El îi răspunsese: „Deschide-l şi vei vedea”. Ea se topise de iubire la această dovadă de încredere. În acest moment, gestul lui Alban nu i se mai părea atât de pur. Drace, el voise pur şi simplu să se joace cu focul. Aşa şi ea, nu o singură dată, plătise pentru îndrăzneala în faţa soţului sau a mamei sale. Gestul lui Alban era desigur un gest de încredere, dar şi de abilitate. Voise să o lege, folosindu-se de sentimentele ei, şi reuşise. „Deschide-l şi vei vedea!” Ah! El o sfida! Ei bine, şi dacă îl credea?...

Ea luă cheile din comodă şi urcă, umbră în doliu, spre camera fiului său.

Ce secretos era cu ea fiul ei, dar se trădase, în mod pueril, după valul de roşeaţă care-i cuprindea faţa când pronunţa anumite nume. Devenise pentru ea un joc crud să-l facă să roşească, aproape singura ei putere asupra lui. Neliniştea ei de femeie de patruzeci de ani se învârtea înjurai neliniştii acestei pubertăţi. O mişcare venită de departe o făcea să înteţească aluziile cu tot felul de glume. Fără să-şi dea seama, ea îi dădu gustul fructului interzis, dacă ar fi avut nevoie să i se dea acest gust.

Câteodată, izbucnea, dacă tandreţea ei era respinsă prea dur. De exemplu, atunci când încerca să îl sărate, el deschidea mare gura şi o muşca, reminiscenţă a micii lui copilării, când se juca de-a leul, ghemuit sub o masă ore întregi mormăind. „Hai, nu mai fă pe câinele!" îl ruga doamna de Bricoule, imploratoare, cu un accent profund pe care el se prefăcea că nu-l înţelege, şi se încăpăţâna atât de tare încât ea, nereuşind să-l sărate, sfârşea prin a-şi retrage chipul într-o ofensare a întregii sale fiinţe. „Şi asta-i una că nu te laşi îmbrăţişat de cine te iubeşte! Oh, ştii tu bine să fii afectuos atunci când vrei!"

Or, dacă până la şaisprezece ani fusese sărutat, *el* nu sărutase pe nimeni. Dar o lăsa să zică să nu pară prost: simţea că ea respira în el, aceste sărutări inexistente, cu un reproş amestecat cu invidie... O oră mai târziu, doamna de Bricoule juca rolul fiului ei în faţa contelui. „Doamne, ce are cutărică de vorbeşte despre dumneata cu atâta exaltare?" îi arunca el venind acasă, cu chipul sumbru. Doamna de Bricoule nu se gândise niciodată la persoana cu pricina. Dar ideea de a fi fost pe placul cuiva o făcea misterioasă: „Şi ce, nu are dreptul?" Principala preocupare a oamenilor este aceea de a se înşela unii pe alţii.

Doamna de Bricoule detesta această viaţă secretă a lui Alban, mai puţin pentru ceea ce presupunea ea că este reprobabil în asta cât pentru că i-o ascundea: inima ei mai mult decât moralitatea îi era rănită. Simţea că singurul mod de a se apropia de fiul ei era să se afle în tenebrele lui şi să îl flateze. Astfel, atitudinea ei era plină de inconsecvenţe. Într-o zi ea era mama, în altă zi era camarada. Într-o zi, tuna: „Crezi că nu îţi ghicesc genul de conversaţii cu toţi aceşti mici şmecheri de la şcoală?” În altă zi, despre aceleaşi lucruri ei glumeau în şoaptă.

Atunci, ea se destindea: un fleac alunga ridurile tinereţii ei. Alături de acest băiat mare, care la rândul lui, căpăta încredere, ceda duioşiei de a vorbi despre ceea ce iubeşti, ea se regăsea cea de acum douăzeci de ani, vorbind fleacuri cu ofiţerii de cavalerie. Izolată din cauza bolii, lipsită de orice tandreţe sau cel puţin de cea mai minoră cochetărie cu un bărbat, Alban era singurul pe lângă care ar fi putut ea gusta această spumă de libertinaj de care se îmbătase, tânără fată, tânără femeie cinstită, dar în mod strălucit curtată şi plăcându-i acest lucru. În acele clipe, ea uita aproape totul ca să simtă justificată întrebarea unui coleg al fiului său: „Este sora ta?”, îl întrebase el, întâlnindu-i împreună. Şi aşa cochetau amândoi cu răul pe care nu-l făceau, oprindu-se brusc dacă cineva deschidea uşa.

În camera lui Alban, doamna de Bricoule, neglijând biblioteca, unde într-o zi, crezând că ia *Les Sources* de părintele Gratry, deschisese un Petroniu, ascuns sub coperta sa ca o „carte bună”, merse drept la el şi îl deschise. Amator de imprudenţe, Alban nu putuse să se abţină să-i mărturisească faptul că ţinea un jurnal. Jurnalul voia ea să-l descopere. De prea multe ori îi spusese: „Cu tot ceea ce ştiu eu!” fără să ştie nimic. Acum avea să ştie.

Firea sa îi spunea că ceea ce făcea era urât. Totuşi, părintele Pestour nu-i spusese doar de formă: „Aveţi dreptul şi datoria să ştiţi totul. Noi scotocim bine, noi, prin pupitre?” Şi apoi cuvintele Therezei Cahuzac îi reveneau în minte şi îi biciuiau gelozia: „Paul nu are secrete faţă de mine. El îmi arată şi cea mai neînsemnată scrisoare pe care o scrie...” Ştiuse să se facă iubită de fiul ei!

În primele cutii nu găsi decât fleacuri obişnuite de-ale băieţilor, notiţe tăioase despre colegii lui, „bromuri” despre antici, fotografii cu tauri, un carnet despre toţi câinii şi pisicile pe care i-au avut în casă timp de zece ani (şi fiecare cu blazonul lui). Găsi totuşi copiate în grabă mai multe articole din dicţionarul medical al doamnei de Coantre, pe care îl consultase probabil pe când ea lipsea, şi care o făcură să roşească. De fiecare dată când ezita să deschidă o nouă cutie, ea recurgea la imaginea nobilului şi demnului părinte Pestour, la pândă ca un hoţ, scotocind în pupitrul vreunuia dintre penitenţii lui, şi-şi recăpăta curajul. Deodată, în timp ce deschidea o cutie, ceva căzu şi-l luă de pe jos.

Privi acest lucru, din mâinile sale, cu inima bătându-i.

Acum trei ani, poate patru, într-o zi când, suferindă, lua prânzul în camera ei lângă Alban, distrată, legase laolaltă, cu nişte panglicuţe pe care le avea la îndemână, crenguţe dintr-un ciorchine de struguri fără boabe. Făcuse din el o vagă aparenţă de păpuşă, şi pe urmă, îi zise fiului său: „Uite, e pentru tine...” Fără să acorde vreo atenţie.

Şi acest mic ciorchine uscat era acolo. De ce îl păstrase? Neglijenţă? Oh! Nu. La fiecare şase luni el îşi făcea curăţenie în cameră şi arunca zeci de prostioare care atât de repede îi păreau puerile, la vârsta aceasta când eşti atât de schimbător. Şi caietul cu blazoanele pisicilor, dacă se mai afla acolo, asta era pentru că încă mai ţinea la lucrurile la care era sensibil. Atunci?

Atunci, o iubea el oare? Nu era afectuos, nu-i spunea vreun cuvânt delicat, dar de fiecare dată când căutase în dulap, el văzuse ciorchinele şi nu îl distrusese, pentru că ea îi spusese: „Este pentru tine:” Şi, când ea îi reproşa că este lipsit de inimă, niciodată el nu avusese impulsul de a-i spune: „Fără inimă? Ştii dumneata că ciorchinele dumitale este acolo sus? Urcă să îl vezi”. Din pudoare, preferase ca ea să-l creadă ingrat şi dur...

Doamna de Bricoule puse cutiile la loc şi închise dulapul. Părintele Pestour şi „datoria” mamelor le respingea cu oroare, îi era silă de sine însăşi, că era acolo, în această cameră. Era lângă patul fiului ei. Se opri, ezită o clipă, ascultă dacă nu urcă cineva, apoi îngenunche şi puse capul pe pernă. Astfel, odinioară, acest băiat pe care ea venea să-l trezească şi care dintr-un salt era la lavoar, se asigură că nu o vede, apoi îşi puse faţa în locul unde fusese trupul lui, pe cearşaful cald ca un obraz.

Una dintre fotografiile ziarului *A.B.C.,* pe care i-l întindea don Ali lui Alban, îl arăta pe Buñuelo mort, cu gura deschisă ca o scuamă, pe masa de operaţie din infirmerie. Matadorul lui, în spate, îi ţinea capul în mâini şi se apleca peste chipul lui, într-un gest patetic: publicitate de mâna întâi! O altă fotografie înfăţişa cadavrul în capela luminată, înconjurat de cei apropiaţi; unul dintre aceştia ţinea între degete o ţigară. În locul florilor puseseră pe pieptul mortului cele două banderile pe care el tocmai le înfigea când a fost atins: flori de hârtie înnegrite de sânge. Don Ali îi mai arătă lui Alban o fotografie cu Buñuelo în viaţă, care-i fusese trimisă de la Madrid. Nu era niciun nume pe fotografie, ci, cu litere mari, o cifră.

Ce înseamnă această cifră?

— Este numărul sicriului lui.

Alban nu spuse nimic. Ce ar mai fi de zis?

Buñuelo dispăruse. Se interesă despre cel pe care-l alesese să-l înlocuiască. Ce părere avea don Ali despre Esparraguera?

— Este un băiat sărman.

— E rău?

— Foarte rău. Dar este un băiat amărât. Nu mai are niciun an de trăit.

— De ce?

— E tuberculos în ultimul hal. Alban nu spuse nimic. Ce-ar mai fi de zis?

— Femeile, sudoarea coridelor, băutura foarte rece: iată ce aduce sfârşitul toreadorilor care scapă de tauri. Şi pe cine îl aveţi ca al doilea *banderillo?*

— M-am lăsat pe seama lui Esparraguera. Mi-a spus că îmi va aduce un asistent pe nume Patata.

— Eram sigur! Patata l-a încurajat pe Esparraguera când a debutat şi când încă mai dădea speranţe, şi băiatul îl răsplăteşte acum dându-i lupte. Toate astea sunt aranjamente. Patata are cincizeci de ani. Este o bleandă care nu va face decât să vă stânjenească. Esparraguera a profitat că sunteţi novice...

Don Ali îşi eliberă braţul pe care îl strecurase pe sub cel al lui Alban şi, lovindu-se cu palma pe frunte zise.

— Dar mă gândesc la asta! Debarasaţi-vă repede de Esparraguera. Salvator Vinares se află la Sevilia. E prietenul meu. Va fi încântat să *toreeze* pentru duce. Şi alături de el, veţi lucra cu tot atâta siguranţă ca lângă Bomba însuşi.

Vinares! Unul dintre cei mai buni asistenţi de coride din Spania, cândva în echipa lui Bombita! Şi totuşi Alban nu îi mulţumi decât cu jumătate de gură şi adăugă:

— Vă voi da mâine răspunsul. Mă văd în seara asta cu Esparraguera şi mă tem că n-o să pot scăpa de el.

Dar deja el ştia asta. Cu cât avea plăcerea de a-i răni pe cei care se credeau superiori lui, cu atât se simţea mai incapabil să rănească fără motiv pe cineva inferior lui.

Mergeau pe străduţe fără nume, pe care un măgar putea să le blocheze cu uşurinţă, presărate cu pietricele rotunde între două panglici de dale; şi mâna lui Alban bălăngănindu-se în mers, lovea botul rece al lui Galgo care tropăia alături de el. Ferestrele zăbrelite aminteau că femeile sunt păsări şi fiare. Se învârteau în labirintul vechiului oraş arab, al cărui miros de ulei şi de mirodenii era mirosul de piaţă. Dar aceste străzi înguste, aceste curţi înconjurate de colonade şi îmbrăcate în *azulejos,* aceste căsuţe mici albe unde erau pictate în culori şterse false balcoane, false porţi, false ferestre, era şi Pompei, era oraşul antic şi oraşul iubirii, plin de intrânduri secrete pentru aşteptare şi pentru regăsire. Şi Alban se gândea la Soledad, la adâncitura sânilor ei, făcută pentru fruntea bărbaţilor...

Soledad! Nu mai suferea aşa mult din cauza ei! Nu era făcut pentru suferinţă. În eprubetă, dacă reacţia dă naştere cutărui corp, acest corp nu există decât o clipă, transformându-se prin căldura flăcării în alt corp; astfel suferinţa nu apărea în el decât pentru a se schimba în mânie sau în ură, sau în indiferenţă, sau în acţiune, sub flacăra mândriei sale. S-ar fi părut că exista o respingere chimică între temperamentul ei şi ea. Nu era el oare născut sub semnul Taurului care este un semn benefic?

Asprime faţă de Soledad, dorinţa de a o dezamăgi şi de a-i da o lecţie şi apoi mii de griji pe care i le provoca noua aventură: iată ce descoperea în el în locul suferinţei. Doar că afecţiunea lui de câteva ore se transformase toată în senzualitate. Nimic din el nemairătăcindu-se în sentimente, puterea lui întreagă opunându-

se, mergea în sensul instinctului său, care era acela al senzualităţii, aşa cum este normal la cei care sunt j foarte apropiaţi de animale. Fiind supărat pe ea, o dorea şi mai mult. Era deja cel care mai târziu, sătul în carnea lui de o amantă, până într-atât încât să nu mai aşeze privirea pe chipul acelei femei cu care împărţea viaţa, nemaiavând din trupul ei decât plictisul, din locurile ei intime doar dezgustul, într-o seară, cum o lovise pentru că fusese insolentă, deodată simţise renăscând în el această dorinţă moartă de luni de zile, şi descoperise că a o lovi era singurul mijloc de a reface relaţia lor. Violenţa este obişnuită în iubire. Nu combina el oare tandreţea pentru tauri cu exterminarea lor? Între Mithra şi Soare nu se născuse oare acea prietenie minunată după se bătuseră mai întâi?

„Ce-mi pasă de inima ei! îşi spunea el. Am eu oare figură de om care are nevoie să fie iubit? Cât despre doza de inconştienţă pe care a putut să o aibă în toate astea şi cât despre ceea ce a vrut să spună sau nu, ce nevoie am eu să ştiu dacă merită osteneala să caut să înţeleg ceva. Dar am nevoie de carnea ei, am nevoie de asta. Ea i-a spus pe cei şase «da». Nu depinde decât de mine ca să profit de ei.” Atunci firea lui profundă se răzvrătea şi protesta, mai puternică decât dorinţa însăşi. Un alt gând îl ajuta: faptul că Mithra nu avusese niciodată relaţii cu o femeie. Femeilor nu le era îngăduit să participe la misterele sale.

Şi, în ciuda a toate, pentru a-l încuraja, exact acest lucru ar fi fost necesar: la capătul unei probe periculoase, să culeagă femeia ca pe o momeală. Peste zece ani, Alban va reveni aici să mai lucreze taurii, având cu el o soţie. Cu două zile înainte de coridă, ea se va culca într-o cameră alăturată, el va merge să o privească dormind, apoi se va îndepărta cu paşi mici: va şti prea bine ce înseamnă să înfrunţi un taur cu picioarele tremurânde, cu tâmplele, pleoapele, şira spinării dureroase. Şi această abstinenţă îi va exacerba dorinţa,

şi perspectiva angoasantă a duelului va dispărea, devorată în strălucirea iubirii care îl va urma, iar corida îi va aduce deopotrivă salvarea vieţii şi pe femeia dorită. Totuşi, uneori, el poate ceda, din motive greşite: nu i s-a întâmplat oare să facă un joc strălucit după o noapte de excese? Se afundă în plăcere şi deodată îşi înălţă capul ca şi cum ar fi ucis. Ce a făcut oare? Nu-şi mai poate imagina ce simţea când dorea asta. Nu mai poate înţelege că şi-a dorit asta. El se urăşte şi o urăşte. Se îndepărtează pentru a nu mai atinge măcar trupul invadat şi vrăjit.

Seara, în camera lui mică de hotel, stând pe pat, îl primi pe Esparraguera.

În timp ce toreadorul îi ridica în slăvi pe Patata şi pe picadorul Pepin, pe care-i angajase, se gândea: „Încearcă să mă înşele, dar îmi e totuna.” Se gândea aşa: „El nu mai are decât un an de trăit” şi nu îndrăznea să-l privească prea atent, de teamă ca tânărul să nu-i citească mila din privire. Nu se imagina zicându-i că a găsit pe cineva mai bun decât el.

— Mămica va veni, spuse Esparraguera, coridele. Va fi mulţumită să mă vadă lucrând în faţa celor mari. Ştiţi că prinţul de X. Va fi prezent?”

Alban nu putu să-şi reţină un:

— Nu mai pot eu de prinţul de X... care păru că îl scandalizează pe tânăr. Şi se gândea: „E mulţumit că lucrează în faţa granzilor.” Crede că asta îi va fi de folos: nu ştie că o să moară în curând. Şi mămica, şi ea va fi mulţumită... Aş putea eu oare să distrug toate acestea?

Odată rămas singur, Alban îi scrise lui don Ali. Nu mai putea să schimbe nimic, zicea el, din ce convenise. Îl păstra pe Esparraguera.

Îndată ce închise plicul, se gândi: „Primo: Ucid un taur de care mi-e frică şi îl ucid din cauza unei femei. Doi: fiindu-mi frică, aş putea să-l aleg pe Vinares, care îmi dă siguranţă. Îl aleg pe Esparraguera care înseamnă nesiguranţă. Ah! nu sunt deloc serios!”

Rămase pe gânduri o clipă, apoi izbucni în râs. *Primo, deusio, troisio,* era gluma inevitabilă a lui Serge Sandrier. Serge Sandrier era un coleg de colegiu, pe care îl iubea mult. Nu se mai gândea la tauri.

Miercuri, ducele îi trimise o invitaţie la prânz. Se scuză, nevrând să o vadă pe Soledad. Atunci, ducele veni la hotel. Puseră la punct nişte detalii. Cel mai tânăr îl aproba tot timpul pe cel mai bătrân pentru că îl iubea.

Găsi totuşi că ducele fusese un pic cam prea rece. Cu siguranţă, aflase despre ultimele fantezii ale lui Alban, care dezorganizase ultima *encierro* a taurilor, obosindu-i. Alban se afla la vârsta când ţi se pare că impresionezi dacă te împotriveşti cuiva: asta va trece.

Proiectele lui erau stabilite acum. În orice caz, se va întoarce acasă peste vreo cincisprezece zile, căci îşi termina banii; şi îi scrisese doamnei de Bricoule cerându-i nişte bani pentru familia lui Buñuelo. Dar el nu putea rămâne aceste cincisprezece zile la Sevilia, de teamă să nu o întâlnească pe Soledad, şi să trebuiască, poate, să-i povestească totul ducelui. Chiar în seara coridei, el i-ar scrie ducelui, pentru a-i spune că este chemat urgent, deoarece mama sa este bolnavă şi s-ar muta într-o mică şi obscură pensiune, căci nu voia să piardă coridele de la *feria.* În cele patru zile de *feria,* nu ar ieşi decât pentru a merge la arene, şi pe locuri de *sol y sombra* unde ducele şi alţii nu l-ar descoperi. Apoi ar călători prin Andaluzia, până când ar termina suma pe care ar obţine-o

vânzându-l pe Galgo. Întotdeauna se gândise că îl va vinde în momentul plecării sale: căci ucigaşul de pisici ar fi exterminat repede menajeria din casa Auteuil.

Oamenii îl distrăgeau de la temerea lui. Îndată ce rămânea singur, era din nou cuprins de frică. Viaţa lui întreagă începu să conveargă către ziua de sâmbătă, la orele patru şi jumătate, când totul se va fi terminat. Chiar în ajunul bacalaureatului, el va recapitula cu febrilitate cursurile. Aşa şi astăzi, împins de un sentiment pueril, îi ceruse lui don Ali să-i împrumute un manual despre „Arta de a *torea* gândea că va descoperi acolo *in extremis* formule miraculoase pentru a-i învinge pe tauri. Don Ali îi trimise o carte de format in-quarto. Primul rând pe care îl citi Alban îi spulberă toate cunoştinţele. Ştia că, dacă îşi vâra nasul acolo, se alegea praful de neînsemnata lui valoare. Ceea ce avea valoare la el era inspiraţia. Când era vorba să-şi amintească şi să înţeleagă, devenea neclar. Închise cartea şi se lăsă în propria-i grijă: este un gest pe care l-a făcut de multe ori de atunci.

Dar, răsfoind volumul, titlul unui capitol îl incitase: „Coridele şi biserica”. De asta avea el nevoie, de lucruri care să-i pună imaginaţia în mişcare. Ce avea să-l susţină, să-i voaleze realitatea, până la această coridă şi în timpul ei, a cărei anxietate o simţea până în străfundurile fiinţei? Nimic altceva decât imaginaţia.

Mergea departe această religie a taurilor al cărui fidel era Alban, se pierdea în negura timpurilor. Alban – ignorant şi curios de raporturile ei cu Biserica – deschisese acum cartea pentru a le cunoaşte. Păstra înscrisă în inimă istoria ei în lumea veche. Şi el o evoca puternic, în această seară, la această oră când simţea că pentru a trece hopul cel greu avea nevoie de toată exaltarea lui.

Mazdeismul profesa că taurul ar fi prima fiinţă creată. Indra vedică este Taurul divin, ca Marduk, Ninib şi Anu în Babilon, ca Horus în Egipt. Heliopolis era un centru de adorare pentru Taurul lui Ra. În Creta, acum şase mii de ani, în leagănul fascinant al civilizaţiei preelenice, se celebra cultul Taurului prin jocuri taurine care erau o adevărată instituţie religioasă şi naţională. În Grecia, Jupiter se încarna în taur pentru a o seduce pe Europa. Pasife se dăruia unui taur alb, care făcea din ea mama Minotaurului. Dionysos era înfăţişat sub forma unui taur sau cu fruntea înarmată de coarne. Femeile din Eleea, în timpul sărbătorilor primăverii, cântau un imn celebru: „Aleargă, divinule Liber, purtat de picioarele tale de taur! Aleargă, divinule taur, plin de binefaceri!" În Beoţia, se presupune că exista un cult al lui Poseidon-taur, „Mugitorul". În Tesalia, taurocatapsiile erau analoge tientei spaniole şi feradei camargheze. La Eleusis, tinerii luptau cu tauri. În Tauria din Efes, ei se identificau cu zeul, se numeau ei înşişi „tauri". Nenumăratele reprezentări de tauri preromane în toată Spania se refereau la călătoria lui Hercule, întemeietorul Seviliei, la vacile făcute cadou de către erou unui mic rege autohton şi la caracterul sacru pe care îl avea de atunci taurul din Spania, după părerea lui Diodor din Sicilia.

Sevila fusese oraşul lui Iulius Cesar, opus Cordobei pompeiene. Şi Iulius Cesar a fost acela care a introdus luptele cu taurii la Roma, unde aveau să se continue până în Renaştere. Apoi veniseră taurobolul şi cultul lui Mithra taurocton, religie a soldaţilor pe care Alban o simţea atât de profund că în anumite ore, afundându-se în spiritul său obscur, se întreba dacă nu cumva era desemnat să o reînvie.

Fapte şi mai stranii încă îl obsedau pe tânăr, hrănit şi însufleţit numai de visurile sale. Cu cât suntem mai apropiaţi de natură, cu atât mai apropiaţi suntem de supranatural.

Alban de Bricoule venise pe lume în noaptea de 20 spre 21 aprilie, într-un fluviu de sânge. Sângele acesta venea din lui şi o omora, căci de atunci ea nu mai putuse să se refacă; şi ea se va stinge puţin după perioada acestei povestiri; pentru că ţi s-a dat viaţa luând-o pe o alta rămâne totuşi ceva. Or, pe 21 aprilie era *natale urbis,* ziua întemeierii Romei de către cei doi gemeni, celebrată în toată Italia: coincidenţă tulburătoare. Dar mare i-a fost emoţia când a aflat că această zi nu era una oarecare, ci că în noaptea dintre 20 şi 21 Soarele intra în semnul zodiacal al Taurului, fapt pentru care caldeenii şi persanii situau în această zi începuturile creaţiei! Aceste semne sclipitoare ale predestinării lui şi mai multe minuni care-i însoţiseră naşterea dădeau o hrană inepuizabilă imaginaţiei sale.

Şi neîncetat, cele trei spirite, al Romei, al taurului şi al lui Alban, se întâlneau astfel. Hercule era fondatorul Seviliei şi al cultului taurului în Spania şi blazonul familiei de Bricoule era susţinut de două chipuri ale lui Hercule. Alban avea o devoţiune pentru Iulius Cesar, şi Iulius Cesar a fost cel care a introdus corida la Roma. Îl iubea cu precădere pentru blândeţea şi clemenţa lui, pe Scipio Africanul, căruia îi consacrase la vârsta de unsprezece ani o compilaţie istorică, iar Italica, suburbie a Seviliei taurine, era o colonie a lui Scipio Africanul. Aprecia uneori, pentru realismul ei, familia Borgia – şi ea avea un taur în blazonul său. Spiritul lui se agita în jurul împăratului Iulian, iar Iulian era un fervent al lui Mithra, ale cărei mistere le celebra în palatul de la Constantinopole. Ai fi zis că toată viaţa lui Alban gravita în jurul a

două animale sacre, Taurul şi Lupoaica, pe care le vedeai sculptate pe una din porţile arenei din Nîmes.

Iulian! Se gândea la el în seara asta privind cartea *Taurii şi biserica.* Creştinismul şi mithraismul se luptaseră aprig, chiar din cauza analogiei lor. Nu scrisese oare Renan că „dacă creştinismul ar fi fost oprit de vreo maladie mortală, lumea ar fi fost mithriastă”? Clerul mithriast reproşase creştinilor numeroase împrumuturi, între altele de a fi plagiat, în „purificarea lor prin sângele Mielului”, purificarea prin sângele taurului. Creştinii, persecutori la rândul lor, îndată ce au avut puterea, îi condamnaseră la moarte pe mithriaşti. Şi iată de ce, renunţând să obţină cartea cu sfaturile tehnice de ultimă oră, Alban căuta cu pasiune cu ce să susţină cele două iubiri ale naturii lui profunde.

Până la a lansa anatema asupra toreadorilor, papa Pius al V-lea dăduse numeroase bule despre *agitatio taurorum.* Excomunicare retrasă de Grigore al XIII-lea, dar restabilită de papa Sixt Quint. Timpuri eroice! Consiliul academic al Universităţii de la Salamanca refuză să ţină cont de ea, şi gloriosul frate Luis Leon este acela care, în numele doctorilor, redactează protestul. Scandalul crescând, întrucât ecleziaştii asistă la coride deghizaţi, regele îi scrie papei că bula va rămâne Ură urmări, căci spaniolii au coridele în sânge şi a fi se interzice ar fi o „mare violenţă”. Aşa încât, papa Clement al VIII-lea, printr-o bulă, recunoaşte că aceste lupte sunt o şcoală a curajului, că ele aparţin patrimoniului Spaniei şi ridică excomunicarea, mai puţin pentru oamenii Bisericii care ar fi coborât în arenă.

Atunci începuse, pentru a continua până în zilele noastre, fericitul mariaj între Biserică şi supravieţuirea tauromahică a mithraismului. Nu o canonizare, nu o translaţie a Sfântului Sacrament sau a relicvelor într-o biserică nouă, nu o comemorare a

sfântului poliad fără luptele cu tauri, Conciliile ecleziastice, episcopii dăduseră pe cheltuiala lor coride la care asistau toţi demnitarii Bisericii, şi decanul consiliului din Burgos scria şi publica o *Tauromahie.* Doar canonizarea sfintei Tereza costase viaţa a mai mult de două sute de tauri, fiecare mănăstire fondată de ea dăduse o coridă. La canonizarea sfântului Ignaţiu de Loyola, iezuiţii înşişi ceruseră conciliului de la Sevilia să dea „imediat după ceremoniile religioase o strălucită” coridă. La fel şi pentru canonizările sfinţilor iezuiţi Luigi de Gonzaga şi Stanislas Kostka. Papa în persoană a celebrat Jubileul din 1500, la Roma, în piaţa Sfântul Petru printr-o mare luptă cu tauri. De pe timpul lui Calderon, se sărbătorea printr-o coridă de tauri celebrarea de către tânărul preot a primei sale slujbe religioase. Sub regele Ferdinand al VII-lea, era – se pare – un lucru obişnuit ca tânăra fată în ajunul ceremoniei de călugărire să asiste la o coridă şi chiar să execute câteva pase unui tăuraş. Au existat mănăstiri unde, în serbările date cu ocazia alegerii stareţelor, călugăriţele organizau mici coride şi îi lucrau cu capa pe bouraşi. Reprezentarea *suertelor* tauromahiei împodobise stranele şi transeptul catedralelor: catedrala din Plasencia, catedrala din Córdoba...

La Tudela, în dimineaţa coridei, un călugăr capucin îl conjura pe Dumnezeu să iasă buni taurii. La Salamanca, se ţinuseră, cu diferite ocazii, trei sute de slujbe religioase pentru sufletele din purgatoriu, pentru ca timpul prost să nu împiedice corida de după-amiaza. La Roa, consiliul municipal, după ce oraşul fusese salvat de ciumă, se angaja anual să suporte costul a patru tauri care vor fi toreaţi „din dragoste pentru Domnul”. La León, înaintea luptei, una dintre suliţele picadorilor era oferită consiliului care prezida corida şi care dădea binecuvântarea. La Cáceres, o confrerie înfiinţată în onoarea Fecioarei, nu se admiteau drept

confraţi decât aceia care ştiau să lucreze călare taurii. Şi era mult mai mult decât juxtapunerea unei religii şi a unei plăceri. Era, eternă, credinţa în caracterul sacru al taurului. În Extremadura, se închina un cult taurului sfântului Luca, renumit pentru miracolele sale. La Oviedo, în fiecare an, de Sărbătoarea tuturor morţilor, în timpul slujbei celei mari, era adusă la un moment dat o vacă în biserică, şi ea rămânea acolo o parte din slujbă.

De asemenea, în secolele al XIX-lea şi al XX-lea, pactul mistic nu se dezlegase. În 1801, oraşul Colmenar de Oreja cerea o coridă „pentru a face să sporească devoţiunea faţă de Sfânta Imagine a lui Hristos”. Până în 1845, la Universitatea din Salamanca, cel care tocmai primise gradul de doctor trebuia să plătească cheltuielile unei coride de şase tauri. În zilele noastre, pentru că ora coridei de adio a lui Lagartijo coincidea cu procesiunea Corpusului, procesiunea fusese amânată dimineaţa, din deferenţă. O capă de lucru a lui Montes era păstrată în catedrala evanghelică din Sevilia. Recent, la Granada, notabilii făcuseră astfel încât corida să fie prezidată de Notre-Dame des Angoisses, divinitatea protectoare a oraşului: toreadorii, *les cuadrillas,* sosind, îngenuncheau în faţa statuii zeiţei din tribună. La Huelva, un matador dăruise Fecioarei protectoare „Urechea de aur” câştigată la Madrid, ceea ce dăduse ocazia unei mari ceremonii religioase. În fiecare an, la Málaga, confreria Fecioara Speranţei dădea o coridă în onoarea patroanei sale, iar toreadorii purtau culorile Fecioarei. Paznicii din Camargue erau grupaţi într-o confrerie al cărei patron era Sfântul Gheorghe. La Saintes-Maries-de-la-Mer, jocurile taurine fuseseră prezidate de monseniorul Rivière, prelat pe care chipul său roman îl face demn de purpura romană. *Analele* arenei din Sevilla, scrise de marchizul de Tablantes, erau dedicate Maicii Superioare de la *Nuestra Señora del Rosario.* La Fuenta la Encina, o vacă era alergată în onoarea

sfântului Augustin, iar carnea ei, împărţită poporului, avea virtuţi medicinale, aşa cum odinioară carnea taurilor ucişi în onoarea Sfinţilor era conservată ca relicvă şi vindeca febra. Credinţa în virtutea taurului ucis la modul sfânt trecea din taurobolie şi din mithraism în cultul creştin. Imperiul mort se ridica din mormântul său pentru a se uni cu Biserica vie pe care voise să o ucidă. Nu degeaba, crucea, în Egipt, marca pântecele vacii Hathor, în Creta, fruntea şi obrajii capetelor de tauri reproduse în morminte. Apis şi vaca dionisiacă retrăiau în taurul sfântului Luca, în boul care-l încălzise pe Iisus în paie, în taurul care, în primele timpuri ale creştinismului, fusese simbolul când creştin, când al Domnului Nostru însuşi. Regiunea ce a hrănit taurii viteji, câmpul sevilian, merita mereu titlul său de *tierra de Maria Santísima,* pământ al Mariei Preasfinte. Versurile zarzuelei erau mereu adevărate pentru inimile inocente:

El arte de los totos
bahó del cielo...

„Arta taurilor e ruptă din cer."

Pe această pantă, unde s-ar opri Alban? Iisus, într-o anumită perioadă, a fost identificat cu Soarele. El se înscrie în mijlocul roţii cu raze. Monograma sa în discul derivat din roata solară păstrează un sens luminos. Şi antica roată solară persistă în multe tipuri iconografice din Evul Mediu. Dar atunci, alianţa dintre Soare şi Mithra tauroctonă nu era alianţa dintre lucrul taurin şi zeul creştinilor? Şi Soarele care intră în semnul Taurului chiar în ziua venirii lui Alban pe lume nu este oare pentru a arăta că această alianţă va găsi în el preotul cu bacanta lui?

Acum el nu poate dormi, îmbătat de el însuşi şi de toate aceste lucruri, incapabil să-şi calmeze sincretismul disperat care clocoteşte în el, aducând un torent de poezie. Plin de forţele serii, nimic nu i se mai pare imposibil. Să pună taurii la pământ? Ei ce, nu-i vorba decât de a ţinti cornul stâng (nu cel drept) şi apoi să iasă cum va putea: asta-i chestiune de curaj. Oare îi lipseşte lui curajul? Ah, ar fi ucis de zeul său! Contactul, presiunea care există între el şi animale sau astre – o mică nebuloasă, o mâţă care se scarpină pe gât – toate strigătele interioare pe care le scoate din cauza asta, nostalgia sa şi un fel de amintire a animalităţii, metamorfozele cărora li se dedică în singurătate (subiect pe care nici măcar nu-l putem atinge) îi prezintă moartea ca pe o simplă reînnoire a fiinţei. Cine ştie dacă odată nu se va preschimba în taur?

Dar mâine-dimineaţă, trezindu-se, toată aventura lui îi va apărea absurdă, la lumina zilei, monstruos de anevoioasă, angoasa pe care ea i-o va da va atinge starea de greaţă. Noaptea a desfăcut pânza Penelopei; exact noaptea l-a îmbătat, şi zorii zilei îi aduc coşmarul. Vineri de dimineaţă! Simte că nu va putea. Îi trecu prin minte ideea că, profitând de prima ocazie, el va sări în coarnele animalului şi se va răni pentru a sfârşi cu totul. Nimic nu-l mai reţinea când pornea la asalt. Nimic nu-l reţinu de la dezastru.

În acea vineri, ajunul coridei, Alban se lăsă condus împreună cu Esparraguera, Patata şi Galgo la arenele Medina de los Reyes. Patata era un bătrânel neras, cu aerul obraznic, cu un ochi saşiu. „Aduce ghinion!” îşi spuse Alban, impresionat.

Pentru Alban, fiecare arenă avea fizionomia ei, fiecare arenă avea viaţa ei proprie ca o persoană. Arena din Vitoria, înaltă şi severă ca o mănăstire; cea din Madrid, venerabilă şi oarecare, cu nisipul roşietic; aceea din Tetuán, precum sierra de un albastru

palid; aceea din Saint-Sebastien ca şi marea albastru-închis, aceea din Aranjuez, ale cărei ferestre seamănă cu nişte creneluri de fortăreaţă; aceea din Vista Alegre, sprijinită într-o parte pe arcuri ca şi o catedrală, cu porţile ei din fier forjat şi grilele ei pe unde te afunzi în interior, aceea din Toledo, de culoarea somonului şi pe care o vezi de departe, situată la extremitatea oraşului aidoma cârmei unei corăbii sau ca o barcă venind în urma acesteia; aceea din Cordoba, atât de înconjurată de case încât nu poate fi îmbrăţişată cu privirea de nicăieri; aceea din Segovia, ca un circ roman, dar dominată de un coş de uzină, aceea din Sevilia, cu nisipul galben-canar, şi care din afară nu are aerul unei arene, cea mai singulară care există cu arcurile sale, balcoanele sale, ghivecele cu motive florale, lanţurile ei atârnânde, pe alocuri strălucitoare de o spoială cu var şi în alte locuri neagră de murdărie învechită, preţioasă şi împodobită cum este, se pare, tauromahia seviliană; aceea de la Jerez, arena palidă, atât de veche şi de urâtă, şi de zdruncinată, bălţată de reclame, iar înăuntru un nisip incolor ca excrementele unui om bolnav de ficat; aceea din Nîmes, decorată cu falusuri, cea mai nobilă şi mai vastă dintre toate; aceea de la Arles, cu coridoare reci din piatră care au aerul de bazilică; aceea din Bayonne, roşie ca o construcţie marocană; aceea din Marsilia, atât de puţin spaniolă, cu arbori crescând chiar printre gradene, în mijlocul oamenilor. Alban cunoştea toate sanctuarele şi chiar pe acelea unde nu asistase la cult, prima sa vizită în oraş şi câteodată singura lui vizită fusese pentru ele. Dar niciunul nu era impresionant ca acela din Medina de los Reyes.

Era desigur de tipul acestor mici arene de sat, unde, sub ordinele şi dezordinea flăcăilor buni la toate, torează o calamitate de bătrâni terorizaţi. Departe de oraş, ca un lucru sfânt sau ca un lucru blestemat, fiind şi una, şi alta, dacă vrem. Joasă ca fortăreţele

– nici şase metri înălţime, adunată precum un animal care stă să sară, fără o fereastră în afară, mai rea decât o închisoare. Pentru a o despărţi şi mai mult de cer, ea era strivită sub o împletitură de fire asemenea unei pânze de păianjen, care susţinea lămpi electrice, căci se dădeau aici şi coride nocturne. Era făcută din cărămizi roşii puse unele lână altele la întâmplare şi porţile ei erau, de asemenea, roşii, dar de un roşu mai închis, culoarea vinului sau a sângelui uscat. Şi acele cărămizi prost alăturate, puse direct pe acoperişul denivelat, acele moloane presărate pe zid, acele panouri de uşi care nu erau bine fixate în pământul jerpelit şi zgrunţuros care o înconjura şerpuind, toate la un loc îi dădeau un aer hirsut şi sălbatic, ca acela al taurilor, iarna, când au părut lung. Alban nu văzuse niciodată arene lipsite de lux în asemenea măsură. Erau cu adevărat reduse la esenţial: corida, cultul şi în afară de asta nimic. Şi încă, în tehnica însăşi a coridei, nu se închipuia ca ar fi putut să-şi găsească loc fanteziile familiare marilor circuri: ceea ce trebuia celebrat aici era un duel sălbatic şi gol. *De verdad.*

Cei trei bărbaţi făcură turul arenei, căutând poarta ţarcului. Biserica, asemenea celorlalte biserici în Spania la ora asta, părea închisă ermetic. Pretutindeni, porţile de culoarea sângelui erau acoperite cu cuie groase, prevăzute cu închizători mari. În spate, la picioarele zidului său, se vedea gaura pe unde mâine-seară, odată victimele cu gâtul tăiat, arena se va goli de sânge direct în piaţa publică, precum un animal, şi ea. O ferestruică dădea spre o curte interioară. După ce bătură cu ciocanul din fier forjat, intrară. În curte, un băiat potcovea la rece caii pentru mâine, luând dintr-o grămadă vechi fiare ruginite, scoase de la caii ucişi la ultima coridă: astfel, potcoavele serveau la infinit. Se auzeau sunetul argintiu al ciocanului şi zgomotul potcoavelor pe pavajul aspru şi trandafiriu.

Fură conduşi sus, pe o mică scară de lemn, de-a lungul j unei pasarele de unde aveai vedere asupra taurilor.

Închişi toţi patru într-un ţarc, unde înguste deschideri în gard îţi permiteau să intri, doi dintre ei erau culcaţi în banda; de umbră pe care o făcea zidul cu o măreţie de patriarhi; dar îngerul cel Rău stătea în picioare. Altul, pentru că apa din ţ jgheab era încălzită de la soare, îşi punea botul chiar sub robinet, de unde apa ieşea rece, şi o bea în timp ce ea curgea: era foarte viclean, în ciuda coarnelor lui mari. Câini se învârteau şi ei pe acolo, ca la ei acasă. O potaie, foarte cinică, ceea ce este destul de firesc, avea să-şi facă nevoile sub nasul lor, iritant de senină: ah! Nu se grăbea. (Lui Alban îi plăcu că Galgo nu avea vreo dorinţă să meargă s-o miroasă pe această canalie.) Nişte păsărele rătăciseră pe-acolo, zburau pe deasupra marilor trupuri negre, se aşezau pe troacă, lângă boturile lor. Iar inocenţa, familiaritatea tuturor acestor făpturi îi izolau pe cei trei bărbaţi în complicitatea crimei.

La zgomotul făcut deasupra capetelor lor, animalele îşi deschiseră ochii. Cele care fuseseră culcate se ridicară, cu un muget de nemulţumire. Doar taurul lui Alban îşi înălţă capul, reperând imediat de unde vine zgomotul. Şi din nou privirea sa se încrucişă cu cea a lui Alban şi îl fixă cu o insistenţă omenească.

— S-ar zice că vă recunoaşte, îi spuse Esparraguera.

— În Provence, taurii noştri împodobiţi cu cocardă îi recunosc foarte bine pe oamenii cu care au avut de-a face. Taurii se năpustesc fără ezitare asupra lor din toată mulţimea *razeteurs*[5].

Toreadorii, sprijiniţi în coate, nu spuneau nimic. În linişte, clopoţelul unui taur răsună, ca pentru înălţare. Lui Alban i se părea că aceste animale, astfel izolate de cireadă şi văzute într-un spaţiu

---

[5] În Provence, cei care trebuie să ia cocarda de pe capul animalului (n.a.)

mic, erau şi mai impozante. „Faţă de zilele trecute, se gândea el, parcă au fost umflate cu pompa. Nenorocire! Trebuie că li s-au stropit coarnele de au crescut aşa.” Şi simţea cum gheaţa îi cuprinde picioarele. Şi-l închipuia lângă el, pe pasarelă, pe unul dintre profesorii lui, domnul Paul Archambault. Şi deodată, îl apucă şi-l aruncă în groapa monştrilor: domnul Paul Archambault nu-l va mai împiedica să vorbească tare în clasă.

Coborâră să examineze arena. Imensitatea bisericii o domina, atât de aproape şi de înaltă, ca şi cum arena şi ea formau un întreg. Şi la arenele din Nîmes era o clopotniţă, iar la cele din Arles o statuie a Fecioarei apare deasupra arenei. Şi Alban, care iubeşte pacea spirituală, se simţea plin de o bucurie duioasă în faţa acestei noi mărturii a împăcării lui Mithra cu Hristos.

Se abandonă iluziei că sub o clopotniţă sunt mai puţine şanse să mori. Dar Esparraguera privea lămpile electrice de deasupra sferei, vorbea despre pericolul coridelor nocturne: Ostioncito fusese rănit într-o coridă nocturnă, fiind jenat de răsfrângerea lămpii pe pământul crud. Şi Patata spunea că în arenele din sate ca aceasta numărul celor ucişi era mai mare...

Arena părea toată asimetrică, bariera desenând mai puţin un cerc decât un poligon. Această barieră roşie era plină de cârpeli cu lemn alb, pe care tocmai un dulgher le vopsea, în locurile pe unde taurii săriseră la ultima coridă. Era plină de sânge uscat; după mărimea petelor îţi dădeai seama de forţa şi de direcţia jeturilor de sânge. Galgo obţinu permisiunea să meargă să le lingă.

Se plimbară de-a lungul pistei, lovind în ea cu piciorul pentru a-şi da seama de natura solului. Alban îşi amintea nişte fotografii din reviste în care un om arată cu bastonul pe nisip locul unde cutare matador a fost ucis. O, pământule, inocent şi trădător! În care loc al acestui pământ va cădea poate, el, rănit? În arenele moderne, din

centru şi până la barieră există o pantă uşoară, la fel de invizibilă ca şi umflătura coloanelor Partenon, ce ajută la scurgerea apei, ca şi la vederea mai bună a unui spectacol. Aici, în anumite locuri, pe care şi le notă în memorie, i se păru că panta era mai accentuată; alergând spre barieră ca să se refugieze, omul n-ar mai putea să stăpânească. Blestemară, de asemenea, găurile din pământ, unde apa în urma stropirii recente încă nu se uscase, aşa încât piciorul putea să alunece, faţă de alte locuri ale terenului unde pământul era mai mobil, ceea ce convenea copitelor ascuţite ale taurului, dar nu şi piciorului omului. Dacă taurul se înţepenea acolo, nu mai puteai să-l urneşti din loc.

Se uită la ceas: ora patru fără un sfert. Oare când o să fie patru şi jumătate, ca să poată să-şi spună: „Mâine, la ora asta, se va fi terminat!”

Atunci sări peste barieră în diferite locuri ca să se obişnuiască un pic cu ea, se asigură că barierele de protecţie, jupuite de coarne, erau solide şi destul de largi pentru a te strecura uşor. Se felicita că îşi ia aceste precauţiuni. Câţi toreadori nu văzuse el răniţi din neatenţie! La fel ca şi soldaţii la război, pentru acelaşi motiv. „Să faci lucruri periculoase, dar să le faci cu prudenţă maximă.” Întotdeauna va îndrăgi acest mariaj al înţelepciunii cu nebunia.

În timp ce ieşeau, Patata îi spuse:

— Sunteţi plin de sânge! Alban tresări. Pe mâneca sa vopseaua proaspătă de pe barieră făcuse o pată mare, roşie. „Dracu’ să-l ia pe acest bătrân imbecil”, îşi spuse el. Bătrânul râdea cu ochiul lui saşiu, pe sub o sprânceană atât de groasă încât părea falsă. Dar inima lui Alban bătea să-i iasă din piept.

Teama creştea în el. Nu se mai simţea în stare să zâmbească, nici să vorbească. Grăbi plecarea.

— Mâine la orele două şi jumătate, vom trece să vă luăm de la hotel.

Întors la hotel, nu voi să rămână singur. Orice, orice numai să-l împiedice să se gândească. Cumpără un roman şi citi câteva pagini cu o stupefacţie crescândă. Toate personajele acestui roman, cu vieţi plate şi insignifiante, ţi-ai fi dat averea ca să nu ai nicio legătură cu ele în realitate, şi iată că plăteai pentru a le regăsi într-o carte! În faţa acestei revelaţii a unei anumite ambianţe sociale, Alban care are multe defecte, dar nu este un tânăr care pozează, îşi dă seama deodată de romanescul vieţii lui. Niciodată nu se gândise la asta. Respinge cu dezgust o poveste care aştepta să-l seducă şi ai cărei eroi cu toţii se situează sub nivelul lui. Dacă are nevoie să se salveze, el însuşi se va salva de sine însuşi. Sună şi rugă să nu fie deranjat.

Teama se revarsă în el aidoma apei printr-o vană deschisă. ¡1 reconfortează gândul că uneori şi toreadorilor le este frică, îi cunoaşte el bine pe ucigaşii cu nervi de femeie! Acest bărbat matur intrând în arenă are lacrimi de furie în ochi, din cauza unei probleme care îl va face să rateze un efect... Acest puşti care înainte de coridă nu poate dormi, „se foieşte tot timpul în pat” (tatăl lui i-a spus lui Alban...) Alban le cunoaşte toate defectele; cu toate acestea, în această seară, el mărturiseşte că a fost adeseori nedrept, le-a cerut prea mult: măsoară curajul de care au nevoie şi este mândru şi fericit că aparţine şi el marii confrerii. Se leagănă şi îşi pierde toată puterea unei „rugăciuni pentru sărmanii toreadori”...

Se gândeşte, de asemenea, şi la tauri. Culcaţi în acest moment, ei îşi trăiesc ultima noapte, iar rouă se depune pe coarnele lor. Dacă nu ar trebui să doarmă foarte bine ca să fie foarte odihnit mâine, i-ar fi plăcut să meargă să se culce în arenă, alături de ei, aşa cum

face paznicul lor. Să le aducă acest omagiu acelora pe care îi va sacrifica. Sub luna de unde îi priveşte Artemis, zeiţa repulsiei şi a simpatiei pe care o are omul pentru animalele sălbatice, dezlănţui în sine acea nebunie care vine de la ea, zeiţa, lunatica zeiţă, acea nebunie care este nebunia animalelor, dar care se transferă şi omului atunci când intră într-o legătură aparte cu ele.

Mâine, această spadă va fi împlântată în trupurile lor. Ea le va sustrage energia generatoare şi o va trece în trupul lui Alban. Ea îi apărea înzestrată cu o putere virilă. Ştie bine că pe ea, de asemenea, într-o bună zi, o va adora. O priveşte. Mâner învelit în pânză roşie, măciulie mare din lemn neted fără noduri, pe care palma poate să forţeze zdravăn, lama puţin curbată parcă freamătă, într-atât este de flexibilă. Cu banii primiţi când îşi va lua bacalaureatul, va pune să îi albăstrească şi împodobească tocul cu aur. Pe o parte a tocului, va pune să se şlefuiască între frunze turnul în flăcări şi cele două spade încrucişate; pe cealaltă parte, una dintre acele frumoase maxime care îţi infuzează, ca printr-o seringă, o putere mai mare de stăpânire a vieţii. Aşteptând, depune pe ea o sărutare, fără să facă paradă. Aşa sărută el o floare, o stofa, un obiect de artă, un chip de pisică. Vreme de un an, în copilăria lui, a fost îndrăgostit de o pietricică cu vinişoare albastre. „El mergea ascuţind fierul pe aripile şoimului său.”: aşa vorbeşte romanţa Copilului Răzbunător.

À propos, şi Soledad? Alban nu-i poartă pică. Trebuie doar ca ea să fie pedepsită pentru că a păcătuit: spiritul lui Alban o cere mai mult decât sufletul lui. În realitate, ea a dispărut. În cavalcada nocturnă, a scos-o din el odată cu lacrimile lui. Nu suferi din cauza unui fruct apetisant care, atunci când muşti din el, îţi otrăveşte gura, nu-i porţi pică, îl arunci. Există alte fructe. Alte trupuri. Ah! Se opreşte...

E posibil să o aibă, poimâine, poate. Ce!? Toată construcţia lui de eroism, acel înalt mm uman se va prăbuşi? Şi după aceea? Să construieşti şi pe urmă să demolezi totul lovind cu piciorul, râzând... Nu, asta nu îl şochează. O va avea cu toată forţa lui uşurată de scrupule şi de toate mizeriile tandreţei. El se află în faţa sa ca savantul care face o experienţă şi nu ştie ce va ieşi din ea. Mâine, poate că se va dovedi a fi un matador atât de nepriceput încât va trebui să sară careva în arenă ca să scurteze agonia victimei sale. Poate că va fi atât de bun încât un zid de strigăte va ţâşni în jurul lui. Poate că va părăsi arena disperat că trebuie să-şi sacrifice fericirea pentru ceea ce crede el că se numeşte demnitate. Poate că nu se va mai gândi la Soledad, ca şi cum nu ar exista. Poate că va coborî în străfundul laşităţii şi se va duce la ea să-i cerşească ceea ce i-a promis.

Se gândeşte la ea. Respiră sacadat. Obrajii îi ard.

Îl cuprinde somnul. Sunt arene pe cer. Din toate părţile stelele se grăbesc, ca vacile seara în ţarc. Tauri cu coarne de; aur se învârt încetişor în jurul lui. Au coliere de coral, cercei, aripi mari din pene de păun, cu care nu zboară, ci doar se desprind un pic de la pământ. Ei se acuplează şi cel care acoperă ascunde cu aripile lui bătând pe cel acoperit, aşa cum şoimul, dacă îl pândeşti, îşi întinde iubitor aripile asupra celui pe care este gata să-l sfâşie.

VII

Se trezi cu capul greu. Primul semn al propriei vieţi fu groaza. Primul gând, unul de ruşine: „Să se lase rănit uşor ca să scape

odată...” Da, însă Soledad ar fi prea mândră. Un bărbat rănit din cauza ei! E imposibil să-i facă această mârşavă plăcere. Şi pe urmă, nu te laşi rănit aşa ca la comandă. De la distanţă, într-un minut de nebunie, un om poate să se gândească la aşa ceva. În arenă, el se luptă ca să scape teafăr, conform instinctului lui, care guvernează pe acest pământ, şi iată de ce i se spune acestui pământ „tărâm al adevărului”. În fond, Alban ştie toate acestea.

Se privi în oglindă, nepieptănat, cu buzele uscate, cu dinţii murdari, cu o urmă de unsoare galbenă în colţurile ochilor. Oare *ăsta* ar trebui să îmblânzească în după-amiaza aceasta două animale feroce, o jumătate de duzină de subalterni şi trei mii de spectatori? Ce anume avea să creeze o asemenea metamorfoză? Totuşi, albul ochilor săi era plin tot de vinişoare roşii, ca acela al taurilor, şi găsi acest lucru bun. Bun era şi faptul că se tunsese ieri, pentru a se simţi mai uşor şi mai tânăr.

La baie, îşi privi trupul. Care loc din el va fi sfâşiat, la ora patru, care va fi groaznic de privit? Regiunea inghinală, burta, mereu este asta. Ar fi putut să-şi pună lenjeria de după-amiază. Dar nu, prefera să se îmbrace din nou după prânz. Asta îi va ocupa timpul.

Ziua era radioasă. Îi spuse „mulţumesc” cerului foarte albastra. Spuse: „Este bine să fii ucis în acest aer”. Un automobil îl duse la Medina de los Reyes.

Când ajunse acolo, oamenii separau grupul fiecărei cornute, care era dusă într-un *chiquero,* o curte închisă de unde avea să iasă direct în arenă. Alban se ascunse după o bârnă, căci Soledad şi ducele, aplecaţi peste balustradă, în mijlocul numeroşilor spectatori, contemplau operaţiunea. De la această galerie superioară unde se aflau, nişte oameni încercau să-l împingă pe taurul lui Alban spre o lojă vecină înţepându-l cu prăjinile lor lungi. Agasat, el lovea cu cornul şi zvârlea din copite. Ce lucru

straniu să vezi, ca dintr-un ochi de om, mânia aprinzându-se în ochiul lui la început posac! *„Ahi... ahi... ahi...”,* îi murmura *conocedor*-ul, ca un om care-şi cheamă porumbiţele. În fine, trecu. Venite pe ochiurile de geam deschise, nişte rândunele zburau în marea clădire ca şi în vechile biserici pline de vitralii sparte.

Îngerul cel Rău intră în trombă. Aşa era promptitudinea lui, electrică, de a se reîntoarce în acest ţarc îngust, sub înţepăturile prăjinilor, încât părea un peşte speriat într-un acvariu. Formidabile erau loviturile date dintr-o parte. Şi pasionaţii francezi spun că taurul spaniol nu poate lovi dintr-o parte!

Taurul nehotărându-se să treacă, *conocedor*-ul ceru linişte şi se închiseră obloanele, în timp ce se aprindea lumina în loja unde animalul trebuia să meargă. Mergea într-acolo ca înspre soare. Dar obloanele lăsau să se strecoare prin întuneric o dâră puternică de lumină, care coborî chiar pe botul îngerului cel Rău, şi îngerul cel Rău, ca într-o poveste mitică, începu să dea lovituri de coarne soarelui. Lupta lui Mithra cu Soarele! În fine, văzu lumina din ţarcul vecin, şi se îndrepta spre ea în mare galop. Poarta se închise după crupa taurului, şi lovitura de copită pe care o dădu răsună pretutindeni. Alban dispăru. Se redeschideau obloanele.

Acum, trecând prin labirintul de grinzi, ajunsese deasupra ţarcului, unde se găsea închis îngerul cel Rău ca într-o cuşcă mare, deja plină de bale şi de baligă pe care le zvârlise pe stâlpi în timp ce se zbătea. Prin deschizătura de sus, Alban îl privi. Capul zeului se afla la un metru sub el. Tăcu, copilul-bărbat îl adoră.

El îi adora pe toţi taurii, se ştie. Dar frica îl mânase şi mai repede la adorarea acestuia, fără să mai punem la socoteală că, adorându-l, el spera să-i îngenuncheze furia. „Ticălosule! Porcule! Derbedeule!” îl apostrofa aşa foarte încet, pe un ton reverenţios, aşa cum rosteşti o litanie. Sub genele mari, sclipitoare, lustruite de

lumina coborândă, pupilele lăptoase ale zeului aveau un reflex albastru-deschis, neliniştite la apropierea necunoscutului, şi Alban se vedea pe sine în fundul acestor pupile şi ele trăiau în nelinişte, iar corneea apărea roşietică de sânge. Două lacrimi prelungi îi curgeau. Urechile erau ciulite, când una, când cealaltă, când ambele în acelaşi timp, într-o mişcare fără odihnă: animalul şi luptătorul erau anxioşi şi unul, şi celălalt. „Cum trebuie să-i mai bată inima!” îşi spunea luptătorul cu înduioşare. Botul negru, înconjurat de mustăţi de focă, era constelat de pori umezi, care erau dispuşi regulat ca stelele pe drapelul american. Taurul îşi băga limba când într-o nară, când în alta – dreapta, stânga, dreapta, stânga, o limbă roz mărginită cu negru de fiecare parte ca o panglică decorativă şi se auzea zgomotul limbii pe nări, iar nările fremătau, pline de apă de culoarea opalului, aidoma găurilor făcute pe plajă. Când Alban se mişca, ochiul arunca un fulger.

Deodată, taurul îi mugi în faţă. Alban sări înapoi, nu prea stăpân pe sine. Regreta acum că se făcuse recunoscut, o dată în plus. Şi plecă apoi cu oarecare grabă, crezând că-l simte pe zeu cum iese din fosă şi se năpusteşte după el scoţând flăcări pe nas.

Pe pistă, un cal slab era înhămat la un lemn prevăzut cu o bucată dintr-un coş vechi. Un omuleţ trăgea din greu mârţoaga şi rogojina. Toate astea pentru a netezi nisipul.

În ajunul luptei, gladiatorilor romani li se servea o masă somptuoasă, poate pentru că era ultima. Într-un *ventorro,* Alban mâncă de prânz o supă, un deget de pâine şi bău un pahar de coniac. Martirizat de muşte, îşi spunea că taurii suferă şi mai mult decât el, ceea ce îi permise să-şi îndrăgească răul. Când ieşi, în ciuda faptului că mâncarea fusese fierbinte, în ciuda căldurii de afară, avea mâinile îngheţate.

Neîncetat, fiinţe drăguţe îl loveau drept în piept, sufocându-l. La Paris, într-o situaţie asemănătoare, ceea ce ar fi văzut el pe stradă i-ar fi permis să se arunce direct între coarnele animalului cu gândul că nu avea nimic de pierdut. Dar, în faţa acestor înfăţişări fermecătoare, el îşi spunea: „Dacă voi fi ucis, nu voi mai putea să profit de tot ce este nebun pe lume”. Şi fiecare dintre ele îi sporea deprimarea.

La hotel, se îmbrăcă: simplu costum andaluz. În tot acest timp, se simţi mai bine, pentru că avea ocupaţie. Îşi scoase inelele, pentru a avea degetele libere, cu acelaşi gest care îl va defini mai târziu, înaintea întâlnirilor, pentru a le avea libere în timpul mângâierilor. Îşi privi mâna dreaptă, aceea care ucide, muşcată toată de Galgo, şi găsi că are încheietura mâinii prea subţire.

Îşi înfăşură înjurai picioarelor bandaje, se asigură că şosetele nu-i erau cârpite, în cazul în care ar fi dezbrăcat la infirmerie, nu-şi puse indispensabili, pentru ca, în cazul în care ar fi rănit, cornul să nu-i introducă decât puţină ţesătură în rană, îşi strânse foarte tare pantalonul, asigurându-se că era perfect mulat tot ce trebuia să fie perfect mulat. În mod insurmontabil, se vedea cu hainele sfâşiate, năclăite de pământ şi de sânge. Socotise că îi va lua două ceasuri pentru a se îmbrăca. Dar fu gata într-o oră. Corida începea la ora trei, şi era doar unu şi jumătate.

În timp ce se îmbrăca, îi fuseseră aduse cărţile de vizită ale lui Uhagon şi Don Ali şi răspunsese nervos că nu primea pe nimeni. Cum mai regreta acum! Ce îngrozitor timp vid avea în faţă!

Anxietatea îl copleşi, din minut în minut mai tare, ca pe o persoană care simte că o paşte o boală. Înghiţea guri mari de aer. Inima-i umflată părea o tumoare sub coaste. Avea mişcări nervoase, cum ar fi: să se scarpine în creştetul capului, să-şi treacă un deget pe sub guler pentru a-l lărgi. Avea chef să fumeze, dar nu

îndrăzni: ar fi putut să-l ameţească. Îi fu sete şi nu îndrăzni să bea: ar fi putut să-i dilate stomacul. Această stare mizerabilă era totuşi un echilibru, pe care un gest neînsemnat ar fi putut să-l clatine. Putem să ne imaginăm cam de câte ori vizită toaleta.

Se întinse pe pat, şi anxietatea se aşeză pe el. Şi-ar fi dat inelele, ceasul, pentru ca această oră şi jumătate să treacă. Îl cuprinse stupefacţia: „Ce fac eu aici? Ce aventură!” Şi-i închipui pe spectatorii de adineauri care la această oră fumau ţigări, se îmbuibau cu băuturi şi îl umplură de groază; şi ducele însuşi, ducele cu dinţii de felină, i se păru un monstru de inconştienţă sau de cruzime. Nu-şi închipuia că ziua se va termina fără vreun accident. De multe ori, în preajma toreadorilor vulgari, îşi spusese: „Doar moartea pe lângă care trec te împiedică să-i confunzi cu nişte cabotini”. Şi visase pentru el rana gravă care să purifice ceea ce era un pic tulbure în religia lui. Dar, acum, masa de operaţie... „Nu! nu!” Şi rămânea aşa cu privirea în gol, ca un bărbat care se gândeşte la o femeie. Ah! nu, nu la Soledad! Doamne, ce absentă era din el! Nimic pentru ea. Nimic contra ei. Inexistentă.

Deodată, tentaţia îşi făcu loc. Nu se insinuă, nu prinse formă încet. Îşi făcu loc dintr-odată, viabilă, atât de puternică f încât se ridică, se aşeză pe marginea patului. Să renunţe. Telegrama pe care va pretinde că a primit-o în această seară, ca să fugă de duce şi de Soledad. „Mama foarte rău. Întoarce-te urgent”. Echipa de toreadori care vine după el îl găseşte făcân1 du-şi valizele. Nu are importanţă cine îl va înlocui. Există, de altfel, precedente. Un matador, care a primit în toiul coridei o asemenea telegramă, a obţinut permisiunea să se retragă. În seara asta, Alban nu va muri, nu va fi rănit, va fi în trenul pentru Paris. Cine va putea crede în acest exces de laşitate? Şi, chiar dacă s-ar crede în asta, ce-i pasă? Pe toţi aceşti oameni, dacă el vrea, nu-i va mai revedea în viaţa lui.

Alban se ridică, scos din minţi, şi coborî pe scară. Trebuia să se îmbete, să fie ameţit în timpul care-i mai rămânea până j la coridă. Şi pe hol, grozăvindu-se, cambrându-şi talia, ceru un pahar de coniac.

Voi să citească un ziar. Mâinile-i făceau să tremure hârtia. De după o uşă de sticlă, ospătarii îl priveau. Nişte oameni şuşoteau. Patronul şi soţia lui veniră spre el: „Bem pentru norocul dumneavoastră. Fie ca Fecioara să vă apere!"

Alban nu avea o devoţiune prea arzătoare pentru Fecioară. Dar o iubea pe Mama cea Bună, divinitate a Marsiliei, care prin numele ei pare o supravieţuire a Bunei Zeiţe romane şi a Marii Maici greceşti: Cybele, zeiţa taurobolului. Înălţă cupa:

— Pentru Buna Mamă!

Simţi că pasul cel mai greu a fost făcut. Afişase un surâs larg, un pic infatuat. Ţinându-şi mâinile în şolduri, glumea. Şi, puţin câte puţin devenind ceea ce voia să pară, uşurarea îl cuprindea. Amorul propriu fiindu-i flatat, această lume care îl înconjura, fluxul cuvintelor sale, pe care în mod expres le pronunţa repede şi foarte tare, îl îmbătau realmente, aşa cum ar fi voit el.

Sosi maşina cu oameni. Mai mulţi angajaţi ai hotelului urcară să-i aducă spada şi lucrurile. Un minut mai târziu, erau pe drum.

Alban rămânea grav, dar panica lui, ca şi cirezile, *se aşezase.* Ea era deja în acţiune, oarecum. Ca acele tablouri pe care le vezi din ce în ce mai puţin distinct pe măsură ce te apropii de ele, pericolul îi apărea într-un mod din ce în ce mai puţin conştient, pe măsură ce se apropia de el. Întotdeauna gândise că, imaginaţia sa fiind stăpână, toate temerile lui aflându-se în ea ca şi toate salvările sale, va primi mai puţine spectre de ale ei pe măsură ce realitatea se va substitui acesteia, şi începea să spere că pe pistă va fi aproape stăpân pe sine. Pericolul nu era nimic; întregul rău venea din frică.

Iar, peste o oră şi jumătate, bine sau rău, totul se va fi terminat. Terminat!...

Întrebări despre tehnică îi răsăreau pe buze, din aceeaşi pornire care îl făcuse să ceară manuale lui don Ali: se gândea că ştiinţa lui fiind foarte tânără, va găsi el mereu un mijloc de a o „plasa” şi poate că nu era absurdă această credinţă. Dar nu îndrăznea să le pună. În fine, se decise:

— Ce s-ar întâmpla dacă, un taur care dezarmează, l-ai lua pe deasupra?

— Dar pe jos, Doamne, trebuie să-l iei!...

— Oare necesitatea de a da lovitura de cap de foarte sus n-ar reuşi să-i pună capul jos, prin oboseala muşchilor gâtului, la fel ca şi pasele pe jos?

Se puseră pe râs. Patata mai ales avu aerul că îşi bate joc de el. Cel de-al treilea toreador, Gutiérrez, pe care-l vedea pentru prima oară, avea o figură lungă, retrasă, de băiat de cafenea, într-o singură voce, ei proclamară că era imposibil etc. Vexat, Alban nu mai puse întrebări.

Pe drum, treceau fără încetare, venind în întâmpinarea lor, turme de capre, de catâri, de măgari sălbatici, mânate de ţigani la *feria* care începea în seara aceea; animalele se decupau în umbre chinezeşti pe praful opac pe care-l ridicau şi în care se afundau ca în nisipul mării. Trecu şi o cireadă de boi. Ar fi trebuit văzut la toreadori, la ocupanţii maşinilor oprite surâsul unanim care le lumina chipurile, expresia amicală pentru animalul familiar şi duşman! Ca şi Alban, toţii aceşti oameni iubeau taurii pe care aveau să îi vadă ucişi.

Satul era aproape. Vehiculele deveneau mai numeroase. Pedestrimea naviga în două şiruri de fiecare parte a drumului. Ah! Să fii unul dintre aceşti spectatori consumatori şi dezinteresaţi, care

îţi urează ca taurii de adineauri să fie adevăraţi vampiri! Trecură de un picador pe calul lui, ducând pe crupă, o „maimuţă savantă”[6] albastră şi roşie, care-i adusese mârţoaga.

În trecere, schimbară cu el strigând câteva cuvinte. Şi el, cum mârţoaga se punea de-a curmezişul făcând nazuri: „O să moară, dar ştie bine să se răzbune!”

Ajunseră în bulevardul cel larg care duce la arenă. De departe, nişte puşti le făceau semne, cerând să îi lase să păzească automobilul în timpul spectacolului. Dar, când maşina se apropia de ei, o luau repede la fugă, speriaţi de jerbele de noroi pe care ea le proiecta (nu se ştie de ce, acest loc era întotdeauna o cloacă). „Aceste apeluri urmate de panică... este deja tipic toreadorilor”, se gândi Alban cu acreală.

Ajunşi la arenă, zece puşti se agăţară de maşină, iar luptătorii îi loveau peste mâini ca să-i îndepărteze. Nişte fetiţe strigau:, *Agua fresquita!* Apă rece!” înşirate pe pământ, se vindeau broşuri despre matadori celebri. Alban, care-i iubea mult pe copii, nu se recunoştea în asprimea cu care îşi croia drum prin această haită urlătoare.

În ţarcul animalelor era forfotă mare. Catârii tropăiau, ei fiind cei care vor târî cadavrele taurilor şi cailor. Lângă zid, mârţoagele, festin suprem, îşi devorau funiile cu care erau legate. Le vor lega urechile cu sfori, pentru ca zgomotul arenei să nu le sperie, iar ochiul drept le era acoperit. Un bătrânel îmbrăcat în culori deschise le lovea pe spate, neobosit: nu din vreun motiv, o făcea de plăcere. O *alegria,* o veselie nervoasă extraordinară reieşea din toată această mişcare, strălucitoare şi neagră ca acele săgetări de raze punctate

[6] În argou, această expresie îi desemnează pe băieţii de arene care stau în special pe lângă picadori (n.tr.)

de umbre care se loveau de lucruri şi de fiinţe, în miasma tare a baligii de cal. Ah, asta, cu adevărat, însemna să trăieşti! Nimic pe lume nu se putea compara cu asta.

Un *arenero*[7] se întoarse, şi Alban îl recunoscu pe Jesus.

El! Cu bereta roşie, bluza roşie, pantalonul albastru, sandalele albe, cu proaspăta sa înfăţişare seniorială! „Doamne, se gândi Alban, sunt prea multe evenimente deodată. Ce se va întâmpla azi? Şi trebuie să fiu la înălţimea tuturor acestora!"

Pepe Alcaraz era deja acolo. Se salutară dând din cap, şi asta fu tot. Dintr-o privire, Alban recunoscu că echipa lui era formată din oameni de societate, în timp ce oamenii lui Alcaraz erau profesionişti. Se gândi că spaniolii de „bine" nu au vrut să fie sub comanda unui străin şi se simţi puţin umilit. La rândul său, el dori să-i întreacă. De altfel, frica se topea în el precum zăpada sau mai degrabă sentimente mai circumscrise luau locul fricii: rivalitatea, apariţia lui Jesus, iminenţa acţiunii. Trecând pe sub gradene spre poarta de intrare deschisă spre arenă – şi trecerea de la soare la umbra rece era atât de puternică încât strănută se simţi destul de stăpân pe sine.

Barierele se deschiseră. Circul apăru, şiroind de soare, de această brută de soare (care te bate în ochi), cu pista unde nisipul avea diferite nuanţe, aşa cum marea are căi de apă, mai limpezi; şi praful se ridica uşor, aidoma fumului pe un altar de sacrificiu. Gradenele erau pline. Culoarul circular, unde nu trebuie să fie decât personalul indispensabil, era negru de oameni. „O să fie comod să sar acolo!" se gândi tânărul. Lângă ei, spectatorii se aplecau pe deasupra porţii pe unde aveau să iasă şi le urau noroc râzând: *„Vivan los tios toreros!"*

---

[7] Băiat de arene.

Ei unii nu râdeau. Ce însemnau aceşti tauri tineri pentru nişte asistenţi ca oamenii lui Alban? Şi totuşi acest minut înainte de a intra nu putea fi altfel decât grav. Niciunul dintre ei nu avea „costumul de lumini”, dar capele lor de paradă, grele de aurării, şi chipurile lor le dădeau aerul unor oameni ai Bisericii, în sacristie, aşteptând să urce la altar.

Nişte necunoscuţi îi băteau pe umăr, îi ciupeau de ceafa. „*Ahora*”! Acum aveau să-i recunoască pe viteji! Apoi, cum se evacua intrarea, începură să defileze în faţa toreadorilor aliniaţi lângă zid şi le strângeau mâna murmurându-le cuvinte, ca pentru „persoanele din familie” la înmormântări. Alban auzi o voce care vorbea în franceză: venea de la un aiurit cu lorgnon, cu ten de ploşniţă, cu mătreaţă pe gulerul hainei.

— Ce caută şi ăsta aici? mormăi el, îndepărtându-se ca să nu mai audă vocea. Un francez în asemenea locuri nu poate spune decât prostii.

— Un pic palid, he, un *poquitiyo?* îl întreba zâmbind Esparraguera punându-i mâna pe umăr.

Esparraguera îi vorbise mereu cu o condescendenţă aproape excesivă. În această familiaritate într-un asemenea minut exista ceva care voia să spună: „Sunt egalul dumneavoastră şi fără îndoială mai mult, acum că ne vedem pe *tărâmul adevărului* Alban îi întinse mâna:

— *Bonne chance.*

Atunci, ceilalţi doi se apropiară şi îşi strânseră cu toţii mâinile. Această clipă fu bună. *Cuadrilla* seniorilor făcea un grup aparte.

Deodată, ochii lui Alban se umplură de furie. Pe zid cineva desenase grosolan, cu cărbune, o inimă străpunsă în chip de săgeată cu o spadă de matador. Alban nu dădu să se închine, dar, din instinct, fără să se gândească, îşi sărută degetul mare, pentru a

îndepărta ghinionul. O inimă! „Inima mea îţi aparţine.” Să-l ia dracu’ pe prostănacul care a desenat asta în asemenea loc. Avea să aducă ghinion cu siguranţă.

Se dădură la o parte pentru a o lăsa să treacă pe señorita Carmen Zaballos care o făcea pe alguazilul, ofiţer de poliţie, şi avea să ceară cheia de la ţarcurile taurilor. Alban se aplecă prefăcându-se că îşi scoate o pietricică din pantof. Asta ca să-i vină sângele în obraji. Nu trebuia să fie „un pic palid”.

Rămaşi singuri acum la intrare, bărbaţii îşi aruncară ţigările, îşi înfăşurară pulpanele capelor ca o centură în jurul mijlocului.

Aplauze unanime o salutară pe señorita când ea ajunse sub loja de onoare. „Aplauze pentru cei care ştiu să zâmbească, se gândi Alban. Şi pentru cei care muncesc şi riscă, imediat, fluierăturile.” Nişte oameni care, din gradene, aruncau pliante – multe se împrăştiau pe pistă – sfârşiră prin a-l enerva. „Nici gând de aşa ceva! Eu voi fi acela care o să-i bag în cofă pe aceşti oameni!”

Señorita reveni în galop, îşi întoarse calul pentru a se plasa în fruntea cortegiului lor. Urmă un moment de enervare, pentru că muzica nu era gata. În spatele lor, ţarcul animalelor se golise; nu se mai vedeau decât vreo câţiva întârziaţi strecurându-se în pas alergător printre picadorii care ţopăiau. Apoi alămurile atacară pasul dublu *Mazzantini,* şi bărbaţii, umflându-şi piepturile, cambrându-şi talia, legănându-şi braţul drept – celălalt ţinea capa strânsă în jurul mijlocului, începură să defileze pe nisip.

Pe măsură ce se apropiau de gradenele din umbră, unde toată lumea se ridicase, Alban ar fi voit să surâdă chipurilor pe care le recunoştea. Dar îi era peste puteri să-şi aducă un zâmbet pe buzele lui. Totuşi, când, după ce-i salutară pe cei din loja rezidenţială, o recunoscu pe Soledad, cu încă alte trei fete, cu şaluri brodate albe, într-o lojă, el încercă să-i zâmbească pentru ca ea să creadă că-i este

încă fidel şi pentru ca decepţia ei din seara asta să fie şi mai mare. Şi îi adresă un fel de zâmbet, dar atât de reţinut, atât de crispat, încât el însuşi fu conştient că „nu era ceea ce şi-ar fi dorit.” Printr-un fenomen unic, în timp ce privea publicul, simţea neputinţa de a fixa în mod special un chip, şi dacă-l fixa, nu îl vedea.

Dinspre culoar, li se aruncau perniţe spectatorilor. În dreapta, capele de lucru erau etalate pe balustradă, ca mantia imensă a unui arlechin. Alban îi încredinţă capa sa de paradă lui don Ali, aflat în rândul întâi şi care o întinse în faţa lui cu o enormă fervoare. Apoi îşi ocupă postul său de luptă pe pistă. Din clipa în care apăruse acolo, sub soare, dinţii îi erau strânşi, buzele ţuguiate, pielea întinsă, ca şi cum totul s-ar fi concentrat în chipul lui. Avea o emoţie apăsătoare, dar nu de frică. Ea trecuse, se afla acum deasupra fricii.

Spectatorii se aşezară, dar nu toţi. Se lăsă un moment de tăcere înainte ca clopoţeii să anunţe intrarea taurului lui Alcaraz. Cei doi toreadori se asigurară pe furiş că tovarăşii lor erau la locurile respective. Alban îşi trase pălăria până pe sprâncene ca să se apere de soare, apoi aruncă o privire ca să vadă unde era Jesús. Un picador îi aranjă cureluşa de la pălărie.

Şi iată că eu, Montherlant, care scriu, la rândul meu mă simt un pic oprimat. Să ne oprim o clipă.

Poarta ţarcului se deschise. Taurul ieşi cu un mic tropăit burghez. În trecere, i se înfipsese pe grumaz un mănunchi de panglici în culorile ducelui, ceea ce îl făcea să semene cu victima taurobolică împodobită cu banderole. După atacurile lui, se dovedi imediat că este insignifiant. Alcaraz îi făcu câteva pase, curbat, mişcându-se mult. La umbră, se aplaudă, din spirit de castă. Alban era disperat.

În aceeaşi seară, nimeni nu-şi va mai aminti ce făcuse acest taur, nici de oamenii care s-au luptat cu el. Cronicarii scriseră fără nimic în plus: „*Regular”:* Toate acestea, într-adevăr, fură oneste, teme, nelăsând nimic în spirit, nimic în suflet, nimic în simţuri: Academia nu avea ce să încoroneze. Nu era rău, dar era iremediabil plictisitor şi inutil.

Alban, care nu ţinea să facă treaba acelor domni, stătea gata să intervină, dar puţin de la distanţă, cum făceau de altfel şi oamenii săi, cu excepţia lui Esparraguera care voia să se arate. Într-un acord tacit, relaţiile dintre matadori erau atât de fireşti. Conveniseră că fiecare se va lupta cu taurul împreună cu oamenii săi. Cel mai bun mod de a evita disputele.

Conform regulilor, lui îi revenea sarcina să ademenească taurul, după ce acesta fusese lucrat de unul dintre picadori. Ar fi vrut să strălucească, dar taurul îi scăpă. El nu-l urmări. Acest animal insipid le crea tuturor un fel de înţepeneală.

În timp ce înfigeau nelipsitele *banderillas,* Alban, revenise în culoar şi îl privea fix pe băiatul cu suliţele lui Alcaraz care pregătea muleta pentru stăpânul său; văzând cât era de complicat şi de delicat, avu în faţa lui acelaşi „lapsus” pe care îl are actorul care nu-şi mai aminteşte replicile: „Niciodată nu voi putea manevra asta”. Nici măcar nu-şi mai amintea cum trebuia să o ţină.

Don Ali căsca afectat, întorcându-se la dreapta şi la stânga, pentru a-şi invita vecinii să constate şi ei cât de mult se plictiseau. Apoi îi făcu semn cu ochiul lui Alban.

— Soledad nu vă slăbeşte din ochi.

Alban făcu un gest vag. Se uita la Jesús, mică brută fină şi felină, deosebit de afectată, s-ar fi zis, gata să rupă cozile cailor morţi numai să-i facă să se ridice. „Ah! Se gândea el, este un adevărat

şoim! Şi ce găselniţă a limbii spaniole: cuvântul *rapaz* înseamnă şi băiat tânăr, şi pasăre de pradă!”

Deodată, don Ali se întoarse, o bucurie şi un respect inefabile se zugrăviră pe chipul lui rumen.

— Prinţul! Prinţul!

Şi avea îndrăzneala să-l bată pe umăr pe Alban pentru a se întoarce să-l contemple pe cel care venea.

— Nu mai pot eu de prinţ! zise Alban cu voce tare.

Simplul termen de „prinţ” declanşă în el, automat, această declaraţie, la fel cum nu putea să pronunţe numele lui Patata fără să adauge: „Acest bătrân imbecil”.

Într-adevăr, în loja de onoare, un tânăr îşi făcea intrarea. Prinţul unei vagi naţiuni din Europa Orientală, aerul lui abrutizat şi dezagreabil desemnându-l pe loc ca pe „cineva de sânge”. Sunt numiţi astfel printr-o antifrază, căci sânge ei nu au. Dar, în acea clipă, tenul său livid şi bubos se aprinse de furie pentru că se începuse fără el. Era mutra ideală pentru a fi pusă în vârful unei suliţe.

În jurul lui, toată lumea surâdea, înfometată de servitute: numai el nu surâdea. Pe duce, de felul lui atât de comun, Alban îl vedea pentru prima oară cu un monoclu, care îi strâmba faţa într-un rictus idiot. Ţopăia în faţa prinţului. Fără îndoială, pentru că prinţul ajunsese cu întârziere, ducele nu mai prididea cu scuzele. „Adorabilul meu duce! se gândea Alban cu tristeţe. În ce stare îl aduce dreptul divin!”

În arenă, Pepe Alcaraz, obsedat de respect, îşi întrerupea pregătirile cu ocheade spre loja princiară. Pentru una dintre privirile acestea absente, s-ar fi lăsat tras în ţeapă fără rezerve.

Lucră mai bine cu muleta decât s-ar fi putut crede. Alban îl urmărea îndeaproape, aşa cum este datoria matadorului care alternează, dar incapabil să-şi şteargă de pe chip iritarea.

Il seniorito se debarasă destul de repede de adversarul său. De îndată ce taurul căzu, oamenii de pe treptele arenei, de sub loja de onoare, se întoarseră spre prinţ ca să vadă dacă aplaudă puţin, mult, înfocat sau deloc, pentru a-i urma exemplul. Atunci se porniră toţi să aplaude, la fel ca prinţul, nici prea mult şi nici prea puţin, aşa cum se cade unuia de viţă aleasă care trebuie să se arate complezent faţă de distracţiile populare pe care le găzduieşte şi, în acelaşi timp, să lase să se înţeleagă că binevoieşte a o face. Alban privi în altă parte; suferea de acest succes şi nu căuta să ascundă faptul acesta. O mână îi apăsa pe ficat, aşa cum un şoim îşi încleştează ghearele pe pumnul înmănuşat. În timp ce se curăţa pista, o bună parte dintre spectatori rămânea cu faţa întoarsă către prinţ; stăteau cu gura căscată, cu ochii aţintiţi asupra lui ca şi cum acesta avea să scoată porumbei din mânecă.

Clopoţeii sunară, şi primul taur al lui Alban – cel negru – se ivi în arenă, stârnind o mare exclamaţie de mulţumire. Nu-i trebui decât o clipă ca să facă rondul. De departe picadorii îi întindeau capa, apoi, când taurul se apropia, se strecurau în spatele barierelor. Alban îi privea cu ochii ieşiţi din orbite, de atenţie. Îşi trecea degetul arătător de la mâna dreaptă pe sub nas; la el, asta dovedea un interes febril. Esparraguera desfăcu larg capa; taurul se avântă, dar, când ajunse, se opri din scurt cu picioarele drepte, fremătând puţin; răsuflă de două ori şi, îndepărtându-se fără să intre în ea, o luă oblic şi porni în galop. I se prezentară două-trei cape însă acestea nu izbutiră decât să-l facă să dea înapoi. Ai fi spus că între capa aceea şi taur exista nu ştiu ce repulsie fizică. Inima lui Alban se năruia.

După ce ardoarea taurului încurcă-lume fu potolită, iar acesta păru că se fixează într-un loc, Alban merse către el, îl atrase cu capa, îl simţi intrând pentru o scurtă unduire – cu toate că nu-i dădea senzaţia de primejdie – pe care o execută dansând, adică prost. Dar când dorise să lege acea mişcare de alta, animalul fugise şi se afla deja departe. Alban fugi după taur, nu lipsit de ridicol, îl ajunse din urmă în momentul în care, întrerupându-şi galopul, animalul căzu cu o suliţă în spinare.

Îi întinse capa în timp ce picadorul, întins pe burtă în punctul cel mai înalt al barierei, părea că ia o lecţie de înot. Numaidecât, îşi dădu seama că intervenise ceva nou. Taurul fugea în faţa lui, scormonind cu lovituri de cap confuze, fără să îşi ridice botul. La fiecare lovitură el mugea în chip ridicol, aşa cum face omul atunci când cineva îl deranjează. Înainte, era doar dificil, acum, devenea periculos – periculos fiindcă îi era teamă de când îi fusese suliţa înfiptă, periculos ca oricine se teme. Oricare taur feroce ar fi fost mai uşor de doborât decât acest bou plângăcios.

Or, din spirit curtezan, toată lumea se servea de stratageme pentru a salva onoarea devizei; prin urmare, taurul primi cele trei suliţe regulamentare. Pe urmă, Esparraguera şi Gutiérrez îl împunseră anevoie, întrucât nu-şi lua avânt. Să fi văzut câte fiţe făcea Esparraguera! O „pregătire artistică” cu mişcări de braţe pline de efect, cu tremurat din fese, cu înclinări ale capului ca la fotograf înainte de „Nu vă mişcaţi!” şi chiar cu ocheade. Degeaba îi făcea semn Alban, dând din picioare ca un maimuţoi, să se grăbească; regula impune ca focul suliţelor cu benzi multicolore să se consume repede. Era dominat de echipa sa, aşa cum era dominat de taur. „A naibii să fie de tuberculoză – îşi spuse el; şi când mă gândesc că, de n-ar fi mila pe care mi-o inspiră băiatul ăsta, l-aş avea acum pe Vinares, unul dintre primii *banderilleros* din Spania!”

În fine, Esparraguera execută; îi înfipse o suliţă în el şi alta în nisip. Când reveni la barieră, se aruncă în bazinul cu apă de parcă pieptul său pe jumătate distrus era nimicit de-o arsură. După acest efort, orbitele păreau că i se adânciseră. Pe faţă, i se prelingea o sudoare nesănătoasă asemănătoare cu smoala. Apoi, Gutiérrez înfipse *banderillas* cu brio. Cine ar fi crezut? Dintre cei trei oameni ai lui Alban, doar acesta, cu figura lui de chelner de cafenea, era eficace.

După fiecare pereche de suliţe primită, taurul lovea pieziş sub împunsătură, arunca în aer o urzeală de bale care cădeau prinzându-i-se de coarne. Puţin înviorat, umplea arena cu boncăluitul său, chemând publicul să-i fie martor la şicanele nesuferite ce i se făceau. Ce-aveau cu el? El unul cerea doar să fie lăsat în pace... „Nu? Nu vreţi? Ei bine, o să vedeţi voi!” Şi dintr-odată panica lui devenea un atac, iar acum urmărea un om luat prin surprindere, care-şi arunca în lături capa, până la bariera pe care taurul îşi punea botul cu aerul comic: cât de bine i-ar prinde să fie de partea cealaltă, nu aici.

— Atenţie, zise Alban, o să sară.

Sări bariera în timp ce oamenii de pe culoar săreau la rândul lor în arenă. Nu-l vedeau, de aici, galopând pe culoar, îi urmărea doar umbra care trecea prin spaţiul liber dintre barieră şi sol; tăunii alerga furios. Era impresionant să vezi mişcându-se umbra aceea care arăta moartea ascunsă, precum umbra păsării de pradă care se învârte în jurul vostru, la picioare.

Când taurul se întoarse, Alban luă muleta, o udă şi o frecă puţin în nisip ca să-i dea mai multă greutate şi mai ales ca să reziste la vânt. Prinse cu forţă mânerul cizelat, apucă spada...

— Nu pase normale! îi strigă don Ali. Pasă de piept şi, dacă vrei să-l pedepseşti, „pase pe jos”. Tac! Tac! Tac! (făcu gesturile, ca la cafenea) şi te roteşti!

Îl tutuia, plin de solicitudine. Alban făcu: „Da, da...” cu capul. Cu ce intensitate îi lansase don Ali:

— Şi te întorci!

Într-adevăr, aşezat în primul rând, pe o perniţă comodă, trebuie să fi fost foarte uşor.

Oprindu-se sub loja principală, unde se afla ducele, şi îndreptându-şi bustul, Alban îi făcu această dedicaţie:

— Senior duce, gratitudinea şi amabilitatea vor ca să vă dedic aici acest taur care poartă deja deviza dumneavoastră. Dar, după cum vedeţi şi dumneavoastră înşivă că este un taur cu totul imposibil, îl dedic, de fapt, cui îl va vrea.

Se întoarse aruncându-şi pălăria pe culoar, prea repede pentru a vedea chipurile surprinse ale celor care îl ascultaseră şi care rămăseseră cu gura căscată la auzul acestei obrăznicii. Dar asta îl potolise puţin în timp ce se ducea drept spre taur, chiar pe terenul acestuia.

El ridică muleta agitând-o, cu capul un pic aplecat, lovi din picior. Taurul lăsă botul în jos ca şi cum ar fi adulmecat cu insistenţă solul, se legănă de pe un picior pe altul, scormoni pământul – nisipul pe care îl arunca în jerbe cădea şi se lipea de rănile lui schiţă o lovitură de cap pe care nu o dădu. Atunci, Alban, înaintând, îi trecu muleta pe sub nas. Taurul, din dreapta, dădu o lovitură de coarne care trecu pe lângă tânăr, dar nu-l atinse.

La un semn al lui Alban, picadorii îl înconjurară, îl făcură să-şi schimbe locul.

„Ce să încerc?” se întreba Alban. Şi nevoia de a face imediat ceva îi întuneca minţile. În faţa acestui animal inert şi totuşi

răufăcător, simţea cu violenţă lipsa lui de pregătire şi nu avea decât o dorinţă: să termine cât mai repede cu spada. Spada, tot la ea revenea mereu. Să ucidă bruta, numai asta era liniştitor.

Să o ucidă ca să se hrănească din forţa ei.

Schiţă încă două sau trei pase, cărora taurul le răspundea întotdeauna cu capul, fără să îşi mişte corpul. Atunci, Alban se întoarse spre public, ca să-l ia drept martor că nu era nimic posibil, legă muleta, îşi umezi degetele cu salivă, apoi umezi vârful spadei, ceea ce va facilita străpungerea cărnii şi ochi. Dar, cum această spadă îndreptată spre el nu-i spunea nimic, taurul se apucă să dea înapoi. Dădu înapoi astfel câţiva paşi în timp ce Alban înainta, ţintind mereu cu spada, ceea ce provocă râsul. Cu muleta îl imobiliză şi, profitând de o clipă în care picioarele animalului erau bine înfipte în pământ, se aruncă asupra lui aşa cum făcea de obicei: categoric şi fără a întoarce capul. Când îşi reveni, clătinându-se, în spatele taurului, văzu că lovitura era un pic prea în faţă şi nu prea adâncă. Câteva persoane aplaudară, pentru că fusese dată bine. Dar taurul, nu prea convins, se uita la oamenii care aplaudau şi parcă le zicea: „Pentru asta aplaudaţi voi?”

Gutiérrez scoase spada. Alban o şterse de sânge de muletă şi, fără nicio pasă, se năpusti din nou asupra grumazului. Dar taurul se mişcase prea repede, lui Alban îi fusese frică şi se dăduse la o parte. Spada ieşise prin coaste, şi taurul începu să vomite sânge.

Alban merse să ia o altă armă din mâinile băiatului cu săbiile. În timp ce făcea asta, o văzu în rândul doi pe señora Trujillos, care îl primise cu prietenie. Privirea lui o întâlni pe aceea a bunei doamne şi o văzu anxioasă, cu chipul sumbru. Brusc i se păru că ea suferea pentru că-l vedea aşa mediocru. Asta îi ştirbi din siguranţă. Căci, lucru straniu, el nu avusese impresia că era mai curând mediocru. Acest lucru îl făcu să-şi dea seama, oarecum.

Taurul, cu botul în pământ, nu se mişca, scoţând o limbă cenuşie şi aţintind ochii pe muleta şi pe capa pe care Alban şi Esparraguera le târau pe sub nasul lui pentru a-l fixa. Era la fel de inert ca un taur împăiat, şi o dâră de urină curgea din el continuu, ca un jet de apă dintr-o locomotivă. Alban se pregătea pentru un *descabellar* când taurul se năpusti. Ce salt în spate! Şi, fugind de-a curmezişul, el întindea cu mâna muleta pentru a-l orbi pe animal, pe care, în fine, capele îl întoarseră. Acum taurul începuse să meargă de-a lungul baricadelor. Toată echipa se ţinea după el, şi pe culoar, băiatul cu săbii venea şi el, ceea ce era sinistru. (De câte săbii va mai fi încă nevoie?) Parcurseră astfel un sfert din pistă. În timpul acesta, Alban avea în faţa lui biserica dominând arena. Se uită la ea cu deznădejde. Situaţia se înrăutăţea cu fiecare moment care trecea.

Din nou animalul rămase nemişcat, lângă leşul unui cal, plat ca şi cum ar fi trecut pe sub un compresor. Cu vârful spadei, Alban dădu la o parte banderilele, ţinti o clipă pentru *descabellar* şi înfipse spada. Taurul lovi cu capul şi rămase în picioare. O a doua oară, acelaşi rezultat.

La fiecare dintre eşecurile sale, Alban închidea ochii, îşi ştergea gura cu dosul palmei. Nu avea obişnuinţa de a înfige spada, iar el ştia acest lucru. Şi apoi, acest taur îl surprindea cu fiecare mişcare, ca şi cum îi punea mereu noi întrebări la care el nu ştia ce să răspundă. Încă o dată se pregăti pentru a încerca lovitura. Fără să vadă, fu conştient că spectatorii, cei din primele rânduri, îşi ridicau bastoanele pentru a respinge spada în cazul în care, prost înfiptă, ar fi fost aruncată de taur în public. Luându-şi un uşor elan, ridicându-se pe vârful picioarelor, el se avântă, dar nu atinsese, şi taurul înălţă capul, iar spada sărea şi cădea pe nisip.

Atunci taurul, pe care îl credeau pe jumătate mort, agasat de înţepătură, se duse spre cealaltă parte a pistei, ca şi cum se săturase

şi căuta disperat să iasă din arenă. Alban îl urmă alergând. Picioarele lui erau atât de moi încât i se părea că i se încrucişaseră. Îşi aminti că de partea cealaltă a arenei, la dreapta ţarcului – aceste detalii rămân în memorie – oamenii din arenă priveau, în picioare în spatele unei porţi care dădea direct pe pistă, ca şi creştinii aşteptând să iasă în circ. La stânga, soarele strălucea pe vârfurile suliţelor de schimb, brăzdate de roşu, întinse pe rastelul lor.

— Înfigeţi-i spada, este singura cale, vă asigur, îl sfătui Esparraguera.

Maşinal, fără reacţii, el îndreptă spada spre creierul mic, dar, în loc să ţintească de departe, o puse plată pe coarne şi tatonă, ceea ce fu mai puţin hazardant. Sub înţepătură, taurul îşi scutură capul – şi deja Alban făcuse un salt înapoi. Actul de a rupe făcea parte din el ca şi oasele picioarelor. Ah! Această extraordinară stângăcie! Aceste salturi de broască electrică, pentru nişte nimicuri, ca şi cum sistemul lui nervos era strâns ca într-un ghem, iar la cel mai mic contact se destindea! Şi aceste strâmbături de furie, aceste crispări ale mâinii pe muletă când îşi dă seama că numai el este de vină! Şi aceste valuri de angoasă în priviri.

Taurul mergea, şi Alban îl urma cu priviri hărţuite. Şi în spate, unul lângă altul, nedespărţiţi, mergeau ca nişte auguri Alcaraz şi Esparraguera. Şi nu ştia de prezenţa lor decât după umbrele lor care se întindeau în faţa lui, albastre ca Mediterana.

Din nou, la o distanţă respectuoasă, Alban înfipse spada. Cu toată voinţa concentrată ca să nu tresară, el totuşi tresări. Şi apoi, taurul se repezi drept în faţa lui, printre oamenii care nu se aşteptau la asta şi se împrăştiară, în timp ce tot acest colţ de arenă se umpluse într-o clipă de cape. Şi Alban fugea, alunecând, fugea de-a curmezişul, cu capul întors ca să nu vadă pericolul. Scăpă spada.

— *Gaseosa de mi tia, quen quire?*

Strigătul vânzătorului de limonadă îl lovea pe Alban îngrozitor. În spatele baricadei, băiatul lui cu săbii, cu ţigara în gură, îi întindea teaca cu altă spadă, care ieşea puţin. Aşa era la umbră, pe fondul strălucitor de cape etalate, aşa era la soare, cu imaginea picioarelor atârnânde ale puştilor din primul rând.

Alban apucă noua spadă, o îndoi apăsând-o cu piciorul.

— O muletă! Cum! Nu există altă muletă?

— Ce să faceţi cu ea? îl întrebă băiatul dur. Asta este cea bună pentru cine ştie să se servească de ea.

Era adevărat. Dar Alban avea nevoie de o pauză, în care încercă să-şi recapete voinţa.

— *Hay gaseosa! Quien quiere?*

Voi să umezească vârful spadei, dar nu mai avea nicio picătură de salivă. Şi se întoarse la barieră, ca să o înmoaie în bazinul de apă, aidoma vasului care conţinea apa purificatoare în taurobol.

— Du-te, n-o să te muşte, îi strigă unul în primul rând, şi râsetele izbucniră.

— *Descabello!* îi suflau oamenii.

Dar publicul l-ar fi lapidat ca să încerce această lovitură, însă el nu ar fi încercat-o. Bizară insulă de rezistenţă în adâncul fiinţei sale în derivă. Era vechiul pliu instinctiv conform căruia nimeni nu reuşea să-l determine să facă ceva împotriva voinţei sale. Era totodată o stare aproape fizică: de o sensibilitate hipertrofiată faţă de tot ceea ce venea de la taur, el era ca mithriadizat contra a tot ceea ce venea de la public, contra a tot, exceptând strigătul obsedant:

— *Hay gaseosa!*

Un *arenero* care, la doar câţiva paşi în spatele animalului, uniformiza nisipul cu o greblă, îi dădu încredere. El se năpusti

asupra şirei spinării cu un *„ha”* izvorât din toată pasiunea lui pentru exterminare. Când se întoarse, văzu spada la locul cel bun şi simţi cum viaţa i se destinde puţin. Ridică mâna, ceea ce însemna că animalul fusese rănit de moarte. Mergând cu greu, animalul se târî spre barieră, aşa cum fac taurii când sunt gata să moară. Cu câtă anxietate îşi măsoară mişcările, îşi observă neputinţa picioarelor!

Sprijinită de barieră, gura lui era o grotă de bale şi de sânge, la fiecare dintre respiraţiile sale, limba i se lipea de cerul gurii şi făcea să i se bălăngăne capul la dreapta, la stânga, aruncând jerbe de sânge, în timp ce la dreapta Esparraguera, Alban la stânga, unul cu capa, celălalt cu muleta, păreau că-i fac vânt. Dar, nemişcat, uitându-te la picioarele lui, n-ai fi spus că vor ceda. Cât timp avea să ţină asta? Ce forţă demonică exista în animalul acela? Şi totuşi acel animal era – şi nu Alban – prada vechii fatalităţi reînviate pe nisipul acestei arene. Precum eroul antic, orice ar fi făcut că s-ar fi apărat, că ar fi rănit, că ar fi ucis chiar – moartea sa era înscrisă, nimic nu putea să-l scoată din mâinile Moirei, şi peste câteva minute, el va pieri. Şi el rămânea acolo, după ce învinsese în felul lui – încă era viu, dar în realitate învins dinainte şi iremediabil învins, îngrozitor cu hârtiile şi panglicile lui multicolore aidoma unor flori născute din sângele lui şiroind, îngrozitor ca acest taur al cărui trup în agonie îi tăcu pe *cabestros,* veniţi să îl ia[8], să dea

---

[8] După cele zece minute de lucru ale matadorului, dacă taurul este încă viu, conducătorul coridei îi dă matadorului un aviz. După trei minute, al treilea aviz. Încă două minute, şi vine al treilea. *Cabestros* vin atunci după taur care va fi dat gata în ţarcuri. În corida care este descrisă aici, regula celor trei avize nu este aplicată. La fel, într-o coridă obişnuită, nu s-ar vedea nici dezordinea care va domni mai târziu pe pistă, nici aceste conversaţii între matador şi conducător, nici această autorizaţie de a ucide acordată unuia dintre personaje etc. Trebuie să

înapoi. Aceştia, intraţi vijelios ca nişte nebuni, odată ajunşi în faţa lui nu mai îndrăzneau să se apropie, privindu-l cu nişte ochi în care se citea spaima de moarte.

— *Gaseosa mu fresca! A hi va la gaseosa!*

Esparraguera şi Gutiérrez se năpustiră de-a dreptul asupra taurului pentru a-l ademeni, provocându-l, strigând răguşit. În gradenele apropiate, oamenii se ridicau şi îi insultau.

„Asasinilor!" „Opriţi-vă!" „Ce barbarie!" „Să faci să danseze un taur mort!"

Într-o clipă, insultele se schimbară în râsete. Poporul se lăsă pradă obiceiului regional al glumei. Şi cei doi pungaşi degeaba îşi continuau circul, nu mai erau insultaţi, acum că toată lumea răsese.

Luptătorii îl făceau pe taur să se învârtă în zgomotul furios al strigătelor lor, da, este adevărat, era un fel de vals inuman şi macabru. Panica se învârtea în cerc precum taurii înnebuniţi. Şi în Alban, de asemenea, totul se învârtea. Se afla în punctul în care nu mai ştia ce face. În timp ce se îndepărta, se apropia de animalul, în sfârşit, ţintuit locului. Ca într-un vis, auzea acele strigăte spaniole care lasă să cadă vocala *o* sau *a* final, lungi şuierături de la un capăt la altul al arenei ca nişte şuierături de obuze. Muşchii gâtului său parcă nu-i mai susţineau capul care se clătina. Avea chef să apuce pur şi simplu animalul cu o mână de un corn, iar cu cealaltă să-i înfigă spada, dar nu îndrăzni. Pe deasupra barierei, Gutiérrez încercă şi el, dar degeaba. La stânga, Patata, care se apropia atunci când taurii păreau dezarmaţi, trimitea animalului lovituri cu capa

---

amintim că aceste nereguli provin din faptul că este vorba despre o coridă de amatori. Cu toate că au permis şi oamenii din popor să asiste la coridă, oamenii de lume care au organizat-o se gândesc înainte de toate să se distreze ei şi trec cu vederea câteodată peste nerespectarea regulamentului strict, atunci când pot să o facă, fără să fie serios falsificat jocul a cărui plăcere ei şi-o oferă. (n.a.)

peste picioare, ca să-l facă să se clatine, iar acest mort viu azvârlea din copite, ceea ce reînnoia râsetele.

— *Hay gaseosa!*

Cu sălbăticie, Alban îi flutura capa roşie pe sub nas, sperând ca o mişcare pe care animalul o va face îi va micşora forţa şi îi va grăbi sfârşitul. Cu sălbăticie, tac! tac! *Hay gaseosa! Hay gaseosa!*

În fine, taurul îngenunche liniştit, apoi îşi lăsă în jos partea din spate, apoi înaintă un pic ca pentru a se aşeza mai bine (Ce de fasoane ca să moară! Hai, stârvule, grăbeşte-te odată!) Şi el rămase aşa, abrutizat şi indignat.

Alban îşi şterse fruntea şiroindu-i de sudoare. Privirea îi era tulbure, gura întredeschisă, trăsăturile şterse, dar, dincolo de umilinţă, o bucurie cinică creştea în el, pe care cu greu o stăpânea; da, după toate acestea, o explozie de bucurie că terminase. Şi nu îndrăznea să întoarcă spre lume acest chip totodată ruşinos şi obraznic.

Dar de pe culoar sărea un bătrân măscărici cu fundul pantalonilor cârpit, cu braţul drept înfăşurat într-o mânecuţă din pânză cerată, toreadorul însărcinat să-i dea gata pe taurii culcaţi, în timp ce taurii rămaşi în picioare cad în sarcina matadorului. Apropiindu-se pe la spate, el ridică un cuţit asemenea cuţitului taurobolic, ţinti o clipă, ţinând cuţitul ridicat, stând pe picioare aidoma lui Mithra în basoreliefuri, şi îl înfipse în ceafa taurului. Atunci se petrecu acest lucru: în loc să înţepenească pentru totdeauna, acesta, sub înţepătura stângace – grozăvie! A se ridică, în timp ce măscăriciul ajunsese în mare grabă într-un *burladero.* Animalul infernal recădea în mâinile lui Alban!

Fu văzut cum îl privea pe bătrân ca şi cum ar fi vrut să-l ucidă, şi apoi, de furie, aruncând spada, sprijinindu-se de barieră – precum cineva la capătul puterilor – cu un gest asemănător

jucătorului de pelotă care, după o lovitură ratată, se întoarce şi se sprijină de zidul din spate, pe mâna îndoită. Ce se întâmpla de fapt? Trecură câteva clipe de haos. Oamenii de pe culoar săriră în arenă. Alban se întoarse. Taurul se culcase la loc.

De departe, el îl privi. Se gândi că taurul se va ridica din nou. Dar îi era indiferent, acum renunţase. *Cabestros* puteau să vină. El, el terminase. Şi aşteptă inevitabilul cu o detaşare calmă. Aşa cum fusese adineauri dincolo de frică, acum trecuse dincolo de tristeţe.

Bătrânul înfipse cuţitul. Taurul se prăbuşi pe-o parte, întinzându-şi picioarele înţepenite. Bătrânul şterse pumnalul cu capul tremurându-i, bun, de acum înainte, să fie batjocorit.

Alban ar fi putut să revină la locul lui pe culoar. Dar era atât de răscolit încât traversă toată pista, în mijlocul unei tăceri unanime. El ştia că unicul gest de politeţe faţă de un amator sau de un străin, într-o coridă mondenă, împiedica această tăcere să fie o furtună de fluierături. Aproape că le-ar fi preferat: le-ar fi bravat. Zărise nişte spectatori la locurile cu umbră care discutau, cu spatele la arenă, cu un dispreţ afectat sau inconştient, şi trecea pe lângă ei cu ochii plecaţi. Da, el nu îşi ridică privirea nici măcar o dată, nici măcar atunci când îi salută pe oficiali. Sudoarea îi şiroia pe chip şi se gândea că asta îl făcea şi mai ridicol, subliniind proporţia dintre efortul depus şi rezultatul obţinut. Şi simţea că mii de priviri erau aţintite asupra chipului său, doar asupra chipului. Oamenii veneau să vadă jocul taurilor, dar pe lângă asta mai vedeau şi chipul descompus al unui om.

Sări în culoar atât de ieşit din fire, încât rămase agăţat cu un picior şi fu pe punctul de a cădea. Aşa cum un boxer epuizat nu-şi mai recunoaşte colţul şi se îndreaptă spre cel al adversarului, el nu şi-l mai regăsea pe al său în culoar, unde se clătina la rândul său, aşa cum se clătinase şi victima lui. Vocea lui don Ali îl ghidă:

— Săracul, ce os! Nu e vina dumneavoastră! Este foarte bine că nu v-aţi lăsat descurajat.

Alban ridică din umeri resemnat. Aceste consolări erau mai dureroase decât tăcerea. Se spălă pe mâinile roşii de sânge, îşi zvântă faţa cu prosopul pluşat, îşi umezi gura cu aceeaşi apă în care plonjase vârful spadei, apoi o scuipă pentru a nu se moleşi. Don Ali, fără să fi înţeles gestul, îi scoase cu batista sa un filament de bale rămase în păr. Apoi se aşeză pe treapta barierei, înăuntrul culoarului, cu spatele la pistă, în mijlocul tecilor de săbii, al coşurilor pline de cape şi de mulete, trecându-şi mâna peste frunte ca un om care tocmai a fost trezit pe neaşteptate, dar totuşi mulţumit, căci cel puţin în acest coridor se aflau aproape la adăpost de tauri.

Acum se acopereau cu vioiciune petele de sânge de pe nisip. În sunetele tălăngilor, catârii în harnaşamente roşii trăgeau în galop un cal mort, cu gâtul lui curbat de şarpe-de-mare. Cu botul acesta ara nisipul, iar nisipul ţâşnea ca un suflu fabulos ieşind din acest cadavru plat.

Chiar deasupra lui Alban, în primul rând, nişte femei uşoare se îndopau cu languste, cu prăjituri, o crăpelniţă de bogaţi etalată pe marginea barierei ca pe o masă – şi ele îndepărtau firimiturile peste pălăriile spectatorilor de pe culoar, care găseau asta adorabil. Se întrerupeau pentru a-şi desena o gură falsă, sprâncene false, totul fals, ca să se facă plăcute; apoi se uitau la Alban cu un aer uşor satisfăcut. El le întoarse privirea cu dispreţ. Urmări, năucit, ca pe un lucru pasionant, toate gesturile măscăriciului care îşi ştergea cuţitul cu grijă, cu un burete din cauciuc, se uita la băiatul lui de săbii care ascuţea vârful uneia pe o piatră de culoare închisă, asemănătoare cu piatra din faţa altarului lui Mithra. Sudoarea îl agasa până la adâncitura şoldurilor, unde şiroia ca apa pe geam

după furtună, îi lipea pantalonul de piele şi apărea desenată prin stofă; tremură şi îşi strânse capa pe umeri. Simţea limpede cum tremură de nervi. Dacă ar fi trebuit să scrie, scrisul lui ar fi fost ilizibil. Pe deasupra refrenelor muzicale nedesluşite, el auzi aplauzele cu care era salutat taurul scos din arenă, şi aceste aplauze pentru taur exprimau ceea ce adineauri nu putuseră să spună pentru matador. Şi ghici că maşina cu apă făcea turul pistei, după suflul răcoros care ieşi din pământ aşa cum mirosul tinereţii iese câteodată pe chipul uman.

VIII

— Aii!...

Alcazar doborât, se agaţă de un corn, se lipeşte de botul animalului ca să nu fie atins de coarne. Pe urmă, zdruncinat, slăbeşte strânsoarea în timp ce taurul, cu neîndemânarea specifică rasei sale, loveşte la dreapta, apoi la stânga, oriunde numai în trupul ce i se oferă, nu. Alban, care se află cel mai aproape, se aruncă înainte, pune capa sub botul animalului, îl atrage către el. Parizieni, trebuie să credeţi că este sublim: el şi-a salvat duşmanul! Dar nu, a fost un reflex... Trei sferturi din actele noastre de devotament sunt de felul acesta.

Până în acest moment, corida a fost când insipidă, când ridicolă şi respingătoare. Tot ce urmează acum, şi asta până la sfârşit, va purta amprenta unei violenţe accentuate.

De îndată ce *il seniorito* se ridică, nişte oameni răsăriră din culoar şi încercară să-l aducă înapoi pe culoar, el se zbătu, dorind să

continue. Agitându-se, *il seniorito* se întoarse: Alban văzu că era rănit la gamba dreaptă şi că pierdea mult sânge. Dar se zbătea aprig luptându-se cu oamenii aceia, din ce în ce mai numeroşi, care săreau bariera şi veneau spre el, amestecând altruismul şi dorinţa de a-şi îmbunătăţi poziţia, profitând de dezordine. Oamenii aceia insistau; el îi respinse şi merse să ia instrumentele morţii în timp ce treptele arenei răsunau de acelaşi strigăt: „Nu, nu, nu face asta!”, un strigăt repetat cu o vehemenţă care l-ar fi făcut pe un străin să creadă că se rosteau insulte la adresa toreadorului când de fapt vorbele acelea erau în interesul lui. Cuvintele dedicaţiei se pierdură în tumult.

Străbătu arena şchiopătând ca să se apropie de taur şi atunci un ropot de aplauze porni timp de un minut, de la aceiaşi oameni care îl descurajaseră mai devreme. Răsună prima salvă de aplauze a zilei. Alban scoase un suspin de uşurare. Ce s-ar fi petrecut în mintea lui dacă ar fi putut să-şi dea seama, graţie experienţei, că meritul lui *seniorito* era mai mic decât se socotea, pentru că acesta pur şi simplu nu ştia că este rănit. Pentru că lovitura de corn nu sfâşie, *il seniorito* nu simţise decât un şoc. Pe oameni nu-i îndepărtase din vitejie, ci doar nu înţelegea de ce se îmbulzesc să-l ajute.

Alcazar era pe la jumătatea arenei şi un *arenero* încă mai alerga după el; îl prindea de braţ ca să-l facă să revină. Se luptară corp la corp câteva clipe. În timpul acesta, tăunii se apropia de ei; toată asistenţa vedea ameninţarea pe care numai ei nu o vedeau. O zarvă mare îi avertiză: trei secunde în plus, şi ar fi fost prea târziu. O capă îl întoarse pe taur din drum.

Arenero rămăsese în urmă. Alcazar, singur, înainta către animalul fioros. Nici nu făcu şase paşi că se clătină, iar *arenero,* care se afla pe aproape, alergă şi-l sprijini. Atunci, Alcazar se lăsă dus,

sprijinit, până la barieră peste care oamenii îl ridicară cu braţele. Băiatul care avea grijă de spade golea urciorul; asta însemna că rolul stăpânului se încheiase. Iar oamenii, în fine treziţi, se întorceau unii spre alţii cu chipurile înviorate, incapabili să-şi ascundă bucuria nevinovată care-i transfigura. O rană! În fine, începea să merite osteneala de a se fi deranjat! Prostituatele scoteau strigăte răguşite, se loveau peste pulpe, pline de o maternitate inumană la vederea masculului vlăguit, obiect potrivit pentru soiul de dorinţă pe care îl numim milă.

Abia atunci Alban îşi dădu seama că Alcazar, fiind rănit, el era acela care trebuia să omoare taurul în locul lui. Alban tremura. Nu avea un sentiment clar când îl şi văzu pe Jesús alergând către el, cu chipul schimonosit de anxietate, incitare şi speranţă.

— *Seño,* daţi-mi voie să cer preşedintelui să mă lase să răpun acest taur... (Jesús vorbea atât de repede că abia dacă îl puteai înţelege; vocea îi era stinsă de emoţie, ochii de un verde-deschis şi strălucitor te făceau să te gândeşti la struguri uzi). Vă rog! Pentru dumneavoastră e totuna... Eu, eu vreau să fiu *torero*... Mă pricep să răpun un taur, ştiţi şi dumneavoastră! Dacă îmi fac treaba bine, numaidecât voi fi băgat în seamă...

— Da, zise Alban, desigur.

Uşurarea de a nu fi nevoit să răpună acel taur? Dorinţa de a-i face pe plac băiatului? Toate astea la un loc.

Esparraguera ajunsese aproape de ei şi-l împingea acum pe Jesús.

— Ce înseamnă asta? Eu pot să omor acest taur.

— Nu, rosti Alban, ori cel care mi-a cerut primul lucrul acesta ori eu acela voi fi.

Sub loja de onoare, Jesús, cu trupul arcuit, îi cerea voie preşedintelui. Alban îl susţinea:

— Am fost prea slab pentru a nu dori ca să aveţi parte de un alt spectacol decât al meu.

Esparraguera îşi aruncă furios capa pe barieră.

— Dacă golanul ăsta omoară taurul, eu nu mai muncesc. Sunt şi eu matador. Nu sunt o „maimuţă ştiutoare"!

— Sunteţi la ordinele mele şi veţi face ce vă voi spune eu!

— Ba n-am să fac nimic.

Ca un clocot, această fermentaţie din fundul butoiului care este arena se ridica spre margini. Fiecare spectator, ieşind de la masă, era un urcior de vin în bătaia soarelui. Cum toţi se certau pe pistă, lumea striga: „Aici e Camera Deputaţilor!" Niciodată Alban nu va şti de ce o bună parte dintre spectatorii aşezaţi pe treptele încinse de soare îl fluierau pe Jesús atâta timp cât publicul popular ar fi trebuit să fie primul care să-l susţină. Chiar şi unul dintre funcţionarii de la *piaza,* aflat pe culoar îl interpelă din senin:

— Blondule (Jesús avea părul cu reflexe arămii)! Intrigantule! Tot timpul vrei să ieşi în faţă!

Cei mai mulţi aplaudau: printre ei nu erau puţini spectatorii care, de bună seamă, nu ştiau cât valorează Jesús. Trecu un moment, după care Alban îl văzu pe Jesús care apucase muleta şi una din spadele lui Alban; le cedă lui José Santa Fé, un *torero* îmbrăcat civil; acesta sărise pe nisip. O expresie de dezamăgire era întipărită pe chipul băiatului; lacrimile erau pe punctul de a ţâşni din ochii adumbriţi.

Cea mai mare parte a publicului începu să-l fluiere pe nou-venit. Nimeni nu avea chef să-l vadă lucrând pe acest Santa Fé de mâna a treia. Ca să nu mai vorbim că Alban se înfierbânta. Aidoma taurului, el avea nevoie să fie aţâţat pentru a se urni. La fel ca Galgo, vederea sângelui îl trezise din moleşeală, apoi venise cererea lui Jesús. Alban se adresă preşedintelui strigând imperios:

— *Presidente!* (Trebuie să spui formula asta în spaniolă. Cuvântul *Preşedinte* nu-ţi permite să ghiceşti cu câtă pasiune se poate rosti *Presidente!) Presidente!* Eu i-am permis acestui *arenero* să omoare taurul. Dacă nu-l vreţi, am s-o fac eu, cum este rânduiala, şi nimeni altul.

Ah! Cât de frumoasă poate fi incoerenţa oamenilor! Eu, Montherlant, care scriu, găsesc acest lucru foarte frumos. Acum cinci minute, Alban tremura la gândul că trebuie să răpună taurul. Acum iese în faţă. Să nu spuneţi că Alban este curajos, nu despre curaj este vorba aici. Mii de acte de bine şi de rău sunt făcute astfel, fără a gândi, iar autorii acestor acte dăinuie în memoria colectivă ca eroi sau criminali, când, de fapt, nu au fost nici una, nici alta.

Spectatorii din rândurile cele mai apropiate, care auziseră cele spuse, începură să aplaude. Şi mai departe aplaudară cei care nu auziseră, dar îl văzuseră pe Alban intervenind în favoarea lui Jesús; aceştia ghiceau rolul lui. În atitudinea lor se putea desluşi acea bunăvoinţă naturală a poporului andaluz fericit că poate să încurajeze pe cineva pe care a trebuit să-l blameze cu puţin timp în urmă. Mai era aici şi un pic de curtoazie.

Şi iată: aşa cum poporul, ridicând batistele, cere libertate pentru *capitalista*[9]*.* Într-o clipă, toată arena fu acoperită de neaua graţioasă a batistelor albe pe care spectatorii le fluturau cerând autorizaţia pentru Jesús. Să se fi trăit vreodată o clipă atât de apropiată de aceea când poporul roman cu degetul mare în sus cerea îndurare pentru un gladiator?

---

[9] Spectator care, în timpul coridei, sare pe pistă pentru a face pase în faţa taurului; purtarea sa este pedepsită cu închisoarea, numai dacă poporul nu obţine graţierea sa de la preşedinte, presupunând că spectatorul a făcut dovada valorii sale.

Rubio! Jesúsillo! Presidente! El chiquiyo! Anda, Rubio! Anda, tonto!

Atunci Jesús luă armele, la un semn al preşedintelui, şi se îndreptă grăbit spre taur. În partea cealaltă a circului, toreadorii îl ţinuseră deoparte pe taur cât timp se petrecuse această lungă scenă. Alban venea în urma lor. Pe când ajungeau în partea arenei bătută de soare, dintr-o parte a gradenelor răsună de jos şi până sus alte huiduieli la adresa lui Jesús. Această animozitate avu darul de a spori simpatia pe care Alban o avea pentru Jesús. Nu o făcea din spirit de contradicţie. Însă Alban era atât de plin de dezgust pentru cei care se străduiesc să placă încât un elan îl mâna, înainte de toate, către toţi cei care nu-i erau pe plac.

Oare Jesús ar fi putut să înţeleagă cât de intens simţea Alban în sinea lui neliniştea pe care Jesús trebuie că o încerca? După ce stârnise atâta zgomot, ce bătaie de joc ar fi ca totul să fie un dezastru! Ce biruinţă pentru adversarii săi atât de înverşunaţi! Jesús înaintă spre taur. O făcea deliberat sau cochetând cu curajul? Pentru că toreadorilor le era oarecum silă să-l însoţească pe acest intrus? Pe când Alban şi *il seniorito* îi toleraseră în jurul lor pe toţi oamenii din echipă, Jesús se găsea aproape singur în faţa animalului mânios. Să fi voit asta sau să fi fost abandonat era la fel de frumos. Alban însuşi, care avea o încredere instinctivă în aptitudinile lui *rapaz,* socoti că putea să-i fie mai de folos stând puţin deoparte.

În timp ce se desfăşurau aceste incidente, tinerii obosiseră cât de mult putuseră animalul, care era docil şi se lăsa. Aproape că îl epuizaseră. În faţa unui animal care nu mai răspunde la provocări, Jesús nu făcu nimic ieşit din comun cu muleta, dar gesturile lui se desenau în leagănul dintre coarne, inspirat de sângele *torero.* Ah, minunată, cu adevărat vrednică de admiraţie este apariţia valorii după nonvaloare! Oriunde s-ar ivi, cum să nu o recunoşti? Cum să

nu simţi că prinzi aripi? Alban dorea cu ardoare ca situaţia să se întoarcă în avantajul său şi, mai mult ca sigur, numeroşi spectatori, uşuraţi, nutreau acelaşi lucru. Cu francheţe şi ca un cunoscător, Jesús dădu o primă lovitură de spadă. O retrase apoi: fie că spada se lovise de un os, fie că nu pătrunsese destul de puternic. Rasa andaluză are mai multă graţie decât vigoare. Era a zecea oară, poate, când publicul vedea această mişcare în după-amiaza aceea. „Va începe oare din nou seria neagră? se întreba Alban posomorât. Ar fi fost atât de perfect să omoare mai bine decât ceilalţi!” j Jesús luă din nou armele, le înfipse magnific între coarnele taurului şi capul apăru cu spada pe jumătate împlântată în locul dorit. După atâta trudă mediocră în ziua aceea, iată acum marea estocadă. Trecură vreo treizeci de secunde, şi taurul căzu pe nisip. „Da, îşi spunea Alban, tremurând de entuziasm, aşa am crezut dintotdeauna: nu există decât două lucruri în viaţă: voluptatea şi curajul.”

Jesús făcu înconjurai arenei, sub ropote aprinse de aplauze, j cu excepţia şirului mare de trepte; acolo Jesús avu parte de fluierături, ca mai devreme. Alban mergea în spatele lui Jesús, I bucurându-se de ovaţii, ca şi cum lui îi erau adresate. De altminteri, se ştia că îl susţinuse pe Jesús şi, din bunăvoinţă, publicul îl aplauda şi pe el. Alban culese una dintre pălăriile aruncate în calea triumfătorului şi o trimise în zbor spre spectatori, acest gest făcând parte din rolul personajelor secundare. În partea însorită a arenei, această simplitate fix pe placul spectatorilor; în partea umbrită, acest gest simplu fu inter-, pretat diferit. Câţiva recunoscură în ea ceva din demagogia franceză care pătrunde peste tot tulburând societatea. Aceştia gândiră că, deşi prin naştere făcea parte din clasa lor, acest i băiat trebuie că le era mai curând un duşman.

Ah! Asta înseamnă că pornise bine, acum era un alt om. Impresionabil, inegal, tributar inspiraţiei mai tot timpul, el rămăsese până atunci într-o ciudată apatie. Dar dispariţia lui Alcazar îi dădea viaţă. Putea mai mult, acum că nu mai exista decât o singură fiinţă care să meargă în rând cu el, iar acea fiinţă se găsea acolo mulţumită lui. Şi apoi vitejia ucigaşului juvenil îi biciuise amorul propriu care se trezea ca un animal şi, de îndată ce deschidea ochii, căuta ce să devoreze. Când îşi reluă locul aşteptând intrarea îngerului celui Rău dacă i s-ar fi spus: „Vei fi omorât”, l-ar fi îndepărtat pe nesuferitul în cauză rostind: „Bine, bine, o să vorbim despre asta în curând” şi s-ar fi îndreptat către moarte. Ca să nu mai ţinem cont de faptul că în urmă cu două ore se gândise să nu apară în arenă!

Dar Esparraguera sărea afară din culoar ca să-şi marcheze locul. Atunci, toată fiinţa lui aflată sub atâta presiune vru să se elibereze puţin. Şi nu presiunea îl inspiră, ci dorinţa calculată de a-şi pune la încercare pasiunea. Făcu un gest cu mâna spre preşedinte pentru a întrerupe zarva clopoţeilor. Alban merse spre Esparraguera.

— Mi-aţi spus acum câteva minute: „Voi face ce vreau”. Nu vă mai socotesc în *cuadrilla* mea. Vă rog să părăsiţi pista!

Şi cum omul protesta: „Am venit aici ca să înfrunt taurii în arenă”, Alban se întoarse din nou spre locul preşedintelui:

— Omul acesta mi-a spus că va face ce va vrea el şi nu ce vreau eu. Nu-l mai socotesc în *cuadrilla* mea. Vreţi să-i porunciţi să iasă de pe pistă?!

Preşedintele părea perplex. Totuşi, pe culoar, un bărbat corpolent, pe care Alban nu îl recunoştea, dar al cărui trup impunea autoritate, îi făcu semn lui Esparraguera să se întoarcă de unde venise. Dezordinea domni câteva clipe. Apoi Esparraguera sări baricada rânjind.

— Ei bine, asta înseamnă mai puţină muncă! Lumea crede că asta mă supără. Dimpotrivă, asta mă încântă! Patata, *vámono d'aqui!* Îşi vărsă apă pe gât cu lăcomie. Plămânii o devorau.

Pe chipul lui Patata, care ajunsese deja la locul lui, se citi ezitarea. Părea împărţit între dorinţa de a fi solidar cu tovarăşul său, *compére,* şi aceea de a se arăta plin de zel ca să-şi ascundă vârsta. Vanitatea destul de emoţionantă învinse până la urmă.

Astfel că Patata rămase. Alban nu văzu încheierea acestei altercaţii. Fixa cu privirea poarta ţarcului de tauri.

O exclamaţie salută intrarea îngerului cel Rău, presărată nu cu puţine râsete în faţa figurii sale singulare; râsetele scăzură imediat, se stinseră când atacurile sale îi dovediră stilul.

Gutiérrez şi Jesús îl provocau din dreapta şi din stânga, iar el făcea faţă şi la dreapta, şi la stânga, mişcându-şi fundul mai uşor când pivota pe picioarele din faţă. Era frumos în urâţenia lui, cu coarnele sale inegale, cu aerul furios de felină şi cu capul înălţat peste încreţiturile mişcătoare ale grumazului. Când se oprea, două răsuflări îi ieşeau sacadat din nări şi se prelungeau nişte dâre pe pieptul de un roşu întunecat.

„A venit momentul să mă aleg cu o rană, se gândea Alban, dar mi-e totuna; şi mi-e indiferent dacă-mi găsesc moartea, numai să fi apucat să înfăptuiesc câteva lucruri demne de mine”. În dimineaţa aceea îşi spusese: „Nu trebuie să fii rănit. Soledad ar fi prea mândră din pricina asta”. Acum de-o parte şi de alta a balanţei, nicio speranţă; ea nu avea niciuna. De îndată ce i se păru că taurul stă locului, porni spre el şi nu-şi lăsă oamenii să execute obişnuitul filigran în jurul animalului.

Mai repede decât socotea, îl primi în capă; fu ca o răbufnire a vântului care îi primeni aerul. Alban clipi, dar picioarele nu se clintiră decât pentru a se răsuci pe vârfuri; o forţă superioară le

ţintuia, independentă de voinţa sa. Se răsuci din şale, îşi întinse braţele cu o lentoare, o duioşie şi o putere voalată, incomparabilă; capa, ridicată de coarne, se ţâra acum pe spinarea zburlită a animalului. Nu trebui decât să alerge puţin şi taurul reveni singur, lovi cu coarnele, slobozi un suflu sec şi trecu de data aceasta atât de aproape încât mai mulţi strigară: *„Suicida".* Alban avea faţa crispată, maxilarul încleştat şi dureros, nările dilatate, acoperite de o sudoare sibilină. Nu mai respira, nu îi era teamă, dar răsufla puternic ca şi taurul; nu era decât o singură nemişcare conştientă şi inconştientă, îngheţată şi întinsă pe punctul de a se rupe. Şi de trei ori, de patru ori, Alban reînnoi această pasă cu aceeaşi încetineală patetică.

Faptul că reuşise îi dădea încredere. Aplauzele îl purtau în largul lor, aşa cum mareea face să plutească o barcă. În timpul pasei, fiinţa lui era anesteziată. Dar, între o pasă şi alta, un fior rece cobora de-a lungul spinării, înceta în timpul pasei următoare, pentru ca apoi să-şi reia corida.

Acum, pentru a aduce mai repede taurul, de îndată ce acesta ieşea de sub capă, Alban se năpustea şi îl lovea avid cu pumnii, cu cotul; îl lovea în burtă, pe crupă (satisfăcându-şi astfel nevoia de a atinge animalul) astfel încât taurul se întorcea imediat şi nu mai era o înlănţuire de pase, ci una singură; nu mai exista decât o singură busculadă tragică în care se înlănţuiau doar două făpturi contopite într-o singură fiinţă; nu mai exista decât o singură mângâiere brutală şi continuă în care băiatul, îngustând cu măsură bătaia capei, ţinea monstrul cât mai lipit de el, îl apropia din ce în ce mai mult de trupul lui, aşa cum tragi spre tine o femeie pe care o faci să intre în tine; îl înfăşură în jurul lui prin unduirea capei, simţea botul cald în mâna lui udă de bale, deoarece, la fiecare şarjă, taurul îşi lăsa pe el spuma, aşa cum valul îşi lasă urmele pe stâncă. Da,

fără să ştie, Alban spusese adevărul când rostise în faţa ducelui: „E făcut pentru mine”. Acel corp era făcut pentru trupul său. Iar acest om care, la fiecare mişcare a animalului, răspundea printr-o mişcare potrivită, acest om şi acest animal care intră unul în altul, rând pe rând, fiecare în golurile pe care le creează celălalt deplasându-se, şi râsul acela care nu izbucneşte, şi pleoapele acestea care coboară când senzaţia atinge zenitul, şi voluptatea acelor gesturi, toate acestea sunt zeul şi preotul său care clădesc viitoarea lor comuniune şi o zidesc într-un dans nupţial.

În fine, taurul se opri; Alban stătu locului şi el, pentru că trebuia să respire. Trase aer pe nas, scuipă, dar îşi pierdu punctul de sprijin; în toate acestea exista un răstimp de oprire, Alban apăsa pe coşul pieptului, aşa cum se sprijinea pe dinţii strânşi, pe chipul încordat pentru a se susţine (mai târziu, într-o alergare de 180 de metri, nevoit să respire o dată, Alban se va prăbuşi pe nisipul fin în clipa când îşi va umple plămânii cu aer). În faţa fiarei neclintite, şterse capa şi se retrase cu paşi mici.

De îndată ce pericolul fu îndepărtat, Alban se simţi cuprins de slăbiciune; se întreba dacă nu va cădea. În mod brutal, acea slăbiciune se preschimbă în mânie, în gelozie când îl văzu pe Patata care se străduia să se dea mare cu îngerul cel Rău în loc să îl ducă pe taur la picador mai repede.

— Patata! Lasă-l! Destul! La barieră!

Însă bătrânul se încăpăţâna profitând de ocazie: un taur nobil care îi permitea iluzia că e la fel ca acum douăzeci de ani, printre râsetele simpatice ale asistenţei încântate să facă plăcere unui om care strălucise la vremea lui. Numai că Alban nu putea avea aceeaşi înţelegere: fiecare atac al taurului însemna puţin mai multă oboseală pentru el; era un atac pe care nu l-ar face când, peste

puţin timp, Alban ar căuta, din nou, să creeze ceva cu el. Îl apucă de braţ pe Patata, mormăind, şi-l împinse înapoi.

Taurul primea o suliţă cu bucurie, îi plăcea asta. Răul pe care i-l provoca suliţa era înghiţit de plăcerea pe care o încerca făcând rău calului. Când taurul se sătură, Alban şi Jesús îi prezentară, împreună, capele; taurul merse spre capa lui Jesús care începu să-l joace profitând peste măsură de candoarea animalului. Alban nu-l întrerupse pe *muchacho,* în primul rând pentru că-l iubea şi, mai apoi, pentru că-şi spunea: „Dacă-i poruncesc să înceteze, iar el va continua, voi fi nevoit să-l scot de pe pistă; va trebui să mă cert cu el ca şi cu Esparraguera"; atunci se trase înapoi şi mai mult, privind jocul băiatului cu taurul. Alban simţi o apăsare văzând că Jesús se opreşte, muşcând cureaua pălăriei care-i atingea bărbia. În cele din urmă, Jesús se opri.

Taurul îşi văzu de lucru împungând cei trei cai fără să dea semne de suferinţă.

Grea încercare pentru Alban acele *banderillas.* Pentru început, fusese victima sensibilităţii sale angajându-l pe Esparraguera de la care avusese numai supărare. Cu toate acestea, incorijibil fiind, i se părea un semn de cruzime să nu-i dea acum ultima şansă bătrânului imbecil care îi arunca priviri de câine aşteptând încuviinţarea de a înfige o pereche de *banderillas.* Îl lăsă să meargă. Clipe îngrozitoare: cât de aspru îşi reproşa Alban slăbiciunea de care dăduse dovadă! Patata, ajuns în dreptul coarnelor, îşi pierduse curajul şi o luase la fugă clătinându-se pe picioare. Îngerul cel Rău îşi făcuse o deprindere din a dejuca viclenia omului şi, de fiecare dată, devenea mai periculos; în acelaşi timp, animalul se îngreuna, se cruţa, se dovedea circumspect şi ştiutor. Din fericire, abordând taurul pe la spate, Patata reuşi, graţie unei piruete executate pe jumătate, să-i înfigă, destul de prost altminteri, o pereche de

banderillas. Iute, Gutiérrez implântă o altă pereche. Iar Jesús o a treia: aşteptă taurul şi-l păcăli, în ultimul moment, printr-un ecart care stârni un tunet de aplauze.

— *Hijo de mi alma*, izbucni un babalâc pe culoar, strângându-l la piept, tu pui *banderillas como la Virgen!*

Fecioara înfige *banderillas!* Măi să fie! – iată imagini care dau vigoare vieţii.

Alban ia armele tauricide. Nu, nu este o spadă oarecare; este spada lui, cea pe care a sărutat-o cu o seară în urmă. Cui să închine taurul? Alban detestă publicul aşezat la umbră, aristocrat şi burghez; o să i-o arate! Străbate arena cu paşi mici savurând surpriza şi nemulţumirea a ceea ce detestă: „Îl voi închina Soarelui" – îşi spune Alban în gând; şi asta vrea să zică: publicului de la soare. Dar Biserica sădeşte în el o sământă... A dedica Soarelui moartea îngerului cel Rău! Tot mitul izbucneşte atunci în inimă. Oare nu este el însuşi ca o emanaţie a lui Mithra? Fără tăgadă, soarele l-a deranjat, şi nu o dată, bătându-l în ochi. Dar, de asemenea, de ce sărbătoarea lui a fost oficiată într-o zi de sâmbătă, şi nu duminica, ziua închinată lui? Alban se opreşte în mijlocul arenei, îşi înalţă chipul către Cel-care-pluteşte-în-văzduh. Cum nu este întru totul pregătit pentru dedicaţie, rosteşte cu voce tare primele cuvinte care îi vin în minte:

— Închin acest taur Soarelui neînvins.

Câteva persoane, care n-au înţeles, aplaudă.

Alban îi strigă lui Gutiérrez:

— Adu-mi aici taurul, aici, în mijloc.

Gutiérrez merge drept la taur. Îl munceşte atât de strâns că ţeasta zburlită a brutei pare înfăşurată în capa toreadorului. Astfel, Gutiérrez atrage taurul dând înapoi, îl îndreaptă cu momeala capei ca pe o pisică pe care o momeşti cu o bucată de carne. *Olé!* Ăsta

este un asistent de toreador şi un bărbat! Are nevoie de treizeci de secunde ca să facă un lucru, şi chiar îl isprăveşte. Celorlalţi le trebuie două minute şi nu-l isprăvesc ori îl fac pe jumătate.

Îngerul cel Rău este aici; stă locului la numai patru metri. Gutiérrez trece în spatele lui Alban. Jesús se mută în spatele taurului. Alban zăreşte, între vârfurile coarnelor, chipul delicat şi hotărât al lui Jesús, asta îl încântă şi-l linişteşte.

„Dacă voi putea să pun stăpânire pe fiară în primele patru pase, restul va merge.” Îşi ia ochii de la taur, o clipă doar, pentru a mări bătaia muletei cu spada. „Gata! Nu mai pot da înapoi.” Îl vede chiar pe el – şi este prea târziu pentru a face ceva – atunci când îşi acoperă din instinct burta cu braţele. O izbitură înfiorătoare îl saltă ca pe un pai, totul se roteşte în jurul lui, iar el se învârteşte acum în aer; apoi cade greoi. Întins pe jos, îşi îndreaptă umerii, îşi îndoaie picioarele, apoi nu mai face nicio mişcare ce ar putea atrage atenţia brutei; rămâne astfel ghemuit, la mila Domnului, mult după ce capa lui Gutiérrez a îndepărtat taurul. Atunci sare ca un arc şi se agită ca un pui de drac văzând agheasma. „Muleta mea! Spada mea!” Când i se aduc, Alban se priveşte. Deşi vesta îi este sfâşiată, totuşi n-are nicio rană, nici altă durere, în afară de cea a contuziilor. Ghiceşte însă că tot sângele i s-a retras din obraji.

Alban fuge strigând cât poate de tare. De forţă şi de mânie vocea îi răguşeşte şi nu mai poate ieşi din gâtlej.

— Jesús! Destul! Dă pace taurului. Lasă-mi-l mie!

Repede, trebuie să-l înfruntăm oricum sau acest corp, această maşină umană va face nazuri. Nu trebuie ca taurul să vadă că ne e frică, altminteri suntem pierduţi: *Ha-ha-toro! Ha! – toma!* Animalul ia capa. Îi vorbeşte ca fiinţelor cărora nu le vorbeşte decât atunci când sunt pe moarte: *Teha-tcha-toro*! *Quieto... quieto...* Ce mai sunt şi născocirile astea din manuale, cum că trebuie să înfrunţi taurii

drept? Trebuie să-i înfrunţi încovoiat; să te apropii de animal ca să-i comunici voinţa ta având o legătură cât mai strânsă, voinţa din privire. Trebuie ca animalul să vadă de aproape masca ta înfricoşătoare, sprâncenele încruntate, maxilarul ieşit înainte, şi asta să-l înfricoşeze pentru ca palma stângă să arunce de foarte aproape fluidul care împietreşte, când pasa s-a terminat. Trebuie să înfrunte taurul în cea mai încleştată dintre lupte, atât de aprigă este setea unui contact mai intim. Înseamnă să lupţi împotriva pornirii de a apuca imediat cornul, de a atinge botul, pur şi simplu, căci există o chemare în pericol ca şi în animalul mânios; toate astea pentru a face să râdă monstruoasa lucrare de seducţie pe care o săvârşeşti asupra lui.

Primele patru pase au fost bune, cele patru îmblânzitoare; Alban este sigur de dominaţia pe care o exercită asupra taurului; această dominaţie pe care o lovitură de corn o doboară într-o fulgerare. Alban se opreşte, îşi umple plămânii cu aer, şi pieptul îi rămâne bombat.

— Ha! Embiste ya, malage!

Din nou capa culege furia mânuită, o îndreaptă şi, sub muleta sălbatică, plină de nisip, de bale, de sânge, de fire zdrenţuite, animalul se retrage ca un val şi, pe urmă – *ha!* – se ridică tot ca un val, în timp ce *banderillas* pocnesc sec. Alban însoţeşte saltul cu exclamaţia *ha!* ca şi cum l-ar ajuta pe sine, tot astfel îşi ajută calul cu un strigăt, când este deasupra obstacolului; îşi trage bustul înapoi în momentul în care taurul îşi întinde pieptul. Este o înlănţuire de adânciri şi de ridicări simultane ale omului şi ale animalului; astfel cuplul când încetineşte, când înteţeşte ritmul; în secunda asta se strânge, în următoarea se destinde. Aidoma zeilor din *Iliada,* timpul şi spaţiul intră în luptă pentru ei şi împotriva lor: o diferenţă de cinci milimetri... o diferenţă de o frântură de clipă...

Dar, prin darul divinatoriu al iubirii sale, Alban simte ceea ce simte animalul, în acelaşi timp cu acesta şi cu atât mai bine cu cât, în multe rânduri, el s-a identificat cu taurii în ceasurile de exaltare. Şi pentru că ştie ce va face animalul, el poate să-l domine, ceea ce n-a putut face cu celălalt taur, pe care nu-l iubea; nu învingem cu adevărat decât ceea ce iubim; biruitorii sunt amanţi nemărginiţi. Precum poetul pe care inspiraţia îl zdruncină, precum un compozitor care improvizează, precum în pat bărbatul ţinându-şi iubita în frageda ei goliciune îi imprimă acesteia forma pe care o doreşte cu lungi mângâieri ezitante, tot astfel Alban modelează taurul, elanul şi sufletul său, fasonează viaţa care se devorează pe ea însăşi pe măsură ce se înteţeşte, în beţia şi în durerea creaţiei.

Şi iată cum, puţin câte puţin, lupta îşi schimbă cursul; încetează să fie dramatică şi zbuciumată. Ca în orice artă, măiestria zămisleşte în fine simplitatea. Pasele rituale devin aşezate şi maiestuoase, încep să pară uşoare ca actele făcute în vis, înzestrate cu nobleţea şi cu libertatea supraumane pe care o au mişcările filmate cu încetinitorul. Toţi fuseră martori că în centrul arenei o putere suverană acţiona, singura capabilă de această detaşare aproape nuanţată de dispreţ: suveranitatea omului se înfăţişă tuturora. Nu mai era o luptă, era o incantaţie religioasă pe care o înălţau gesturile neprihănite, mai frumoase decât cele ale iubirii, vecine cu acelea care îi îmblânzesc odată cu taurul pe spectatorii insensibili umplându-le ochii de lacrimi[10]. Iar cel care le desena, ridicat deasupra pământului, asemenea misticilor, de o nemaiîntâlnită fericire trupească şi spirituală, simţea că încearcă una dintre acele clipe fără de seamăn, clipe de izbăvire când ceva

---

[10] Persoane serioase mi-au spus că au văzut lacrimi în ochii spectatorilor, înaintea câtorva pase de-ale lui Belmont.

desăvârşit ni se arată, acel ceva pe care îl scoatem din noi înşine şi pe care îl botezăm Dumnezeu.

Împreună – atât de potrivită era îmbinarea lor în acea luptă, în acel dans, în acea îmbrăţişare – taurul şi omul se opriră. Fiecare îşi strunea suflul la atingerea celuilalt. Posesia nu era pecetluită şi totuşi era deplină. Învârtind muleta, Alban luă poziţie; se fixă într-un punct cu o rapiditate care făcea mişcările sale abia perceptibile, pentru că voia ca totul să fie legat, ca dominaţia asupra taurului să nu slăbească. Preţ de o clipă, văzu urma lăsată de soare între mâna sa şi grumazul sclipind de sânge auriu; spada aidoma acelei raze mai lungi care, ieşind din soare, venea să lovească însuşi trupul lui Mithra. Şocul îl trânti pe partea stângă, îi resimţi vibraţia în încheietura mâinii, mai să creadă că s-a frânt. Se răsuci pe jos, apoi se ridică ferindu-şi încheietura mâinii, spada se izbise de un os şi se clătină, dar era bine plasată.

— Nu atingeţi acest taur. Nimeni să nu-l atingă!

Animalul respinse spada. Alban o culese fără a se arăta deznădăjduit. Ştia că este doar un contratimp şi că următoarea estocadă va fi decisivă. Tot ce ţinea de domeniul voinţei se afla în puterea lui. Nu trebuia decât să vrea pentru ca Esparraguera să revină sub ordinele sale şi pentru ca preşedintele să suspende corida...

Alban se abătu asupra brutei ca un şoim. Se ridică încă nesigur pe picioare, cu mâna la inima care nu-l lăsa să respire de durere.

Se aşeză în faţa brutei cu respiraţia întretăiată. Lupta cu îngerul era acum terminată. Orice ar fi vrut, orice ar fi făcut, nimic nu putea să-l împiedice să-l omoare. Din cele două răni curgea cu forţa unui izvor sângele care zămisleşte şi purifică. Partea din spate a animalului se clătină, încercă să se ţină tare, dar se prăbuşi pe-o rână, împlinindu-şi destinul. Mai clipi câteva secunde şi i se văzu

suflul. Apoi, încetul cu încetul, picioarele i se întinseră, de parcă ar fi fost umflate cu pompa, în acelaşi timp, articulaţiile trosniră prin acea destindere a corpului; ai fi spus că auzi, pe o navă, zgomotul unui troliu strângând o funie groasă. Animalul atinse cu emfază punctul culminant al spasmului, aşa cum omul ajunge pe culmea plăcerii şi, aidoma acestuia, rămâne nemişcat. Sufletul său divin părăsi strâmtoarea corpului, deplângând jocurile, junincile şi hrana bogată. Ochiul maroniu cu reflexe albăstrui, larg deschis, se fixă asupra nopţii.

Alban privea, cuprins de oroare sacră; îndârjirea luptei i se întipărise pe chip, cu excepţia privirii care se stinsese. Ştia acum că îl iubise pe acel monstru, că toată existenţa lui se concentrase asupra acestuia în clipa în care viaţa lui o părăsea pe tânăra fată. Ştia că toate tulburările simţurilor nu sunt decât aceeaşi tulburare, că teroarea şi ura sa nu erau decât forme ale iubirii. Acea stare supremă pe care o aştepta împlinea acum făgăduinţa, iar forţa lui Alban încetă aşa cum încetează vântul.

De pe treptele arenei, mulţimea se revărsa, oamenii săreau pe pistă pentru a se îngrămădi cât mai aproape de moarte şi a se hrăni din aceasta. O puzderie de animăluţe calde se strânseră în jurul lui Alban; îi atingeau hainele, îi luau mâna, îşi petreceau braţul în jurul gâtului ca să participe totodată la ceea ce Alban învinsese şi care era chiar viaţa. Alban se aplecă, scoase spada înroşită pe trei sferturi şi, cu braţele ridicate o prezentă soarelui. Atunci Jesus, apucând cuţitul de *puntillero,* tăie organele genitale ale animalului. Râzând cu putere, le arătă mulţimii, ridicându-le cât putu cu braţul în bătaia soarelui. Pe încheietura mâinii se prelingea un fir de sânge.

Acum că îngerul cel Rău fusese răpus, toată lumea triumfa. Un *arenero* se aşezase deja cu neruşinare pe crupa taurului. Un mucos

îi trase un fir din bot, dar nu cu răutate. Altul îl lovi cu piciorul. A nu, aşa ceva nu! Alban îl apucă de braţ şi-l scutură:

— Nu ţi-e ruşine?! Ăsta era un taur bun, mai bun ca tine! Să dai în el cu piciorul!

Împins, strivit, purtat, Alban reveni spre ţarcul de animale. Spinarea i se îndoise, picioarele abia dacă-l mai duceau, moi ca ale unui om lovit de gripă. Toată viaţa lui se pierdea; Alban era complet epuizat. Acea nevoie imediată de a cădea, de a se întinde, de a închide ochii, de a nu mai şti unde te afli. Acea sete de o apă sfâşietor de rece. O clipă, în ţarc, se învârti pe loc, lăsându-se asaltat de oameni care voiau să se prezinte, să-l invite la masă.

— Ce nefericire că prinţul a plecat înainte de final! îi spuse un bărbat cu înfăţişarea sincer mâhnită. Cuvântul „prinţ" îl aprinse pe Alban.

— Puţin îmi pasă de prinţ! strigă el.

Ah! Cum să scape? Cum să fie singur? Nu e o purtare nobilă, dar trebuie să spunem lucrurilor aşa cum s-au petrecut: Alban se strecură şi urcă la toaletă.

De îndată ce fu singur, simţi cu adevărat starea de slăbiciune, o disperare fiziologică. Se rezemă cu fruntea de perete, lăsă uşa deschisă ca să poată cădea în afară dacă simţea că-şi pierde cunoştinţa. Alban deveni un băieţel părăsit, care îşi chema mama, bunica; ar fi vrut ca ele să-i fie aproape. Astfel taurii, sărmanii tauri se apropie de barieră şi de oamenii înşuşi; atât de mare este spaima de singurătate atunci când simt apropierea morţii. Nu scrisese el într-o zi unui prieten: „Îmi cultiv sistemul nervos pentru că numai el va crea"? Astăzi, nervii şi numai ei fuseseră cei care creaseră; acum Alban plătea.

Văzu un robinet; îşi vârî capul sub jetul de apă. „Să se aleagă praful de toate, să vină toate cataclismele, eu unul mă odihnesc

gândind că va exista întotdeauna apă proaspătă. Soledad, ah!” Ea fusese pentru Alban ca apa pentru cei morţi de sete. Da, fusese foarte drăguţă. Îşi scutură capul. Ea se jucase cu viaţa unui bărbat, iar el nu-i va ierta niciodată asta. Parizieni, aţi vrea ca la ora aceasta Alban să se lupte, să sufere, să existe sfâşieri etc. Nu, nimic din toate acestea. În timpul coridei, Soledad dispăruse din gândurile lui în egală măsură ca ideea de a fi rănit. Acum, când se gândea la ea, era doar pentru a recunoaşte că Soledad nu are nimic care va reuşi să-l ţină prins, că era ca un cleşte cu şurubul slăbit. Destule femei l-au tras în jos, şi uneori în chip mortal, pe bărbat în faţa încercării... Să fie la alţii! La alţii!

Alban îşi privi mâinile; avea sânge închegat pe unghii. Braţul drept, toată partea dreaptă, dacă nu corpul întreg îi provoca dureri. Dar mai dureros era, în sinea lui, gândul că acea vrajă s-a spulberat, acea inspiraţie fulgerătoare pe care nu o va mai regăsi, poate, niciodată. De ce nu avusese prezenţa de spirit să ceară taurul de rezervă? Setea lui de emoţii nu era potolită. Ar fi vrut să omoare tauri până când, ziua scăpătând, nu i-ar mai fi permis să-i vadă... Brusc, Alban fu încântat că totul s-a sfârşit. Colegiul! Pisicile! O gură de fericire.

Zarva mulţimii slăbea. Prin lucarna deschisă spre înaltul cerului, vedea cum trec porumbeii deasupra acoperişurilor de culoare roşietică. Se ridică pe vârful picioarelor şi privi. Circul se golea; puştii care scormonesc prin gunoaie puneau stăpânire pe arenă, se certau pentru orice şi se loveau cu perniţele spectatorilor.

Alban coborî. Află că multe persoane l-au căutat. Apoi acestea şi-au cerut scuze şi au plecat la inaugurarea unei *feria.* Un troliu ridica un cal mort, aşezându-l pe o căruţă. Căruţa ieşi din arenă în timp ce ultimii spectatori întârziaţi, soldaţi şi mai ales copii, îi luau

urma, fără grabă, de parcă ar fi fost un dric. Nici măcar asta nu trebuia să pierzi din sărbătoare.

Apoi avu un şoc. Nu se gândise să-l revadă! Şi era întins pe jos, din nou, trupul sacrificat; avea burta trandafirie, cu o tentă proaspătă şi fragedă; mai tremura puţin ca o gelatină. I se crestase adânc grumazul; un om se căznea să lărgească mai mult crestătura cu piciorul. Alban se gândi la cuţitul taurobolic: acesta are în partea de jos un pinten ascuţit şi nu poate prin urmare ieşi fără să smulgă bucăţi mari, iscând valuri de sânge. Două ajutoare întorceau leşul când pe o parte, când pe alta pentru a grăbi scurgerea sângelui care dispărea printr-un grătar săpat în piatră în care îl arunca jetul puternic al unei pompe. Şi pietrişul pe care mergeau, ca să nu calce în balta de sânge, semăna cu grilaj din şipci pe care taurul este sugrumat în taurobol. Unul dintre ajutoare se întoarse; Alban îi zări chipul. Era chiar Jesús, micul senior, care avea un şorţ de abator, braţele lui goale şiroiau de sânge până la coate. În vremuri îndepărtate, generalii învingători, întorcându-se la Roma, aveau trupul vopsit în roşu de culoarea sângelui. Nu îşi arătau ei puterea sub forma fiarelor sălbatice înhămate la carul lor? Ucigaşii de tauri nu îşi manifestă la fel puterea îmblânzind asemenea fiare?

Ecarisorii lucrau cu o precizie uluitoare. Alban era fascinat de operaţia care transforma corpul acela mare – cu numai un sfert de oră în urmă fusese instrumentul uciderii şi al gloriei – într-un maldăr de carne supusă, trivială. Jesus ridică fără nicio jenă toporul deasupra capului, îndepărtă coarnele pe care Alban le puse sub braţ, înfăşurate într-un ziar, într-o zi le va dedica vreunui sfânt. Fură desprinse capul şi labele. Printr-o gaură făcută în pulpă, corpul inert fu umplut cu aer. Apoi îl ridicară, trăgându-l în sus de picioarele din spate cu ajutorul unui troliu, şi-l jupuiră degrabă.

Luptătorul fu transformat într-un soi de iepuroi alb cu reflexe albăstrui în nuanţe sidefii. Un câine lingea bălţile de sânge: avea limba uşoară şi părea neliniştit de parcă nişte persoane bine-crescute i-ar fi spus că nu se face aşa ceva. „Ce sărbătoare pentru Galgo, se gândea Alban, dacă ar fi aici!” Nişte copii de-o şchioapă cu priviri de înger se strecurau printre puţinii spectatori ca să iasă în faţă, să se lipească în jurul sângelui precum muştele atrase de o rană. O fetişcană atinse cu vârful degetului o copită; pe urmă, îl aduse aproape pe fratele ei mai mic ca să atingă şi el copita. Cruzimea este pesemne păcatul îngerilor, aşa cum s-a descris. La urma urmei, nu există cruzime într-o scenă de măcelărie.

Biserica unde creştinii îşi venerează zeul domina acest spectacol, cu impresionanta sa clădire, înaltă şi plină de binecuvântări. Divinitatea sângelui fumega asemenea căldurii.

Puştii vorbeau despre coridă. Cum unul pomenise despre rana lui Alcaraz:

— Bine i-a făcut! replică altul. Nici nu ştie să dea drumul taurului.

Atunci, Alban, care nu-l îndrăgea pe Alcaraz, deşi îl admirase, ceea ce este de-ajuns, izbucni:

— Nu ţi-e ruşine, porc mic ce eşti! *„Bine i-a făcut!”* Aş da orice ca să fii şi tu rănit!

Jesús despică burta taurului, de sus şi până jos, cu o lovitură dibace de satâr. Ceilalţi îşi înfundau mâinile, scoteau măruntaiele şi organele în culori deschise, trandafirii, albastre, verzi, irizate ca un balon de săpun; te duceau cu gândul la o livadă. Alban încercă o emoţie religioasă. Măruntaiele fatidice! Ce s-ar fi putut desluşi în ele? Sacrificiul fusese primit? Sau, într-o fisură a ficatului, se ghicea Jesús mort pe masa de operaţie, gol până la brâu, arătând un piept demn de Patrocle şi o rană luminoasă ca un zâmbet?

Dar nu este oare o prefigurare singulară că Jesús, în noaptea sfântă, îi apăruse cu gluga de penitent simulând boneta ascuţită a haruspiciilor? Sau poate, mai bine chiar, tiara pe care o poartă Mithra în basorelieful lui Antiohus. Iar roba roşie de penitent amintea de tunica roşie a lui Mithra. Jesús purta numele unui zeu multă vreme confundat cu Mithra. Deodată, într-o tresărire care împletea simpatia, dorinţa de a recompensa vitejia lui Jesús şi sentimentul obscur al unei jertfe rituale, Alban hotărî să i-l dea pe Galgo. Era darul unui animal – iepure, cocoş, panteră îmblânzită – pe care şi-l făceau unul altuia tinerii în Grecia de odinioară. Mai înseamnă să dăruieşti câinele, tovarăşul lui Mithra, unei fiinţe care putea sugera, prin câteva trăsături, o asemănare cu tânărul zeu. Şi, apoi, ce bucurie pe Galgo să vină în fiecare săptămână la abator!

Acum se tăiau pulpele taurului, ca în Homer. O maşină veni să încarce măruntaiele, iar când aceasta ieşi, se închise poarta dublă a ţarcului. Cultul se terminase.

Jesús îşi trase sufletul pentru un moment. Unul dintre puştani îi puse o ţigară în gură, fiindcă Jesús nu putea să o ia singur din pricina mâinilor mânjite de sânge. Soarele scăpătase, iar tenul solar al lui Jesús îşi recăpăta întreaga valoare devenind una din luminile zilei.

— Să trăiască mama dumneavoastră, *mosito!* îi spuse Alban. Dumneavoastră ucideţi ca un înger. (în timpul transei taurine, Alban îl tutuise, dar acum i se adresa cu „dumneavoastră”).

— Ştiţi că de la corida organizată de duce, mi-a părut rău că n-am deschis capa când eraţi călcat în picioare de acest negru? V-aţi fi putut găsi moartea.

— Taurii lovesc cu coarnele, iar Dumnezeu le împarte loviturile, spuse băiatul pe un ton grav. De altfel, când mori nu te mai ca... e mult mai bine.

— Vă întoarceţi acum la Sevilia?

— Când se va termina totul.

— Trebuie să vă vorbesc. Ne vom întoarce împreună, dar aşteptaţi. Intru o clipă alături.

— Dumnezeu, săracul! Nu trebuie să-l părăseşti. Alban se îndreptă spre biserică: „E acelaşi lucru, îşi zice el, să i-l dau pe Galgo înseamnă să tai din programul meu cincisprezece zile de vacanţă pe care le puteam plăti doar vânzând câinele. Când se vor termina coridele de *feria,* va trebui să revin oprindu-mă numai în Camargo pentru 20 aprilie”. Dar lui Alban îi place să fie măreţ. Ca să nu mai spunem că absurditatea actului său îl cheamă ca un abis.

Alban intră în biserică, îi mulţumi lui Dumnezeu că i-a permis să trăiască această zi mare alături de cineva pentru care nutreşte simpatie.

EPILOG

În prundişul pustiu se izbeau, mereu în acelaşi loc, valurile marelui fluviu, fără izvor şi fără gură de vărsare, marea greacă şi romană, marea iberică şi sarazină. Cerul era un vis suspendat. Soarele care se afunda, desenând la orizont o formă ca un coif, întindea un pod de focuri mişcătoare, o cale de aur până la prundişul unde doi oameni rămâneau nemişcaţi de parcă se opriseră la intrarea pe acel drum. Erau două personaje solare, un mare preot şi un neofit, călare pe caii lor albi.

— N-am avea decât să mergem drept înainte, zise cel mai în vârstă dintre călăreţi, ca să ajungem la soare...

— De-am putea să intrăm acolo într-o zi, spuse cel mai tânăr. Fie ca un vultur să ne ducă acolo, printre zeii îmblânzitori de fiare!

Întorcând spre soare calul său de lumină, marele preot îl struni să se cabreze pentru a saluta asfinţitul.

Reveniră spre casa albă în întregime lipită de o cabană din trestie. Era cu faţa la soare şi marca pe zidul său ora oamenilor. Pe acel zid puteai citi cuvântul care cere şi acceptă *Que Dieus renda la terra als sieus fizels amans.*[11] Căci cei doi duhovnici solari erau totuşi creştini practicanţi, în mod loial aparţinând religiei noi. Marele preot era stareţ al confreriei provensale Saint-Georges, aşa cum cel mai tânăr avea să fie călugăr în confreria catalană Notre-Dame de Montserrat.

Animalele sfinte, plescăindu-şi copitele în pământul cleios, se întorceau pentru odihna nopţii. Ca şi aceea a cailor, rasa lor era perfect pură. Ele erau în întregime negre, iar coarnele lor în totalitate albe. Coarnele lor, asemenea unor seceri sclipitoare, nu erau întoarse spre pământ, ci spre cer. Pe ele, de asemenea, religia nouă le adoptase: de mai multe ori pe an, în piaţa satului preotul le binecuvânta, le exorciza poate.

Marele preot, sprijinindu-se pe tridentul său, coborî de pe calul care avea un bot albăstriu. Cel mai tânăr descălecă de pe calul său care avea copite trandafirii şi transparente.

Scoaseră harnaşamentele, pintenii cu grile aidoma acelora din turnirele secolului al XV-lea şi caii porniră la întâmplare, goi ca nişte animale primitive, ca şi acestea neavând nici măcar potcoave. Moştenitori siguri ai rasei cavernelor, tropăiau spre apusul sângeriu, cu crupele lor lăsate, cu gâturile lor de capre, cu capetele

---

[11] „Căci Dumnezeu îi încredinţează pământului pe cei credincioşi” – cântec de pe vremea Cruciadelor, sec. al XIII-lea.

lor enorme şi sus ridicate, cu coarnele şi cozile lor lungi în vânt. De jur-împrejur, Camargue stingea această roşeaţă ofilită. Iazul verzui prindea pete trandafirii. O spumă tremura pe malurile sale.

În pragul casei palide, monştrii veneau să se adape din pârâiaşe. Neavând ce face, sătui de florile albastre, ei se jucau înfruntându-se. Îşi frecau umărul drept, apoi pe cel stâng de trunchiurile de tamarin. Cum nu erau decât câţiva arbori, ceilalţi, în spate, îşi aşteptau rândul şi toţi mugeau, căci era ora mugetelor.

Marele preot îl arătă pe unul dintre ei cu mâna:

— Este Banditul. El l-a ucis pe Prouvenco, tovarăşul său, pentru o vacă.

Îl arătă pe un altul:

— Condoulie, care l-a ucis şi el pe Prouvenco.

Îl arătă pe un altul:

— Bouquet, care l-a rănit pe Laplanche, cel care poartă cocardele.

Şi blânzii ucigaşi recunoşteau vocea stăpânului; la auzul numelui său, fiecare îi răspundea printr-un muget.

Cerul întreg se făcu o boltă mare, trandafirie. Un stol de păsări flamingo trecu spre Iazurile Imperiale. Dar, dinspre Saintes-Maries, un călăreţ se apropia, şi pasul calului său avea freamătul unui văl.

El mână calul spre mijlocul cirezii care se deschise în faţa lui şi marele preot zâmbi la această bravadă de tinereţe. Călăreţul era un băiat mai mare decât cel mai tânăr dintre cei doi, căci el părea că are douăzeci de ani. Avea un aer de parcă ar fi fost adus de un val, ochii plini de reflexul lagunei materne. Un şir de ţânţari îl urma, roindu-i în jurul feţei. Stătea aproape în picioare în şa. Cum trecuse peste apele stătute, pieptul calului era acoperit de o spumă verde aidoma celei pe care o păstrează carenele navelor pe plajă. Sosind, el făcu să se ridice calul – era o iapă tânără – ca să impresioneze.

Descălecă, lăsându-şi iapa să plece. O clipă, aceasta rămase nemişcată, cu aburi ieşindu-i din trup, şi emoţionantă precum o mică dansatoare la sfârşitul dansului, febrilă ca pământul care a hrănit-o. Pe urmă, veni să îl adulmece pe marele preot care era stăpânul ei şi pe care îl iubea.

— Marchize, zise călăreţul înroşindu-se ca un tăciune peste care sufli, căci avea un suflet de porumbiţă şi-i era mereu teamă că spune lucruri prosteşti, taurii dumneavoastră sunt într-adevăr copiii Soarelui. De la răsărit până când apune soarele, pe măsură ce înaintează păscând, ei descriu în fiecare zi aceeaşi orbită. De departe, eu ştiam cât este ceasul uitându-mă după ei.

— Eu, zise cel mai tânăr, crezusem că sunt fiii mareelor. Prima dată când am venit aici, mergeam repede simţindu-i, în mişcarea lor rapidă, că vin în urma mea precum fluxul apei. Şi mă gândeam că, dacă aş fi dormit în stepă, în timp ce ei erau încă foarte departe, m-aş fi trezit sub copitele lor...

— Focul şi Apa... murmură marele preot, cu veneraţie. Fiecare dintre voi doi a spus bine: ei sunt fiii Soarelui şi ai mareelor.

Spre deosebire de cirezile andaluze care nu cunosc ţarcul decât atunci când mor, de bătrâneţe, animalele se strângeau pentru a intra în ţarcul lor, împrejmuit de crengi pe care le înroşea apusul soarelui. Dar, ca şi în Andaluzia taurii erau aceia care, mai înţelepţi, mai puternici, intrau cei dintâi, cuminţi. Şi ca acolo, după ei, vacile se foiau şi se înghesuiau, la fel de copilăroase ca şi viţeii. Departe, în întinderea câmpiei, caii galopau, despletiţi ca nişte fecioare nebune şi urmăriţi de oamenii călare. Cele două rase cereşti! Caii care trag carul Soarelui, taurii care îl trag pe acela al Lunii.

Oamenii reveniră în fermă. Pe pereţi erau atârnate o muletă şi o spadă, portrete de cai şi de tauri, portrete cu dedicaţii ale

prietenilor marelui preot, indienii, fraţii săi cu pieile roşii, cum îi numea el, descendenţi ai Soarelui al cărui cult el îl păstra. În mijlocul lucrurilor, câteva mobile din secolul al XVIII-lea luate de la palatul marelui preot, la Avignon. Într-un colţ, puşti încărcate.

Împărtăşiră agapa, servindu-se ei înşişi, ca în cina mistică a taurobolaţilor şi a mithriaţilor. Sparseră lemn de mentă, în prag, ca să parfumeze ceaiul. În imensul şemineu încoronat de un şir de ardei roşii, suflară în focul viu cu o trestie găurită. Prin uşa deschisă, se vedea noaptea care cobora lin. Prin uşa deschisă, se auzea zgomotul etern al valurilor.

Pentru cei şaptesprezece ani împliniţi în acea noapte, marele preot îi dărui celui mai tânăr două monede. Una era o veche monedă grecească de la Crannon: pe faţă avea un cap de taur, pe revers avea un cap de cal cu un trident. Cealaltă era o drahmă de la Feres: pe faţă era înfăţişat eroul Thessalos luând un taur de coarne şi doborându-l, pe dos, un cal mic cu capul puternic, în galop şi trăgând la jug. Esenţa zonei Camargue în aceste mici piese din Thesalia.

Când ieşiră, cu imensele lor mantii pastorale, ai fi zis că erau ciobanii astrelor. Toată noaptea era acolo, vegheată de lumi.

Se opriră în faţa ţarcului sacru unde dormeau animalele, culcate sau în picioare, taurii în fund, la locul cel mai bun, vacile în faţă, pe unde puteau, şi fiecare la locul său obişnuit.

— Tauri... murmură cel mai tânăr, şi singur acest cuvânt, pentru că trecuse pe buzele lui, lăsase acolo un surâs, surâsul lui de copil, care iradie, îi invadă chipul, rămase aşezat acolo.

Mai întâi, în spatele gardului-viu, fără să le vezi, ghiceai zgomotele slabe: unul care lingea, altul care urina, unul care făcea un pas, altul care tuşea cu un sunet de pasăre de baltă, gâlgâitul moale al unei baligi care cădea. Apoi, ei apărură, foarte aproape, la

îndemână, şi unii, treziţi de oameni, întorceau spre ei frunţile lor plictisite.

Coarnele albe ieşeau din masa neagră, ca nişte lănci într-o ceată de călăreţi. Un liliac, atras de animale, zbura în cerc în ţarcul asemănător unui circ.

În seara aceea nu era lună. Dar deseori, luna se ridica fix deasupra ţarcului, părea enormă, aşezată pe capul vreunei bovine, încastrată între două coarne ca în statuile zeului-bou Apis. Era luna lui Artemis, care emigrase în Taurida călare pe un taur, şi în care închinătorii lui Mithra vedeau carul tras de tauri albi... Artemis, zeiţa intactă, cea dură şi proaspătă, căreia îi plac mlaştinile, animalele feroce, sângele tinerilor băieţi flagelaţi, zeiţă a animalelor nebune, zeiţă a iubirii dintre oameni şi animale, patroana localităţii Saintes-Maries, aşa cum era ea patroana Massiliei, căreia i se spune Marsilia, a localităţii Antipolis, căreia i se spune Antibes, a lui Arelate, numită Arles, a lui Nemausus, numită Nîmes, a întreg golfului Lion unde fusese adusă de către foceeni, şi unde bisericile lui Hristos se ridicaseră pe templele ei, construite chiar cu pietrele acestora, ca şi cum ea nu îşi ceda locul decât pentru a rămâne tot acolo.

Cei trei oameni se îndreptau către mare. Nu exista decât o mică lagună între ea şi marele iaz, pe care o ghiceai după două lungi cărări sclipitoare, asemănătoare şinelor de cale ferată, pe suprafaţa ei inertă. Părea că nivelul mării era mai ridicat decât cel al mlaştinii şi că ar fi fost de-ajuns ca această lagună să se întindă pentru a acoperi aceste ţărmuri abandonate. Un pic de lumină mai trena acolo încă, în partea unde soarele apune şi de unde venise poporal gitan.

Înaintară pe nisipul negricios, umed, care le absorbea mersul, plin de striuri ale deşertului modelate de vânt. Din loc în loc, creştea câte o plantă părăsită, albită de sare. Un peşte mort strălucea ca un pumnal, ca pumnalul pe care-l lăsase să scape strămoşul marelui preot când l-a ucis pe Giuliano de Medici. Se distingeau urmele picioarelor ude. Şi cel mai tânăr se întreba. „Aş şti oare să le recunosc, dacă ar fi picioarele celor pe care îi iubesc?"

O barcă se odihnea pe uscat, având în ea un paznic, cu un felinar străjuit de gratii. Lângă ea era pusă la uscat o plasă de pescar plină de solzi de peşte care păreau stele.

Era barca celui mai tânăr, mereu acolo, aşteptând, barca-leagăn, aşa cum spunea el. Un cap de taur, sculptat în lemn, era fixat pe prora ei. El dăduse, pentru a fi pusă acolo, o pereche de coarne de taur andaluz. Dar, paznicul, mâhnit în inima lui de această insultă adusă divinităţii locale, îi pusese pe cap două coarne din Camargue, mai înalte şi mai subţiri decât acelea ale andaluzului. Şi cioplise o ureche după simbolul care distinge taurii marelui preot. Pe unul dintre coarne, el desenase o Sirenă, cu cuţitul său. Pe celălalt, desenase o Himeră.

Cinci sute de ani înainte de Iisus Hristos, un vas focean, numit *Taurophore*, pentru că emblema lui era un cap de taur, fusese aruncată de flotă şi se scufundase lângă Kitharista, localitate numită astăzi La Ciotat. Iar navigatorii întemeiaseră un oraş pe care îl numiseră Taurois, din care se mai văd azi câteva vestigii. Barca-leagăn, ca o amintire, purta numele *Taurophore.*

O împinseră în mare. Paznicul şi băiatul cu ochii de lagună luară vâslele. Haina paznicului era cârpită peste tot, din cauza coarnelor de tauri pe care le primise. Şi în rasa celui născut la Saintes curgea vechiul sânge de ţigan: faţa sa era galbenă cu pomeţii ieşiţi; nasul său era precum ciocul unei păsări de pradă.

Marea se unduia precum un cal sau precum o femeie, înflorită toată de sidef şi de opal. Mici valuri veneau unele după altele ca nişte câini. Lumina felinarului îşi răspândea reflexele în apă, sora ei, ca un gest de drăgălăşenie. Cel mai tânăr se întinse la prora şi-şi lăsă mâna să se ude, pentru a aparţine astfel sufletului lumii. În fundul bărcii erau o insectă, puţin nisip de pe mal, iar pe flotorul de plută o creangă de cătină încă tânără, ca şi cum pământul ar fi dat ostatici apei.

Farurile de la Beauduc şi de la Faraman se aprindeau şi se stingeau, în ritmul unei pleoape care se luptă cu somnul. Erau acolo luminile care semnalau ţinuturile lui Artemis, una albă şi cealaltă roşie, una de puritate şi alta de sânge. Erau şi la eclipsă, ca şi la glorie.

Această puritate şi acest sânge făcură să se nască un regret în sufletul celui tânăr.

— Mâine, zise el, voi închina Soarelui şi Sfintelor, în biserica lor, cărora le voi dărui, coarnele îngerului meu cel Rău. Dar ar fi trebuit să le las afară în această noapte, pentru ca, nemaifiind hrănite cu sânge, să fie hrănite cu rouă.

Toţi patru, la evocarea bisericii Sfintelor, avuseseră în minte bătrâna fortăreaţă, Sfânt al Sfintelor al religiei taurine în Franţa. Înainte de a fi dedicate lui Hristos, ele fuseseră închinate Soarelui, prietenul lui Mithra, apoi lui Mithra însuşi, taurotoctonul, apoi Cybelei, divinitate a taurobolului. În mijlocul naosului ţâşnea încă sursa mithriacă, ca în primul sălaş consacrat lui Mithra de către Zoroastru, „plini de flori şi stropit de un izvor”. În fostul mithreum devenit cripta sa se înălţa un altar taurobolic care ţinea chivotul cu osemintele sfintei Sara Egipteanca, servitoarea celor două Marii şi patroana poporului gitan. Şi în fiecare an, veniţi de pretutindeni, purtaţi de un suflu, ţiganii prietenii cailor (despre care marele

preot credea că sunt, alături de egipteni, băşti şi indienii piei-roşii, descendenţii locuitorilor Atlantidei) se adunau în criptă pentru a împlini acolo ritualurile misterioase ale apei şi ale focului şi pentru a adora acolo, odată cu Sfânta creştină, focul, Focul mascul, pe altarul taurului care este semnul său.

Toţi patru îl văzuseră în minte, şi cel mai tânăr gândea: „În această biserică vor fi celebrate nunta mea fericită cu o fată a taurilor, căci au mare putere asupra inimii mele, chiar şi Soledad este deja iertată; ar însemna că îi dau prea multă importanţă dacă aş fi mult timp supărat pe ea. (O să-i trimitem poate chiar o carte poştală.) Iar cu prilejul nunţii mele, eu voi da o mare coridă în care voi ucide, aşa cum Carol Quintul a ucis tauri pentru a sărbători naşterea fiului său mai mare, aşa cum Cesare Borgia, cardinalul, a ucis tauri la căsătoria Lucreţiei. Şi va trebui să arunc lumii mulţi tauri mici, dacă vrea Dumnezeu, şi cu ajutorul astrelor. Căci există atâtea prenume pe care le iubesc şi pe care voi avea bucuria să le pronunţ!”

— Înaintea numelui său actual, zise marele preot, coborând vocea, satul Saintes se numea Ratis, de la un cuvânt ţigănesc care înseamnă: ieşit din sânge...

Nu mai zise mai multe, căci nu avea în faţa lui decât nişte copii, care nu puteau să ajungă încă până la capătul iniţierii. Dar era un fost italic, posedat în întregime de semne, şi el ştia multe lucruri.

„Ieşit din sânge!” repeta cel mai tânăr, tremurând de religiozitate. Tot cultul taurin – Mithra, taurobolul, corida – nu era el oare întemeiat pe bunul „ieşit din sânge”? Iar el, el făcea şaptesprezece ani chiar în acea noapte, nu ieşise el din sângele mamei lui, şi în acest sânge, pentru ca destinul său să-i fie prin asta hotărât?

Îşi ridică ochii spre cer. În acea noapte de 21 aprilie, aniversarea naşterii sale, aniversarea naşterii lumii, Soarele intra în semnul zodiacal al Taurului. Foarte palid, la orizont, dincolo de Calea Lactee care părea un franjure de spumă lăsat acolo de valurile nopţii, lucea botul Taurului divin. Nu se vedeau nici grupul Pleiadelor, care scânteiază pe umărul său, nici cel al Hiadelor, care sclipeşte pe fruntea lui. Dar ochiul său apărea încă în magnifica stea Aldebaran, aproape gata să dispară, roşie ca ochiul condorului. Tăcerea acestor spaţii infinite îl linişti pe cel tânăr. Este sigur de prietenia planetelor, el care se află laolaltă şi cu monştrii. Şi, pe de altă parte, dacă natura ar fi indiferentă! Ce nevoie avem noi de o altă iubire decât aceea pe care o oferim.

Marele preot îi arătă steaua albă care reprezintă inima Leului.

— V-aţi născut sub Basilicos. Această stea prezidează naşterea regilor, zise Geminus...

Cel mai tânăr lăsă capul în jos şi salută steaua sa. Îl salută şi pe Bouvier, deasupra lui Arcturus de aur, care se află la douăzeci şi cinci de ani-lumină.

Dar paznicul:

— Atenţie la semafor!

Acum doar zece ani, un semafor se ridica aici pe pământ. Ruinele lui erau acum în plină mare. Marea dură lua cu ea nisipurile de pe mal, câştigând mereu, schimbând mereu forma litoralului, care se transforma ca un trup şi ca un suflet. La Saintes, ea intrase în sat, iară digul pe care deja îl sărea, în orele de furie. Ar sfârşi poate prin a lua satul cu ea, aşa cum luase Anatilia, marele sat camarghez, acolo, dincolo de curentul mort al Ronului. Apa, pătrunzând în templul solar al lui Ratis, şi-ar celebra cea de-a doua victorie asupra fratelui său, Focul.

— Marchize, zise băiatul cu ochii de lagună, inspirat de tinereţea sa, spuneţi-ne poemul dumneavoastră: *Taurul.*

— Vere, îl rugă cel mai tânăr, da, spuneţi-ne acest poem, pe lângă capul Taurophonului meu, pe aceste ape unde Mithra, adus de către piraţi, ajunse în lumea romană şi unde taurii dumneavoastră şi-au pus de atâtea ori reflexele lor scăldându-se, sub acest cer unde Taurul, în această seară, începe să poarte Soarele şi în această noapte în care eu sunt născut. Este un poem care trebuie spus cu gustul sării pe buze.

— Ştiţi, spuse băiatul cu ochi de lagună, ridicând vâslele pentru a se apleca spre cel mai tânăr, în mod misterios, ştiţi că, pe altarul taurobolic de la Tain, o inscripţie menţionează că acest taurobol a început pe 21 aprilie?

— Era ziua iniţierii în misterele lui Mithra. Da, totul concurează la a face din această dată vârful anului taurin... Bunul meu văr, spuneţi-ne imnul în această noapte fatidică.

Marele preot îşi curăţa hainele. Imnul, nu şi-l mai amintea bine... în realitate, îi era frică să caute aplauzele. Acest îmblânzitor de animale sălbatice avea timiditatea oamenilor liberi. El era perfect pur. Dar cel mai tânăr devenea nerăbdător.

— Vere, dacă ne refuzaţi este o mare lipsă de curtoazie. Delicateţea voastră vă orbeşte asupra a ceea ce reprezintă adevăratul bine. Şi totuşi mi l-aţi promis, acest cânt, la Arles, oraşul nobil, în noaptea în care am prins de frâu calul vostru hrănit cu trestie, sub palatul de la Podestat, printre călăreţii imberbi. Şi dumneavoastră îmi spuneţi: „În acest palat era închis un leu ce rage”. Şi eu v-am răspuns: „În seara aceasta, strigă mai tare în inima mea foamea pentru poezia dumneavoastră”. Şi îmi spuneţi: „Vere, vi-l voi spune, acest poem, nu la Arles, oraşul nobil, ci într-o singurătate pură”. Vă amintiţi de asta, vere? Caii voştri tropăiau pe

pavajul şters, rouă de pe frunze se cristaliza pe fierul tridentului vostru, piatra şi luna se luau la întrecere luminând deasupra căii romane, şi amândoi, în minte, ridicarăm Cupa Sfântă pentru a bea din ea vinul de rămas-bun. Vă amintiţi? Şi acum, ne lipsiţi de ceea ce ar fi pentru noi o mare amintire, şi mă stârniţi, în inima mea, împotriva dumneavoastră.

— Vere, zise marele preot, iertaţi-mă dacă v-am supărat. Nu vreau să fiu lipsit de curtoazie faţă de dumneavoastră. Vă voi recita deci, acest poem, dacă îmi spuneţi că aşa este bine.

Atunci ei lăsară capul în jos, plini de bucurie, ca un pelerin care după o lungă zi este primit de un oaspete binevoitor, căci aveau nevoie de poemul lui ca de o pâine sau ca de un pat.

Şi vocea se înălţă, în provensală, melodioasă, amestecându-se cu foşnetul mării. Ea evocă noaptea pe pământul din Camargue, când, una după alta, toate întunecimile se stinseră. La această oră, înspre Iscles, la ţărmul bălţilor...

Dóu païs ounte ges de clavo
D’ome ni de chivau s’enclavo,
Dóu desert imourous d’abisme e de rousèu
De fangas e de boutareu,
Sort un biöu fabulous, bourlant dins l’aigo blavo
Tout negre sus l ’encrour dóu ceu

E, reniflant l’óudour marino,
Lou moustre banu s’acamino.
Li gardian que, de niue, van en courso, l’an vist,
Oumbro liuencho que li seguis.
Alor, un refoulèri aganto la bouvino,

Et tout s’enauro, et tout fugis.[12]

Vântul nebuniei bestiale îi încovoaie pe cei doi tineri, ca odinioară în grota de la Corybante, când se apropiau căsătoriile adânci. Ah, se gândea cel mai tânăr, de ce nu-l am cu mine pe câinele meu cu dinţii tineri, ca să-i fac un căpăstru din braţele mele! Cu mâinile pe o brută şi cu ochii spre cer...

Mâinile lui, uşor delirante, apucau din aer hăţurile animalului nobil, aşa cum prind talia unei femei, alunecând pe sub şolduri, unde pielea este cea mai dulce, modelând botul de ştiucă, coapsa îndesată de muşchi, toată slăbiciunea înfrigurată pregătită pentru rapt. Şi credea că simte pe chipul lui mirosul de mare al gurii virginale.

Şi vocea bardului continua, ieşind de pe buzele lui sărate. Într-o seară, el îl văzuse, pe Taurul-fantomă, pe” sfinxul viu” cu ochii verzui, la douăzeci de paşi în faţa calului său, iar luna era o minge de sânge. Voise să pornească după el cu tridentul, ca să afle în fine dacă era umbră sau carne, dar Taurul mugise, iar mugetele lui se făceau înţelese ca nişte cuvinte, în timp ce bardul începea să tremure.

Sieu lou Biou que, despiei l Asio
Jusqu ’i seuvo de Ligurio,
A regna per la Gau, per l ’Art e per lou Sang
Subre li popie mieterran.
Moun image adournè li tèmple d ’Assirio.

---

[12] Din ţinutul unde nu găseşti urmă – nici de om, nici de cal, din deşertul umed, de prăpăstii şi de stuf, al turbăriilor şi desişurilor – iese un taur fabulos, pe de-a-ntregul negru sub cerul înnegurat – merge prin apa alburie. Şi monstrul cu coarne păşeşte adulmecând mirosul mării. Paznicii de noapte, care vor organiza coridele, l-au văzut – umbră lunguiaţă în urma lor. Atunci nebunia pune stăpânire pe tauri, şi totul e cuprins de nebunie.

Ai douna ma forço i Rouman.

Siéu Apis, siéu lou Minoutaure.
Siéu e ' Alen que res pâu enclaure,
Iéu dins vôsti chivau qu 'aine d'èstre embarra,
L 'Alen que lou Creaire a tra
Pèr que la Formo visque, Ai treva li Centaure,
E fuguère lou dieu Mitra.[13]

În faţă, taurul de la prora, despicător de ceţuri, se ridica şi cobora greoi în funcţie de furtună, asemenea unui cal care trece peste un obstacol, cu botul dezgustător de spumă, ca de aceste bale pe care fraţii săi, în timpul paselor, ţi le aruncă pe mână.

Nu era oare chiar el cel care vorbea prin vocea preotului său, identificat cu el ca în anticele mistere? El însuşi care îşi afirma misiunea, care îşi spunea povestea de-a lungul secolelor, pe acest pământ d'Oc unde, încă din vremurile cele mai străvechi, omul îl adorase şi persecutase? El îi cunoscuse pe Protis, şi pe Sara preoteasa sa, şi pe regele Salyilor. Îşi împrăştiase sângele din abundenţă pentru ca să prindă sămânţă pe aceste ţărmuri ale mării ilustre.

---

[13] Eu sunt Taurul care, din Asia până în pădurile Liguriei, a domnit prin Bucurie, prin Artă şi prin sânge asupra popoarelor mediteraneene . – Imaginea mea a împodobit furtunile Asiriei. Le-am dat forţa mea romanilor. Eu sunt Apis, eu sunt Minotaurul, eu sunt suflul pe care nimeni nu poate să-l închidă, eu căruia îi place să fie închis în cercul cailor voştri, Suflul pe care Creatorul l-a răspândit pentru ca Forma să trăiască, l-am cunoscut pe Centauri, şi eu am fost zeul Mithra.

Dar unde erau aceste lucruri îndepărtate? Oameni noi veniseră, care voiau să defrişeze pământurile virgine, să construiască pe câmpia iubită şi pustiită.

Mounte soun li séuvo, abritouso
Contro li reguignado aurouso?
Li séuvo immènso ounte, l'ivèr, nous escoudian,
Sens veire meme de gardian,
Nosti seuvo invioulado, e tebo, e silenciouso,
Ounte mourian e reneissian?[14]

Mitul zeului mort şi reînviat s-a plimbat pe aceste ape unde, în timpuri străvechi, că marele Pan murise vestea ar fi fost strigată. Dar el – însuşi Taurul dionisiac, acela care, pe monedele din Marsilia, loveşte pământul cu coarnele pentru a-l face să înflorească, nu era oare marele Pan reînviat? Vocea lui, pătrunsă de forţă, prezicea acum mina celor care voiau să aducă false bunuri, să înlocuiască antica lege cu iluziile unei „civilizaţii" de-a-ndăratelea , care nu e tăcută decât din materie, luând din suflet, fără ca măcar să-i aducă fericirea. Şi ea, Anatilia, crezuse că îndeplineşte minuni cu negustorii săi şi cu portul său. Posedată de spiritul câştigului, ea abandonase cultul Taurului. Dar el, chemând Apa în ajutorai lui, o aruncase în prăpastie.

Focul în felinar îl lumina cu licăriri roşii pe bard şi chipul lui de indian. Apa îşi punea în foc unduirea, în semn de drăgălăşenie. Bardul părea o căpetenie în mantia lui mare de război, veghind asupra flăcării căminului, o încarnare a tuturor popoarelor care

---

[14] Unde sunt pădurile ce ne adăpostesc de violenţa aurului? Pădurile nesfârşite în sânul cărora ne ascundeam iarna – fără ca paznicii să ne poată vedea, pădurile noastre virgine, tăcute şi blânde – acolo unde murim şi acolo unde renaştem?

luptă pentru a menţine intact patrimoniul şi libertăţile rasei. Când pronunţă numele lui Anatilia, ochiul său, lansând o săgeată, se întoarse spre ţinutul paludian, spre locul numit „Gaura de Aur" pentru că se adunau acolo monede ale oraşului înghiţit. Iar oamenii tineri, din instinct, priviră apa cu pupilele dilatate, ca şi cum toate aceste fluorescenţe, toate aceste lumini, care se aprindeau şi se stingeau ca un decor electric ale cărui întrerupătoare ne-am amuza să le învârtim, erau reflexe de aur scufundat.

Şi ei crezură că zăresc sub ape cetatea dură, delicioasă şi putredă, precum ceva albicios în regnul valurilor.

O ultimă dată, înainte de a da drumul invocaţiei finale, Taurul evocă dogma esenţială a cultului său:

Gardian, regardo l'espandido
De la Creacioun, infinido:
Pertout, veiras que nais l'armounio d'un tuert,
Regardo dins lou céu dubert:
Fau de sang e la mort per coungreia la vido.
Lou Creatour meme a soufert.[15]

O ultimă dată, el proclamă persistenţa divinităţii sale, a sa, Pan, Taurul universal, purtând pe coarnele sale Sirena şi Himera.

Vuei, ai per temple ti grand cieri
Ounte lou mounde crido i férri.
I Santo, au mes de mai'coume i 'a tres milo an,

[15] Paznice, priveşte desfăşurarea Creaţiei infinite: Pretutindeni tu vei vedea că dintr-un şoc se naşte armonia. Priveşte spre cerul deschis: E nevoie de sânge şi de moarte pentru a da naştere vieţii. însuşi Creatorul a suferit.

Scampe lou popie gitan.
E – per troné elo aguént moun autar (o mistéri) –
Sara viho enea lou fió sant?[16]

El făcu o pauză înaintea invocaţiei finale. Barca părea că se afundă sub greutatea ei tot mai încărcată de visuri, tot mai încărcată de toate mirajele care se înălţau din aceşti oameni ca din insula lor înfierbântată. Un pic de spumă sărea în ea, precum o pasăre căzută, îmbătată de cântec. În larg, saltul unui delfin dădea naştere unui mic val.

Vraja se răspândea asupra câmpiei lichide. Păsări fermecate se odihneau pe valul care le legăna, cu aripile ridicate, apoi plonjau ca într-o vrajă. Peşti zburau la suprafaţa mării, şi treceau pe deasupra bărcii, şi umbrele lor treceau pe sub ape. Iar jos, în fundul mării un popor de zâne şi de zei, toată prada naufragiului de la Verrès, tresărea la reînvierea vechii lumi. Tresărea dincolo de ţinutul d'Oc, fiecare oraş cu altarul lui taurobolic, fiecare oraş înconjurat de metereze ca o femeie în braţele stăpânului ei, toată regiunea Provence cu măslinii ei palizi, cu piatra ei palidă, cu fermele ei albe, cu praful ei alb, cu ţiglele decolorate, cu toată această paloare străpunsă de vârfurile negre ale chiparoşilor, de-a lungul fluviului care are un ţărm cu nume de regat şi celălalt ţărm cu nume de Imperiu.

Bardul, după ce se reculese, îşi înălţă capul. Aerul natal veni să-i caute cuvintele pe buze.

---

[16] Astăzi, am drept templu marile tale arene, unde mulţimea cheamă tridentul. La Saintes-Maries, când vine luna mai, ca şi acum trei mii de ani, eu adun poporul gitan. Şi, altarul meu servindu-i de tron (o mister!), Sarah veghează mereu asupra focului sfânt.

Raco d’O, tant que ta jouvènco
Au Tău gardara sa cresènço,
Iéu proumete, sarai toun brèu e toun blouquie.
M’encornant dins ta fe, parié
Coume fuguère Apis, pèr tu sarai Prouvènço,
Sarai lou Pare e lou Senglié!

Siéu lou Biàu! Prouvènço abelano,
Ai liga, mé lou fiéu d’Ariano,
L’Ouriènt a toun astrado, Oumèro a toun Mistrau;
E la coucardo d’ideau,
L’Estello di Sèt Rai, l’ai aducho à Maiano,
Pèr toun Pouèto, à moun frountau![17]

Vocea căzu, nu se mai înălţă. Nimeni nu spuse un cuvânt. Dar un gât înăbuşit îşi opri un hohot de plâns, în doi ochi urcă o apă amară care, de data aceasta, nu mai era pentru o cauză nedemnă, ca ieri, în fruntea cavalcadei, pe câmpia aromatelor. Vâslaşii îşi abandonaseră vâslele. Marea tăcuse, pentru a asculta. În liniştea nopţii, nu se mai auzea decât zgomotul hulei care se despărţea de etravă, în timp ce spiritul etern lua cu el barca prizonieră pe libertatea apelor.

Burgos, 1911.

---

[17] Rase din ţinutul d’Oc, atâta timp cât oamenii tăi tineri îşi vor păstra credinţa în Taur, îţi promit, îţi voi fi talisman şi scut. – încarnându-mă în credinţa ta, la fel de adevărat cum am fost şi Apis, voi fi Prouvenco al tău – voi fi Pare şi mistreţul tău (Prouvenco, Le Pare şi Mistreţul sunt cei trei tauri, zei ai ţinutului d’Oc).
Sunt Taurul! Provence generoasă, am legat Orientul în destinul tău, cu firul Arianei, l-am legat pe Homer cu Mistral, şi cocarda cu idealul, Steaua celor şapte Raze, am adus-o la Maillane, pentru Poetul tău, pe fruntea mea!

Marchizul de Baroncelli-Javon.

Sevilia, 1925

Extrase din ziare (referitoare la Montherlant)

Ies de la coridele de la Bayonne. Voi face cu siguranţă ceva mai târziu asupra acestui lucru. Este unul dintre lucrurile cele mai emoţionante şi mai minunate care există.

Scrisoarea lui H. M.
către J.—N. Faure-Biguet[18], 1909

La Burgos, într-o mică luptă cu tauri privată, un tânăr pasionat de cincisprezece ani, de la Paris, M. H. De M., şi-a expediat cu superioritate adversarul, ceea ce i-a adus o ovaţie.

Ziarul Le Torero, de la Nîmes,
8 octombrie 1911

Pun ordine în nişte însemnări pentru o maşinărie despre senzaţiile tauromahice.

Scrisoarea lui H. M. Către J.N. Faure-Biguet,
1912

Foarte viteaz a fost un tânăr pasionat de lupte cu tauri de la Paris. II. De M. Dând moartea cu stil şi ştiinţă în materie, după frumoase pase cu muleta, unui tânăr taur, cu o bună estocadă în os şi o excelentă lovitură de graţie.

[18] Citat în *Copilăria lui Montherlant,* de J. – N. Faure-Biguet (H. Lefevre, ed.)

Ultimului taur al coridei, taurul negru şi dificil, el îi pară picioarele cu lovituri de capotă grosolane. Cu instrumentele morţii, el a toreat din aproape, dar nesigur, nervos, pierzând teren. Îl ucise cu două lovituri în spate, ieşind îmbrâncit, fără consecinţe dezagreabile. (Aplauze şi fluierături)

Focul, Aix-en-Provence, martie 1923.

Lucrând taurul cu capa într-o crescătorie vecină cu Albacete (Spania), M. H. De M. A primit în regiunea omoplaţilor o lovitură de coarne de şapte centimetri lungime, neatingând decât muşchiul. El este îngrijit la Valencia.

Les Joumaux din 7 noiembrie 1925.

Ce fericire, Albinele mele! Montherlant, acest afectat, tocmai a primit o lovitură de coarne în mijloc. Este exact ceea ce îi doream. Brav taur, aşa mai zic şi eu!

La Femme de France
(corespondenţă),
24 ianuarie 1926

Cuprins